

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 204

51 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2008 m. rugpjūčio 9 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d.

2008/C 204/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios rinkos ateities: globalizacijos link	1
2008/C 204/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Komisijos komunikato „Rezultatų siekianti Europa — Bendrijos teisės taikymas“ COM(2007) 502 galutinis	9
2008/C 204/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvą 76/769/EEB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų 2-(2-metoksietoksi)etanolio, 2-(2-butoksietoksi)etanolio, metilendifenil diizocianato, cikloheksano ir amonio nitrato pardavimo ir naudojimo ribojimų COM(2007) 559 galutinis — 2007/0200 (COD)	13
2008/C 204/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę COM(2007) 571 galutinis — 2007/0211 (CNS)	19
2008/C 204/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą .../.../dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija) COM(2008) 23 galutinis — 2008/0019 (COD)	24
2008/C 204/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl akcinių bendrovių jungimo (kodifikuota redakcija) COM(2008) 26 galutinis — 2008/0009 (COD)	24
2008/C 204/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 48 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (kodifikuota redakcija) COM(2008) 39 galutinis — 2008/0022 (COD)	25

LT

Kaina:
22 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2008/C 204/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Transeuropiniai tinklai: integruoto požiūrio link“ COM(2007) 135 galutinis 25	25
2008/C 204/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių (Išdėstymas nauja redakcija) COM(2007) 265 galutinis/3 — 2007/0099 (COD) 31	31
2008/C 204/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Oro uostuose išmetamo CO ₂ kiekio mažinimo naujomis oro uostų valdymo priemonėmis (Tiriamoji nuomonė) 39	39
2008/C 204/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl EB sutarties 81 straipsnio taikymo jūrų transporto paslaugoms gairių (Papildoma nuomonė) 43	43
2008/C 204/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vidaus vandenų laivų tinkamumo plaukioji liudijimų abipusio pripažinimo (kodifikuota redakcija) COM(2008)37 galutinis — 2008/0021 (COD) 47	47
2008/C 204/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo bei pakavimo, iš dalies keičiantį Direktyvą 67/548/EEB ir Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 COM(2007) 355 galutinis — 2007/0121 COD 47	47
2008/C 204/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų 57	57
2008/C 204/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo: reagavimas į stichines nelaimes 66	66
2008/C 204/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams (Nuomonė savo iniciatyva) 70	70
2008/C 204/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos COM(2007) 301 galutinis 77	77
2008/C 204/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, kuriuo sukurama aukštojo mokslo kokybės gerinimo ir kultūrų tarpusavio supratimo skatinimo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis programa (Erasmus Mundus) (2009–2013 m.) COM(2007) 395 galutinis 85	85
2008/C 204/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas. Mokyti niekada nevėlu“ COM(2007) 558 galutinis 89	89
2008/C 204/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinių partnerių vaidmens gerinant jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje 95	95
2008/C 204/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Ilgalaikės priežiūros visiems ir ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros sistemų tvaraus finansavimo užtikrinimo (Tiriamoji nuomonė) 103	103
2008/C 204/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pataisyta nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, keičiančią Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksmų (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) COM (2007) 669 galutinis — 2007/0230 (COD) 110	110

2008/C 204/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES biudžeto reformos ir būsimos finansavimo	113
2008/C 204/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią įvairias 2006 m. lapkričio 28 d. Direktyvos 2006/112/EB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos nuostatas COM(2007) 677 galutinis	119
2008/C 204/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos santykių. Pilietinės visuomenės vaidmuo	120

III

*(Parengiamieji aktai)***EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS****443-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2008 M. KOVO 12–13 D.****Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios rinkos ateities: globalizacijos link**

(2008/C 204/01)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 27 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Bendrosios rinkos ateities: globalizacijos link.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Bryan Cassidy.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas patvirtino šią nuomonę 39 nariams balsavus už, 9 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 EESRK įsteigė Bendrosios rinkos observatorija stebėti bendrosios rinkos kūrimo pažangą ir per savo veiklos metus pateikė daug tiriamųjų nuomonių kitų institucijų, pavyzdžiui, Tarybos, Komisijos ir Parlamento, taip pat Europos Tarybai pirmininkaujančių valstybių ⁽¹⁾ prašymu. Paskutinė nuomonė yra atsakas į Komisijos pranešimą dėl bendrosios rinkos ⁽²⁾ apžvalgos. Be to, per daugelį metų EESRK parengė daugybę nuomonių savo iniciatyva.

1.2 Ši nuomonė savo iniciatyva rengiama tinkamu laiku, kadangi Europos Vadovų Taryba 2007 m. spalio 18–19 d. vykusiam posėdyje nusprendė, kad ES turi tapti pasaulio lydere reguliavimo klausimais ir atveriant rinkas. ES gali formuoti globalizaciją, jei ji su šiuo procesu susies savo vystymosi modelį, apimančią tvarų augimą, socialinį teisingumą ir rūpinimąsi aplinka. Atsakas į globalizacijos iššūkius būtų ne grįžimas prie protekcionizmo politikos, o Lisabonos strategija, skatinanti ekonomikos augimą ir geresnių darbo vietų kūrimą.

1.3 Darbdaviai ir profesinės sąjungos sutinka, kad lankstumas ir užimtumo saugumas ⁽³⁾, dėl kurių vyko socialinių partnerių derybos, yra naudingas įmonėms ir jų darbuotojams. Tai tinkama sistema Europos darbo

⁽¹⁾ OL C 24, 2006 1 31, pranešėjas Daniel Retureau, pirmininkaujančios Britanijos prašymu.

⁽²⁾ OL C 93, 2007 4 27, pranešėjas Bryan Cassidy.

⁽³⁾ Pranešėjas Thomas Janson, OL C 256, 2007 10 27.

2007 m. balandžio 20 d. Lankstumo ir užimtumo garantijų ekspertų grupės ataskaita: Lankstumo ir užimtumo strategija yra politinė strategija, skirta, viena vertus, stiprinti darbo rinkų, darbo organizacijų ir darbo santykių lankstumą, ir, kita vertus, užimtumo ir socialinį saugumą. Pagrindiniai lankstumo ir užimtumo strategijos principai yra tai, kad lankstumas ir saugumas ne prieštarauja vienas kitam, o palaiko vienas kitą. Lanksčių darbo rinkų skatinimas ir aukšto saugumo lygio užtikrinimas bus veiksmingi tik tuomet, kai suteikiamos priemonės, padedančios prisitaikyti prie permainų, pradėti dirbti, likti darbo rinkoje bei tobulėti profesinėje veikloje. Todėl lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoka akcentuoja aktyvią darbo rinkos politiką, motyvuotą visą gyvenimą trunkančių mokymų ir stiprias socialinio saugumo sistemas, suteikiančias finansinę paramą ir leidžiančias žmonėms derinti darbą su priežiūra. Tai turėtų prisidėti prie lygių galimybių ir lyčių lygybės.

rinkoms modernizuoti, darbo teisei ir veiksmingoms visą gyvenimą trunkančio mokymo ir profesinio ugdymo sistemoms bei išsaugotai ir pagerintai socialinei apsaugai stiprinti. Be to, veiksmingas socialinis dialogas (pvz., vykdamas kolektyvines derybas) padeda sklandžiai veikti darbo rinkoms.

1.4 EESRK susipažino su Komisijos komunikatu „Europos interesas — sėkmingai išspręsti globalizacijos uždavinius“ ⁽⁴⁾, kuris buvo pateiktas neoficialiam Lisabonos Europos Vadovų Tarybos susitikimui.

1.5 Bendrosios rinkos sėkmė daugelyje ES veiklos sričių daugeliui ES piliečių atrodo savaime suprantama. Bendrosios rinkos kūrimas nėra baigtas, ji, anot Komisijos nario C. McCreevy, yra „nuolat vykstantis darbas“ ⁽⁵⁾. Be poreikio užbaigti bendrosios rinkos kūrimą, ES turi spręsti globalizacijos iššūkius ir skatinti atviros rinkos principų, kuriais remiasi sąjunga, taikymą, kur nėra vietos protekcionizmui ir konkurencija neiškreipta.

1.6 Viena pagrindinių ES užduočių — nustatyti suderintus laisvo kapitalo, prekių, paslaugų ir žmonių judėjimo standartus. Tai reiškia, kad trečiosios šalys, norinčios plėtoti verslą ES, negali apeiti bendrosios rinkos taisyklių dėl vartotojų apsaugos, techninių standartų, darbo sąlygų ir aplinkos apsaugos.

1.7 Svarbus vaidmuo globalizacijos procese tenka Pasaulio prekybos organizacijai, TDO ir vis labiau viena nuo kitos priklausomoms pasaulio finansų rinkoms, kurių tarpusavio priklausomybę itin išryškino 2007 m. antrojo pusmečio finansų rinkų ir biržų krizė.

1.8 Vien Europos bendrosios rinkos nepakanka. ES turi plėtoti prekybinius ir kitokius santykius su kitomis pasaulio valstybėmis. Ji taip pat turi išlikti konkurencinga ir būti naudinga darbuotojams, darbdaviams ir visiems piliečiams. Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus ir didinti ES konkurencingumą pasaulyje, buvo sukurta Lisabonos strategija. Pačiai ES reikia užtikrinti, kad likusios vidaus kliūtys yra panaikintos.

1.9 Šia nuomone savo iniciatyva siekiama skatinti ES spręsti globalizacijos klausimus ir pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis. Europos ekonominę sėkmę lemia ne protekcionizmas, bet keturios laisvės, kurių pagrindu buvo sukurta Europos ekonominė bendrija. (ES turėtų atšaukti kai kuriuos prekybos apribojimus.)

1.10 Ji, kaip ir Amerika, taip pat turėtų vengti subsidijuoti, pavyzdžiui, biodegalų gamybą. Šios subsidijos turėtų būti reguliuojamos PPO, kitaip jos neišvengiamai didins maisto kainas ir bado pavojų besivystančiose ir nepakankamai išsivysčiusiose pasaulio šalyse ⁽⁶⁾.

1.11 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares atkreipti dėmesį į socialinių partnerių rekomendacijas, teikiamas jų bendrai parengtoje apžvalgoje, ir svarbiausių ES sunkumų analizę ⁽⁷⁾.

1.12 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą, pateiktą neoficialiam Lisabonos Europos Vadovų Tarybos ⁽⁸⁾ susitikimui. Jis ypač remia keturias strategines sritis, dėl kurių šiame susitikime susitarė Sąjunga ir valstybės narės: MTTP ir inovacijos, tinkama verslo aplinka, investicijos į žmones, energetika ir klimato kaita. Tačiau reformų darbotvarkė visose keturiuose srityse turi būti išsamesnė, kad būtų iš tikrųjų panaudotas augimo ir darbo vietų kūrimo potencialas.

1.13 EESRK ragina Komisiją ir Tarybą užtikrinti, kad kuriant ir įgyvendinant lankstumo ir užimtumo saugumo politikos priemones nacionaliniu mastu šiame darbe aktyviai dalyvautų ir socialiniai partneriai.

⁽⁴⁾ 2007 m. spalio 3 d. COM(2007) 581 galutinis.

⁽⁵⁾ Žr. 2007 m. lapkričio mėn. Komisijos priimtą dokumentų paketą dėl Bendrosios rinkos peržiūros, COM(2007) 724, galutinis.

⁽⁶⁾ OL C 44, 2008 2 16, pranešėjas Edgardo Maria Iozia.

⁽⁷⁾ Socialiniai partneriai: ETUC/ESRT, CEEP, UEAPME ir BUSINESSEUROPE „Pagrindiniai Europos darbo rinkų sunkumai: bendra Europos socialinių partnerių analizė“, 2007 m. spalio mėn.

⁽⁸⁾ Žr. 4 išnašą.

1.14 ES įmonės ir darbuotojai neturėtų atsidurti nepalankesnėje padėtyje negu jų konkurentai iš trečiųjų šalių vien dėl to, kad ES norėtų pirmauti pasaulyje įgyvendinant pažangius aplinkos apsaugos patirties standartus.

1.15 Šiuos klausimus galima spręsti ES vienu balsu pasisakant tarptautinėse derybose klimato kaitos klausimais ir darant spaudimą įsipareigojimų nevykdančioms šalims.

2. Sėkmės globalizacijos amžiuje sudėtinės dalys

2.1 Spalio mėn. buvo priimtas Komisijos komunikatas valstybių ir vyriausybių vadovams, susirinkusiems 2005 m. spalio mėn. neoficialiame susitikime Hampton Court, kur buvo svarstomi globalizacijos iššūkiai tokiose srityse kaip naujovės, energetika, migracija, švietimas ir demografija. 2007 m. buvo pasiektas susitarimas, kuriuo buvo siekiama užtikrinti Europos pirmavimą kovoje su klimato kaitos padariniais ir patvirtinti Europos saugios, tvarios ir konkurencingos energetikos politiką, kuri iš tikrųjų reiškia, kad Europa šiuo metu yra 3-iosios pramoninės revoliucijos išvakarėse.

2.2 Visuomenė dabar geriau informuota apie globalizaciją ir jos privalumus bei sunkumus. Šis procesas yra prieštaringai vertinamas, tačiau neabejotinai tai keičia kai kurias po karo įsigalėjusias išankstines nuostatas dėl pasaulio ekonomikos (pvz., JAV dominavimo) ir būdus, kaip vyriausybės gali padėti savo piliečiams priimti pokyčius. Globalizacija — tai ir galimybės, ir iššūkiai ES.

2.3 Penkiasdešimt Europos integracijos metų įrodė, kad valstybių narių ekonominės perspektyvos yra susijusios kaip niekada anksčiau ir užtikrina precedento neturinčią socialinę pažangą. Toliau reikėtų siekti sudaryti sąlygas ES pirmauti formuojant pasaulio ekonomikos tendencijas ir ES vertybėmis grindžiamus standartus.

2.4 Pinigų sąjungos ir euro sėkmė buvo ir toliau yra rinkos integraciją ir bendros rinkos raidą skatinantis veiksnys. Aplinka, kurią galima apibūdinti maža infliacija, žemomis palūkanų normomis, pigiomis ir skaidriomis tarptautinėmis operacijomis ir finansine integracija, yra palanki tarptautinei prekybai ir investicijoms ir padeda Europos įmonėms geriau konkuruoti pasaulyje. Euras suteikia išorinę apsaugą dabartinės finansų rinkos neramumų akivaizdoje, o jo stiprumas švelnina sparčiai didėjančių maisto ir energetikos kainų šuolius pasaulio rinkose, kur paklausą visų pirma lemia naujų milžiniškų rinkų atsiradimas. Tačiau euro stiprumas neturi prieštarauti pagrindiniams ekonomikos dėsniams. Greitas ir gana didelis euro stiprėjimas, kurį paskatino ECB nustatytos pernelyg aukštos palūkanų normos ir pinigų politika, kuri iš esmės yra panaši į kitose pasaulio vietose vykdomą konkurencinę devalvaciją, kelia grėsmę ES gerovei. Jis uždeda sunkią naštą Europos įmonėms, kurios gamina už eurus, o parduoda už dolerius, tokiu būdu sukeldamas įmonių perkėlimo riziką.

3. Bendrosios rinkos išorinė reikšmė

3.1 Prekybos liberalizavimas

Pasaulio prekybos organizacija — svarbiausia organizacija, skatinanti tarptautinės prekybos liberalizavimą. Sėkmingas Dohos derybų raundas ES eksportui atveria daugiau kaip šimto pasaulio šalių rinkas. Lėta derybų pažanga kelia nusivylimą. Be PPO susitarimų, plačiai taikomi dvišaliai prekybos susitarimai. Įmonės ir darbuotojai suinteresuoti galimybe įžengti į sparčiai augančias pagrindinių prekybos partnerių rinkas. ES strategija siekti laisvosios prekybos susitarimų su Korėja, ASEAN ir Indija turėtų būti vertinama teigiamai. Šie susitarimai turėtų būti kiek galima platesni ir drąsesni ir apimti prekes (tarp jų netarifines kliūtis), paslaugas, investicijas, intelektinės nuosavybės teises, prekybos sąlygų palengvinimą, konkurencijos politiką, aplinkos ir TDO standartus. Vertėtų apsvarstyti, ar šiems susitarimams tiktų SOLVIT modelis.

3.2 Be tiesioginių laisvosios prekybos susitarimų, EESRK mato kitus būdus sunkumams, kylantiems dėl dvišalių sąlygų, įveikti atsižvelgiant į diskusijas, vykstančias Transatlantinėje ekonominėje taryboje, kuri buvo įsteigta balandžio 30 d. po ES ir JAV aukščiausiojo lygio susitikimo. Pirmajame Tarybos posėdyje

lapkričio 9 d. pasiekta pirmųjų rezultatų sprendžiant prekybos su didžiausiu ES ekonominiu partneriu ir investicijų sąlygų gerinimo klausimus. Šie klausimai nebūtinai domina kitus prekybos blokus, todėl šių dvišalių susitarimų svarba yra dar didesnė. (Teigiama, kad nuo balandžio mėn. abi šalys smarkiai pažengė šalinamos prekybos ir investicijų kliūtis ir mažindamos reguliavimo išlaidas).

Susitarime sprendžiami šie klausimai:

- Priimtini apskaitos standartai JAV — GAAP, kur ES finansų ataskaitos rengiamos vadovaujantis tarptautinių finansinių ataskaitų standartais, dabar jau naudojant juos ES bendrovėms, kurių akcijomis prekiaujama JAV vertybinių popierių biržose.
- Didesnis prekybos saugumas ir sąlygų palengvinimas — numatyti būdai siekti abipusio ES ir JAV prekybos partnerystės programų pripažinimo 2009 m.; to bus siekiama etapais, atsižvelgiant į svarbiausius rodiklius.
- Išlaidų naujiems retų ligų vaistams mažinimas susitarimais dėl įprastos formos teikiant leidimus prekiauti retaisiais vaistais.
- ES veiksmai dėl teisinio pasiūlymo, numatančio galimybę teikti pacientams informaciją apie teisėtai naudojamus farmacijos gaminius.
- Komisija pasiūlė, kad, siekiant mažinti transatlantinės prekybos išlaidas, ES toliau leistų importuoti produkciją, kuri yra ženklinama ir JAV, ir metriniais matavimo vienetais.
- Iki kito Tarybos posėdžio JAV saugos ir sveikatos darbe administracija (OSHA) įsipareigoja informuoti kolegas ES Komisijoje apie pasiektą pažangą paprastinant prekybos elektros prekėmis vertinimo procedūrų, susijusių su saugumu, taikymą ir nurodyti sritis, kuriose gali būti pasiekta pažanga kitais metais.
- JAV federalinė ryšių Komisija (FCC) peržiūrės prekes, atsižvelgdama į privalomą reikalavimą atlikti trečiųjų šalių bandymus prieš leidžiant tiekėjams deklaruoti, ar produkcija, dėl kurios nėra gauta nuskundimų, atitinka standartus.
- Vyksta dialogas dėl finansų rinkų reguliavimo svarstant kaip ir kuriose srityse numatytas abipusis pripažinimas vertybinių popierių prekybos srityje ir nurodant kitus būdus, kaip supaprastinti tarptautinę prekybą finansinėmis paslaugomis. Darbas ką tik prasidėjo, JAV ir ES aukščiausiojo lygio susitikimuose bus dirbama su suinteresuotais subjektais nustatant kitus prioritetus.

3.3 Be to, Europos Sąjunga turėtų gilinti ir stiprinti ekonominį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis, tokiomis kaip Ukraina ir Rusija. Rusijos įstojimas į TPO, ES ir Rusijos bendra ekonominė erdvė bei naujoji ES ir Rusijos pagrindų sutartis yra svarbūs žingsniai tikrai strateginio ekonominio bendradarbiavimo link. Šis sustiprintas bendradarbiavimas turėtų paruošti dirvą būsimoms deryboms dėl Bendrosios ekonominės erdvės, kuri skatintų laisvą prekių ir paslaugų, kapitalo ir asmenų, žinių ir technologijų judėjimą.

3.3.1 Kadangi įstojimas į TPO gali tik iš dalies išspręsti klausimus, susijusius su strategine ekonomine partneryste, ES ir Rusija savo būsimus ekonominius ryšius turėtų užmegzti remdamosi, kai įmanoma, TPO struktūromis, kad sukurtų bendrą ekonominę erdvę didesnei Europai. Tam ES ir Rusija turi būti pasiryžusios spręsti platesnį ir išsamesnį klausimų spektrą, palyginti su tradiciniais laisvos prekybos susitarimais.

3.3.2 ES ir Rusijos sutartis turėtų apimti, *inter alia*, bendras nuostatas dėl nacionalinių procedūrų, susijusių su investicijomis per sieną, muitų panaikinimu, neprekybinių kliūčių pašalinimo, reguliavimo priemonių suderinimo, abipusio standartų pripažinimo ir atitikties vertinimo, prekybos sąlygų palengvinimo ir muitinių, bendradarbiavimo konkurencijos srityje, paslaugų liberalizavimo, viešųjų pirkimų, sanitarinių ir fitosanitarinių taisyklių, intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, ginčų sprendimo ir tarptautinių apskaitos standartų naudojimo. Tokio plataus susitarimo temų pavyzdžių galima surasti, pavyzdžiui, Europos ekonominės erdvės susitarimuose.

3.4 MTTP ir inovacijos

Sėkmingai veikianti bendroji rinka yra būtina sąlyga didinant Europos galimybes kurti ir įgyvendinti inovacijas. Bendroji rinka numato geriausią naujoviškų prekių, produkcijos ir paslaugų panaudojimą ir atvėrimą. Bendradarbiavimas tarp MVĮ ir didelių įmonių junginių, mokslinių tyrimų institutų, universitetų ir naujojo Europos inovacijų ir technologijų instituto turėtų būti koordinuojamos Europos lygiu. Tai padėtų stiprinti Europos pramonę siekiant užtikrinti aukštesnį jos gamybos technologijų lygį ir siekiant apsaugoti ES investicijas ir didinti ES pramonės konkurencingumą teikiant didesnės pridėtinės vertės produkciją ir paslaugas.

3.5 Globalizacija labai paspartino technologijų, idėjų, darbo ir gyvenimo būdo pokyčius. EESRK pritaria šiems tikslams ir tiki, kad jei Europai pavyktų išlaisvinti naujovių ir kūrybiškumo potencialą, ji galėtų siekti formuoti pokyčius pasaulyje, itin pabrėždama Europos vertybes ir kultūrų įvairovę.

3.6 Intelektinės nuosavybės saugikliai

Europos pastangos naujovių srityje turi būti remiamos tinkamai apsaugant iš to kylančias intelektinės nuosavybės teises, kurios reikalauja didelių finansinių ir žmogiškųjų investicijų. Be kitų iniciatyvų ES turėtų taikyti vienodą Bendrijos patento ir jo apsaugos įstatymą, kurį vėluojama priimti ⁽⁹⁾.

Šioje srityje sukaupta patirtis padeda siekti ES produkcijos konkurencinio pranašumo pasaulio prekių rinkoje.

3.7 Darbo sąlygos

Siekiant, kad Europos pramonė galėtų tinkamai konkuruoti pasaulyje, būtina užtikrinti, kad kitose šalyse būtų laikomasi bent būtiniausių TDO nustatytų darbo sąlygų ir tarptautinėse konvencijose dėl asmens teisių, asociacijų laisvės, teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas, lygybės, vaikų ir priverstinio darbo panaikinimo.

3.8 Importuojamos produkcijos rinkos stebėjimas

Naujausiame pranešime dėl nekokybiškos produkcijos, kuri yra žalinga sveikatai, importo, pabrėžiamas veiksmingo rinkos stebėjimo ES trūkumas. Šitaip, sudarant nevienodas prekybos sąlygas, toliau iškreipiamas ES įmonių konkurencingumas. Stiprinant valstybių narių vykdomą rinkos priežiūrą siekiama užtikrinti, kad produkcijos kokybės standartai atitiktų užsienio gamintojų deklaruojamus standartus išlaikant ES gamintojams teisingą pusiausvyrą, ir kad ES vartotojai būtų apsaugoti nuo nekokybiškos ir nesaugios produkcijos.

3.9 Energijos tiekimo saugumas — bendroji ES išorės energetikos politika

Pastarojo meto įvykiai energetikos srityje privertė ES valstybes susitelkti ir parengti strateginę energetikos politiką, kuri remiasi dvišaliais ES ir kitų šalių susitarimais, reikalingą pramonei planuojant būsimas ES investicijas šioje pramonės srityje. Tokia politika taip pat padės apsaugoti ES vartotojų gyvenimo standartus.

⁽⁹⁾ Išsamiau apie tai, ką veikia Įmonių ir pramonės GD, žr. *Geriau apsaugoti intelektinę nuosavybę*, http://ec.europa.eu/enterprise/library/ee_online/art34_en.htm.

ES valstybės narės turi vystyti alternatyvius atsinaujinančios energijos šaltinius, pavyzdžiui, energija iš atsinaujinančių šaltinių arba branduolinė energija ⁽¹⁰⁾, ir mažinti priklausomybę nuo dujų ir naftos tiekimo iš Rusijos ir Artimųjų Rytų ⁽¹¹⁾. EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad jos neseniai paskelbtas energijos ir klimato paketas ⁽¹²⁾ užtikrintų galimybę prognozuoti, leistų išvengti neigiamų ekonominių padarinių ES įmonių konkurencingumui ir paskatintų ekoinovacijas.

3.10 Aplinkos klausimai

ES įmonės ir darbuotojai neturėtų atsidurti nepalankesnėje padėtyje negu jų konkurentai iš trečiųjų šalių, vien dėl to, kad ES norėtų pirmauti pasaulyje įgyvendinant pažangius aplinkos apsaugos patirties standartus. Strategija, pagal kurią ES siekia pralenkti kitas šalis įgyvendinant aukštesnius aplinkos standartus, ekonominiu požiūriu nėra vertinga dėl trijų priežasčių:

1. ES pati viena negali įveikti visuotinio klimato atšilimo, todėl ES priemonių įtaka bus nesvarbi, jei kitos šalys nesiims priemonių kontroliuoti energijos ir teršalų emisijos klausimų.
2. ES neturėtų silpninti ES prekių gamintojų konkurencingumo, nes jie, turėtų būti priversti padidinti savo veiklos išlaidas mokėdami didesnius aplinkos mokesčius, ir todėl mažindami savo konkurencingumą pasaulyje. Be to, tai skatintų perkelti investicijas, kurios yra strategiškai svarbios bendrojoje ES rinkoje.
3. EESRK neįtikina argumentas, kad įgyvendinant aukštesnius aplinkos standartus atsirastų didesnis naujų mokslinių tyrimų poreikis kurti aplinkai nekenkiančius produktus. Tol, kol atliekami moksliniai tyrimai ir šie produktai pasiekia rinką, gali praeiti labai daug laiko. ES prekių gamintojai, kurie šiuo metu sunaudoja daug energijos, būtų priversti trauktis iš rinkos neišlaikydami konkurencijos, nes gamintojai kitose šalyse, kurios nevykdo entuziastingų veiksmų ribojant teršalų emisiją, gali dirbti be jokių kliūčių.

3.10.1 Šiuos klausimus galima spręsti ES vienu balsu pasisakant tarptautinėse derybose klimato kaitos klausimais ir darant spaudimą išipareigojimų nevykdančioms šalims. Jei ES savo iniciatyva nuspręstų įgyvendinti aukštesnius aplinkos standartus, ji turėtų svarstyti klausimą, ar nereikėtų taikyti PPO numatytų kraštutinių priemonių produkcijai iš tų šalių, kurios labiausiai teršia aplinką, siekiant apsaugoti Europos gamintojus ir sudaryti jiems konkurenciniu požiūriu tinkamas veiklos sąlygas.

3.10.2 Atvira pasaulinė prekybos sistema atitinka ES interesus. Kadaise ES turėjo apsaugoti savo piliečius, jų interesus ir jų vertybes. Šiandien protekcionizmas nėra tinkamas šių klausimų sprendimas. Pirmaujančios pasaulyje prekybos partnerės ir investuotojos ekonomikos atvirumas leidžia mažinti pramonės sąnaudas, kainas vartotojams, suteikia konkurencingas paskatas verslui ir naujoms investicijoms. Kartu ES svarbu naudotis savo įtaka tarptautinėse derybose, kad pasiektų kitų šalių atvirumo: politinis atvirumo siekis gali būti tvarus tik tuomet, kai to siekiama abipusiu pagrindu.

3.10.3 Komisijai reikėtų užtikrinti, kad trečiosios šalys pasiūlytų proporcingą atvirumo lygį ES eksportuotojams ir investuotojams, ir vadovautis taisyklėmis, kurios nemažintų mūsų gebėjimo apsaugoti savo interesus ir išlaikyti aukštą sveikatos, saugos, socialinės, aplinkos ir vartotojų apsaugos lygį.

4. Didesnės užimtumo galimybės ir investicijos į žmones kuriant daugiau ir geresnių darbo vietų

4.1 Globalizacija ir technologijos pokyčiai gali skatinti nelygybę didinant atotrūkį tarp kvalifikuotų ir nequalifikuotų darbuotojų ir turtingų bei skurdžių tautų. Geriausias sprendimas — padėti kiekvienam asmeniui ir visuomenei prisitaikyti tobulinant visų amžiaus grupių asmenų švietimo ir mokymo galimybes.

⁽¹⁰⁾ Kai kurios šalys pasisakė prieš visas branduolinės energijos rūšis ir neleisdžia statyti branduolinių elektrinių savo teritorijoje. Tačiau jos importuoja didelius branduoliniu būdu pagamintos energijos kiekius, pvz., iš Italijos.

⁽¹¹⁾ OL C 318, 2006 12 23, pranešėja Ulla Sirkeinen.

⁽¹²⁾ Komisijos energijos ir klimato veiksmų planas buvo paskelbtas 2008 m. sausio 23 d. Žr. http://ec.europa.eu/energy/climate_actions/index_en.htm.

4.2 EESRK ir socialiniai partneriai pateikė rekomendacijas, kaip turėtų būti formuojama lankstumo ir užimtumo saugumo politika siekiant padėti žmonėms geriau pasinaudoti užimtumo galimybėmis spartesnių ekonomikos pokyčių sąlygomis.

4.3 Gruodžio 5 d. Užimtumo ir socialinių reikalų tarybai ⁽¹³⁾ priėmus bendrus lankstumo ir užimtumo politikos principus, valstybėms narėms buvo sudarytos sąlygos įtraukti lankstumą ir užimtumo saugumą į savo nacionalines reformų programas ir įgyvendinti jį glaudžiai bendradarbiaujant su nacionaliniais socialiniais partneriais.

4.4 EESRK norėtų, kad daugiau dėmesio būtų skiriama aktyvioms politikos priemonėms sudarant vienodas galimybes grupėms, kurios susiduria su diskriminavimu darbo rinkoje: vyresniems negu 50-ies metų amžiaus asmenims, moterims, etninėms mažumoms ir nepakankamai kvalifikuotiems mokyklų absolventams.

5. Nestabilumas pasaulio finansų rinkose

5.1 ES šiuo metu patiria pasaulio finansų rinkų ir biržų krizės pasekmes. Pinigų sąjunga ir skubus ECB atsakas į kilusią sumaištį davė teigiamų rezultatų. Pirma, ECB padidinus pinigų rinkų likvidumą, buvo išvengta bankinio sektoriaus krizės ir kredito sąlygų sugriežtinimo įmonėms ir namų ūkiams. Antra, valiutų rizikos nebuvimas ir mažos išmokos už valstybės obligacijas įvairiose valstybėse narėse lėmė tai, kad finansų rinkų svyravimai iš dalies mažai paveikė labiau pažeidžiamų ES valstybių narių ekonomiką.

5.2 Sumaištis pasaulio finansų rinkose ir silpnėjantis JAV doleris turėjo poveikį Europai: dėl ECB nustatytos pernelyg aukštos palūkanų normos pinigų politikos, kuri iš esmės yra panaši į kitose pasaulio šalyse vykdomą konkurencinę devalvaciją, euro stiprėjimas turės svarbių pasekmių ES ekonomikai ir jos vidutinės trukmės perspektyvoms.

5.3 Pastarojo meto įvykiai pasaulio finansinėse rinkose rodo, kad būtina stiprinti riziką ribojančias taisykles, gerinti stebėsenos valdžios institucijų koordinavimą ir didinti skaidrumą.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Tarybos pranešimas spaudai 16139/07, nuoroda: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st16/st16139.en07.pdf>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

Svarstymo metu atmesti šie, mažiausiai ketvirtadalį balsų surinkę, pakeitimai:

1. 2.4 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„(...) Greitas ir gana didelis euro stiprėjimas, kurį paskatino ~~ECB nustatytos pernelyg aukštos palūkanų normos ir pinigų politika~~, kuri iš esmės yra panaši į kitose pasaulio vietose vykdomą konkurencinę devalvaciją, kelia grėsmę ES gerovei. (...)“

Paaškinimas

Tokia atvira ir svari ECB politikos kritika pateikta taip, tarsi būtų tik „patikslinama“, neturėtų būti reiškiamą prieš tai nepriėmus atitinkamos EESRK nuomonės šiuo konkrečiu klausimu. Palūkanų normų klausimas yra aktyviai svarstomas ir visos svarbės nuomonės šia tema labai skiriasi, tačiau reikėtų priminti, kad taikydamas tokią palūkanų normų politiką, ECB vykdo Sutartyje jam pavestą uždavinį, susijusį su infliacijos prevencija.

2. 5.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Sumaištis pasaulio finansų rinkose ir silpnėjantis JAV doleris turėjo poveikį Europai: dėl ~~ECB nustatytos pernelyg aukštos palūkanų normos~~ pinigų politikos, kuri iš esmės yra panaši į kitose pasaulio vietose vykdomą konkurencinę devalvaciją, euro stiprėjimas turės svarbių pasekmių ES ekonomikai ir jos vidutinės trukmės perspektyvoms.“

Paaškinimas

Šio punkto paaškinimas toks pat kaip ir 2.4 punkto, tik dar labiau pagrįstas. Pirma buvo teigiama, kad euro stiprėjimą „paskatino“ ECB politika, o šiame punkte pabrėžiama, kad euras sustiprėjo „dėl“ šios politikos. Tokia radikali EESRK pozicija nepriimtina. Be to, ji neteisinga procedūros požiūriu.

Balsavimo rezultatai

Už: 22; Prieš: 29; Susilaikė: 8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Komisijos komunikato „Rezultatų siekianti Europa — Bendrijos teisės taikymas“

COM(2007) 502 galutinis

(2008/C 204/02)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugsėjo 5 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Rezultatų siekianti Europa — Bendrijos teisės taikymas“

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 27 d. priėmė savo nuomonę (pranešėjas Daniel Retureau).

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 59 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2007 m. rugsėjo 5 d. komunikate „Rezultatų siekianti Europa — Bendrijos teisės taikymas“ (COM(2007) 502 galutinis) Komisija nurodo, kad iš daugiau nei 9 000 teisinių priemonių yra maždaug 2 000 direktyvų, kurių kiekvienai įgyvendinti reikia 40–300 perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių; atsižvelgiant į tai, kiek europiečių gali įgyvendinti savo teises remdamiesi Bendrijos teisės aktais, ir siekiant geresnio reglamentavimo tikslo, ypatingą dėmesį būtina skirti teisės taikymui bei priežasčių, dėl kurių kyla teisės taikymo ir teisės taikymo kontrolės sunkumų, nustatymui.

Todėl Komisija siūlo gerinti dabartinę problemų, susijusių su Bendrijos teisės taikymu ir jo kontrole, valdymo metodus.

1.2 Komisija taip pat nurodo keturis galimus teisės taikymui gerinimo būdus:

- a) geresni poveikio vertinimai, į Komisijos pasiūlymus įtraukiami rizikos vertinimai, kiekviename pasiūlyme pateikiamos atitikmenų lentelės, nacionalinės valdžios institucijų mokymai Bendrijos teisės tematika;
- b) keitimosi informacija su įmonėmis ir piliečiais, taip pat su nacionalinės valdžios institucijomis gerinimas; to siekiant labai svarbu nuolat rengti „kompleksinius susitikimus“;
- c) kiekvienoje valstybėje narėje paskirti pagrindinį asmenį ryšiams, atsakingą už kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir Komisijos ryšius, gerinti pažeidimų procedūrų valdymą, visų pirma nustatant prioritetus;
- d) plėsti institucijų dialogą, skelbti bendrą informaciją apie „naujojo metodo“ veiksmingumą.

1.3 Komitetas pritaria Komisijos siekiui tobulinti priemones, kurios užtikrintų geresnį Bendrijos teisės taikymą valstybėse narėse.

Šiuo klausimu Komitetas teikia tokias pastabas:

2. Problemos nustatymas

2.1 Dauguma netinkamo Bendrijos teisės taikymo ir įgyvendinimo problemų kyla dėl to, kad direktyvos neperkeliamos į nacionalinę teisę. Perkėlimą galima apibūdinti kaip veiksmą, kai valstybė narė, kuriai skirta direktyva, imasi visų reikalingų priemonių, kad direktyva atitinkamais norminiais aktais būtų įtraukta į nacionalinės teisės sistemą.

2.2 Perkeldamos direktyvas, valstybės narės turi įvykdyti du įsipareigojimus:

- pirma, įtraukti į nacionalinę teisę visą direktyvos teisinį turinį,
- antra, pakeisti arba pritaikyti visus esamus nacionalinės teisės aktus, kurie prieštarauja direktyvai.

2.3 Tokie pat reikalavimai taikomi ES sutarties 34 straipsnyje numatytam pamatinių sprendimų, kurie, kaip ir EB sutarties 249 straipsnyje minimos direktyvos, „valstybėms narėms yra privalomi rezultatų, kuriuos reikia pasiekti, atžvilgiu, perkėlimui, bet nacionalinėms valdžios institucijoms paliekama galimybė pasirinkti jų įgyvendinimo formą ir būdus“.

2.4 Pamatinių sprendimų perkėlimas taip pat gali kelti sunkumų. Tačiau, skirtingai nei EB sutarties 226 ir 228 straipsniuose numatyta procedūra dėl pareigos nevykdymo, ES sutartyje nenumatyta tokia Komisijos kontrolės priemonė, taikoma neperkėlimo arba neteisingo perkėlimo atveju. Tačiau valstybės narės vis vien privalo perkelti pamatinius sprendimus.

2.5 Reikia pažymėti, kad valstybėms narėms vis dar kyla sunkumų pritaikant perkėlimo nuostatų rengimo procedūras: nors ir neatrodo, tačiau jos sudaro didelių teisinių kliūčių, o kartais prieštarauja nacionalinės teisėkūros tradicijoms.

3. Įpareigojimo perkelti į nacionalinę teisę ribos ir sunkumai, su kuriais susiduria valstybės narės

3.1 Tik valstybės narės yra kompetentingos nuspręsti, kokia forma direktyvas perkelti į nacionalinę teisę, ir tik jos, prižiūrimos nacionalinių teismų, Bendrijos teisės bendrosios teisenos teismų, gali nustatyti priemones, kuriomis perkelta direktyva darytų poveikį nacionalinei teisei. Reikėtų pabrėžti Komisijos, kuri yra Sutarčių saugotoja, pareigą užtikrinti tinkamą teisės taikymą ir gerą bendrosios rinkos veikimą, prireikus imantis laipsniškų veiksmų, kuriuos ji minėtu tikslu gali nukreipti prieš valstybės nares (pagrįsta nuomonė, ieškinys EBTT, bauda). Beje, kai vėluojama perkelti teisės aktus arba jie perkeliama klaidingai arba neviseškai, nukentėję piliečiai turi teisę pateikti ieškinį, kad įrodytų direktyvos viršenybę prieš nacionalinius teisės aktus remiantis ES teisės viršenybės principu.

3.2 Taigi, norint teisės aktus tinkamai perkelti į nacionalinę teisę, reikia priimti privalomojo pobūdžio nacionalinės teisės aktus, kurie būtų oficialiai skelbiami ⁽¹⁾, kadangi Teisingumo Teismas kritiškai vertina tokį perkėlimą, kai daroma paprasta nuoroda į Bendrijos teisę ⁽²⁾.

3.3 Gali atsitikti, kad dėl bendrųjų konstitucinės ar administracinės teisės principų perkėlimas priimant konkrečias teises arba reguliavimo priemones tampa nereikalingas, tačiau tai įmanoma tik tuomet, kai šiais bendraisiais principais užtikrinama, jog nacionalinė administracija be išlygų taikys direktyvą.

3.4 Taigi, direktyvos turi būti perkeltamos kuo tiksliau. Direktyvos, kuriomis derinami nacionalinės teisės aktai, turi būti perkeltamos beveik paraidžiui siekiant užtikrinti vienodą Bendrijos teisės aiškinimą ir taikymą ⁽³⁾.

3.5 Teoriškai tai atrodo paprasta, tačiau praktikoje pasitaiko, kad nacionalinės teisės terminijoje nėra aiškių ir tikslų Bendrijos teisės sąvokų ⁽⁴⁾ atitikmenų arba aiškinant tokios sąvokos reikšmę ir taikymo sritį negalima remtis valstybių narių teise ⁽⁵⁾.

3.6 Kartais kuriame nors direktyvos straipsnyje būna nurodyta, kad nacionalinėse direktyvos perkėlimo nuostatose turi būti daroma nuoroda į direktyvą arba tokia nuoroda turi būti daroma skelbiant direktyvos perkėlimo nuostatas. Teisingumo

Teismas imasi sankcijų už šio vadinamojo „sąsajos straipsnio“ nežinojimą ir atsisako atsižvelgti į valstybių narių nurodytą išimtį, esą jų taikoma nacionalinė teisė jau atitinka direktyvą ⁽⁶⁾.

3.7 Kitas direktyvų perkėlimo sunkumas — skirtingas direktyvų norminis pobūdis. Direktyvų nuostatos būna dviejų pagrindinių tipų:

— neprivalomos nuostatos, kai nurodomi pagrindiniai tikslai. Perkeldamos šias nuostatas, valstybės narės turi gana didelę nacionalinių perkėlimo priemonių pasirinkimo laisvę,

— privalomos (besąlygiškos) nuostatos, kurias valstybės narės turi perkelti į nacionalinę teisę naudodamos direktyvoje nurodytas priemones, pavyzdžiui, sąvokų apibrėžimus, privalomas (besąlygiškas) nuostatas, kuriomis valstybėms narėms nustatomi konkretūs įsipareigojimai, direktyvų priedus, kuriuose gali būti pateikiami medžiagų, dalykų ar gaminių sąrašai arba lentelės, visoje Europos Sąjungoje pildomų formų pavyzdžiai.

3.8 Kai nuostatos yra neprivalomos, vertinant jų perkėlimo išsamumą, tikslumą ar tikrumą reikia atsižvelgti ne į tai, kaip nacionalinės priemonės išdėstytos tekste, o į šių priemonių turinį, kuris turi padėti įgyvendinti direktyvos tikslus.

3.9 Vertindami privalomas (besąlygiškas) nuostatas, Komisija ir Teisingumo Teismas labiau atsižvelgia į tai, ar tekstas, kuriame išdėstytos nacionalinės priemonės, atitinka direktyvos nuostatų išdėstymą.

3.10 Tačiau kai kurioms valstybėms narėms labai sunku tinkamai išdėstyti privalomas (besąlygiškas) nuostatas perkeliančius teisės aktus. Šiuos sunkumus galima apibūdinti taip: išdėstant naujas nuostatas ir siekiant teisinio aiškumo reikia nuolat „valyti“ tekstus, kad juose neliktų pasikartojančių ar — dar blogiau — viena kitai prieštaraujančių nuostatų. Taigi, reikia rasti pusiausvyrą tarp aklo šių nuostatų kopijavimo ir perdėto jų tikrinimo, o būtent tai ir kelia tam tikrų sunkumų ⁽⁷⁾.

4. Valstybių narių taikomi perkėlimo metodai

4.1 Perkėlimo priemonių pasirinkimas priklauso nuo to, ar tai yra neprivalomos ar privalomos (besąlygiškos) nuostatos.

— Atrodo, kad perkeldamos privalomas (besąlygiškas) direktyvų nuostatas valstybės narės vis dažniau naudoja „perkėlimą

⁽¹⁾ Prancūzijos Valstybės Tarybos tyrimas „Geresnis Bendrijos teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę“, kuriam 2007 m. vasario 22 d. pritarė Prancūzijos Valstybės Tarybos generalinė asamblėja, *Documentation française*, Paryžius, 2007 m.

⁽²⁾ ETT, 1997 m. kovo 20 d., byla *Komisija prieš Vokietiją*, C 96/95, Rink. p. 1653.

⁽³⁾ Pranešėjas Joost Van Iersel, OL C 24, 2006 1 31.

⁽⁴⁾ Žr., pvz., ETT, 2003 m. birželio 26 d., byla *Komisija prieš Prancūziją*, C 233/00, Rink. p. I-66.

⁽⁵⁾ ETT, 2000 m. rugsėjo 19 d., Linster, C 287/98, Rink. p. I-69. ETT praktika:

⁽⁶⁾ ETT, 1985 m. gegužės 23 d., byla *Komisija prieš VFR*, 29/84, Rink. p. 1661, ETT, 1987 m. liepos 8 d., byla *Komisija prieš Italiją*, 262/85, Rink. p. 3073, ETT, 2001 m. gegužės 10 d., byla *Komisija prieš Nyderlandus*, C-144/99, Rink. p. I-3541.

⁽⁷⁾ Prancūzijos Valstybės Tarybos pranešimas 2004 m. birželio 14–15 d. Hagoje įvykusioje XIX-oje Europos Sąjungos valstybių tarybų ir aukščiausiųjų administracinių teismų asociacijos konferencijoje.

perrašant“, kadangi toks nuostatų perkėlimo būdas nesuteikia valstybėms narėms lankstumo, nes Komisija ir Teisingumo Teismas daugiausia dėmesio skiria tam, kad perkėlimo priemonių ir besąlygiškų nuostatų formuluotė sutaptų, t. y., būtų vienoda. Tačiau Teisingumo Teismas niekada nereikalauja, kad perkėlimo tikslumą užtikrintų paprasčiausias perrašymas.

— Iš esmės Komisija neprieštarauja tokiam perrašymo būdai, tačiau didelį dėmesį kreipia į tai, kad direktyvoje nurodytos apibrėžtys būtų tiksliai perrašytos į perkėlimo nuostatas. Taip siekiama išvengti bet kokio semantinio ar sąvokų skirtumo, kuris galėtų trukdyti vienodai taikyti Bendrijos teisę valstybėse narėse ir taikyti ją veiksmingai.

— Tačiau neprivalomų nuostatų perkėlimo kontrolė yra labiau problemiška. Prisiminkime, kad kalbama apie tuos atvejus, kai pagal EB sutarties 249 straipsnį direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, bet valstybės narės pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus. Vertinti perkėlimo išsamumą ir tikslumą reikia remiantis nacionalinių priemonių turiniu, o ne jų išdėstymo tekste tvarka. Teisingumo Teismas siūlo, kad perkėlimo priemonių kontrolei reikėtų taikyti pragmatiską požiūrį kiekvienu atskiru atveju, atsižvelgiant į direktyvos tikslus ir sektorių, o tai gali suklaidinti Komisiją⁽⁸⁾.

4.2 Galiausiai, kai kalbama apie techninio pobūdžio nuostatas, pavyzdžiui, kai direktyvos prieduose pateikiami dalykų sąrašai ar formų pavyzdžiai arba kai direktyva dažnai iš dalies keičiama, valstybės narės taip pat gali perkelti nuostatas pateikdamos nuorodas.

4.3 Nyderlanduose, Slovakijoje, Austrijoje, Suomijoje ir Estijoje pagal komitologijos procedūrą dažnai iš dalies keičiamų direktyvų techniniai priedai perkeltami pateikiant nuorodas.

4.4 Akivaizdu, kad perkėlimas nėra toks paprastas, kaip atrodytų, kadangi skiriasi direktyvų įgyvendinimo būdai. Dėl šios įvairovės skiriasi nacionaliniai perkėlimo būdai.

4.5 Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje naudojama greitesnė perkėlimo priemonių priėmimo procedūra, vadinama „priešingo prašymo nebuvimas“ (angl. „negative declaration“): vyriausybė pateikia parlamentui perkėlimo tekstą, dėl kurio buvo susitarta per ministerijų pasitarimus ir dėl kurio neskelbiami debatai, jeigu nepateikiamas priešingas prašymas.

⁽⁸⁾ Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, 2006 m. birželio 15 d., Byla C-459/04 Europos Bendrijų Komisijos pareikštas ieškinys Švedijos Karalystei. Komisija manė, kad Švedija neįvykdė savo įsipareigojimų pagal 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyvą 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo. Teismas nusprendė, kad ši direktyva turėtų būti laikoma „pagrindų direktyva“, kuri nenustato visiško darbo saugos teisės aktų suderinimo valstybėse narėse.

4.6 Kai dėl besibaigiančio perkėlimo termino būtina greitai priimti perkėlimo įstatymą, Belgijoje bet kuris įstatymas gali būti priimtas skubos tvarka.

4.7 Tačiau kitose valstybėse narėse (pvz., Austrijoje, Suomijoje ir Vokietijoje) tokios greitos perkėlimo įstatymų teisėkūros procedūros nėra priimtose.

4.8 Prancūzijoje direktyvos perkeltamos arba paprastesnės įstatymų priėmimo tvarka, arba teisės aktus priimančios reglamentuose numatyta tvarka ir nepriklauso nuo to, kokios svarbos yra perkeltamos direktyvos.

5. Kokius geresnio direktyvų perkėlimo būdus galima pasiūlyti?

— Pagrindinis klausimas — nuspręsti, kaip Bendrijos lygiu rengti lengviau perkeltamus teisės aktus, ir užtikrinti nuoseklų sąvokų vartojimą ir tam tikrą stabilumą, reikalingą įmonių veiklai ir piliečiams,

— iš anksto nustatyti perkėlimo norminę priemonę: pradėjus svarstyti direktyvos projektą, remiantis Jungtinės Karalystės pavyzdžiu, sudaryti tikslų ir nuolat atnaujinamą atitikmenų lentelę,

— direktyvą paskelbus Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, greičiau atlikti perkėlimo procedūrą valstybėje narėje koordinavimui paskiriant asmenį ryšiams, kuris naudotųsi perkėlimui sukurta duomenų baze, kaip savo komunikate siūlo Komisija. Į šią duomenų bazę galėtų būti integruota išankstinio perspėjimo sistema, kuri išpėtų likus keletui mėnesių iki direktyvos perkėlimo termino. Belgija, Nyderlandai ir Vengrija jau taiko tokią sistemą,

— kai tai susiję su tiksliais ir privalomomis nuostatomis arba apibrėžtimis, rinktis perkėlimą perrašant,

— pritarti perkėlimui darant konkrečią nuorodą į privalomas (besąlygiškas) direktyvos nuostatas, kai jos pateiktos kaip sąrašai, lentelės, kuriose išvardyti direktyvoje nurodyti gaminiai, medžiagos ir dalykai, priedai su formų arba pažymėjimų pavyzdžiais. Nuoroda privalo būti tiksli, nes, Teisingumo Teismo nuomone, nacionalinis teisės aktas, kuriame pateikta bendra nuoroda į direktyvą, negali būti laikomas galiojančiu perkėlimo teisės aktu⁽⁹⁾. Tokių direktyvų techninių priedų perkėlimo būdą taiko Nyderlandai, Slovakija, Austrija, Suomija ir Estija,

⁽⁹⁾ ETT, pirmiau minėta 1997 m. kovo 20 d. byla *Komisija prieš Vokietiją*, C 96/65, Rink. p. 1653.

— pritaikyti nacionalines perkėlimo procedūras atsižvelgiant į direktyvos taikymo sritį, taikyti greitesnes procedūras, tačiau nepamiršti privalomų vidaus konsultacijų, susijusių su norminių tekstų priėmimu.

6. Išvados

6.1 Komisija ragina geriau taikyti Bendrijos teisės aktus; šio pagrįsto tikslo įgyvendinimas labiausiai priklauso nuo valstybių narių, kurioms, kaip matyti, kyla sudėtingesnių problemų nei gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio.

6.2 Direktyvos perkėlimas valstybėms narėms neturėtų tapti proga tikslinti su Bendrijos teisės aktais tiesiogiai nesusijusius nacionalinės teisės aktus (angl. *gold plating*) arba pakeisti kai kurias nacionalinės teisės nuostatas taip ribojant piliečių arba įmonių teises (angl. *downgrading*), o atsakomybę dėl tokių pakeitimų suvesti „Briuseliui“.

6.3 Valstybės narės turėtų dažniau naudotis galimybe, kurią suteikia pirminė teisė (sutartys), perkelti direktyvas — ypač socialinės ar ekonominės srities — kolektyvinių derybų būdu. Atsižvelgiant į sritį, rengiantis perkėlimo procedūrai dėl nacionalinės teisės nuostatų pakeitimų ar naujų nuostatų įtraukimo⁽¹⁰⁾ turėtų būti konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis. Šiomis derybų ir konsultacijų procedūromis skatinamas ir palengvinamas tolesnis Bendrijos teisės taikymas dalyvaujant pilietinei visuomenei. Iš tiesų konsultavimasis su pilietine visuomene prieš priimant nacionalines perkėlimo priemones leidžia nacionalinėms valdžios institucijoms, susipažinus su socialinių partnerių, ekspertų, sektoriaus specialistų nuomone, priimti kompetentes sprendimus. Šios konsultacijos turi tam tikrą mokomąją vertę, kadangi leidžia šiems suinteresuotiems subjektams daugiau sužinoti apie būsimas reformas. Taip Jungtinė Karalystė, Danija, Suomija, Švedija konsultuojasi su savo socialiniais partneriais ir jų konsultaci-

nėmis organizacijomis, pateikdamos jiems perkėlimo tekstą kartu su tiksliais klausimais jo pagrindu.

6.4 Reikėtų labiau atsižvelgti į kai kurių valstybių narių vidinę konstitucinę sąrangą (federacinės valstybės, regioninis decentralizavimas, kiti suverenių galių perdavimo teritoriniams vienetams būdai). Kartais Bendrijos nuostatų, susijusių būtent su teritoriniams vienetams perduodamais įgaliojimais (regioninė politika, atokiausi regionai arba salos ir kt.), perkėlimo terminai turėtų būti pratęsimi.

6.5 Nacionaliniai parlamentai arba regioniniai parlamentai bei asamblėjos (pvz., Škotijos, Belgijos arba Vokietijos žemių) aktyviai dalyvauja perkeldami Bendrijos teisės aktus ir yra atsakingi už tos srities, kurioje jie turi įgaliojimų arba kurioje turi pareikšti nuomonę, teisės aktų perkėlimą. Todėl parlamentų sudarytos komisijos arba komitetai turėtų išklausti specialistų arba susijusių pilietinės visuomenės sektorių atstovų, jiems turi būti suteikti ypatingi įgaliojimai planuoti perkėlimo įstatymo projektų svarstymą, kad dėl skubių nacionalinės teisės klausimų nereikėtų vėlesniam nei nurodyta laikui atidėti nacionalinių perkėlimo nuostatų svarstymo. Taip pat būtų galima imtis neatsilaisvinančių priemonių (teisės aktų leidėjo įgaliojimų perdavimo vykdomajai valdžiai) siekiant priimti daugelį vėluojamų pasiūlymų, dėl kurių neįvyksta politinių partijų diskusijų, kad būtų kuo greičiau sumažintas laiku neperkeltų direktyvų skaičius.

6.6. Kai kuriose valstybėse narėse jau veikia greitesnio perkėlimo priemonių priėmimo sistemos, kitos valstybės sukūrė perkėlimo kokybės gerinimo priemones. Tos, kurių pažanga nelabai matoma, turi pasistengti. Išimties atveju ministerijos ir parlamentai galėtų įsteigti perkėlimo tyrimų tarnybą, kuri vadovautų (orientuotų) perkėlimo veiklą. Į šią užduotį reikia žiūrėti kaip į puikią progą modernizuoti viešąją politiką, o ne kaip į Bendrijos institucijų, pirmiausia Komisijos, primetamus suvaržymus. Kitaip tariant, kuriant Europą kiekvienas turi atlikti savo vaidmenį ir priimti atsakomybę⁽¹¹⁾.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Pranešėjas Daniel Retureau, OL C 24, 2006 1 31 ir CESE 1069/2005, pranešėjas Joost Van Iersel, OL C 24, 2006 1 31.

⁽¹¹⁾ Pirmiau minėto Prancūzijos Valstybės Tarybos tyrimo „Geresnis Bendrijos teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę“ išvada.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvą 76/769/EEB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų 2-(2-metoksietoksi)etanolio, 2-(2-butoksietoksi)etanolio, metilendifenil diizocianato, cikloheksano ir amonio nitrato pardavimo ir naudojimo ribojimų

COM(2007) 559 galutinis — 2007/0200 (COD)

(2008/C 204/03)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. spalio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvą 76/769/EEB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų 2-(2-metoksietoksi)etanolio, 2-(2-butoksietoksi)etanolio, metilendifenil diizocianato, cikloheksano ir amonio nitrato pardavimo ir naudojimo ribojimų

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas David Sears.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šiuo Komisijos pasiūlymu priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą siekiama iš dalies pakeisti Tarybos direktyvą 76/769/EEB, įtraukiant į ją penkių nesusijusių medžiagų pardavimo ir naudojimo apribojimus. Keturios iš šių medžiagų buvo įrašytos į pradinį 1994–2000 m. laikotarpio prioritetinius sąrašus. Siūlomos priemonės skirtos tik tam, kad būtų išvengta plačiam visuomenei kylančio pavojaus. Paskutinė medžiaga — amonio nitratas — į šią kategoriją įrašyta siekiant padidinti amonio nitrato trąšų saugą, kai su jomis dirba ūkininkai ir platintojai, ir kovoti su terorizmu, pirmiausia apribojant galimybę gauti sprogmenų pirmtakų. Pastaruoju atveju veiksmai turės įtakos pardavimui mažmenininkams ir plačiam visuomenei.

1.2 EESRK remia kai kuriuos, bet ne visus pateiktus pasiūlymus. 5–9.9 dalyse yra išdėstyti išsamūs argumentai dėl kiekvienos medžiagos ir preparatų, kurių sudėtyje jos yra.

1.3 EESRK pripažįsta, kad tai bus beveik paskutinis dalinis toks Tarybos direktyvos 76/769/EEB pakeitimas prieš 2009 m. birželio 1 d., kai ji bus pakeista Reglamentu (EB) 1907/2006 (REACH). Tačiau, kaip ir dėl ankstesnių pakeitimų, Komitetas apgailestauja, kad nesusijusios medžiagos ir preparatai buvo įtraukti į vieną kategoriją tokia tvarka, ir atkreipia dėmesį į tai, kad nuo tada, kai pirmą kartą jos buvo nurodytos kaip „prioritetinės“ medžiagos pagal Tarybos reglamentą (EEB) 793/93, buvo ilgai delsiama. Jeigu taip įvyko dėl ribotų išteklių ar kompetencijos trūkumo Komisijoje ar kitame atitinkamame organe, įskaitant ir naujai sukurta Cheminių medžiagų agentūrą Helsinkyje, šiuos klausimus būtina kuo skubiau išspręsti ir, žinoma, tai

reikia padaryti iki 2009 m. birželio 1 d. Gamintojai taip pat turi priimti išpareigojimą vykstant rizikos vertinimui laiku teikti reikalingą informaciją. Jeigu nebus laikomasi tokios tvarkos, rezultatai greitai taps beverčiai.

1.4 Galiausiai, EESRK aiškiai remia Tarybos deklaraciją dėl kovos su terorizmu ir daug atskirų, su ja susijusių veiksmų. EESRK mano, kad jis turi vaidinti svarbų vaidmenį šiame procese, ir šiuo metu rengia keletą nuomonių šiuo klausimu. Kad būtų pasiektas ilgalaikis saugumas, gyvybiškai svarbu susitarti, kokie veiksmai yra proporcingi ir kokią teisėkūros būdą pasirinkti, kad visi suinteresuoti subjektai galėtų laiku ir veiksmingai reaguoti.

2. Įžanga

2.1 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) įsigalios 2009 m. birželio 1 d. Jis panaikins ir pakeis keletą taikomų Tarybos ir Komisijos reglamentų ir direktyvų, įskaitant 1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyvą 76/769/EEB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo apribojimų. Ši direktyva, kuri šiuo pasiūlymu iš dalies keičiama, yra skirta vidaus rinkai apsaugoti ir kartu užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį.

2.2 Tarybos direktyvos 76/769/EEB I priede yra nustatyti konkretūs tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo apribojimai, dėl kurių buvo sutarta ir kurie buvo

įgyvendinti per pastaruosius 30 metų. 2009 m. birželio 1 d. jie taps Reglamento (EB) Nr. 1907/2006 (REACH) XVII priedo kertiųjų akmeniu.

2.3 Ankstesni Tarybos direktyvos 76/769/EEB pakeitimai (t. y. įrašyti papildomas ribojamąsias priemones) buvo parengti direktyvų forma, kurias įgyvendinti turėjo valstybės narės. Šis Komisijos pasiūlymas yra susijęs su sprendimu, kurio nereikia perkelti į nacionalinę teisę. Kitu atveju jį reikėtų panaikinti 2009 m. birželio 1 d., kai įsigalios Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.4 Manoma, kad galutinis pasiūlymas pagal Tarybos direktyvą 76/769/EEB bus pateiktas per artimiausius mėnesius, taip pat ir dėl sprendimo apriboti dichlormetano pardavimą ir naudojimą. Visi tolesni pasiūlymai apriboti pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimą ir naudojimą bus teikiami pagal Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.5 Medžiagų (ir visų preparatų, kurių sudėtyje jos yra), kurių prekybą ir naudojimą, manoma, reikia apriboti, sąrašas iš esmės buvo parengtas įvertinus tam tikras „prioritetines medžiagas“ pagal Tarybos reglamentą (EEB) 793/93. Vertinimui buvo parengti keturi prioritetiniai sąrašai (paskutinis parengtas 2000 m. spalio 30 d.), kuriuos turi įgyvendinti kompetentingos valstybių narių institucijos. Iš sąrašuose nurodytos 141 medžiagos dėl 83 medžiagų buvo pateiktos galutinės rizikos įvertinimo ataskaitos (RAR). 39 medžiagas įvertino atitinkami ES moksliniai komitetai, o rezultatai buvo paskelbti Oficialiajame leidinyje. Ribojančios priemonės buvo sutarta taikyti 22 medžiagoms. Į šį pasiūlymą įtrauktos ribojančios priemonės dar keturioms medžiagoms (kurios 5–9.9 dalyse yra nurodytos ir aptariamoms kaip DEGME, DEGBE, MDI ir cikloheksanas).

2.6 Menka pažanga, padaryta pagal šį reglamentą, buvo nurodyta kaip viena pagrindinių priežasčių, kodėl visoms Reglamente (EB) Nr. 1907/2006 (REACH) nurodytoms „esamoms“ medžiagoms reikia taikyti naują metodą. Todėl 2009 m. birželio 1 d. bus panaikintas ir Tarybos reglamentas (EEB) 793/93.

2.7 Valstybių narių prašymu atkreipus dėmesį į naujas problemas, kai kurios iš pradinių keturis prioritetinius sąrašus neįrašytos medžiagos taip pat buvo įvertintos pagal jų poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, ir (arba) buvo pasiūlyta apriboti jų pardavimą ir naudojimą. Į šią kategoriją įrašytas amonio nitratas.

2.8 Amonio nitrato atvejis yra atskiras ir ypatingas, nes jo savybės gerai žinomos, todėl nereikia vertinti šios medžiagos poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai. Jis visame pasaulyje daug metų ir dideliais kiekiais yra naudojamas kaip azoto trąšos ir nekelia jokie nelaukto poveikio darbo vietai, profesionaliems naudotojams ar vartotojams, šią medžiagą naudojančiams

buityje. Deja, ši medžiaga yra ir veiksmingas, pigus ir plačiai naudojamas sprogmenų komponentas: ją teisėtai naudoja atliekant pramoninius ir karinius sprogdinimus, o neteisėtai — teroristai. Būtent dėl šių priežasčių siekiama apriboti jos pardavimą ir naudojimą pagal Tarybos direktyvą 76/769/EEB.

2.9 Galima buvo pasirinkti kitą įstatyminių pagrindą dėl terorizmo ir sprogmenų pirtakų (prekursorių), tačiau pagal dabartinę ES sutartį tam prireiktų vieningo visų valstybių narių sprendimo. Kai visos valstybės narės ratifikuos Lisabonos sutartį, tvarka pasikeis, tačiau tai šiek tiek užtruks.

2.10 Manoma, kad kiti narkotikų ir sprogmenų pirtakai (prekursoriai) greičiausiai bus įrašyti į Reglamento (EB) Nr. 1907/2006 (REACH) XVII priedą, todėl toks veiksmas šiuo metu yra laikomas tinkamu.

2.11 Turimos omenyje „esamos“ medžiagos, t. y. 100 195 medžiagos, kurios, manoma, Europos bendrijos rinkoje buvo nuo 1971 m. sausio 1 d. iki 1981 m. rugsėjo 18 d. Jos yra įtrauktos į Europos esamų komercinių cheminių medžiagų sąrašą (EINECS), paskelbtą ES oficialiajame leidinyje 1990 m. Medžiagos, pateiktos į rinką po 1981 m. rugsėjo 18 d., apibūdinamos kaip „naujos“, ir kad jos patektų į rinką, reikalingas pranešimas siekiant apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Komisijos pasiūlymu siekiama apsaugoti žmonių sveikatą, pirmiausia vartotojus, kartu išsaugant trijų medžiagų (DEGME, DEGBE ir cikloheksano) iš 1994 m. gegužės 25 d. pirmojo prioritetinio sąrašo ir vienos medžiagos (MDI) iš 1997 m. sausio 27 d. trečiojo prioritetinio sąrašo vidaus rinką pagal Tarybos reglamentą (EEB) 793/93.

3.2 Atsižvelgiant į 1999 m. spalio 12 d. Komisijos rekomendaciją 1999/721/EEB ir vėlesnes panašias rekomendacijas dėl rizikos įvertinimo rezultatų ir kai kurių medžiagų rizikos sumažinimo strategijų, siūloma daug konkrečių, labai išsamių apribojimų, kurie bus taikomi tik pardavimams plačiai visuomenei ir neturės jokio poveikio sąlygoms darbo vietoje arba aplinkai. Manoma, kad sąnaudos pramonei ir plačiai visuomenei bus minimalios, todėl tikimasi, kad siūlomos priemonės bus proporcingos nustatytai rizikai. Preparatų, savo sudėtyje turinčių MDI, atveju prašoma pateikti papildomus duomenis, susijusius su rizika sveikatai.

3.3 Penktoji medžiaga, amonio nitratas, plačiai naudojamas kaip trąša, yra įrašyta į sąrašą, nes gali veikti kaip oksidantas, o svarbiausia — gali sprogti sumaišius ją su kitomis medžiagomis. Siūlomais apribojimais ketinama užtikrinti, kad visos amonio nitrato trąšos atitiktų bendrą saugos standartą, ir kartu riboti

plačiai visuomenei parduodamo amonio nitrato koncentraciją, kad kuo mažiau šios medžiagos galėtų būti panaudota neteisėta paskirtimi. Taigi toks ribojimas yra naudingas plačiosios visuomenės sveikatai ir saugai. Profesionaliems naudotojams (ūkininkams ir teisėtiems sprogmenų gamintojams) toks apribojimas poveikio neturės. Nors sąnaudas (ir naudą) yra gana sunku nurodyti skaičiais, manoma, kad jos proporcingai atitinka nustatytą riziką (ir siūlomas priemonės).

3.4 Sprendimas įsigalioję trečią dieną po jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

3.5 Prie pasiūlymo pridamas aiškinamasis memorandumas, Komisijos tarnybų darbo dokumentas (poveikio vertinimo ataskaita), o dėl keturių medžiagų, įvertintų pagal Tarybos reglamentą (EEB) 793/93, pateikiamos ilgos ir išsamios rizikos vertinimo ataskaitos, kurias paskelbė Europos cheminių medžiagų biuras, kartu su papildoma pagalbina, labai svarbia įvairių mokslinių komitetų ir kitų organų, padėjusių parengti ir įvertinti susijusius duomenis, medžiaga.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Kaip ir daugeliu ankstesnių Tarybos direktyvos 76/769/EEB pakeitimų atveju, šis pasiūlymas taikomas nesusijusioms medžiagoms, kurios aiškumo sumetimais bus aptartos atskirai.

5. 2-(2-metoksietoksi)etanolis (DEGME)

5.1 DEGME yra labai degus glikolio eteris, maišus su vandeniu, paprastai naudojamas kaip tarpinis sintetinės chemijos produktas, skiediklis įvairiose buityje naudojamose priemonėse arba kaip priemonė reaktyviniams degalams nuo užšalimo apsaugoti. Pagal Olandijos vyriausybės parengtą rizikos vertinimo ataskaitą, kuri buvo baigta 1999 m. liepos mėn., dešimtojo dešimtmečio pradžioje bendra gamybos apimtis Europoje sudarė apie 20 000 tonų; šiek tiek daugiau nei pusė šio kiekio buvo eksportuojama.

5.2 Vartotojai šios medžiagos poveikį patirdavo naudodami dažus ir dažų nuėmiklius, tiekiamus neprofesionaliam naudojimui („pasidaryk pats“ paskirčiai). Kaip ir galima manyti pagal DEGME fizines savybes, jis prasiskverbia per odą ir, jeigu reguliariai nedėvima gerai apsaugančių drabužių, vartotojams kyla poveikio odai pavojus.

5.3 Pagal naujausius tyrimus DEGME šiuo metu pakeitė kiti tirpikliai, esantys visuose dažuose ir dažų nuėmikliuose, parduoduose plačiai visuomenei. Todėl būtina užtikrinti, kad tokia padėtis, susijusi su ES pagamintais arba į ją įvežtais produktais, išliks. Pasiūlymas užtikrina, kad praėjus 18 mėnesių po šio sprendimo įsigaliojimo, DEGME nebus pateikiamas į rinką kaip dažų ir dažų nuėmiklių sudėtinė dalis, jei jo koncentracija bus 0,1 proc. masės arba didesnė (t.y. virš ribos, kuri galima dėl

užteršimo kitomis leistinėmis sudėtinėmis dalimis arba dėl kitų leistinių sudėtinių dalių sąveikos). Pramonės šakos, kurioms pasiūlymo įgyvendinimas turės įtakos, šį pasiūlymą laiko pagrįstu. Todėl EESRK remia šį DEGME pardavimo ir naudojimo apribojimą.

6. 2-(2-butoksietoksi)etanolis (DEGBE)

6.1 DEGBE taip pat priklauso glikolio eterių šeimai; jo virimo temperatūra šiek tiek aukštesnė už DEGME, tačiau fizinės savybės panašios, įskaitant maišumą su vandeniu. Jis plačiai naudojamas kaip tirpiklis vandens pagrindo dažuose; padeda susidaryti plėvelei ir didina ilgaamžiškumą. Dėl to tenka rečiau dažyti ir sumažėja bendra rizika. Pagal rizikos vertinimo ataskaitą bendra gamybos apimtis Europoje 1994 m. siekė apie 46 000 tonų; iki 2000 m. šis kiekis išaugo iki 58 000 tonų, iš kurių 33 000 tonų buvo naudojamos dažuose.

6.2 Rizikos vertinimo ataskaitoje buvo nurodyta, kad tam tikras pavojus kyla vartotojams įkvėpus, kai dažai, kurių sudėtyje yra DEGBE, naudojami purškiant (išsivysto kvėpavimo takų alergija). Įkvėpus garus nuo teptuko ar voleliu dažytų paviršių toksikologinis pavojus nekyla.

6.3 Remiantis įrodymais, pateiktais baigus rengti rizikos vertinimo ataskaitą 1999 m., ir pripažinus, kad sunku rasti DEGBE, kuris yra gyvybiškai svarbus vandens pagrindo dažų komponentas, pakaitalą, buvo prieita išvados, kad saugi DEGBE koncentracijos riba purškiamuosiuose dažuose yra 3 proc. Ant dažų, kuriuose DEGBE koncentracija yra didesnė ir kurie gali būti pateikiami į rinką plačiai visuomenei, turėtų būti aiškiai pažymėta „Nenaudoti įrenginiuose dažams purkšti“. Pardavimo tvarka profesionaliems naudotojams, kurie greičiausiai naudos atitinkamas asmeninės apsaugos priemones, nepasikeis. Platinimo būdai yra pernelyg skirtingi, kad būtų galima šią nuostatą įgyvendinti.

6.4 Šios priemonės įsigalios praėjus 18–24 mėnesiams po sprendimo įsigaliojimo, kad pakaktų laiko formulei ir reikalaujamam ženklinimui pakeisti. Pramonės šakos, kurioms turės įtakos pasiūlymo įgyvendinimas, šią tvarką vertina palankiai. Todėl EESRK remia tokį DEGBE pardavimo ir naudojimo apribojimą kaip būdą, tinkamą vartotojų sveikatai apsaugoti ir vidaus rinkai išsaugoti.

7. Metilendifenil diizocianatas (MDI)

7.1 MDI pavadintas panašių produktų (izomerų) mišinys, kuris, jeigu būtų grynas, būtų kieto vaško pavidalo, tačiau dažniausiai pasitaiko kaip greitai reaguojantis klampus rudas skystis. Pagal rizikos vertinimo ataskaitą pasaulyje 1996 m. buvo pagaminta daugiau kaip 2 500 000 tonų, iš jų ne mažiau kaip 500 000 tonų pagaminta ES. Esant atitinkamai mažos

masės polioliams ir glikoliams (arba netgi vandeniui) ir porodariui, MDI reaguoja itin greitai ir susidaro poliuretano putos. Jos gali būti kieto ar lankstaus pavidalo, plačiai naudojamos pastatuose ir kitose srityse kaip statybos komponentai, sandarinimo medžiagos, užpildai, liejiniai ir klijai.

7.2 Didžiausią poveikį vartotojų sveikatai daro viena komponentų montavimo putų naudojimas. Šios putos parduodamos purškiamųjų dažų balionėliuose („pasidaryk pats“ mėgėjams) tarpams gipso ir plytų mūriniuose arba erdmėms aplink naujai įstatytas duris ir langus užpildyti. Šiam sektoriui parduodama apie 10 000 tonų MDI per metus. Tokio kiekio pakanka pagaminti apie 36 mln. balionėlių per metus vartotojams ir dar 134 mln. balionėlių per metus profesionaliems naudotojams. Alternatyvūs produktai — pvz., stiklo pluoštas tarpams aplink langus sandarinti — yra ne tokie patogūs naudoti ir gali kelti kitokių problemų.

7.3 Nustatyti riziką, susijusią su poveikiu vartotojų odai, kvėpavimo takams ir alergijos sukėlimui, remiantis poveikio darbo vietai įrodymais, nėra taip paprasta. Sunku gauti grynus izomerų pavyzdžius. Labai greitai MDI reakcija su vandeniu ir susidaranti inertinė netirpi kieta medžiaga trukdo atlikti tipinę pavojingumo nustatymo bandymą. Praktinis naudojimo būdas, kai vartotojas purškia per tiesioginį vamzdelį iš mažo rankoje laikomo balionėlio, riboja visą turimą kiekį. Tipinės talpos balionėlis išnaudojamas per 2–4 minutes. Greitas kietėjimas esant vandens garams ore pašalina MDI. Kietas galutinis produktas yra inertinis ir nepavojingas. Naudojimas paprastai būna vienkartinis (užpildoma konkreti erdmė, tarpai tarp durų ar langų), ir tai pasitaiko nedažnai (daugelio naudotojų atveju) ir, aišku, nėra kasdieninio poveikio, kaip pasitaiko cechuose. Žmonės, naudodami produktus neprofesionaliems tikslams, ne visada naudojami asmeninės apsaugos priemonėmis.

7.4 Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas nuostatas, nenuostabu, kad nors teorinė rizika ir yra, sunku įrodyti arba netgi neįmanoma nustatyti plačiai visuomenei (arba darbo vietoje, kurioje gali būti naudojamos atitinkamomis apsaugos priemonėmis) daromą tikrąjį poveikį odai ar sukeliamą kvėpavimo takų alergiją. Savo ruožtu tai reiškia, kad rasti proporcingas, išlaidų požiūriu veiksmingas ir praktines atsakomąsias priemones yra dar sunkiau.

7.5 Šiuo požiūriu poveikio vertinime pagrįstai nurodoma, kad lengvas, pigias ir gerai prilgundančias polietileno pirštines galima ir reikėtų pridėti prie kiekvieno plačiai visuomenei parduodamo balionėlio nereguliariam naudojimui, sunkių neopreno arba nitrilo pirštinių, kurių reikalaujama pramoninio naudojimo atveju, pridėti negalima. Jeigu prie kiekvieno balionėlio būtų pridėamos lengvos medvilninės priešdulkinės

puskaukės, kilus realiam pavojui jos neapsaugotų žmogaus, o dujokaukė, galinti apsaugoti nuo bet kokių dujų poveikio, kainuotų dešimteriopai daugiau už balionėlį, tačiau nežinia, ar ja būtų pasinaudota prareikš.

7.6 Todėl Komisija siūlo prie visų plačiai visuomenei parduodamų balionėlių pridėti polietilenes pirštines (pvz., suvyniotas į dangtelį), o patį balionėlį tinkamai paženklinti įspėjimu apie alergines (netipines) alergiško žmonių reakcijas į MDI, arba į astmą panašias reakcijas (asmenų, kurie serga astma), arba odos reakciją į šią medžiagą (asmenų, kurie jau susidūrė su odos problemomis).

7.7 EESRK pritaria pirmajai iš šių priemonių, t.y. polietilėnėms pirštinėms, kurios būtų mėvimos dažniausiai naudojant balionėlius „pasidaryk pats“ paskirčiai. Jeigu norima, kad ši svarbi ir proporcinga priemonė ir toliau būtų taikoma, reikėtų atsakyti reikalavimų pirštinėms taikyti griežtesnį standartą, nes tokiu būdu būtų užkirsta galimybė jas platinti.

7.8 Tačiau EESRK abejoja dėl siūlomo papildomo ženklinimo išsamumo, net jeigu būtų skirta pakankamai laiko šiam ženklinimui įgyvendinti už proporcingą kainą. Pavyzdžiui, nėra aišku, kaip eilinis asmuo žinos, kad jis „jautrus kitiems nei MDI diizocianatams“ arba kodėl tai yra taip svarbu. Chroniška (lėtine) astma ar dermatitu sergantys asmenys žino, kad beveik kiekviena buityje naudojama priemonė arba „pasidaryk pats“ gaminiai gali sukelti ūmią (trumpalaikę) neigiamą reakciją. Tokiomis aplinkybėmis labai svarbu yra ne tik geras vėdinimas ir apsauginiai drabužiai (pirštines), bet ir rekomendacija liautis naudoti produktą atsiradus tam tikriems požymiams. Toks patarimas tinka visiems naudotojams, nepaisant to, su kokiomis alerginėmis reakcijomis jie buvo susidūrę anksčiau, ir turi būti įrašytas etiketėje. Atsižvelgiant į tai, kad balionėliai ir, aišku, jų etiketės yra nedideli, visos rekomendacijos turi būti aiškios, tikslios ir įskaitomos įprasto naudojimo sąlygomis. Jeigu prirėkia papildomų naudojimo ir saugumo nurodymų, jie turėtų būti pateikti pridedamame informaciniame lapelyje.

7.9 EESRK taip pat abejoja dėl 6 įtraukoje pateikto pasiūlymo, kad „fiziniai ar juridiniai asmenys, pirmą kartą į rinką teikiantys MDI turinčius preparatus, trejus metus (...) renka duomenis apie galimus žmonėms kilusios kvėpavimo takų alergijos atvejus (...) ir šiuos duomenis pateikia Komisijai (...). (...) besispecializuojantys centrai, remdamiesi (...) tyrimo protokolu (...) įrodys, kad reikia naujų ribojančių priemonių“. Atsižvelgiant į tai, kad MDI įprastais tikslais naudojamas nuo aštuntojo dešimtmečio ir, kaip jau buvo nurodyta anksčiau, šiuo metu per metus parduodama daugiau kaip 36 mln. balionėlių, kuriuos pagamina dabartiniai gamintojai, kuriems šis reikalavimas netaikomas, vargu, ar tai bus kliūtis, trukdanti pateikti į rinką.

7.10 Komisijos poveikio vertinimo ataskaitoje aiškinama, kad tokia išvada peršasi dėl poveikio vertinimo ataskaitoje pareikšto susirūpinimo, jog toks pat kvėpavimo takų alergijos pavojus gali kilti ne tik darbuotojams, bet ir vartotojams. Toliau toje pačioje pastraipoje teigiama, kad iš apsinuodijimo centrų gauta informacija rodo, kad nepasitaikė kvėpavimo takų alergijos, kurią sukėlė produktai, kurių sudėtyje yra MDI, atvejų arba tokių atvejų pasitaikė vos keletas. Nepaisant to, kad šioje ataskaitoje minima vos keletas atvejų, nėra aišku, ar Komisijos pasiūlymas yra galutinis. Šis pasiūlymas atrodo neproporcingas pavojui, kuris, pripažįstama, yra tik hipotetinis, ir trūksta pagrindžiančių įrodymų, susijusių su realiu plačiu produkto naudojimu.

7.11 Todėl EESRK rekomenduoja šią pardavimo ir naudojimo apribojimo dalį panaikinti. Jeigu vis dar kyla abejonių dėl šių produktų, kurių artimiausiu metu pakeisti negalima, saugos, juos reikėtų kartu su gamintojais ištirti ir nustatyti tinkamą duomenų rinkimo ir jų vertinimo tvarką.

8. Cikloheksanas

8.1 Cikloheksanas yra bespalvis skystis, gaminamas dideliais kiekiais benzeno hidrinimo būdu. Jis beveik visas (>95 proc.) naudojamas adipo rūgšties sintezei, o iš jos — nailonui. Gamybos pajėgumai pasaulyje šiuo metu viršija 5 000 000 tonų; iš jų apie 1 500 000 tonų pagaminama ES. Šie procesai vyksta uždaroje sistemoje ir poveikio lygis yra mažas. Cikloheksanas yra ir degimo produktuose, įskaitant tabako dūmus, žaliavinę naftą ir augalus bei benzino garus.

8.2 Cikloheksanas yra naudojamas kaip tirpiklis, be kita ko, neopreno pagrindu pagamintiems klijams, naudojamiems odos (avalynės), automobilių ir statybos pramonėje. Savo ruožtu jį naudoja specialistai, klodami didelio dydžio kiliminę dangą, o plačioji visuomenė — panašiais tikslais mažesniu mastu arba kitai „pasidaryk pats“ paskirčiai. Iš viso ES per metus sunaudojama mažiau kaip 10 000 tonų klijų.

8.3 Kaip ir visų angliavandenilių atveju, geras vėdinimas ir atitinkamų apsauginių drabužių bei respiratorių naudojimas yra labai svarbus. Tai galima deramai užtikrinti, kai medžiagos naudojamos profesionaliems tikslams, tačiau plačiosios visuomenės nariams — sudėtinga. Vis dėlto, kalbant apie preparatus, kurių sudėtyje yra MDI, parduodamų produktų fizinės savybės gerokai apriboja riziką. Greito poveikio klijai itin tinka nedideliams paviršiams, tačiau ne specialistui labai sunku juos naudoti didesniems darbams. Todėl normalu ir visuotinai priimtina, kad

plačiajai visuomenei parduodamų produktų pakuotės būtų mažesnės.

8.4 Komisija siūlo neteikti į rinką cikloheksano kaip neopreno pagrindo klijų, parduodamų plačiajai visuomenei didesnėje nei 650 g pakuotėje, komponento. Ant visų parduodamų produktų pakuočių turėtų būti pažymėta „Nenaudoti kiliminei medžiagai kloti“ ir dar perspėjimas „Nenaudoti esant blogai ventiliacijai“.

8.5 Atlikus praktinius bandymus, kas įvyktų pačiu blogiausiu atveju, pvz., ant vidinės sienos tvirtinant kamštines plokštes, paaiškėjo, kad tokiu atveju poveikis vartotojui atitinkamai sumažėtų, kuris, kaip ir pirmiau aptartais atvejais, pasitaikytų retai ir būtų trumpalaikis. Duomenų apie realius incidentus, susijusius su neopreno pagrindo klijų naudojimu, lyg ir nėra, nepaisant to, kad jie naudojami plačiai ir jau senokai. Tačiau galima įgyvendinti priemones bereikalingai nesutrikdant nei gamintojų, nei vartotojų. Todėl EESRK pritaria cikloheksano ribotam pardavimui ir naudojimui, kuris būtų proporcingas aptartai rizikai.

9. Amonio nitratas

9.1 Amonio nitratas yra balta, kieta, granuliu pavidalu parduodama medžiaga, kuri pagaminta iš amoniako, gauto iš gamtinių dujų prieš daugiau kaip 100 metų. Šiuo metu pasaulyje pagaminama daugiau kaip 20 000 000 tonų. Jis svarbus kaip azoto trąšos ir žaliava sprogmenims gaminti. Teroristai susidomėjo pastarąja šios medžiagos, kuri yra nesunkiai gaunama ir mažai kainuoja, savybe. Reikalingi ir kiti komponentai, pavyzdžiui, dyzelinė alyva, tačiau juos labai lengva gauti. Daug metų IRA (Airijos respublikonų armija) sprogdinimams naudojo amonio nitratą, kuris buvo naudojamas ir plačiai nuskambėjusiose Oklahomos, Pasaulio prekybos centro ir Balio sprogdinimuose. Ekstremistų grupuotės jį panaudojo ir išpuoliuose Londone bei kitose Europos sostinėse. Informaciją, kaip pasigaminti tokius įtaisus, galima nesunkiai rasti internete. 2 kg skardinės poveikis gali būti niokojantis. Daugiau kaip 500 kg kanistrą kai kurie piliečiai gali įsigyti visai nesunkiai, o jeigu reikia, gali įsigyti per keletą kartų pirkdami mažesniais kiekiais sodo reikmenų ar kitose mažmeninėse parduotuvėse. Akivaizdu, kad kontroliuoti šį procesą yra sunku.

9.2 Žemės ūkyje dirbančių profesionalų (ūkininkų) kontrolė atliekama nustatant minimalaus dydžio partijas, kurias galima įsigyti (kad vieną atskirą pakuotę nebūtų lengva pervežti ar neteisėtai pašalinti), ir reikalaujant, kad visais tiekimo grandinės etapais produktas būtų atidžiai stebimas. Apskritai, amonio

nitratas yra medžiaga, kuri tiekama nepatvarių pavidalu, gali suirti ir tapti nenaudinga. Todėl jis turi būti atsargiai saugomas ir kuo greičiau suberiamas į žemę. Tokios savybės riboja šios medžiagos panaudojimą kitoms paskirtims.

9.3 Amonio nitratai galima tiekti įvairios koncentracijos (proc. azoto) ir su kitais pagrindiniais elementais (paprastai fosforo ir kalio dariniais) arba be jų. Gryno pavidalo amonio nitrato yra apie 35 proc. azoto. Kad augalijai nebūtų pakenkta, jį būtina šiek tiek atskiesti. Įvairius kiekius galima pagaminti sumaišant aktyvius komponentus arba inertinius priedus, pvz., kreidą, arba cheminėmis reakcijomis gaunant norimą sudedamųjų dalių santykį. Ūkininkams parduodamuose produktuose gali būti 28 proc. arba daugiau azoto. Šioms „didelės azoto koncentracijos“ trąšoms yra taikomi kontrolės reikalavimai pagal Reglamentą (EB) Nr. 2003/2003, kad būtų užtikrinta, jog jose būtų reikalaujamas azoto kiekis ir būtų galima saugiai naudoti nesibaiminant sprogdimo. Šiuos standartus atitinkančios trąšos galėtų būti ženklinamos „EB trąšos“ ir parduodamos už valstybinių sienų. Trąšos, neatitinkančios šių standartų, negali būti parduodamos kitoms šalims ir vadinamos „nacionalinėmis trąšomis“. Vartotojams parduodamuose produktuose paprastai būna 20–25 proc. azoto. Kuo mažesnė azoto koncentracija, tuo didesnės vežimo sąnaudos, tenkančios vienam trąšų vienetai, ir tuo daugiau trąšų turi būti panaudota tam tikrame plote. Nors amonio nitrato trąšos laikomos labai svarbiomis komerciniam ūkininkavimui, plačiai visuomenei mažmeninėje prekyboje jos parduodamos kur kas mažesniais kiekiais ir nėra tokios svarbios ir šias trąšas galima pakeisti kitais produktais.

9.4 Norintiems pasigaminti neteisėtus sprogdmenis labiau tinka kuo aukštesnės azoto koncentracijos amonio nitratas. Mechaniniu būdu sumaišytų mišinių koncentracija gali būti pakeičiama paprastu tirpalu ir kristalizacija. Cheminiu būdu sumaišytus mišinius yra sunkiau koncentruoti arba iš viso neįmanoma to padaryti. Danijos vyriausybės ekspertai atliko sprogdinimą panaudoję 16 proc. koncentraciją. Turint laiko ir išteklių viskas įmanoma, nors vis populiareesnės tampa alternatyvios formulės, kuriose naudojamos lygiai taip pat lengvai prieinamos žaliavos. Jos yra išdėstytos Teroristų vadove ir kituose plačiai visuomenei prieinamuose tinklalapiuose.

9.5 Po 2004 m. kovo mėn. sprogdinimų Madride, Europos Vadovų Taryba susitarė dėl Deklaracijos dėl kovos su terorizmu. Pagal ją sudaroma Saugumo, susijusio su sprogdmenimis, ekspertų grupė (ESETF), kuriai pavesta parengti veiksmų planą siekiant užkirsti kelią teroristams naudoti sprogdmenis įtaisais. Ji buvo baigta sudaryti 2007 m. birželio mėnesį. Pagal vieną iš 47 konkrečių veiksmų buvo reikalaujama sudaryti Nuolatinį sprogdmenų pirmtakų (prekursorių) ekspertų komitetą (SCEEP). Šioje veikloje dalyvauja nemažai privataus ir valstybinio

sektorius specialistų, įgijusių patirties CEFIC ir FECC, atstovaujančių cheminių medžiagų gamintojams ir platintojams, bei EFMA, atstovaujančių trąšų gamintojams.

9.6 Šiuo pasiūlymu siekiama, kad visoms ūkininkams (arba platintojams) parduodamoms amonio nitrato trąšoms būtų taikomi vienodi standartai pagal Reglamentą (EB) Nr. 2003/2003 ir būtų apribotas plačiai visuomenei parduodamuose produktuose esantis azoto kiekis. Jeigu toks pasiūlymas būtų priimtas, praėjus 18 mėnesių nuo šio sprendimo įsigaliojimo amonio nitratas nebebūtų tiekiamas į rinką parduoti plačiai visuomenei „kaip medžiaga arba preparatuose, kuriuose su amonio nitratu susijusio azoto koncentracija yra 20 proc. masės arba daugiau“.

9.7 EESRK visiškai pritaria šio pasiūlymo pirmajai daliai, kad visos ūkininkams tiekiamos didelės azoto koncentracijos trąšos, nepaisant to, ar jos parduodamos už valstybės ribų ar ne, turėtų atitikti Reglamento (EB) Nr. 2003/2003 reikalavimus.

9.8 Kalbant apie antrąją apribojimą, susijusį su pardavimu plačiai visuomenei, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad minėti kiekiai gali būti didesni nei manyta anksčiau, t.y. didesni kaip 50 000 tonų, ir kad EFMA, atstovaudama trąšų gamintojams, sutiko su 20 proc. riba mišrių trąšų (kurių koncentraciją būtų galima nesunkiai pakeisti) atveju, tačiau pasiūlė 24,5 proc. ribą cheminiu būdu sumaišytiems produktams (kurių koncentraciją pakeisti yra kur kas sunkiau). Atsižvelgiant į tai, kad diskusijos SCEEP dar vyksta, prieš priimant galutinį sprendimą būtina visapusiškai ištirti šią ir visas kitas susijusias galimybes. Nepaisant kitos informacijos apie kovą su terorizmu, akivaizdu, kad visiškai įvairių suinteresuotų subjektų, šiuo atveju ir gamintojų, platintojų, mažmeninės prekybos atstovų ir plačiosios visuomenės, tarpusavio sutarimas ir išipareigojimas bus labai svarbus siekiant realios pažangos apriboti galimybę pasinaudoti sprogdmenų pirmtakais.

9.9 EESRK nevisiškai sutinka, kad Tarybos direktyva 76/769/EEB artimiausiu metu yra vienintelis Komisijos teisėkūros pagrindas ir todėl turi būti pasiūlytos ir tokia tvarka aptartos priemonės. Reikia tikėtis, kad, visoms valstybėms narėms ratifikavus Lisabonos sutartį, gali būti sukurta geresnė sistema.

10. Konkrečios pastabos

10.1 EESRK apgailestauja, kaip ir nuomonėse dėl Tarybos direktyvos 76/769/EEB ankstesnių pakeitimų, kad juose į vieną sąrašą patenka visi nesusiję produktai, dėl kurių turi būti priimami visiškai atskiri sprendimai. Tai nėra gera praktika ir

neprasminga. Tai tikrai nėra gero valdymo pavyzdys. Galima tik tikėtis, kad nuo 2009 m. birželio 1 d. pagal Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (REACH) įsigalios geresnė tvarka.

10.2 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad prireikė daug laiko šiems rezultatams pasiekti. Pirmasis prioritetas sarašas buvo paskelbtas 1994 m. gegužės mėn. Net ir tuo atveju, jei šis pasiūlymas lems geresnius rezultatus, poveikis rinkai iki 2010 m. pabaigos bus menkas (ir netgi vėliau, sunku numatyti, ar bus užfiksuotas koks nors žmonių sveikatos būklės pagerėjimas). Be to, sunku delsimu kaltinti tik gamintojus, kurie turėjo pateikti duomenis, pagal kuriuos buvo rengiamos poveikio vertinimo ataskaitos, nes duomenys jau kurį laiką buvo žinomi. Jeigu toks delsimas įvyko dėl išteklių trūkumo Komisijoje, moksliniuose komitetuose ar kituose organuose ir agentūrose, atsakingose už

plačiosios visuomenės saugą, tokią problemą reikia išspręsti iki 2009 m. birželio 1 d., nes vėliau darbo (daugiausia neprioritetinio) krūvis dar labiau padidės.

10.3 EESRK aiškiai remia Tarybos 2004 m. Deklaraciją dėl kovos su terorizmu ir su ja susijusius įvairius veiksmus ir mano, kad šioje srityje labai svarbus vaidmuo tenka pilietinei visuomenei. Todėl Komitetas tikisi tapti teisėtu ir naudingu pašnekovu šiame procese ir suinteresuotu subjektu bei atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo klausimu dabar rengiama keletas susijusių nuomonių. Kad būtų pasiekta ilgalaikė taika ir saugumas Europos Sąjungoje ir kaimyninėse valstybėse, gyvybiškai svarbu susitarti, kokie veiksmai būtų reikalingi ir kokių teisėkūros būdų reiktų imtis, kad visi suinteresuoti subjektai galėtų laiku ir veiksmingai reaguoti.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę

COM(2007) 571 galutinis — 2007/0211 (CNS)

(2008/C 204/04)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. lapkričio 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gérard Dantin.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

pat su kitomis Bendrijos politikos sritimis, visų pirma aplinkos ir tvaraus vystymosi.

1.1 Komitetas palankiai vertina sprendimą įsteigti Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę. Jo nuomone, atnaujinant investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą bus galima suteikti Europos verslui stabilumo, įveikti dabartinį Bendrijos finansavimo susiskaldymą, koordinuoti dažnai per plačiai pasklidusius mokslinius tyrimus ir siekti jų veiksmingumo.

1.2 Komitetas džiaugiasi, kad pasirinktas šis sektorius, kadangi jis susijęs su Lisabonos strategija, Barselonos tikslais dėl moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai skirtų lėšų, taip

1.3 Palankiai vertindamas nagrinėjamą sprendimą, EESRK visų pirma norėtų pabrėžti, kad Europos Sąjungai labai reikalinga siūloma investavimo į mokslinius tyrimus ir jų koordinavimo strategija. Jis taip pat mano, kad ši strategija labai svarbi kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę.

1.4 Tačiau atsižvelgiant į finansavimo šaltinių gausą, suinteresuotų šalių skaičių ir į tai, kad naudojama nemažai Bendrijos

išteklių, reikėtų geriau apibrėžti galutinių produktų naudojimą ir paskirtį, visų pirma intelektinės nuosavybės teisių ir patentų srityje. Į šį trūkumą Komitetas jau atkreipė dėmesį savo nuomone dėl bendros technologijų iniciatyvos „Naujoviški vaistai“ rengimo ir bendrosios įmonės „Švarus dangus“ steigimo. Aptariamoms Bendros technologijų iniciatyvos (BTI) atveju šis trūkumas gali būti dar akivaizdesnis, jei galutiniu produktu susidomės rinkoje konkuruojančios įmonės, visų pirma automobilių gamintojai.

1.5 Taigi Komitetas mano, kad būtina:

- iš esmės supaprastinti procedūras, visų pirma atsižvelgiant į neigiamą administracinių procedūrų poveikį ankstesnėms MTTP programoms. Šiuo požiūriu EESRK apgailestauja, kad neatlikta rimtų vertinimų siekiant nustatyti galimus sunkumus, su kuriais susidurta diegiant Europos technologijų platformas, ir išvengti kitokio pobūdžio problemų;
- parengti informavimo programą, kuri padėtų sutelkti reikiamus finansinius išteklius (viešuosius ir privačius);
- parengti profesinio mokymo programą siekiant užtikrinti, kad darbuotojai turėtų atitinkamų įgūdžių ir galėtų būti įdarbinti pagal šią bendrą technologijų iniciatyvą sukurtose darbo vietose.

2. Išanga

2.1 Pasiūlyto Tarybos reglamento tikslas — užmegzti vieną pirmųjų Europos viešojo ir privataus sektorių partnerystės mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje. Tai viena iš šešių bendrų technologijų iniciatyvų (RTI). Partnerystė „Kuro elementų ir vandenilio bendroji įmonė“ skirta strategiškai svarbiam energijos šaltinių įvairinimo ir būsimo aprūpinimo energija sektoriui.

2.2 Svarbiausias šios bendros įmonės tikslas — pramonei, valstybėms narėms ir Komisijai suteikti galimybę sutelkti išteklius konkrečioms mokslinių tyrimų programoms įgyvendinti.

2.3 Viešosios lėšos paprastai skiriamos konkrečioms projektams finansuoti, tačiau, kitaip nei įprasta, bendros technologijų iniciatyvos apima plataus masto mokslinių tyrimų programas, turinčias bendrus strateginius mokslinių tyrimų tikslus. Šiuo nauju požiūriu siekiama sukurti Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų kritinę masę, suvienyti svarbiausių strateginių sektorių mokslininkus ir derinti projektų finansavimą, kad būtų galima kuo greičiau pasinaudoti mokslinių tyrimų rezultatais. Bendros technologijų iniciatyvos taikomos labai svarbiuose sektoriuose, kuriuose dabartinės priemonės nėra nei pakankamai svarios, nei veiksmingos, kad Europa galėtų išlaikyti ar užimti pirmaujančią padėtį pasaulinės konkurencijos sąlygomis. Turima omenyje sektoriai, kuriuose nacionalinis, Europos ir privatus finansavimas gali suteikti papildomos naudos, ypač skatinant didinti moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai skirtas privataus sektoriaus lėšas.

2.4 Kuro elementai yra itin veiksmingi energijos keitikliai, kuriuos naudojant galima labai sumažinti bendrą šiltnamio dujų

ir kitų teršalų kieki. Be to, esamam energijos rūšių deriniui jie suteiktų lankstumo, nes gali būti varomi vandeniliu ir kitų rūšių kuru, pavyzdžiui, gamtinėmis dujomis, etanolio ar metanolio, todėl būtų galima veiksmingai prisidėti prie aplinkos apsaugos ir kovos su tarša.

2.5 Kuro elementų ir vandenilio sektoriuje Kuro elementų ir vandenilio bendrosios įmonės tikslas yra padėti vystyti sektoriui svarbius gebėjimus ir taip stiprinti Europos konkurencingumą. Nagrinėjamame pasiūlyme nustatytas teisinis pagrindas, kurio reikia tokiai bendrajai įmonei įsteigti.

2.6 Įsteigus kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę būtų galima geriau įgyvendinti Aplinkosaugos technologijų veiksmų planą (ATVP), kaip numatyta Komunikate COM(2004) 38 galutinis, kuriame ši technologijų platforma minima kaip vienas iš prioritетinių ATVP veiksmų.

3. Aplinkybės ir bendrosios pastabos

3.1 Kadangi trūksta energijos ir neužtikrintas nuolatinis energijos tiekimo patikimumas, blogėja žmonių gyvenimo kokybė ir Europos įmonėms sunku išlikti konkurencingoms. Dėl to ateityje gali kilti didelių sunkumų, įsigalėti nuolatinis nestabilumas ir padidėti energijos išteklių kaina.

3.2 Todėl ateityje būtų labai naudinga naudoti vandeniliu varomus kuro elementus, kadangi jie leidžia ne tik didinti turimų energijos šaltinių įvairovę, bet ir yra švarūs energijos keitikliai, nes vienintelis jų išmetamas produktas yra garai. Kitų rūšių gamtinėmis dujomis ir kitų rūšių iškastiniu kuru varomi kuro elementai taip pat mažina išmetamų teršalų kiekį dėl labai didelio jų veiksmingo.

3.3 Pradėjus naudoti vandenilį kaip universalų energijos nešiklį (angl. *energy carrier*), įmanoma sustiprinti energijos tiekimo patikimumą ir stabilizuoti energijos kainas, nes vandenilį galima išgauti iš bet kokio pirminio energijos šaltinio ir taip pajavairinti transporto sistemą, kurios 98 proc. šiuo metu yra priklausomi nuo naftos.

3.4 2005 m. pasaulyje kuro elementų sektoriaus apyvarta sudarė maždaug 300 mln. eurų, Europoje ši apyvarta sudarė tik 12 proc.; tuo tarpu į mokslinius tyrimus investuota apie 700 mln. eurų, iš jų 78 proc. investuota Šiaurės Amerikoje ir tik 10 proc. Europoje.

3.5 Todėl dabartinė Kuro elementų ir vandenilio sektoriaus struktūra Europoje yra nepatenkinama, nors iki šiol jai skirta nemažai Europos Sąjungos viešojo sektoriaus investicijų, ypač į Septintąją bendrąją mokslinių tyrimų programą įtrauktomis sritims. Kitų pasaulio regionų veikla mokslinių tyrimų srityje gerokai pranoksta Europos veiklą šioje srityje; Europos Komisijos duomenimis (Energetikos ir transporto GD projektas „HyLights“), kuro elementais varomų transporto priemonių požiūriu ES penkeriais metais atsilieka nuo Japonijos ir Šiaurės Amerikos.

3.6 Jei mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje nebus imamasi naujų konkrečių veiksmų, tokios svarbios, kaip kuro elementų ir vandenilio sektorius, pramonės plėtra dar labiau atsiliks nuo pasaulio konkurentų ir tai turės neigiamo poveikio šio sektoriaus pramonės plėtrai ir užimtumui.

3.7 Iš Komisijos tyrimų ir konsultacijų rezultatų matyti, kad didžiausių problemų kyla dėl to, kad šiame sektoriuje reikia atlikti sudėtingus mokslinius tyrimus ir trūksta konkretaus Bendrijos susitarimo dėl ilgalaikio investavimo plano.

3.8 Esant tokioms aplinkybėms, kadangi inovacijų srityje reikia daug nuveikti ir tam reikia daug išteklių, akivaizdu, kad nė viena įmonė ar institucija neįstengtų viena atlikti būtinų mokslinių tyrimų.

3.9 Šiuo metu turimi, nors ir nepakankami, ištekliai nėra tinkamai panaudojami: programose yra spragų ir (arba) nenaudingo dubliavimosi; šių išteklių nepakanka finansuoti plataus masto programas Europos lygiu.

3.10 Be to, valstybės narės nepakankamai derina savo veiklą Europos kuro elementų sektoriuje, trūksta koordinavimo ir kai kuriose veiklos srityse (akademinių bendruomenių, naujų pramonės įmonių, aukštųjų technologijų mažųjų ir vidutinių įmonių ir pan.), o tai trukdo telkti žinias ir patirtį bei dalytis jomis, taip pat būtina didelė technikos pažanga tobulinant medžiagų savybes ir mažinant išlaidas, kad būtų galima patenkinti galimų naujų klientų lūkesčius.

3.11 Kuro elementų ir vandenilio moksliniams tyrimams būtina suteikti europinį aspektą; iš tiesų tai galbūt yra vienintelė galimybė spręsti sudėtingus sektoriaus uždavinius.

3.12 Įsteigus bendrąją viešojo ir privataus sektorių įmonę būtų žengta veiksmingų Bendrijos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros šiame sektoriuje link, kadangi šiuo metu sektorius susiduria su sunkumais reikiamos „kritinės masės“ požiūriu. Tai labai svarbu siekiant įveikti pastarąjį mokslinių tyrimų programų pasklidimą pavienėse valstybėse narėse, nes dėl išteklių būtinoms programoms finansuoti trūkumo jos neįstengia pasiekti reikiamos „kritinės masės“.

4. Derėjimas

4.1 Tyrimų programų pagrindas — Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa (FP 7). Siekiant kompetentingos ir dinamiškos ekonomikos svarbu atnaujinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

4.2 Atrodo, kad siūlomas reglamentas dera su Bendrijos mokslinių tyrimų politika, taip pat su Lisabonos strategija (konkurencingumo požiūriu) ir Barselonos tikslais (moksliniams tyrimams numatytų išlaidų požiūriu), pagal kuriuos Europa iki 2010 m. 3 proc. savo BVP turėtų skirti moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

4.3 Taip pat atrodo, kad reglamentas dera su Komisijos komunikatu dėl 2007 m. sausio mėn. pradėtos Europos energetikos politikos iniciatyvos ir Europos strateginiu energetikos

technologijų planu, dėl kurio Komitetas šiuo metu rengia nuomonę⁽¹⁾ ir kuriuo turi būti pasinaudota nustatant artimiausio dešimtmečio energetikos technologijų naujovių diegimo kryptį. Jis taip pat dera su kita Bendrijos veikla, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos ir tvaraus vystymosi srityse.

5. Komisijos pasiūlymas

5.1 Pasiūlytas Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę įsteigiantis Tarybos reglamentas (COM(2007) 571 galutinis) pagrįstas Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos nuostatomis, pateiktomis Sprendime Nr. 1982/2006/EB, kuriame numatytas Bendrijos įnašas steigiant ilgalaikės viešojo ir privataus sektorių partnerystes.

5.2 Šios partnerystės steigiamos kaip Bendros technologijų iniciatyvos (BTI) ir kuriamos pagal ankstesnes Europos technologijų platformas (ETP).

5.3 Tarybos sprendime Nr. 971/2006/EB dėl specialiosios programos „Bendradarbiavimas“ pabrėžiama, kad reikėtų steigti viešojo ir privataus sektorių partnerystes ir numatytos šešios sritys, kuriose būtų galima kurti bendras technologijų iniciatyvas siekiant pradėti naujus Europos mokslinius tyrimus:

- vandenilio elementai ir kuro elementai,
- aeronautika ir oro transportas⁽²⁾,
- naujoviški vaistai⁽³⁾,
- įterptosios skaičiavimo sistemos⁽⁴⁾,
- nanoelektronika⁽⁵⁾,
- pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėjimo sistema.

5.4 Laikantis tokios bendros strategijos, pasiūlytame reglamente (COM (2007) 571 galutinis) numatoma įgyvendinti Bendrą technologijų iniciatyvą dėl kuro elementų ir vandenilio įsteigiant Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę.

5.5 Bendroji įmonė laikoma tarptautine institucija, turinčia juridinio asmens statusą pagal 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/17/EB 22 straipsnį ir direktyvos 2004/18/EB 15 straipsnį. Jos būstinė Briuselyje ir veikla nutraukiama 2017 m. gruodžio 31 d., nebent būtų pratęsta Tarybos sprendimu, iš dalies pakeičiančiu svarstomą reglamentą.

5.6 Svarbiausi Komisijos tikslai, dėl kurių steigiama ši bendroji įmonė, išsamiai išdėstyti pasiūlyto reglamento priede pateiktų bendrosios įmonės įstatų 1.2 straipsnyje:

- paversti Europą kuro elementų ir vandenilio technologijų sričių pasaulio lydere,

⁽¹⁾ TEN/332 „Europos strateginis energetikos technologijų planas“, pranešėjas Josef Zbořil.

⁽²⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 11.

⁽³⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 15.

⁽⁵⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 19.

- sudaryti sąlygas rinkoje įsitvirtinti kuro elementų ir vandenilio technologijoms ir taip suteikti galimybę komercinėms rinkos jėgoms atlikti lemiamą vaidmenį realizuojant šių technologijų didelę naudą visuomenei,
- pasiekti mokslinių tyrimų „kritinę masę“, kad pramonė, viešieji ir privatus investuotojai, sprendimų priėmėjai ir kitos suinteresuotosios šalys igtų pasitikėjimą, reikalingą ilgalaikiai programai vykdyti,
- sustiprinti papildomas pramonės, nacionalines ir regionines investicijas į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir demonstracinę veiklą,
- kurti Europos mokslinių tyrimų erdvę,
- skatinti naujovių diegimą ir naujų vertės grandinių, apimančių mažų ir vidutinių įmonių (MVĮ), kūrimąsi,
- palengvinti pramonės, universitetų ir mokslinių tyrimų centrų sąveiką fundamentaliųjų mokslinių tyrimų srityje,
- skatinti dalyvauti naujas valstybes nares ir valstybes kandidates,
- padėti parengti naujus reglamentus ir standartus, siekiant pašalinti dirbtinai sukurtas prekybos vandeniliu kliūtis,
- visuomenei teikti patikimą informaciją apie vandenilio naudojimo saugumą ir naujų technologijų teigiamą poveikį aplinkai, tiekimo patikimumui, energijos išlaidoms ir užimtumui.

6. Teisinis pagrindas

6.1 Pasiūlymą sudaro Tarybos reglamentas ir priede pateikti bendrosios įmonės įstatai. Jis pagrįstas Sutarties 171 straipsniu. Bendroji įmonė — tai Bendrijos institucija, jos finansinė atskaitomybė tvirtinama pagal Tarybos reglamento 1605/2002 (EB, Euratomas) 185 straipsnį. Todėl reikės atsižvelgti į tai, kad dėl ypatingo iniciatyvos pobūdžio į ją įtraukiamos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės ir kad pastarojo įnašas turėtų bent jau prilygti viešojo sektoriaus įnašų dydžiui.

7. Sudėtis

7.1 Bendrosios įmonės narės steigėjos:

- a) Europos bendrija, kuriai atstovauja Komisija,
- b) Europos kuro elementų ir vandenilio bendros technologijų iniciatyvos pramonės grupė.

7.2 Įsteigus bendrąją įmonę, nare galėtų tapti ir mokslinių tyrimų grupė, atstovaujanti pelno nesiekiančioms mokslinių tyrimų organizacijoms, jeigu įsteigiamas mokslo bendruomenei atstovaujantis subjektas.

8. Finansavimas

8.1 Reglamento 5 straipsnyje išsamiai išvardytas bendrosios įmonės einamasis išlaidas lygiomis dalimis dengia narės steigėjos.

8.2 Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos išlaidas turėtų bendrai finansuoti Bendrija savo lėšomis ir veikloje dalyvaujantys privatus juridiniai asmenys

natūriniais įnašais. Privatių juridinių asmenų įnašo dydis turėtų bent jau prilygti Bendrijos įnašų dydžiui.

8.3 Didžiausias Bendrijos įnašas į KEV bendrosios įmonės einamąsias ir veiklos išlaidas yra 470 mln. eurų. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į pagal šią bendrą technologijų iniciatyvą vykdomų mokslinių tyrimų svarbą, ši suma galėtų būti didesnė. Be to, manoma, kad einamosios išlaidos neviršys 20 mln. eurų. Įnašai teikiami pagal specialiąją programą „Bendradarbiavimas“, kuria įgyvendinama Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa (FP 7) pagal Reglamento (EB, Euratomas) 54 straipsnio 2 dalies b punkto nuostatas (1605/2002).

8.4 Jeigu bus sukurta Mokslinių tyrimų grupė (žr. 7.2 punktą), ji dengs vieną dvylikąjį einamųjų išlaidų, tuomet Komisijos įnašas bus atitinkamai sumažintas.

8.5 Jeigu nesuteikiama finansavimo po 2013 m. (pasibaigus Septintajai bendrajai programai), 2014–2017 m. tęsiami tik tie projektai, kurių dotacijos susitarimas pasirašytas ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d.

9. Bendros pastabos

9.1 EESRK palankiai vertina sprendimą įsteigti Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę ir pritaria su tuo susijusiam pasiūlymui priimti reglamentą COM(2007) 572 galutinis. EESRK ypač atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlyta investavimo į mokslinius tyrimus ir jų koordinavimo strategija yra svarbi Europos Sąjungai ir kad ji, atsižvelgiant į šią bendrą technologijų iniciatyvą, padės pajvairinti energijos rūšių derinimo būdus, visų pirma transporto sektoriuje⁽⁶⁾.

9.2 Kaip ir nuomonėse dėl kitų reglamentų, pagrįstų su specialiąja programa „Bendradarbiavimas“ susijusiu Tarybos sprendimu 971/2006/EB, Komitetas mano, kad papildomos investicijos į MTTP yra tinkama priemonė siekiant Europos įmonėms nubrėžti aiškas gaires, kurios padėtų įveikti dabartinį Bendrijos finansavimo susiskaldymą ir išvengti pernelyg padrikų programų.

9.3 Nuo pat pradžių, kaip matyti iš daugelio nuomonių, Komitetas labai palankiai vertino vis didesnę Europos Sąjungos įnašą į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą. Neįmanoma nurodyti visų dokumentų, tačiau verta paminėti dvi naujausias su bendrosiomis įmonėmis „Švarus dangus“ ir ENIAC susijusias nuomones, kurios buvo pavirtintos didžiąja balsų dauguma spalio 24–25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto plenarinėje sesijoje.

9.4 **Plačiąją prasme:** nuomonėje dėl Žaliosios knygos „Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos“⁽⁷⁾ EESRK teigia remiantis „tikslą sukurti su mokslu ir technologijomis susijusią pasaulinio lygio mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kurią vėliau taip pat būtina nuolatos ir patikimai remti“, ir pažymi, kad „šios infrastruktūros tikslas bus pasiektas ir ji duos gerų rezultatų, jei valstybėse narėse įsikūrusios šios srities institutų ir universitetų grupės bendradarbiaus ir pramonės įmonės aktyviai dalyvaus su technologijomis susijusiuose projektuose.“

⁽⁶⁾ TEN/297 „Energijos rūšių derinimas transporto srityje“, pranešėjas Edgardo Maria Iozia.

⁽⁷⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 1.

9.5 **Konkrečiai:** nuomonėje ⁽⁸⁾ dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Biokuro pažangos ataskaita. Ataskaita apie biokuro ir kito atsinaujinančiojo kuro vartojimo Europos Sąjungos valstybėse narėse pažangą“ EESRK labai palankiai vertina su pastarajame reglamente aptariamais klausimais susijusių mokslinių tyrimų programų vystymą.

9.5.1 Šioje nuomonėje EESRK teigia, „kad ypač daug dėmesio reikėtų skirti biokuro, ypač antrosios kartos kuro, sektoriaus moksliniams tyrimams neaukojant kitų galimybių, pavyzdžiui, galimybės gaminti vandenilį naudojant saulės energiją arba apdoroti biomasę.“

9.5.2 Toliau EESRK pabrėžia, kad „nepaisant naujausių vandenilio gamybos iš biomasės, kartais naudojant biotechnologijas arba atsinaujinančius šaltinius, mokslinių tyrimų, galimam vandeniliu varomų automobilių paplitimui ir pateikimui į rinką įtaką taip pat daro didelė kuro sudedamųjų dalių kaina“, ir daro išvadą, kad tam, kad „vandenilis taptų ekonomiškai įmanomu alternatyviu energijos šaltiniu, turi būti mažinamos gamybos išlaidos“. Toliau komitetas teigia, „kad reikia remti biokuro sudedamųjų dalių technologijų mokslinius tyrimus, t. y. tokių biokuro sudedamųjų dalių, kurios paversdamos cheminę energiją elektros energija naudoja biokatalizatorius.“

10. Konkrečios pastabos

10.1 Kadangi įdiegta daugialypė ir sudėtinga finansavimo sistema ir panaudota daug Bendrijos išteklių, EESRK mano, kad reikėtų aiškiau apibrėžti aptariamų tyrimų galutinių produktų naudojimą ir paskirstymą. Šiuo tikslu patentų ir intelektualinės nuosavybės klausimai (pasiūlyto reglamento 17 straipsnyje ir prie jo pridėto Bendrosios įmonės įstatų 1.24 straipsnyje jie apibrėžti taip, kad sunku nustatyti principus) turėtų būti apibrėžti tiksliau ir aiškiau, kad nesusidarytų kliūčių įgyvendinti ir vykdyti Kuro elementų ir vandenilio bendrą technologijų iniciatyvą. Į šį stygių EESRK jau atkreipė dėmesį savo nuomonėje dėl bendros technologijų iniciatyvos „Naujoviški vaistai“ įgyvendinimo ir bendrosios įmonės „Svarus dangus“ steigimo. Aptariamoms bendros technologijų iniciatyvos atžvilgiu šis stygius bus jaučiamas dar labiau, nes galutinis mokslinių tyrimų produktas domins konkuruojančias rinkos įmones, ypač automobilių gamintojus, iš kurių dauguma priklausys bendrajai įmonei. Taigi, kadangi naudojama daug Bendrijos lėšų, reikėtų apsvarstyti, kokius mechanizmus būtų galima taikyti siekiant

skatinti Europos investicijų grąžą, ar bent šį klausimą įtraukti į svarstomą dokumentą.

10.2 5.2 punkte teigiama, kad Bendros technologijų iniciatyvos kuriamos pagal ankstesnes Europos technologijų platformas. Tačiau įgyvendinant šias platformas kartais nepavyko pasiekti užsibrėžto tikslo — iš naujo pradėti mokslinius tyrimus Europoje. Bendros technologijų iniciatyvos sukurtos atsižvelgiant į visus sunkumus, su kuriais jau susidurta diegiant Europos technologijų platformas, kurių svarbiausias uždavinys buvo iš esmės pagerinti pramonės konkurencingumą.

10.2.1 Todėl EESRK apgailestauja, kad Komisijos pasiūlyme išsamiau neanalizuojama ankstesnė Europos technologijų platformų (ETP) veikla; jų veikla neįvertinta, neįvardijami jos rezultatai, nėra ir jokių bibliografinių nuorodų. Atlikus tinkamą vertinimą ir nustatčius sunkumų, patirtų įgyvendinant Europos technologijų platformas, priežastis, būtų galima išvengti problemų imantis naujosios iniciatyvos.

10.3 Siekiant Kuro elementų ir vandenilio bendros technologijų iniciatyvos tikslų ir kuo geresnių rezultatų taikant šią priemonę EESRK mano, kad būtina:

- iš esmės supaprastinti procedūras prisimenant, kad ankstesnes mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programas buvo sunku įgyvendinti dėl administracinių kliūčių. EESRK taip pat pabrėžia, kad visos šalys turėtų dalyvauti nustatant tikslus ir svarstant galutinius rezultatus,
- parengti išsamią informavimo programą apie bendros technologijų iniciatyvos galimybes, be kita ko, jos gebėjimą sutelkti būtinus išteklius atsižvelgiant į naujus finansavimo būdus,
- diegti tinkamas profesinio mokymo programas siekiant ugdyti kvalifikuotus darbuotojus, kurie turėtų šios bendrosios įmonės remiamiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai vykdyti reikalingų žinių; šios žinios strategiškai labai svarbios Europos Sąjungos pramonės ateičiai. Turint aukštą kvalifikaciją bus galima įgyti naujoms mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros darbo vietoms reikalingų techninių įgūdžių, stabdyti „protų nutekėjimą“ ir sudaryti vieną iš būtinų sąlygų siekiant užtikrinti pirmaujančią padėtį šiuose sektoriuose, nes tai strategiškai būtina ir pramonės, ir aplinkos apsaugos atžvilgiu.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 34.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą .../.../dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija)

COM(2008) 23 galutinis — 2008/0019 (COD)

(2008/C 204/05)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. vasario 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą .../.../dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), 126 nariams balsavus už ir 2 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl akcinių bendrovių jungimo (kodifikuota redakcija)

COM(2008) 26 galutinis — 2008/0009 (COD)

(2008/C 204/06)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. vasario 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl akcinių bendrovių jungimo (kodifikuota redakcija)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), 117 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 7 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 48 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (kodifikuota redakcija)

COM(2008) 39 galutinis — 2008/0022 (COD)

(2008/C 204/07)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. vasario 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 48 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (kodifikuota redakcija)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), 125 nariams balsavus už ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. kovo 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Transeuropiniai tinklai: integruoto požiūrio link“

COM(2007) 135 galutinis

(2008/C 204/08)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. kovo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Transeuropiniai tinklai: integruoto požiūrio link“

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės specializuotas skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 19 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Marian Krzaklewski.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 64 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

numatytas infrastruktūras ir mažinti statybos išlaidas, palyginti su išlaidomis, kurios susidarytų laikantis požiūrio, kuriame nebūtų atsižvelgiama į galimą įvairių tinklų sinergiją.

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) tvirtina, kad integruotas požiūris į transeuropinius tinklus (TEN) yra vienas iš būdų siekti Europos Sąjungos tvaraus vystymosi tikslo.

1.2 Komitetas įsitikinęs, kad integruoto požiūrio į transeuropinius tinklus taikymas padeda sparčiau kurti šioje srityje

1.2.1 Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas pastabas, Komitetas kreipiasi į Europos Komisiją (EK), ragindamas ją prieš artimiausią vidurio laikotarpio vertinimą pateikti pasiūlymų dėl finansinės

paramos išplėtimo integruotam požiūriui į transeuropinius tinklus (plačiąja prasme, įskaitant visas tinklo atšakas) „integruoto požiūrio fondo“ forma.

1.3 Prieš nagrinėdamas sąlygas, kuriomis galima iš tiesų sėkmingai kurti integruotą požiūrį į transeuropinius tinklus (jų visumą), Komitetas mano, kad veiksmingai jo pasiekti galima tik vykstant sektorių suartėjimo procesui ⁽¹⁾. Kita būtina prielaida, Komiteto nuomone, siekiant veiksmingesnio integruoto požiūrio, kuo greičiau sukurti atitinkamą bazinę šių tinklų struktūrą.

1.4 Kalbėdamas apie Komisijos komunikatą, EESRK siūlo išplėsti jo turinį ir aptarti, kokios įtakos vėlesnis 12 naujų valstybių narių įstojimas į ES galėtų turėti integruoto požiūrio galimybėms tose šalyse ir jo taikymo sričiai.

1.5 Komitetas nurodo, kad integruotas požiūris į transeuropinius tinklus ypač svarbus sprendžiant šiuos klausimus, kadangi:

- tinklų kūrimo ir eksploatavimo laikotarpiu ribojama aplinkai daroma žala,
- dėl interesų konfliktų kuriant ir eksploatuojant tinklus kyla mažiau ginčų ir jie lengviau sprendžiami.

1.6 Komiteto nuomone, tokiose nacionalinio lygmens europinėse iniciatyvose moksliniai tyrimai ypač svarbūs siekiant, kad integruotas požiūris į transeuropinius tinklus turėtų kuo didesnę poveikį. Šiuo požiūriu jis pažymi, kad šiuo metu tokiems tyrimams būdingas suskirstymas pagal temas ir sektorius. Todėl Komitetas ragina Komisiją ir Tarybą programuoti ir visoje teritorijoje įgyvendinti Europos mokslinių tyrimų ir taikymo programas, susijusias su įvairių tinklų, sudarančių bendrąją transeuropinių tinklų struktūrą, visų rūšių sinerģiją.

1.7 Kadangi kai kurios ES šalys turi atraminius optinių skaidulų tinklus, sukurtus siekiant patenkinti kitų nacionalinės infrastruktūros sričių (elektros energijos ir geležinkelio tinklų) technologinius poreikius, Komitetas yra įsitikinęs, kad norint taikyti integruotą požiūrį, reikia optinių skaidulų tinklus geriau panaudoti komerciniams (telekomunikacijos, duomenų perdavimo ir pan.) tikslams.

1.7.1 Be to, Komitetas laikosi nuomonės, kad atsižvelgiant į intensyvų vietos (savivaldybių) infrastruktūros vystymąsi daugelyje ES valstybių, kalbant apie integruotą požiūrį reikia pasinaudoti šių naujų įrenginių kūrimu siekiant sustiprinti optinių skaidulų prieigos tinklų skverbimąsi ir kurti pažangią savivaldybių infrastruktūrą ⁽²⁾, kurios dalimi turėtų būti geografinės informacijos sistemos integruotosios kortelės ⁽³⁾. Šitaip per informacinę sistemą taikomas integruotas požiūris į savivaldybės tinklų infrastruktūrą (Pažangi infrastruktūros valdymo sistema — PIVS).

⁽¹⁾ Turima galvoje organizacinė (apimanti įmones) sektorių konvergencija
⁽²⁾ **Pažangi infrastruktūra** turi papildomus arba įmontuotus komponentus, kurie gali rinkti ir perduoti informaciją apie infrastruktūrą ir centrinį kompiuterį, kartais net gali priimti instrukcijas, perduodamas iš centrinio kompiuterio, valdančio kontrolinius prietaisus (U of T Civil engineering — last updated: Nov. 9, 2001).
⁽³⁾ Žr. 4.5. Specialiosios pastabos, 5.2.3 punktą.

1.8 Komitetas siūlo, kad kurdama projektus, susijusius su integruotu požiūriu į transeuropinius tinklus, Komisija atsižvelgtų į integruotas dujų technologijas ir į atsinaujinančius energijos šaltinius bei aplinką tausojančius energijos gamybos būdus. Taikant šią techniką, elektros energijos generavimą priartinančią prie galutinio vartotojo, galima sumažinti išmetamo CO₂ kiekį.

1.8.1 Vykdamas šiuos veiksmus, reikia kelti sinerģijos, koordinavimo ir taupymo tikslus, kurių galima pasiekti vystant biotechnologijas ir dujų energijos technologijas.

1.9 Nagrinėdamas transeuropinių energetikos tinklų sinerģijos, kuri galima, jeigu bus suvokta naujosiomis ES narėmis tapusių Baltijos šalių padėtis, klausimą, EESRK mano, kad atsižvelgiant į integruotą požiūrį reikia imtis vienos iš iniciatyvų, galinčių padėti greitai įveikti etapus ir imtis veiksmų, kad Baltijos šalių sistemos energijos tiltu būtų sujungtos su kitų ES šalių sistemomis. Tačiau įgyvendinant šį projektą negalima sutikti, kad ilgesnį laikotarpį (iki 2020 m.) perdavimo tinklų srityje būtų taikoma per didelių sąnaudų ⁽⁴⁾ praktika.

2. Įžanga

2.1 Europos energetikos, transporto ir telekomunikacijų infrastruktūros vystymas, sąveika ir geresnė integracija — aukšti tikslai, kurie keliami Europos bendrijos steigimo sutartyje ⁽⁵⁾ ir iš Lisabonos strategijos kylančiose Integruotose ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėse ⁽⁶⁾.

2.2 Į Sutarties 154, 155 ir 156 straipsnius bei Integruotas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gaires įtraukti tikslai, susiję su Europos energetikos, transporto ir telekomunikacijų infrastruktūros vystymu, jų sąveika ir jų integravimo bei koordinavimo gerinimu.

2.3 Remiantis Sutartyje ir minėtose gairėse išdėstytomis nuostatomis, kilo idėja sukurti transeuropinius transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklus, kurie taptų tarsi Bendrijos ekonomikos kraujotakos sistema.

2.4 Europos Komisija, siekdama, kad transeuropinių tinklų veiklos rezultatai būtų kiek įmanoma geresni, visų pirma Europos Sąjungos konkurencingumo stiprinimo požiūriu, 2005 m. liepos mėn. įsteigė iniciatyvinę grupę, skirdama jai uždavinį ir įgaliojimą apibrėžti bendrąjį požiūrį, kuriuo remiantis būtų geriau koordinuojami įvairūs Bendrijos veiksmai siekiant paremti transeuropinių transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklų kūrimą.

2.4.1 Kalbant konkrečiau, iniciatyvinė grupė nagrinėjo tokius klausimus:

- Europos tinklų sinerģijos,
- transeuropinių tinklų ir aplinkos apsaugos,

⁽⁴⁾ Per didelės sąnaudos (angl. stranded costs): — tai investicinės išlaidos arba įsipareigojimai atsiradę praeityje (istorinės išlaidos), kurių investuotojai dar neatgavo pardavę elektros energiją ir kitas paslaugas, jie negalės jų susigrąžinti konkurencingoje rinkoje. Paprastai tai yra ta diena, kai atsirado arba buvo liberalizuota elektros energijos rinka.
⁽⁵⁾ Sutarties 154, 155 ir 156 straipsniai.
⁽⁶⁾ Integruotos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairės (2005–2008 m.), nr. 9, 10, 11 ir 16.

- naujų technologijų naudojimo transeuropiniame transporto tinkle,
- transeuropinių tinklų finansavimo ir, atsižvelgiant į šią problematiką:
 - fondų sąsajų,
 - didžiųjų pirmenybinių projektų finansavimo,
 - naudojimosi viešąja ir privačiąja partneryste finansuojant transeuropinius tinklus.

2.5 Toliau dėstomos EESRK nuomonės objektas — Komisijos komunikatas (COM(2007) 135 galutinis) „Transeuropiniai tinklai: integruoto požiūrio link“, parengtas remiantis iniciatyvinės grupės darbu.

3. Bendrosios pastabos

Transeuropinių tinklų kūrimo apžvalga

3.1 Transeuropiniai transporto tinklai (TEN-T)

3.1.1 Nuo paskutinio 2007 m. Europos Sąjungos plėtros etapo TEN-T srityje iki 2020 m. numatoma įgyvendinti 30 pirmenybinių projektų. Be to, Komisija neseniai pabrėžė, kad būtina juos išplėsti į kaimynines šalis ⁽⁷⁾.

3.1.2 Įgyvendinant šiuos didžiuosius projektus atsilekama nuo pradinio kalendoriaus. Nors kai kurie projektai buvo baigti arba yra baigiami šiuo metu ⁽⁸⁾, trisdešimties pirmenybinių laikomų projektų įgyvendinimo tempas vis dar per lėtas. Tokios padėties priežastys išsamiai aprašomos EESRK nuomonėje savo iniciatyva ⁽⁹⁾.

3.1.3 Iš trisdešimties pirmenybinių projektų aštuoniolika susiję su geležinkeliais, kiti du — su vidaus vandenų ar jūrų laivyba. Taigi labiausiai aplinką tausojančioms transporto rūšims buvo suteiktas didelis prioritetas. Europos Komisijai pateikti ECORYS ⁽¹⁰⁾ parengto tyrimo žemėlapiai rodo, kokia pažanga iki šios dienos pasiekta įgyvendinant trisdešimt pirmenybinių projektų ir kokios tikimasi baigiantis daugiametės finansinės programos laikotarpiui, 2013 m. Šiuose grafikuose aiškiai matyti, koks neužbaigtas tebėra šis tinklas.

3.1.4 Komisijos komunikate, kuris yra šios nuomonės objektas, nurodomi asignavimai, skirti TEN-T kurti 2000–2006 m. finansinės programos laikotarpiu, ir pristatomos finansavimo priemonės, nurodomos 2007–2013 m. finansinėje programoje. Ši finansų laikotarpį tiesiai iš ES biudžeto transeuropinių transporto tinklų plėtrai skiriama 8,013 milijardo eurų.

3.1.5 2007–2013 m. finansinės programos laikotarpiu ERPF ir Sanglaudos fondai ir toliau bus pagrindiniai ES šaltiniai finansuojant transeuropinio transporto tinklo projektus. Apskritai

⁽⁷⁾ COM(2007)32, 2007 m. sausio 31 d.

⁽⁸⁾ Tiltas, jungiantis Švediją su Danija, užbaigtas 2000 m.; Malpensos oro uostas užbaigtas 2001 m.; Betuwe geležinkelio linija nuo Roterdamo iki Vokietijos sienos užbaigta 2007 m.; PBKAL tinklas (TGV Paryžius–Bruselis–Kelnas–Amsterdamas–Londonas) užbaigtas 2007 metais.

⁽⁹⁾ Oficialusis leidinys C 157, 2005 m. birželio 28 d., p. 130.

⁽¹⁰⁾ Transeuropinių tinklų sinergija, Sinergijos poveikio potencialioms sritims vertinimas, ECORYS, 2006 m. rugpjūčio mėn.

Bendrijos įnašas į jų įgyvendinimą turėtų būti telkiamas tarpvalstybinėse atkarpose ir skiriamas pralaidumo trukdžiams šalinti.

3.1.6 Europos investicijų bankas ir toliau finansuos transporto infrastruktūras, teikdamas paskolas ir naudodamasis specialiu garantijų instrumentu, kurio biudžetą sudaro 500 milijonų eurų nuosavųjų EIB lėšų ir 500 mln. EUR transeuropiniam transporto tinklui skirtu biudžeto lėšų (t. y. 6,25 proc. visos skirtos sumos).

3.2 Transeuropiniai energetikos tinklai (TEN-E)

3.2.1 2007 m. sausio mėn. priimtoje Prioritetinėje tinklų sujungimo programoje Komisija nurodo, kiek pažengta įgyvendinant Europai svarbius projektus. Kalbant apie elektros energiją, pagal programą įgyvendinta nedaug projektų (12 iš 32), o iš tikrųjų užbaigti tik tai penki ⁽¹¹⁾.

3.2.2 Dujų tinklų padėtis geresnė: septyni iš dešimties projektų turėtų būti pradėti įgyvendinti 2010–2013 m. laikotarpi. Žvelgiant iš kitos perspektyvos, vis dėlto bus atskleista, kad 29 suskystintųjų gamtinių dujų (SGD) ⁽¹²⁾ terminalų ir dujų talpyklų įrengimas vilkinamas, kadangi atsisakyta statyti naujus įrenginius, o penkių kitų įrengimo darbai sustabdyti.

3.2.2.1 Kaip pagrindinę šio vėlavimo ir trūkumų priežastį Komisija įvardijo planavimo ir leidimų išdavimo procedūrų sudėtingumą. Iš kitų motyvų paminėsime viešosios nuomonės pasipriešinimą, nepakankamus finansavimo šaltinius ir vertikalią energetikos sektoriaus įmonių integracijos struktūrą.

3.2.3 Norėdama iki galo įgyvendinti išvardytus prioritetus, nuo šiandien iki 2013 m. ES į infrastruktūrą turės investuoti mažiausiai 30 milijardų eurų (6 milijardus į elektros energijos tinklus, 19 milijardų — į dujotiekį ir 5 milijardus — į SGD terminalus). Investicijos būtinos ne tik tarpvalstybinių ryšių srityje, bet ir energijos gamybos sektoriuje.

3.2.4 Finansinė parama investicijoms, susijusioms su transeuropinių energetikos tinklu, skiriama iš Bendrijos biudžeto tik specifiniais ir griežtai motyvuotais atvejais. Tai biudžeto eilutė, skirta išimtinai transeuropiniams tinklams finansuoti, arba ištekliai, paimti iš Sanglaudos ir struktūrinių fondų, sudarantys daugiau kaip trečdalį Bendrijos išlaidų ir skiriami regionų plėtrai finansuoti būtent energetikos tinklų srityje.

3.2.5 Kitos finansinės priemonės (fondai, paskolos) padeda finansuoti investicijų įgyvendinimo etapą. Europos investicijų bankas yra pagrindinis transeuropinių tinklų finansavimo šaltinis. Sudėjus visų paskolos sutarčių sumas, nuo 1993 m. iki 2005 m. pabaigos skirtas visiems transeuropiniams tinklams finansuoti, susidaro 69,3 milijardo eurų, iš kurių 9,1 milijardo rezervuota energetikos tinklams.

⁽¹¹⁾ Aleksandra Gawlikowska-Fryk, *Transeuropejskie sieci energetyczne* (Transeuropiniai energetikos tinklai), 2007 m.

⁽¹²⁾ SGD (angl. LNG) — suskystintos gamtinės dujos.

3.3 Transeuropiniai telekomunikacijų tinklai

3.3.1 Iš visų TEN sudarančių tinklų didžiausia pažanga pasiekta įgyvendinant transeuropinius telekomunikacijų tinklus (e-TEN). Laipsniškas telekomunikacijų paslaugų rinkos atvėrimas konkurencijai nuo 1988 m. iš esmės ją pakeitė. Konkurencingesnė aplinka paskatino investicijas, naujovių diegimą ir naujų paslaugų atsiradimą, todėl gerokai sumažėjo vartotojams nustatomos kainos.

3.3.2 Šiuo metu daugiausia investuojama į esamų tinklų modernizavimą, kad jie atitiktų naujos kartos tinklams keliamus reikalavimus, trečiosios kartos judriojo telefono ryšio ir kitokio belaidžio ryšio infrastruktūros plėtojimą bei plačiajuosčio ryšio užtikrinimą ES kaimo vietovėse.

3.3.2.1 Investuojamos lėšos gali būti skiriamos optinių skaidulų tinklams tiesti, jeigu inžineriniai darbai ir kabelio tiesimas patalpose sudaro 70 proc. tinklo tiesimo sąnaudų. Vietovėse, kuriose telekomunikacijų tinklas prasčiau išplėtotas, tiesiant geležinkelio linijas, kelius arba elektros energijos perdavimo linijas galėtų būti sudaromos sąlygos jį vystyti.

3.3.3 Viena didžiausių transeuropinių tinklų problemų — panaikinti prieigos prie plačiajuosčio ryšio galimybių kaimo ir miesto vietovėse skirtumus. Šioje srityje valstybėms narėms pavesta imtis konkrečių priemonių ir nustatyti tikslus, padėsiančius panaikinti šią nelygybę iki 2010 metų.

3.3.4 Norint parengti nuoseklų planą ir išplėsti plačiajuosčio ryšio diegimo zoną, reikia koordinuoti ir integruoti įvairius finansavimo šaltinius (strukūrinius fondus, Kaimo plėtros fondą, TEN fondą ir nacionalinius fondus).

Sritys, kurioms taikomas integruotas požiūris į transeuropinius tinklus

3.4 Transeuropinių tinklų sinergija

3.4.1 Geriausias TEN sinergijos pavyzdys — geležinkelio ir greitkelių tinklų jungimas ⁽¹³⁾. Jų pranašumai išdėstyti Komisijos komunikate tema „Pagrindinių transeuropinių transporto magistralių pratęsimas į kaimynines šalis — Europos ir kaimyninių regionų transporto gairės“ ⁽¹⁴⁾. Svarbiausieji yra šie: sutaupyta erdvė, bendri inžineriniai statiniai, švelnesnis regimasis poveikis ir mažesnis kraštovaizdžio suskaidymas bei priemonės, kurios galėtų sumažinti bendros infrastruktūros poveikį (apsauga nuo triukšmo, pralaidos stambiems ir smulkiems gyvūnams). Be to, dėl kombinuotosios infrastruktūros gerokai sumažėja sąnaudos ir neigiamas poveikis aplinkai.

3.4.2 Buvo atliktas tyrimas ⁽¹⁵⁾ dėl kitų derinių kūrimo galimybių, pvz., tiesti aukštos įtampos liniją geležinkelio tunelyje arba kloti telekomunikacijų kabelius, ypač optinių skaidulų kabelius, išilgai geležinkelio linijos. Problema buvo išnagrinėta techninių įgyvendinimo galimybių, finansinio poveikio projektams ir

procedūrų sudėtingumo požiūriu. Atlikus šią analizę, pavyko padaryti toliau išdėstytas išvadas.

3.4.2.1 Išskyrus dujotiekio ir kitų infrastruktūrų jungimą, kurį sudėtinga įgyvendinti techniškai dėl reikalingų apsaugos plotų dydžio, kitų TEN sujungimas teikia apčiuopiamą naudą.

3.4.2.2 Daugiausia žadanti yra telekomunikacijos ir transporto tinklų sinergija. Kiekvienas transporto tinklas gali būti optimizuotas — derinamas su jam valdyti naudojamu komunikacijų tinklu. Dažniausiai geležinkelio ir greitkelių tinklai jau būna sujungti su tokiais komunikacijų tinklais. Tam tikrais atvejais papildomi tokių tinklų pajėgumai naudojami kitiems tikslams, pavyzdžiui, duomenims perduoti.

3.4.2.3 Tačiau dar retai metodiškai ieškoma infrastruktūros valdymo sistemos ir telekomunikacijų tinklo sinergijos.

3.4.2.4 Galėtų būti naudinga patikrinti technines galimybes sukurti elektros energijos tinklų ir transporto bei telekomunikacijų infrastruktūrų sąsajas, pavyzdžiui, tiesiant aukštos įtampos kabelius kanalų ir upių šlaituose ir pakrantėse, įrengiant žemos įtampos (2 x 25 kV) jungtis naudojant greitaeigio geležinkelio linijas arba sistemingesnes požeminių aukštos įtampos linijų (300–700 kV) jungtis išilgai transporto tinklų arterijų. Tokiais planų pasiūlymais nekeičiamas skubus poreikis tarpusavyje sujungti nacionalinius aukštos įtampos tinklus, bet ilgesniam laikui nubrėžiamos detalesnės nacionalinių elektros energijos tinklų sujungimo tobulinimo gairės, derinamos su didžiųjų infrastruktūros projektų įgyvendinimo trukme.

3.5 Aplinkos apsaugos integravimas į transeuropinius tinklus

3.5.1 Lisabonos strategijoje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui raginama transeuropinius tinklus kurti atsižvelgiant į tvarią plėtrą.

3.5.2 Daugumoje pirmenybinių transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) projektų pirmenybė teikiama mažiau aplinkai kenksmingoms ir mažiau energijos sunaudojančioms transporto rūšims — geležinkelių ar vandens kelių transportui. Transeuropinio transporto tinklo pabaigimas padės saugoti aplinką. Jei transporto išmetamas CO₂ kiekis ir toliau taip pat didės, 2020 m. CO₂ išmetimo lygis bus daugiau kaip 38 proc. didesnis už dabartinį. Komisijos nuomone, užbaigus trisdešimt pirmenybinių projektų, toks augimas sumažės maždaug 4 proc., arba 6,3 mln. tonų išmetamo CO₂ per metus.

3.5.3 Sujungus nacionalinius energetikos tinklus ir prie jų prijungus atsinaujinančius energijos šaltinius, bus galima optimaliai naudoti kiekvienos valstybės narės pajėgumus ir taip sumažinti neigiamą poveikį aplinkai.

⁽¹³⁾ Kai kurios valstybės narės įvedė teisinę prievolę siekti tokios sinergijos; kalbant konkrečiai, taip yra Vokietijoje, kur jungimo „prievoles“ numatoma Federalinio gamtos apsaugos įstatymo 2 dalyje.

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 32 galutinis, 2007 sausio 31 d..

⁽¹⁵⁾ Transeuropinių tinklų sinergija, Sinergijos poveikio potencialioms sritims vertinimas, ECORYS, 2006 m. rugpjūčio mėn.

3.5.4 Aplinkos apsaugą reglamentuojančiuose Bendrijos teisės aktuose pateikiama aiški didžiųjų projektų vykdymo sistema. Ja pagrįstos transeuropinio transporto tinklo plėtros Bendrijos gairės ⁽¹⁶⁾. Kiekviena nauja su transeuropiniais tinklais susijusi programa turi būti analizuojama remiantis strateginiu aplinkos vertinimu ⁽¹⁷⁾, o kiekvienas projektas turi būti įvertintas atskirai ⁽¹⁸⁾. Tokie vertinimai taip pat galėtų būti galimos sinergijos paieškų pagrindas.

3.5.5 Kiekvieno individualaus projekto atveju privalu laikytis Bendrijos teisės aktų dėl triukšmo, vandens ir floros bei faunos apsaugos ⁽¹⁹⁾.

3.5.6 Jei visuomenės intereso projektui nerandama jokios tinkamiausios su Bendrijos teise suderinamos alternatyvos, gali būti imamasi kompensacinių priemonių, dėl kurių įmanoma įgyvendinti projektą kartu kompensuojant jo galimą neigiamą poveikį.

3.6 Integruotas požiūris į transeuropinių tinklų finansavimą

3.6.1 Fondų derinimo klausimas siekiant sukurti transeuropinius tinklus kelia rimtų problemų ar net konfliktų. Komisija nuolatos stebi, ar nemėginama tam pačiam projektui finansinių išteklių sukaupti iš skirtingų Bendrijos fondų. Audito Rūmai iškėlė šį klausimą savo ataskaitose apie Komisijos vykdomą transeuropinių tinklų įgyvendinimą.

3.6.2 Komunikate, kuris yra šios Komiteto nuomonės objektas, iniciatyvinė grupė daro išvadą, kad neturi būti galimybės gauti subsidijas iš kelių Bendrijos fondų. Siekiant užtikrinti biudžeto skaidrumą ir tinkamą finansinį administravimą, finansiniame reglamente ir (arba) priimtuose ar priimamuose pagrindiniuose sektorių teisės aktuose tam pačiam projektui įgyvendinti neturi būti numatytas kelių Bendrijos finansinių priemonių panaudojimas.

3.6.3 Komunikate pateikiama esminė informacija, turinti didžiausią įtaką su transeuropiniais tinklais susijusioms investicijoms, t. y. kad projekto, kuris yra finansinę paramą iš struktūrinių fondų ir (arba) Sanglaudos fondo gaunančios veiklos programos dalis, išlaidos negali būti padengiamos iš kitų Bendrijos finansavimo šaltinių.

3.6.3.1 Vadinas, jeigu, pavyzdžiui, apmokant išlaidas ERTMS įrangai įsigyti arba geležinkelio linijai elektrifikuoti, finansinės pagalbos negaunama iš struktūrinių fondų ir (arba) Sanglaudos fondo, apmokant minėtas išlaidas finansinės pagalbos galima gauti iš transeuropiniams tinklams skiriamo finansavimo. Gele-

žinkelio linijos tiesimas galėtų būti finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo arba Sanglaudos fondo. Be to, projektus taip pat būtų galima suskirstyti į geografines zonas ir bendrai finansuoti arba iš ERPF ir (arba) Sanglaudos fondo, arba iš transeuropiniams tinklams skirtų lėšų.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Integruotas požiūris į transeuropinių elektros energijos ir dujų tinklų plėtrą

4.1.1 Dėl su gamyba susijusių dujų naudojimo technologijų (mišrių ⁽²⁰⁾ technologijų, bendros šilumos ir elektros energijos gamybos (kogeneracija) ⁽²¹⁾) vystymosi didėja investavimo į elektros energijos tinklus rizika, kadangi jos tiekimas keičiamas gamtinių dujų tiekimu ir bendros šilumos ir elektros energijos gamybos (mažos galios jėgainės, mikrojągainės) plėtra vietoje.

4.1.2 Naujų dujų tiekimo technologijų suklestėjimas padidina investicijų į dujų tinklų sektorių riziką: užuot tiekus per tinklą, gamtinės dujos gabenamos jūra ar vežamos keliais; prieš tai naudojamos gamtinių dujų suspaudimo ⁽²²⁾ ir suskystinimo technologijos.

4.1.3 Elektros energijos ir dujų sektorių (šių sektorių įmonių) suartėjimas, t. y. jų nuosavybės, valdymo ir struktūros suvienodinimas, yra privaloma išankstinė sąlyga siekiant imtis integruotų veiksmų gamtinių dujų eksploatavimo, elektros energijos ir šilumos gamybos srityje. Kaip tik dėl šios priežasties būtina atsakyti susiskirstymo į sektorių požiūriu (atsakyti elektros ir dujų pramonės atsiskyrimo). Ypač svarbu paspartinti elektros energijos ir dujų sektorių suartėjimą naujosiose valstybėse narėse iš Centrinės ir Rytų Europos. Šiuo atveju būtina atsižvelgti į su tuo susijusias neišvengiamas socialines pasekmes „naujosiose“ ir „senosios“ valstybėse narėse.

4.2 Integruotas požiūris į optinių skaidulų tinklų plėtrą

4.2.1 Dalyje ES šalių, įskaitant kai kurias naujas valstybes nares (pvz., Lenkiją), sukurti labai dideli optinių skaidulų tinklai, skirti technologiniam pritaikymui, šiuo atveju elektros energijai ⁽²³⁾ arba geležinkeliui ⁽²⁴⁾. Nors sėkmingai žengiama į priekį eksploatuojant šiuos tinklus komerciniais tikslais ⁽²⁵⁾, juose slypintis didelis integracijos potencialas ne visuomet išnaudojamas. Tokių nepanaudotų šaltinių randama ir kitur, įskaitant dujų sektorių. Tačiau potencialių galimybių visų pirma teikia įvairioms infrastruktūroms (elektros, geležinkelio) skirtų optinių skaidulų technologinių tinklų integravimas į telekomunikacijų tinklą sukuriant veiksmingą prieigos tinklą.

⁽²⁰⁾ „Blokli gazowo-parowe, o mocach jednostkowych na ogół od kilkadziesiąt do 200 MW“ — Jan Popczyk, „Co dalej z elektroenergetyką?“, Miesięcznik Stowarzyszenia Elektryków Polskich, VI 2000 (Dujų ir garo turbinų, kurių vienietinė galia paprastai siekia nuo 30 iki 200 MW, žr.: Jan Popczyk Kas laukia elektros energijos?, Lenkijos elektros gamintojų asociacijos mėnesinis žurnalas, VI 2000).

⁽²¹⁾ Žr. 25 išnašą.

⁽²²⁾ CNG (angl. Compressed Natural Gas): kuras, 20-25 MPa slėgiu suspaustos gamtinės dujos.

⁽²³⁾ Tokio tipo optinių skaidulų tinklas yra Lenkijos *TelEnerg*.

⁽²⁴⁾ Pavyzdys — optinių skaidulų tinklas *Telekomunikacja Kolejowa* — Grupa PKP (Geležinkelio telekomunikacijos — PKP grupė).

⁽²⁵⁾ Tokio derinimo pavyzdys — Lenkijoje susijungus bendrovėms *TelEnerg* ir *Telbanku* įsteigta *Exatel* — moderni informacinių sistemų paslaugų rinkos įmonė.

⁽¹⁶⁾ Pirmiau minėto Sprendimo Nr. 884/2004/EB 8 str.

⁽¹⁷⁾ Strateginis aplinkos vertinimas (SEA), Direktyva 2001/42/EB dėl planų ir programų vertinimo.

⁽¹⁸⁾ Poveikio aplinkai vertinimas (ELA), Direktyva 85/337/EEB (su pakeitimais, padarytais direktyvomis 97/11/EB ir 2003/35/EB) dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo.

⁽¹⁹⁾ Direktyva 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos, Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus.

4.2.2 Daug ES valstybių, o ypač naujųjų narių, išgyvena intensyvaus savivaldybių infrastruktūrų (vandentiekio ir kitų tinklų), kurioms skiriamas Bendrijos bendrasis finansavimas, ypač iš Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo, vystymosi etapą. Tokia padėtis suteikia unikalią progą į šias infrastruktūras įtraukti optinių skaidulų prieigos tinklus. Europos kaimo vietovėse ir mažuose miestuose ji tampa civilizacijos šuolio pagrindu. Norint veiksmingai paskatinti konkretų mūsų minėtos integracijos įgyvendinimą, būtų galima imtis priemonių, kurios padėtų sukurti palankias sąlygas skirti Bendrijos lėšas savivaldybių infrastruktūroms vystyti, pavyzdžiui, remti integruotų infrastruktūrų kūrimą.

4.2.3 Optinių skaidulų prieigos tinklas gali tapti pagrindu įgyvendinti pažangią savivaldybės infrastruktūrą, apimančią įvairių šių infrastruktūrų (vandentiekio, kanalizacijos, transporto, šilumos tinklų, viešosios saugos) sudedamųjų dalių (pažangių) administravimą (techninę priežiūrą) ir valdymą (paslaugų rinkoje). Geografinės informacijos sistemos integruotoji kortelė (valdoma savivaldybės arba rajono ir prieinama įmonėms, susijusioms su jų teritorijoje veikiančia infrastruktūra) turėtų tapti tokių pažangių savivaldybės infrastruktūrų dalimi. Šios kortelės šiuo metu turi didžiausią savivaldybės infrastruktūrų tinklo struktūrų integracijos potencialą.

4.3 Integruotas požiūris ir atsinaujinančių dujų energijos šaltinių bei aplinkai nekenksmingos energijos gamybos technologijos klausimas

4.3.1 Integruotos dujų ir atsinaujinančių energijos šaltinių technologijos (nedidelių pramonės technologijos, bendros šilumos ir elektros energijos gamybos ⁽²⁶⁾ technologijos, dideliuose ūkiuose iš žemės ūkio kultūrų gaunamos biomasės vertimu dujomis pagrįstos technologijos) suteikia galimybę riboti elektros energijos tinklų plėtrą ir dėl jos patiriamus nuostolius bei geriau išnaudoti pirminę energiją drauge sumažinant aplinkos taršą anglies dvideginio.

4.3.2 Labai svarbi integruotų technologijų kategorija — aplinką tausojančios energetikos technologijos (bendros šilumos ir elektros energijos gamybos ir ekologiškos technologijos),

orientuotos į energijos (elektros energijos ir šilumos) gamybą bei į atliekų panaudojimą pakartotinai utilizuojant savivaldybių surinktas arba žemės ūkyje bei žemės ūkio ir maisto pramonės procesų metu gautas atliekas).

4.4 Integruotas požiūris į tinklo infrastruktūrų finansavimą remiantis viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės patirtimi

4.4.1 Integruoto infrastruktūrų finansavimo tikslas — panaudoti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės patirtį siekiant efektyvesnio infrastruktūrų plėtrai skirtų Bendrijos finansinių išteklių naudojimo, ypač naujosiose valstybėse narėse.

4.4.2 Senosiose Sąjungos (buvusios ES-15) valstybėse narėse plačiai paplitusių viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės patirtis susijusi su didelių investicijų į infrastruktūras finansavimu. Naujosiose valstybėse narėse (Centrinės ir Rytų Europos šalyse) viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė turi būti išnaujama investicijoms į nedideles savivaldybių infrastruktūras finansuoti, todėl šiandien vis svarbiau, kad ši viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės patirtis būtų perkelta iš 15 ES valstybių narių į naujas nares vis dėlto turint omenyje, kad neįmanoma jos perkelti tiesiogiai ir kad neįmanoma tiesiogiai palyginti unikalių didelių infrastruktūrų projektų finansavimo ir didelio skaičiaus mažų projektų finansavimo.

4.4.3 Atsiradus galimybei gauti didelių finansinių išteklių iš ES biudžeto, kai kurių valstybių narių (įskaitant Centrinės bei Rytų Europos šalis) savivaldybės per daug kapitalo investuoja į sektorių infrastruktūras, ypač vandentiekį ir kitas komunikacijas, ir neišnaudoja šių infrastruktūrų integracijos potencialo investavimo etapu. Tai labai pavojingas reiškinys, nes taip panaiknamos galimybės sumažinti investavimui į infrastruktūrą skiriamas išlaidas (smunka ES biudžeto lėšų naudojimo efektyvumas) ir dėl nepagrįstų dėl perteklinio investavimo sukurtų įrenginių eksploatacijos sąnaudų didėja savivaldybių išlaidos, kadangi pastoviosios infrastruktūrų eksploataavimo išlaidos, kurias apmoka atitinkamos savivaldybės gyventojai, didėja. Privačiojo kapitalo dalyvavimas finansuojant infrastruktūras yra veiksminga priemonė siekiant išnaudoti integracijos potencialą ir sumažinti per didelių kapitalo investicijų riziką.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ **Bendra šilumos ir elektros energijos gamyba:** technologinis procesas, kurio metu elektrinėje vienu metu gaminama elektros energija ir šiluminė energija.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių (Išdėstymas nauja redakcija)

COM(2007) 265 galutinis/3 — 2007/0099 (COD)

(2008/C 204/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 71 straipsniu, 2007 m. liepos 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių (išdėstymas nauja redakcija)

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 19 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Eduardo Manuel Chagas.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 65 nariams balsavus už, 21 — prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK su susidomėjimu išnagrinėjo *Pasiūlymą priimti reglamentą dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių*. Šiame pasiūlyme Komisijos pasirinktas sprendimas suderinti reglamento įgyvendinimą, leisiantį parengti aiškia ir lengvai taikomą kabotažo paslaugų apibrėžtį ir gerokai patobulinsiantį reikalavimų laikymosi ir įgyvendinimo taisykles, tenkina daugumos šio sektoriaus profesionalių subjektų lūkesčius.

1.2 Tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio vertėtų skirti socialiniam patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką aspektui. Kabotažas (kaip ir vežimas į trečiąsias šalis ir iš jų ⁽¹⁾) šiame sektoriuje gali sudaryti sąlygas nesąžiningai konkurencijai ir socialiniam dempingui, kurių priežastis — vairuotojams mokamų atlyginimų skirtumai naujosiose ir senosiose valstybėse narėse.

1.3 EESRK laikosi nuomonės, kad reikalavimas atlikti kabotažo operacijas per septynių dienų laikotarpį gali užtikrinti lengvesnę jų kontrolę. Tokios kabotažo paslaugos gali būti leidžiamos tik po tarptautinio reiso.

1.4 Kabotažo paslaugų kontrolė turi būti įtraukta į teisės aktų, susijusių su kelių transportu, taikymo stebėsenos nacionalinę strategiją ir koordinuojama Komisijos lygiu. EESRK nepriitaria tam, kad Europos lygiu veiktų daugybė komitetų, todėl prašo įsteigti vieną komitetą, kurį sudarytų valstybių narių atstovai ir socialiniai partneriai stebėtojų teisėmis.

1.5 Ilgalaike perspektyvoje Komitetas ragina Komisiją atlikti papildomą analizę, kad būtų galima lengviau pasiekti vidaus rinkos susiejimo su tolesniu kokybės standartų derinimu,

⁽¹⁾ Vežimu į trečiąją šalį ir iš jos laikomas vežimas iš šalies A į šalį B, kai vežėjas kilęs iš šalies C.

darbuotojų apsauga, mokesčių ir socialine sistema, įskaitant užmokesčio skirtumų mažinimą.

2. Įžanga

2.1 Svarstomas *Pasiūlymas priimti reglamentą dėl patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką* apima aspektus, kurie reglamentuojami pagrindiniuose teisės aktuose dėl vežimo kelių transportu vidaus rinkos (vidaus rinkos ramsčiuose).

2.2 Tiksliau kalbant, šie pagrindiniai teisės aktai sudaro teisinę bazę, nustatančią Europos Sąjungos taisykles, vadinamąsias bendrąsias privalomas taisykles, taikomas tarptautiniam krovinių ir keleivių vežimui Europos Sąjungos teritorijoje (kai išvykimo ar paskirties vieta yra valstybės narės teritorijoje arba kai reisas kerta vienos ar keleto valstybių narių teritoriją).

2.3 Ši teisinė bazė:

- nustato būtiniausius kokybės standartus, kurių turi būti laikomasi siekiant gauti leidimą pradėti tokį verslą;
- liberalizuoja tarptautinį krovinių vežimą kelių transportu ir keleivių vežimą užsakomaisiais reisais;
- nustato reguliuojamąją konkurenciją tarp reguliariųjų keleivių vežimo paslaugų ir kabotažinių krovinių vežimo operacijų, kurias atlieka vežėjai nerezidentai.

2.4 Kadangi nustatant šią teisinę bazę buvo siekiama sklandaus transporto vidaus rinkos veikimo, joje ne visada atsižvelgiama į jos socialinį poveikį, t. y. poveikį profesionalių autobusų ir sunkvežimių vairuotojų užimtumo ir darbo sąlygoms. Tuo laikotarpiu (pirmoji direktyva buvo priimta 1962 m.) socialinis vežimo kelių transportu vidaus rinkos aspektas ir tausius transportas nebuvo politiniu požiūriu aktualūs.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisijos pasiūlyme apibrėžtos penkios politikos pasirinktos, apimančios pasirinktis nuo „niekas nekeičiama“ iki „liberalizavimas“, kurios iš esmės kokybiniu požiūriu neapribos kabotažo. Komitetas mano, kad šiuo metu Europoje standartai pernelyg skiriasi, kad būtų galimas visiškai liberalizavimas nepažeidžiant standartų ir paslaugų kokybės bei seniai nusistovėjusių sveikatos apsaugos, saugumo ir darbo sąlygų šiame pramonės sektoriuje. Todėl Komitetas siūlo labiau apribotą pasirinktį „derinimas“, nustatant aiškią ir įgyvendinamą sąlygų apibrėžtį, kada turėtų būti leidžiamas kabotažas, taip pat pagerinant procedūras, skirtas užtikrinti susijusio administracinio darbo atitiktį, įgyvendinimą, norminimą ir supaprastinimą.

3.2 Svarstomas pasiūlymas priklauso teisės aktų paketui, kurį sudaro trijų reglamentų pasiūlymai (kuriais siekiama modernizuoti, supaprastinti ir sutrumpinti taisykles dėl leidimų išdavimo verstis krovinių ir keleivių vežėjo kelių transportu verslu ir dėl patekimo į šią rinką) ir ataskaita dėl direktyvos dėl darbo laiko organizavimo taikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams. Todėl reikia aiškiai nurodyti, kokią vietą nagrinėjamas pasiūlymas užima šiame teisės aktų pakete.

3.3 Komisija teigia, jog šio reglamento pasiūlymo reikia, kad dabartinės taisyklės būtų aiškesnės, lengviau suprantamos ir paprasčiau įgyvendinamos. Tam tikros šios teisinės bazės priemonės taikomos ir įgyvendinamos nevienodai, nes teisinės nuostatos suformuluotos neaiškiai arba neišsamiai.

3.4 Konkrečiau kalbant, problemų kyla dėl toliau išvardytų aspektų taikymo ir (arba) jų taikymo priežiūros:

- Reglamento dėl Bendrijos vežėjų atliekamo vežimo į trečiąsias šalis ir iš jų taikymo sritis;
- sunkumai įgyvendinant laikinojo kabotažo koncepciją; nepaisant 2005 m. paskelbto aiškinamojo pranešimo, parengto remiantis Teisingumo Teismo pateikta sąvokos „laikinas“ apibrėžtimi (pastaroji vartojama kalbant apie laisvę teikti paslaugas), sunkumų pašalinti nepavyko, ir valstybės narės yra linkusios taikyti skirtingas, sunkiai įgyvendinamas taisykles arba tokias taisykles, dėl kurių atsiranda papildoma administracinė našta;
- neveiksmingi valstybių narių informacijos mainai; taigi mažai tikėtina, kad bendrovėms, veiklą vykdančioms ne įsisteigimo, o kitos valstybės narės teritorijoje, būtų taikomos kokios nors administracinės sankcijos, todėl sąžiningai taisyklių nesilaikančių ir kitų bendrovių konkurencija gali būti iškreipta;
- įvairių dokumentų neatitikimas (Bendrijos licencija, patvirtintos kopijos ir vairuotojo liudijimas), dėl kurio problemų kyla atliekant patikrinimus keliuose ir vežėjai dažnai sugaišta daug laiko.

3.5 Pasiūlymu siekiama persvarstyti ir konsoliduoti reglamentų (EEB) Nr. 881/92 ir (EEB) Nr. 3118/93 ir Direktyvos 2006/94/EB tekstus. Tačiau tai nėra paprasčiausias teksto išdėstymas nauja redakcija, kadangi pasiūlyme yra naujų nuostatų, pvz., dėl kabotažo. Jis remiasi Sutarties 71 straipsniu, kuriame kalbama apie bendrąsias taisykles, taikomas tarptautiniam transportui, taip pat apie sąlygas, kuriomis vežėjai nerezidentai gali teikti krovinių vežimo nacionaliniais keliais paslaugas valstybėje narėje ⁽²⁾.

3.6 Komisija laikosi nuomonės, kad jos pasiūlymas atspindi siekį užtikrinti gerą vidaus rinkos veikimą, padeda siekti Lisabonos strategijos tikslų, didinti kelių eismo saugumą, priklauso „geresnės teisėkūros“ iniciatyvai ir gerina socialinės apsaugos taisyklių taikymą.

3.7 Siūlomas teisės aktas yra susijęs su EEE (Europos ekonomine erdve), todėl turėtų būti jai taikomas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK su susidomėjimu išnagrinėjo Pasiūlymą priimti reglamentą dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių. Iš principo EESRK mano, kad ateityje reikėtų siekti labiau liberalizuotos ES krovinių vežimo kelių transportu rinkos, tinkamai taikant bendrus europinius sveikatos, saugos ir darbuotojų apsaugos standartus ir toliau derinant mokesčių ir socialinę sritis, taip pat ir mažinant užmokesčio atotrūkį. Tiksliau, reikėtų stengtis įgyvendinti Komisijos pasiūlytą 5 pasirinktį. Šia pasirinktimi atsižvelgiama į galiojantį Reglamentą Nr. 3118/9 ir vidaus rinkos politiką. Tokiu būdu ši pramonės šaka taptų konkurencingesnė, o tai būtų naudinga visoms Europos įmonėms — vežimo paslaugų vartotojoms, taip pat ir aplinkai, nes sumažėtų dėl dabartinių kabotažo apribojimų vykdomų vežimų be krovinių arba su daliniu kroviniu skaičius.

⁽²⁾ 71 straipsnyje, OL C 325, 2002 12 24, p. 61, nustatyta, kad:

„1. Siekdama įgyvendinti 70 straipsnį ir atsižvelgdama į transporto ypatumus, Taryba, 251 straipsnyje nurodyta tvarka ir pasikonsultavusi su Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu bei Regionų komitetu, nustato:

- a) bendras taisykles, taikomas tarptautiniam transportui, vykstančiam į valstybės narės teritoriją ar iš jos arba vykstančiam per vienos ar keleto valstybių narių teritoriją;
- b) sąlygas, kuriomis vežėjai nerezidentai gali valstybėje narėje teikti transporto paslaugas;
- c) priemonės transporto saugumui gerinti;
- d) kitas atitinkamas nuostatas.

2. Tais atvejais, nukrypstant nuo 1 dalyje nurodytos tvarkos, kai taikant su transporto reguliavimo sistemos principais siejamas nuostatas galėtų būti padaryta didelė įtaka gyvenimo lygiui bei užimtumui tam tikrose srityse ir transporto įrangos eksploatacijai, Taryba tokias nuostatas Komisijos pasiūlymu priima vieningai sprendama ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu bei Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu. Tai darydama Taryba atsižvelgia į poreikį prisiderinti prie ekonominės plėtros, susijusios su bendrosios rinkos kūrimu.“

4.2 Tačiau Komitetas sutinka su Komisija, kad visiškas krovinių vežimo rinkos liberalizavimas visoje Europoje šiuo metu būtų pernelyg drastiškas ir sukeltų didelį pavojų, kad kris socialiniai ir kokybės standartai ir kad jų bus mažiau laikomasi. Komitetas mano, kad Komisiją reikėtų paraginti atlikti išsamesnę analizę, kuri, kaip jie nurodė, ateityje turės būti orientuota tolesnės liberalizacijos linkme. Vis dėlto Komitetas sutinka su Komisija, kad „suderinimas“ yra tinkamiausia pasirinktis artimiausioje ateityje.

4.3 Konkrečiai, EESRK mano, kad:

- nauja kabotažo paslaugų apibrėžtis, nustatanti sąlygas, kuriomis vežėjai nerezidentai gali valstybėje narėje teikti krovinių vidaus vežimo kelių transportu paslaugas;
- reikalavimas įvesti supaprastintą ir standartizuotą Bendrijos licencijos, patvirtintų kopijų ir vairuotojo liudijimo formą;
- sugriežtintos šiuo metu galiojančios teisės nuostatos, valstybę narę įpareigojančios imtis priemonių, kai jų imtis paprašo kita valstybė narė, jeigu vežėjas, kuriam pastaroji yra išdavusi Bendrijos licenciją, padaro pažeidimą įsisteigimo valstybėje narėje arba kitoje valstybėje narėje;

aiškiau apibrėžia ir leidžia geriau taikyti priemones.

4.4 EESRK primena, kad remiantis Komisijos surengtomis konsultacijomis rengiant teisės aktų paketą ir konkrečiai šį pasiūlymą dauguma šia veikla užsiimančių subjektų laikosi nuomonės, kad būtina nustatyti aiškias, paprastas, įgyvendinamas, visose valstybėse narėse vienodas ir lengvai kontroliuojamas taisykles. Šiame pasiūlyme Komisijos pasirinktas suderinimas, leisiantis parengti aiškia ir įgyvendinamą kabotažo paslaugų apibrėžtį ir gerokai patobulinti reikalavimų laikymosi ir įgyvendinimo taisykles, tenkina daugumos šio sektoriaus subjektų lūkesčius.

4.5 Faktiškai, nors Reglamento Nr. 881/92 preambulėje nurodoma, kad panaikinami „(..) visi paslaugų teikėjai dėl jo nacionalinės priklausomybės ar jo įsisteigimo kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje paslaugos bus teikiamos, taikomi apribojimai“, išsaugota — nors ir laikina — leidžianti nukrypti nuostata, atitinkanti Sutarties 71 straipsnio 2 dalį, yra visiškai pagrįsta: visiškas rinkos liberalizavimas „gali turėti didelės įtakos gyvenimo ir užimtumo lygiui tam tikruose regionuose bei transporto įrangos eksploatavimui („..)“.

4.6 Tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio vertėtų skirti socialiniam patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką aspektui. Žinoma, konstatuojamojoje dalyje (tiksliau, konstatuojamosios dalies 12 punkte) nurodoma, kad *Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje* (96/71/EB) nuostatos turi būti taikomos tais atvejais, kai kabotažo operacijoms atlikti vežėjai darbuotojus, kurie su tais vežėjais yra susiję darbo santykiais, komandiruoja iš

tos valstybės narės, kurioje tie darbuotojai paprastai dirba. **Šis konstatuojamosios dalies punktas nenagrinėjamas nei straipsniuose, nei aiškinamajame memorandume.**

4.6 Šis aspektas yra labai svarbus dar ir todėl, kad kelių transporto sektoriuje Bendrijos teisinės nuostatos, ypač susijusios su socialiniais aspektais, nė vienoje valstybėje narėje iš tikrųjų nėra veiksmingai įgyvendinamos.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Taikymo sritis (1 straipsnis)

5.1.1 EESRK apgailestauja, kad šis reglamentas netaikomas tarptautinių reisų transporto priemonėms, kurių bendroji masė mažesnė nei 3,5 tonos. Įvertinant siuntų gabenimo ir pristatymo į namus paslaugų sektoriaus augimą (taip pat pasienio regionuose) ir siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos, būtų protinga į reglamentą įtraukti šiame sektoriuje naudojamas mažesnės nei 3,5 tonos bendrosios masės transporto priemonės.

5.1.2 EESRK nuogąstauja dėl to, kad nuostatos netaikomos tarptautiniams reisams iš valstybės narės į trečiąją šalį arba atvirkščiai, jeigu Bendrija ir atitinkama šalis nėra pasirašiusios sutarties. Todėl EESRK prašo Komisijos dėti visas pastangas, kad tokios sutartys būtų pasirašytos, ypač su šalimis, su kuriomis Europos Sąjunga turi bendrą sieną.

5.2 Apibrėžtis (2 straipsnis)

5.2.1 EESRK teigiamai vertina aiškiau išdėstytas naujas priimančiosios valstybės narės, vežėjo nerezidentų ir kabotažinio vežimo apibrėžtis.

5.3 Dabartinė kabotažo paslaugų apibrėžtis (2–8 straipsniai)

5.3.1 Komisijos pasiūlyme numatoma, kad vežėjams, užbaigusiems tarptautinį vežimą, leidžiama atlikti ne daugiau nei tris kabotažo operacijas, jeigu ankstesnio tarptautinio vežimo kroviniai buvo nuvežti į paskirties vietą. Paskutinė kabotažo operacija turėtų būti atlikta ne vėliau nei per septynias dienas.

5.3.2 Tokios paslaugų teikimo apibrėžties privalumas — vežėjams nerezidentams aiškiai uždraudžiama įvažiuoti į valstybę narę su nepakrauta transporto priemone. Kabotažo paslaugos leidžiamos tik prieš pakrautos transporto priemonės tarptautinį reisą arba po jo.

5.3.3 Apibrėžties trūkumas — teorinė galimybė vežėjui kartoti operaciją pasibaigus septynių dienų laikotarpiui, kai transportą užsako ta pati įmonė toms pačioms prekėms pervežti tais pačiais maršrutais. Kaip tokiu atveju užtikrinti laikiną kabotažo paslaugų pobūdį?

5.3.4 Dėl šios priežasties EESRK prašo naujojoje dokumento redakcijoje nurodyti ir pabrėžti, kad „laikinas pobūdis“ yra viena pagrindinių kabotažo paslaugų ypatybių ⁽³⁾.

5.3.5 Nors kabotažo paslaugos sudaro tik 3 proc. tarptautinio krovinių gabenimo apimčių ⁽⁴⁾, jos yra svarbios mažesnėms valstybėms narėms, kurių vežėjai dėl ribotų nacionalinių transporto rinkų yra priversti ieškoti pervežimo galimybių užsienyje. Statistiniai duomenys gali nebūti 100 proc. patikimi, nes kabotažo paslaugas deklaruoja šalis, kurioje vežėjas yra registruotas, tačiau tie duomenys vis tiek rodo, kad šis reiškinys plinta ⁽⁵⁾.

5.3.6 Nors dėl statistinių duomenų galima ginčytis jie akivaizdžiai rodo, kad kabotažas sudaro didelę tarptautinio transporto dalį, ypač mažesnėse senosiose valstybėse narėse. Aktyviausi kabotažo paslaugų rinkos dalyviai — Nyderlandų vežėjai, po jų seka Liuksemburgas ir Vokietija. 2005 m. vien šioms trims šalims teko pusė visų ES 25 vežėjų suteiktų kabotažo paslaugų. Nors kabotažo paslaugų skvarbos lygis pagal šalį (šis lygis — tai kabotažo procentinė dalis šalies vidaus rinkoje, t. y. nacionalinis transportas plius kabotažas) augo lėtai, bet stabiliai, jis tebėra nežymus. Nuo 1999 m. didžiausias skvarbos lygis nustatytas Belgijoje, Liuksemburge ir Prancūzijoje, tiesa, skvarba buvo tikrai nedidelė: kaip teigiama išnašoje nurodytame šaltinyje, Belgijoje šis lygis sudarė 2,87 proc., Prancūzijoje — 2,5 proc., o Liuksemburge — 1,99 proc. ⁽⁶⁾ Naujosiose valstybėse narėse kabotažo skvarbos lygis dažniausiai buvo mažesnis kaip 0,3 proc., išskyrus Latviją (0,8 proc.).

5.3.7 Vis dėlto, EESRK kelia nerimą neigiamos kabotažo operacijų pasekmės sektoriaus mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Šios pasekmės bus sunkios, kai kabotažo paslaugas senosiose valstybėse narėse teiks iš naujųjų valstybių narių kilę operatoriai, siūsiantys į šias šalis vairuotojus ir mokėsiantys daug mažesnę atlyginimą už tą, kuris mokamas priimančiojoje valstybėje ⁽⁷⁾.

5.3.8 Savaimė suprantama, EESRK neprieštarauja, kad į rinką patektų vežėjai iš naujųjų valstybių narių, tačiau kyla kabotažo operacijų apribojimo ir kontrolės klausimas siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo. Dėl šios

priežasties EESRK pritaria Komisijos pasirinktam sprendimui sukurti teisinę bazę, kuri sudarytų sąlygas reguliuojamajai konkurencijai, o ne visiškam kabotažo operacijų liberalizavimui.

5.3.9 Komisijos siūlomų priemonių poveikio įvertinime taip pat pabrėžiamas trečiųjų šalių transporto apimčių augimas (kartais kalbama apie „didįjį kabotažą“) ⁽⁸⁾. Be to, vis daugiau transporto ir logistikos įmonių steigia antrines įmones naujosiose valstybėse narėse ir iš šių šalių siunčia vairuotojus į tarptautinius reisus tarp senųjų valstybių narių už bet kokią konkurenciją pažabojančias kainas, kadangi naudojamosi dideliu vairuotojų atlyginimų skirtumu senosiose ir naujosiose valstybėse narėse. Reglamento pasiūlyme apie šį nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo aspektą neužsimenama.

5.3.10 Todėl EESRK apgailestauja, kad teisės aktų pakete ir ypač šiame pasiūlyme neminimi socialiniai aspektai. Neatsižvelgiama nei į didelį atlyginimų šiame sektoriuje skirtumą naujosiose ir senosiose valstybėse narėse, nei į neigiamas pasekmes mažosioms ir vidutinėms įmonėms, užimtumui ir vairuotojų atlyginimams.

5.3.11 Kalbant apie kabotažo paslaugų kontrolę (8 straipsnis), pasak Komisijos, vykdymą užtikrinančioms institucijoms bus lengviau nustatyti, ar vykdomos kabotažo operacijos yra teisėtos ar ne: šioms institucijoms reikės tik patikrinti pagal Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvenciją (CMR) privalomus turėti vežimo važtaraščius, kuriuose nurodomos pakrovimo ir iškrovimo datos vykdant tarptautinį vežimą. Be to, atliekant kiekvieną kabotažo operaciją būtina nurodyti duomenis apie siuntėją, vežėją, gavėją, krovinio pakrovimo vietą ir datą bei krovinio paskirties vietą, krovinio pobūdžio ir taikyto pakavimo metodo aprašymą įprastais žodžiais, o jei tai pavojingas kroviny — visuotinai pripažintą jo aprašymą, pakuotės vienetų skaičių, specialius pakuočių žymenis ir numerius, krovinio masę su įpakavimu arba kitais mato vienetais nurodytą krovinio kiekį, transporto priemonės ir priekabos valstybinius numerius. Šie duomenys iš tiesų leidžia geriau kontroliuoti kabotažo operacijas, numatytas atlikti per septynių dienų laikotarpį.

Vis dėlto, EESRK laikosi nuomonės, kad reikalavimas atlikti kabotažo operacijas per septynių dienų laikotarpį gali užtikrinti lengvesnę jų kontrolę.

6. Kas numatyta Direktyvoje dėl darbuotojų komandiravimo?

6.1 Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (96/71/EB) nuostatos taikomos tais atvejais, kai kabotažo operacijoms atlikti vežėjai darbuotojus, kurie su tais vežėjais yra susiję darbo santykiais, komandiruoja iš tos valstybės narės, kurioje tie darbuotojai paprastai dirba.

⁽⁸⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas, poveikio įvertinimas SEC(2007) 635/2, p. 6. Jame nurodoma, kad 1999–2003 m. trečiųjų šalių transporto apimtys nuolat augo vidutiniškai 4,4 proc. per metus. 2004–2005 m. šis rodiklis viršijo 20 proc.

⁽³⁾ Remiantis 1993 m. spalio 25 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3118/93, nustatančiu sąlygas, kuriomis vežėjai nerezidentai gali teikti krovinių vežimo nacionaliniais keliais paslaugas valstybėje narėje (OL L 279, 1993 11 12, p. 1), ir Komisijos aiškinamuoju komunikatu dėl kelių krovinio transporto kabotažo laikinojo pobūdžio, 2004 m. gruodžio mėn.

⁽⁴⁾ *Trumpa statistika, Mathieu Yves, 77/2007, Transporto panoramos svarbiausi duomenys 1990–2005 m., p. 4.*

⁽⁵⁾ *Trumpa statistika, Simon Pasi, 27/2007, „Krovinio kelių transporto tendencijos 1999–2005 m., p. 6. 2005 m. užfiksuotas 2 proc. augimas palyginti su 2004 m.*

⁽⁶⁾ *Trumpa statistika, Simon Pasi, 27/2007, „Krovinio kelių transporto tendencijos 1999–2005 m., p. 6. 2005 m. užfiksuotas 2 proc. augimas palyginti su 2004 m.*

⁽⁷⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas, poveikio įvertinimas SEC(2007) 635/2. Jame aiškinama, kad ypač darbo sąnaudos (vairuotojai) gali skirtis 1–3 kartus ir netgi kai kuriais atvejais 1–6 kartus (p. 6).

6.2 Problemų kelia šios direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę... Šiuo konkrečiu atveju direktyva skirtingai taikoma joje numatytuose sektoriuose ir skiriasi paslaugų teikimo trukmė. Pavyzdžiui, kai kurios šalys direktyvą taiko tik statybos sektoriui, kitos reikalauja direktyvą taikyti nuo pirmosios paslaugų teikimo dienos ⁽⁹⁾. Be to, direktyva leidžia valstybėms narėms kolektyvinėmis sutartimis numatyti galimybę netaikyti tam tikrų direktyvos nuostatų, jeigu komandiruočių trukmė neviršija vieno mėnesio ⁽¹⁰⁾.

6.3 Atsižvelgiant į tai, kad šiandien direktyva valstybėse narėse taikoma skirtingai (net jeigu ji įgyvendinama tinkamai), kabotažo srityje ji neišspręš nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo problemų.

6.4 Be to, nevykdoma direktyvos dėl komandiravimo taikymo kontrolė ⁽¹¹⁾. Tai neįtikėtinas trūkumas, kadangi direktyvoje ⁽¹²⁾ numatyta, kad kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti atsakingų valstybinių institucijų bendradarbiavimą pagal socialinės apsaugos teisės aktus.

6.5 Dėl šios priežasties EESRK stebės Europos kelių transporto sektoriaus socialinio dialogo rezultatus šiuo klausimu.

7. Vairuotojo liudijimas (5 straipsnis)

7.1 EESRK prašo, kad iš trečiosios šalies kilusio vairuotojo liudijime būtų pažymima ir tai, kad jis priklauso socialinės apsaugos sistemai.

8. Kontrolė (10–15 straipsniai)

8.1 Reglamento pasiūlyme valstybėms narėms yra nustatytas reikalavimas pagal naująjį reglamentą dėl vežimo verslo licencijavimo įsteigti nacionalines kontaktines institucijas informacijai keistis. Turimos omenyje administracinės įstaigos ar valdžios institucijos, atsakingos už informacijos mainus su panašiomis kitų valstybių narių įstaigomis ar institucijomis.

8.2 Be to, nustatyta, kad valstybės narės į nacionalinį kelių transporto bendrovių registrą taip pat turi įtraukti visus jų vežėjų padarytus sunkius ir smulkius pakartotinius pažeidimus, dėl kurių vežėjams buvo taikytos sankcijos.

8.3 Reglamento pasiūlyme yra nustatyta nauja tvarka, kurios turi laikytis valstybė narė, nustačiusi vežėjo nerezidentų padarytą pažeidimą. Pastaroji valstybė narė per mėnesį turi perduoti informaciją pagal privalomą standartinę formą. Ji gali prašyti, kad įsisteigimo valstybė narė paskirtų administracines sankcijas. Atitinkamo vežėjo įsisteigimo valstybė narė per tris mėnesius kitai valstybei narei turi pranešti apie veiksmus, kurių buvo imtasi.

8.4 EESRK nuomone, šios naujos nuostatos yra pažangios. Vis dėlto, EESRK apgailestauja, kad Europos teisės aktų, taikomų kelių transportui, kontrolės ir taikymo principai bei procedūros yra fragmentiški ir išsklaidyti. EESRK mano, kad eksteritorialumo principas, taikomas pagal teisės aktus, reglamentuojančius vairavimo trukmę ir poilsio laikotarpius (Reglamentas Nr. 561/2006), taip pat turėtų būti taikomas, kai pažeidžiami teisės aktai dėl kabotažo. Tai būtų stipresnė paskata laikytis teisės aktų.

8.5 Direktyvoje 2006/22 reikalaujama taikyti nuoseklią nacionalinę vykdymo strategiją ir prašoma valstybių narių paskirti atskirą įstaigą teisės aktų, reglamentuojančių vairavimo trukmę ir poilsio laikotarpius, įgyvendinimui koordinuoti. EESRK mano, kad kabotažo paslaugų kontrolė turi būti įtraukta į šią strategiją.

8.6 Tas pats pasakytina apie komitetą, kuris turėtų talkinti Komisijai. EESRK nepritaria, kad veiktų daugybė komitetų, ir prašo įsteigti vieną komitetą, kurį sudarytų valstybių narių atstovai ir socialiniai partneriai stebėtojų teisėmis ir kuriam būtų pavesta talkinti Komisijai kelių transportą reglamentuojančių teisės aktų taikymo ir kontrolės srityje.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Jan Cremers, Peter Donders, redaktoriai, „Laisvas darbuotojų judėjimas Europos Sąjungoje“, *European Institute for Construction Labour Research, CLR studies 4*, 2004 m.. Tai pasakytina apie Nyderlandus, kur direktyva taikoma statybos sektoriui, o kitiems sektoriams netaikoma, tuo tarpu Belgija komandiravimo direktyvą taiko nuo pirmosios paslaugų teikimo dienos.

⁽¹⁰⁾ Direktyvos 96/71/EB 3 straipsnis 4 punktas.

⁽¹¹⁾ Ecorys, „Kelių kabotažo krovinio transporto rinkoje tyrimas“, Energetikos ir transporto generalinio direktorato ataskaita, p. 8.

⁽¹²⁾ Direktyva 96/71/EB, 3 straipsnis.

PRIEDAS

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyriaus nuomonės

1. 4.5 ir 4.6 punktai:

Išbraukti:

„4.5 Tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio vertėtų skirti socialiniam patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką aspektui. Žinoma, konstatuojamojoje dalyje (tiksliau, konstatuojamosios dalies 12 punkte) nurodoma, kad Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (96/71/EB) nuostatos turi būti taikomos tais atvejais, kai kabotažo operacijoms atlikti vežėjai darbuotojus, kurie su tais vežėjais yra susiję darbo santykiais, komandiruoja iš tos valstybės narės, kurioje tie darbuotojai paprastai dirba. **Šis konstatuojamosios dalies punktas nenagrinėjamas nei straipsniuose, nei aiškinamajame memorandume.**

4.6 Šis aspektas yra labai svarbus dar ir todėl, kad kelių transporto sektoriuje Bendrijos teisinės nuostatos, ypač susijusios su socialiniais aspektais, nė vienoje valstybėje narėje iš tikrųjų nėra veiksmingai įgyvendinamos.“

Paiškinimas

Patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką socialiniai ir ekonominiai aspektai iš esmės jau yra nustatyti Reglamente 561/2006 dėl tam tikrų su kelių transportu susijusių socialinių teisės aktų suderinimo, Direktyvoje 2002/15/EB dėl asmenų, kurie verčiasi mobiliąja kelių transporto veikla, darbo laiko organizavimo ir yra reguliuojami kabotažui būdingų laiko apribojimų.

Balsavimo rezultatai:

Už 27; Prieš 41; Susilaikė 5.

2. 4.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

4.6 „Šis aspektas yra labai svarbus dar ir todėl, kad kelių transporto sektoriuje Bendrijos teisinės nuostatos, ypač susijusios su socialiniais aspektais, nė vienoje valstybėje narėje iš tikrųjų nėra veiksmingai įgyvendinamos. Apibendrinant reikėtų nurodyti, jog būtų buvę tikslinga bent keletą žodžių skirti tariamam naujųjų valstybių narių vežėjų vykdomo kabotažo reiškiniiui, nes su naujomis valstybėmis narėmis pasirašytose Stojimo sutartyse numatomos pereinamojo laikotarpio priemonės. Tai galėjo būti ir nuoroda, kad visos pereinamojo laikotarpio priemonės baigs galioti vėliausiai 2009 m. ir vežti kabotažą bus leidžiama.“

Paiškinimas

Valstybėms narėms taikomų pereinamojo laikotarpio priemonių galiojimas baigsis 2009 m. Todėl turint galvoje pirmiau minėtą reglamentą visos šalys turės lygias teises. Realistiškai vertinant, reglamentas įsigalios po 2009 m. Svarbu paminėti šį faktą, nes tai turėtų padėti sustabdyti spėliojimus apie naujųjų valstybių narių nesąžiningą konkurenciją ir socialinį dempingą.

Balsavimo rezultatai:

Už 27; Prieš 47; Susilaikė 4.

3. 5.3.9 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

5.3.9 „Savaime suprantama, EESRK neprieštaruja, kad į rinką patektų vežėjai iš naujųjų valstybių narių, tačiau lygla kabotažo operacijų apribojimo ir kontrolės klausimas siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo. Dėl šios priežasties EESRK pritaria Komisijos pasirinktam sprendimui sukurti teisinę bazę, kuri sudarytų sąlygas reguliuojamajai konkurencijai, o ne visiškai kabotažo operacijų liberalizavimui. Komisijos siūlomų priemonių poveikio įvertinime pabrėžiamas vežimo tarp kitų šalių apimčių augimas vidaus rinkoje (trečiųjų šalių transportas vidaus rinkoje) ⁽¹⁾. Be to, vis daugiau transporto ir logistikos įmonių steigia antrines įmones naujose valstybėse narėse ir iš šių šalių siunčia vairuotojus į tarptautinius reisus senose valstybėse narėse. Tuo tarpu EESRK mano, kad tai yra neatsiejama nuo ES plėtros ir vidaus rinkos tikslų.“

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas, poveikio įvertinimas SEC(2007)635/2, p. 6. Jame nurodoma, kad 1999–2003 m. trečiųjų šalių transporto apimtys nuolat augo vidutiniškai 4,4 proc. per metus. 2004–2005 m. šis rodiklis viršijo 20 proc.

Paiškinimas

Čia dar kartą išreiškiami nuogastavimai dėl nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo bei kartojama tai, kas jau ne kartą buvo pasakyta. Daug geriau būtų pabrėžti, kad ES turi toliau plėtoti savo vidaus rinką.

Balsavimo rezultatai:

Už 31; Prieš 61; Susilaikė 0.

4. 5.3.10 punktas

5.3.10 punktas

~~5.3.10 „Komisijos siūlomų priemonių poveikio įvertinime taip pat pabrėžiamas trečiųjų šalių transporto apimčių augimas (kartais kalbama apie „didįjį kabotažą“) ⁽¹⁾. Be to, vis daugiau transporto ir logistikos įmonių steigia antrines įmones naujosiose valstybėse narėse ir iš šių šalių siunčia vairuotojus į tarptautinius reisus tarp senųjų valstybių narių už bet kokią konkurenciją pažeidžiančias kainas, kadangi naudojamosi dideliu vairuotojų atlyginimų skirtumu senosiose ir naujosiose valstybėse narėse. Reglamento pasiūlyme apie šį nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo aspektą neužsimenama.“~~

Paiškinimas

Socialinių aspektų akcentavimą reglamente ne visada lemia vien tik naujųjų valstybių narių situacija.

Balsavimo rezultatai:

Už 33; Prieš 58; Susilaikė 5.

5. 5.3.11 punktas

Išbraukti 5.3.11 punktą:

~~5.3.11 „Todėl EESRK apgailestauja, kad teisės akto pakete ir ypač šiame pasiūlyme neminimi socialiniai aspektai. Neatsižvelgiama nei į didelį atlyginimų šiame sektoriuje skirtumą naujosiose ir senosiose valstybėse narėse, nei į neigiamas pasekmes mažosioms ir vidutinėms įmonėms, užimtumui ir vairuotojų atlyginimams.“~~

Paiškinimas

Socialinių aspektų akcentavimą reglamente ne visada lemia vien tik naujųjų valstybių narių situacija.

Balsavimo rezultatai:

Už 27; Prieš 62; Susilaikė 1.

6. 6 punktas

Išbraukti:

6. Kas numatyta Direktyvoje dėl darbuotojų komandiravimo?

~~6.1 Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (96/71/EB) nuostatos taikomos tais atvejais, kai kabotažo operacijoms atlikti vežėjai darbuotojus, kurie su tais vežėjais yra susiję darbo santykiais, komandiruoja iš tos valstybės narės, kurioje tie darbuotojai paprastai dirba.~~

~~6.2 Problemą kelia šios direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę... Šiuo konkrečiu atveju direktyva skirtingai taikoma joje numatytuose sektoriuose ir skiriasi paslaugų teikimo trukmė. Pavyzdžiui, kai kurios šalys direktyvą taiko tik statybos sektoriui, kitos reikalauja direktyvą taikyti nuo pirmosios paslaugų teikimo dienos. Be to, direktyva leidžia valstybėms narėms kolektyvinėmis sutartimis numatyti galimybę netaikyti tam tikrų direktyvos nuostatų, jeigu komandiruotės trukmė neviršija vieno mėnesio.~~

~~6.3 Atsižvelgiant į tai, kad šiandien direktyva valstybėse narėse taikoma skirtingai (net jeigu ji įgyvendinama tinkamai), kabotažo srityje ji neišspręs nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo problemų.~~

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas, poveikio įvertinimas SEC(2007)635/2, p. 6. Jame nurodoma, kad 1999–2003 m. trečiųjų šalių transporto apimtys nuolat augo vidutiniškai 4,4 proc. per metus. 2004–2005 m. šis rodiklis viršijo 20 proc.

- ~~6.4 Be to, nevykdoma direktyvos dėl komandiravimo taikymo kontrolė. Tai neįtikėtinas trūkumas, kadangi direktyvoje numatyta, kad kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti atsakingų valstybinių institucijų bendradarbiavimą pagal socialinės apsaugos teisės aktus.~~
- ~~6.5 Dėl šios priežasties EESRK stebės Europos kelių transporto sektoriaus socialinio dialogo rezultatus šiuo klausimu.~~

Paiškinimas

Atsižvelgiant į transporto sektoriaus ypatumus, jo socialiniai aspektai reguliuojami įgyvendinant Direktyvą 2002/15/EB dėl darbo laiko organizavimo ir Reglamentą 561/2006 dėl vairavimo trukmės ir poilsio laikotarpių bei naudojant skaitmeninį tachografą.

Kalbant apie kitus socialinius aspektus, tai visai kas kita nei Direktyvą 96/71 taikyti statybos sektoriui, kur darbuotojai nuolat komandiruojami, arba prekių pervežimui tarptautiniu mastu naudojantis kabotažo paslaugomis; tokiu atveju vairuotojo komandiravimas yra jo, kaip tarptautinio transporto vairuotojo, turinčio Bendrijos transporto leidimą, darbo dalis.

Balsavimo rezultatai:

Už 24; Prieš 63; Susilaikė 2.

7. 6.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip 6.3 punktą:

- 6.3 „Atsižvelgiant į tai, kad šiandien direktyva valstybėse narėse taikoma skirtingai (net jeigu ji įgyvendinama tinkamai), ~~kabotažo srityje ji neišspręs nesąžiningos konkurencijos ir socialinio dempingo problemų.~~“

Paiškinimas

Socialinių aspektų akcentavimą reglamente ne visada lemia vien tik naujųjų valstybių narių situacija.

Balsavimo rezultatai:

Už 32; Prieš 57; Susilaikė 2.

8. 1.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

- 1.2 „Tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio vertėtų skirti socialiniam patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką aspektui. ~~Kabotažas (kaip ir vežimas į trečiąsias šalis ir iš jų ⁽¹⁾) šiame sektoriuje gali sudaryti sąlygas nesąžiningai konkurencijai ir socialiniam dempingui, kurių priežastis — vairuotojams mokamų atlyginimų skirtumai naujoiose ir senosiose valstybėse narėse.~~“

Paiškinimas

Jei pirmiau minėtame reglamente norima pabrėžti socialinius aspektus, tai dar nereiškia, kad to priežastimi turėtų būti naujosios valstybės narės. Nesąžininga konkurencija gali egzistuoti bet kurioje valstybėje narėje. Kalbant apie socialinio dempingo paminėjimą, ši apibrėžtis ES negali būti taikoma, jei įmonė ar asmuo veikia visiškai teisėtai.

Balsavimo rezultatai:

Už 28; Prieš 61; Susilaikė 1.

(¹) Vežimu į trečiąją šalį ir iš jos laikomas vežimas iš šalies A į šalį B, kai vežėjas kilei iš šalies C.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Oro uostuose išmetamo CO₂ kiekio mažinimo naujomis oro uostų valdymo priemonėmis (Tiriamoji nuomonė)

(2008/C 204/10)

2007 m. liepos 4 d. laiške ES pirmininkaujančios Portugalijos transporto ministras, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl

Oro uostuose išmetamo CO₂ kiekio mažinimo naujomis oro uostų valdymo priemonėmis.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 19 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Thomas McDonogh.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 103 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Rekomendacijos

- Skatinti oro uostus patvirtinti išmetamo anglies dvideginio kiekio mažinimo valdymo strategiją įvedant oro kokybės modelį, pagal kurį būtų nustatomi visi NOx šaltiniai ir išmetamo CO₂ kiekio mažinimo tikslai. Šio modelio tikslumas turėtų būti tikrinamas pagal oro uoste įsteigtų oro kokybės monitoringo punktų duomenis. Šis modelis turėtų būti taikomas pirmiausia šiose zonose: aerodrome, oro uosto statiniuose (terminalai ir susijusi aptarnavimo infrastruktūra), automobilių stovėjimo aikštelėse ir oro uosto prieigose.
- Siekiant kuo labiau sumažinti anglies dvideginio kiekius, reikėtų skatinti pripažintų statinių standartų ir su oro uosto infrastruktūros statyba bei naudojimu susijusių geriausių veiklos pavyzdžių taikymą. Tai galėtų būti izoliacija, geresnis dienos šviesos ir saulės spindulių panaudojimas, lietaus vandens surinkimas, bendros šilumos ir energijos gamybos sistemos (CCPH), intelektualųjų pastatų valdymo sistemos ir šilumokaičiai.
- Skatinti oro uostus naudoti energijos šaltinius iš atsinaujinančių išteklių.
- Skatinti naudoti aplinkai nekenksmingų oro uosto paslaugų transporto priemones tais atvejais, kai orlaivių apsisukimo vietose yra ypač intensyvus paslaugų transporto priemonių judėjimas. Oro uostai taip pat galėtų skatinti keleivius naudoti aplinkai nekenksmingas transporto priemones, nustatant skirtingus stovėjimo aikštelių mokesčius ir įrengiant lengvatines stovėjimo aikštelių zonas.
- Skatinti oro uostus kuo labiau mažinti atliekų kiekius oro uostuose, aprūpinant oro uostus geresnėmis atliekų perdavimo priemonėmis. Būtų labai naudinga nustatyti vienam keleiviui tenkantį atliekų kiekį, kuris galėtų tapti svarbiu aplinkosaugos rodikliu.
- Keleiviams ir oro uostų darbuotojams naudojantis aplinką tausojančio transporto galimybėmis, pvz., važiuojant traukiniu, autobusu, skatinant iniciatyvas naudotis bendru automobiliu ar važiuoti į darbą dviračiu, kuo labiau sumažinti su kelionėmis automobiliu ir oro uostų susijusių poveikį.
- Skatinti oro uostus, kai įmanoma gerinti oro eismo valdymo procedūras oro uoste ir šalia jo, stengiantis sumažinti lėktuvų sudeginamų degalų kiekį.
- Jei galima, nederėtų lėktuvui esant ant žemės laikyti užvestų papildomų variklių. Turėtų būti sudarytos galimybės teikti pastovią antžeminę energiją ir kondicionuotą orą iš terminalo pastato.
- Varžyti orlaivių su senesniais neefektyviai degalus naudojančiais varikliais eksploatavimą arba jį uždrausti, didinant tokiems orlaiviams taikomus skirtingus nusileidimo ir pakilimo mokesčius.
- Varžyti triukšmingesnių orlaivių naudojimą patvirtinant orlaivių triukšmingumo klasifikavimo schemas ir susijusias triukšmo kvotų schemas oro uostuose.
- Mažinant teršalų išmetimą pagal sisteminį metodą ir teikiant pirmenybę saugumui, būtina atsižvelgti ir į kitus veiksnius, įskaitant lėktuvo korpuso ir variklio konstrukciją bei veikimą, kompromisus, pakaitinius degalus, antžemines paslaugas, oro uostų pajėgumus ir oro eismo valdymą.
- Mažiau degalų sunaudojama taikant stabilaus leidimosi metodą (angl. CDA), kai orlaivis pradeda leisti iš didesnio aukščio pamažu artėdamas prie žemės, nei taikant laipsniško nusileidimo metodą, kai orlaivis ilgiau turi skristi vienodame aukštyje ir norint išlaikyti stabilų greitį reikia daugiau varomosios jėgos. Toks stabilus leidimasis reiškia, kad orlaivis leidžiasi efektyvesniu greičiu, todėl sunaudoja mažiau degalų. Manytina, kad tokio metodo taikymas daro poveikį oro kokybei maždaug 15–20 mylių spinduliu nuo aerodromo.
- Reikėtų visiems trumpesniems nei 500 km skrydžiams bei visiems maršrutams, kuriais keliauja mažiau nei 70 keleivių ir atstumas yra tam tinkamas, naudoti turbosraigtinius lėktuvus.
- Suvartojamų degalų kiekį sumažinti galima išjungiant 1 ir 2 variklius riedant link pakilimo tako arba iš jo sugrįžtant.

2. Įžanga

2.1 Aviacija nemažai prisideda prie aplinkos taršos šiltnamio dujomis. Šiuo metu šis sektorius išmeta apie 3 proc. ⁽¹⁾ viso ES išmetamų šiltnamio dujų kiekio — 87 proc. daugiau nei 1990 m. Taigi aviacijos sektoriaus išmetamų teršalų sparčiai daugėja, nors daugelyje kitų ūkio sektorių sėkmingai mažinamas išmetamų šiltnamio dujų kiekis. ES 15 Kioto protokole įsipareigojo išmetamų šiltnamio dujų kiekį sumažinti 8 proc., tačiau jeigu nieko nebus daroma iki 2012 m. dėl ES oro uostuose lėktuvų išmetamų teršalų kiekio šis rodiklis sumažės ketvirtadaliu. Tikėtina, kad nuo dabar iki 2020 m. aviacijos sektoriuje teršalų išmetimas padidės daugiau kaip dvigubai.

2.2 Aviacija skatina ekonomiką, prekybą ir turizmą bei sudaro sąlygas vystyti verslą, suteikia daugiau galimybių gerinti gyvenimo kokybę tiek išsivysčiusiuose, tiek besivystančiuose regionuose.

2.3 Oro transportu pervežama 2 mlrd. keleivių ir 40 proc. eksportuojamų prekių (skaičiuojant pagal vertę). 40 proc. į kitas šalis vykstančių turistų keliauja lėktuvais. Aviacijos srityje visame pasaulyje dirba 29 mln. žmonių. Jos pasaulinis ekonominis poveikis vertinamas 2 960 mlrd. JAV dolerių, t. y. 8 proc. viso pasaulio BVP.

2.4 Oro uostas turėtų būti vietos infrastruktūros sudėtinė dalis, jam turėtų tekti svarbiausias vaidmuo saugant aplinką regione.

2.5 Oro uostų infrastruktūros veiksmingumas ir maksimalus panaudojimas labai priklauso nuo oro eismo kontrolės. Jeigu oro uoste, o taip pat ir šalia jo, būtų naudojamos veiksmingos oro eismo kontrolės procedūros ir joms skiriamas pakankamas dėmesys, sumažėtų lėktuvams kylant ir riedant oro uoste išeikvojamų degalų kiekis.

2.6 Daugeliui oro uostų, pvz., Getviko (Gatwick), Paryžiaus Orly, Milano Linate ir kt., jau šiandien labai trūksta pajėgumų. Iki 2010 m. dar apie 15 Europos oro uostų atsidurs tokioje padėtyje. Britanijos civilinės aviacijos tarnyba mano, kad laiko tarpsniai vietos oro transporto bendrovėms turėtų būti parduodami aukcione, o vėliau užtikrinant skaidrumą parduodami antrinėje rinkoje — taip būtų skatinamas geresnis nepakankamų išteklių naudojimas.

2.7 Pasirinkus didesnius orlaivius, kur tai įmanoma, būtų galima veiksmingiau panaudoti oro uostų infrastruktūrą ir su ja susijusią antžeminę įrangą. Nors dauguma reisų būna užpildyti, vienam keletui oro uostų besinaudojančiam orlaiviui vidutiniškai tenka tik 68 keleiviai. Orlaiviai per maži, tačiau oro transporto bendrovės nėra labai suinteresuotos naudoti didesnius ir modernesnius orlaivius, nes oro uostai negali keisti įkainių ir skatinti tokios rūšies efektyvumą. Norint pagerinti šią padėtį, reikėtų patvirtinti ir kartu taikyti rinkos priemonių ir efektyvumo taisyk-

les, pvz., nustatančias, kad vežėjai privalo (priklausomai nuo naudojamo orlaivio tipo) bent kartą per valandą pasinaudoti savo išskridimo vartais arba leisti jais naudotis kitam vežėjui.

2.8 Komisijos pasiūlymu sukurti bendrą Europos oro erdvę (SESAR), sujungiant šiuo metu egzistuojančias atskiras nacionalines oro transporto valdymo sistemas, suteikiamas potencialas smarkiai padidinti oro erdvės naudojimo efektyvumą orlaiviams artėjant prie oro uostų ir juose kylant: taip sumažės skraidymo aplink oro uostą ir lūkuriavimo žemėje laikas, t.y. reikės trumpiau laukti nusileidimo ir pakilimo laiko tarpsnių. Tarptautinė oro transporto asociacija (angl. IATA) mano, kad naudojant veiksmingesnes oro transporto kontrolės sistemas, pasaulinį išmetamo CO₂ kiekį galima sumažinti 12 proc. Komitetas ragina visus suinteresuotus subjektus daryti sparčią pažangą derybose šiai naujai tvarkai įvesti, neleidžiant sektorių intereso taktikai uždelsti jos įvedimą.

3. Aviacija — triukšmo ir išmetamųjų teršalų šaltinis

3.1 Manoma, kad aviacijos poveikis aplinkai — apie 2 proc. pasaulyje išmetamų šiltnamio dujų kiekio ir šis rodiklis iki 2050 m. gali išaugti dvigubai.

3.2 Aviacijos pramonė pastaraisiais metais pralenkė daugumą kitų pramonės sektorių mažindama triukšmą ir išmetamųjų teršalų kiekį, tenkantį vienam gamybos vienetui per metus. Šiuo metu degalų vartojimo efektyvumas gerėja maždaug 1–2 proc. per metus, o išmetamų šiltnamio dujų kiekis sudaro 2 proc. bendro kiekio. Aviacijos sektoriui tenka po 5 proc. per metus šio kiekio, čia efektyviai vartojant energiją sutaupoma apie 1,5 proc. Tačiau manoma, kad aviacijos sektoriaus rodikliai didės daug greičiau, todėl vien tik technologinių patobulinimų nepakaks šiai problemai išspręsti.

4. Triukšmas ir oro kokybė greta oro uostų

4.1 Aviacijos pramonė yra įsipareigojusi įgyvendinti subalansuotą Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (angl. ICAO) triukšmo valdymo metodą, kuriuo siekiama sušvelninti triukšmo poveikį bendruomenei kuo mažesnėmis sąnaudomis.

4.2 Šiam metodui labai svarbu mažinti triukšmą pačiame triukšmo šaltinyje, o tai galima pasiekti pasinaudojant technologijų pažangą. Per pastaruosius dešimtmečius šioje srityje buvo įdiegtos išpūdingos naujos, o per ateinančius 15 metų ketinama toliau siekti pažangos. Europos Komisija paskelbė direktyvą ⁽²⁾, kurioje nustatyti orlaivių triukšmo valdymo principai ir veiklos apribojimai, įskaitant nuostatą dėl pačių garsiausių — 3 skyriaus — orlaivių pašalinimo iš EB oro uostų. Šiuo metu reikėtų iš naujo apsvarstyti šios direktyvos įgyvendinimo rezultatus.

⁽²⁾ 2002 m. kovo 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/30/EB dėl taisyklių ir tvarkos, reglamentuojančios triukšmingų operacijų apribojimų įvedimą Bendrijos oro uostuose (Nustatymo tekstas svarbus EEE) OL L 85, 2002 3 28, p. 40–46.

⁽¹⁾ Žr. http://ec.europa.eu/environment/climat/aviation_en.htm

4.3 Oro uostai ir oro navigacijos paslaugų teikėjai yra įsipareigoję įgyvendinti stabilaus leidimosi metodą ir kitas įmanomas mažesnio triukšmo kėlimo skrydžio metu procedūras bei išsaugoti kilimo ir leidimosi tako pajėgumą. Tai svarbi sritis, kurioje reikalingi patobulinimai, skirti sumažinti išmetamo CO₂ kiekį oro uostuose ir greta jų.

4.4 Vyriausybės privalo užtikrinti apsaugines žemės naudojimo planavimo ir valdymo priemones greta oro uostų.

4.5 Didėjant susirūpinimui dėl vietinio oro kokybės reikia imtis kompleksinių veiksmų, kuriais būtų siekiama sumažinti visus išmetamųjų teršalų šaltinius ore ir žemėje, tarp jų ir tuos, kurie tiesiogiai nesusiję su oro transportu, tačiau atsiranda aptarnaujant oro uostą, pvz., pramonė ir kelių transportas. Reikėtų skatinti oro uostų prijungimą prie geležinkelio tinklų ir taip sudaryti aplinką tausojančias galimybes nuvykti į oro uostą. Dėl to labai svarbu gerinti autobusų ir geležinkelio susisiekimo tinklus. Oro uostai turėtų skatinti aplinkai nekenksmingų automobilių naudojimą, nustatydami skirtingą apmokestinimą už automobilių statymą ir lengvatines automobilių statymo zonas. Oro uosto paslaugų transporto priemonės turėtų bent jau naudoti švaresnius energijos šaltinius, pvz., dujas ir elektrą. Šiuo metu nemažai šių transporto priemonių naudoja baterijų energiją ir šią praktiką reikėtų plačiau taikyti ten, kur leidžia darbo sąlygos. Intensyvus eismas prie oro uostų gali susidaryti ir dėl to, kad oro uosto darbuotojai automobiliais vyksta į darbą. Tokioms kelionėms reikėtų ieškoti kitų galimybių, pvz., skirti autobusus darbuotojams pavėžėti, bendrai naudotis automobiliais, išskirstyti pamainas, siekiant išvengti piko meto ir, jei įmanoma, oro uosto darbuotojams važiuoti į darbą dviračiu.

4.6 Technologijų pažanga praktiškai leido panaikinti matomus dūmus ir angliavandenilius, o azoto oksidų išlakos iš orlaivių variklių per pastaruosius 15 metų laipsniškai buvo sumažintos 50 proc. Taikant naujas variklių technologijas, iki 2020 m. siekiama azoto išlakas sumažinti dar 80 proc.

4.7 Kuriami kuro elementai, kurie galėtų pakeisti orlaivyje naudojamas papildomas jėgaines (angl. APU), o tai leistų 75 proc. sumažinti kiekvienos jėgainės išmetamą teršalų kiekį.

4.8 Oro uostai ir oro transporto bendrovės yra įsipareigojusios naudoti švaresnę ir efektyvesnę antžeminių paslaugų įrangą ir transporto priemones bei raginti vyriausybės ir vietos valdžios institucijas, kad šios sudarytų sąlygas vyksti į oro uostus aplinkos neteršiančiu transportu, pvz., traukiniais ar metro.

4.9 Orlaiviui esant ant žemės, kai jam reikalinga energija, paprastai užvedamas vienas iš orlaivio variklių.

5. Aviacijos poveikis klimato kaitai

5.1 Aviacijai tenka apie 2–4 proc. pasaulinio naudojant iškastinių kurą išmetamo CO₂ kiekio. Pagal Tarpyvyriausybines klimato kaitos komisijos (TKKK) prognozę, iki 2050 m. šis skaičius išaugs maždaug iki 5 proc. arba daugiau. Taip pat pažymima, jog aviacijos išmetamų teršalų kiekio didėjimas iki 2012 m. daugiau kaip ketvirtadaliu sumažintų teršalų mažinimo, kurį ES įsipareigojo pasiekti pagal Kioto protokolą, naudą aplinkai. Pasiekti tarptautinį susitarimą dėl reikiamų veiksmų nėra paprasta, tačiau siūloma direktyva siekiama pateikti pasaulinio lygmens veiksmų modelį, ir tai yra vienintelė tokią galimybę siūlanti iniciatyva.

5.2 80 proc. orlaivių išmetamų šiltnamio dujų susijusios su ilgesniais nei 1 500 km (900 mylių) keleiviniais reisais, kurių praktiškai nėra kuo pakeisti.

5.3 Aviacijos bendrovės yra įsipareigojusios aktyviai tirti galimybę laipsniškai įvesti alternatyvius degalus, pvz., skystus biodegalus (angl. BTL), ir taip toliau mažinti išmetamo CO₂ kiekį.

5.4 Technologijų pažanga, infrastruktūros pagerinimas ir gerosios patirties pavyzdžiai šiuo metu oro uostuose yra veiksmingiausias ir pigiausias priemonės, galinčios padėti spręsti su klimato kaita susijusias problemas, taip pat taikant ir tinkamas rinkos mechanizmais paremtas priemones.

5.5 Oro uostams reikia tarptautinių standartų ir pasaulinės politikos, o ne nesuderintų ir trumparegiškų sprendimų.

5.6 Mažinant teršalų išmetimą, teigiamą vaidmenį galėtų atlikti oro uosto išplanavimas, ypač riedėjimo trasos iki pakilimo takų ir pylimo pertvarkymas, kad sumažėtų kamšatis aerodrome. Terminalo pastato konstrukcija turėtų sudaryti sąlygas kuo labiau sumažinti šildymo ir oro kondicionavimo poreikį, taip pat, kur įmanoma, reikėtų apsvaistyti saulės baterijų naudojimą, kuo geresnį natūralios šviesos ir saulės energijos, bendros šilumos ir energijos gamybos sistemų (CCHP) ir šilumos perdavimo sistemų naudojimą, lietaus vandens surinkimo įdiegimą projektuojant pastatus, kad vandenį būtų galima panaudoti tualetuose, lėktuvams plauti ir t. t. Temperatūra terminalo pastatuose turėtų būti efektyviai reguliuojama, siekiant sumažinti energijos nuostolius, atsirandančius dėl peršildymo ir (arba) peršaldymo.

5.7 Oro uosto veiklos tvarkymas turėtų būti nukreiptas ir į atliekų kiekio, tenkančio vienam keleiviui, sumažinimą. Šiam tikslui reikėtų naudoti geresnes perdurbimo priemones, kurios gali būti pačių oro uostų kontroliuojamos arba įgyvendinamos pagal paslaugų lygmens sutartis su oro transporto bendrovėmis ir kitais pagrindiniais paslaugų partneriais.

5.8 Direktyva, įtraukianti aviaciją į Bendrijos prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistemą, ⁽³⁾–gali gerokai padidinti visuomenės sąmoningumą šioje srityje, numatyti nemažus išteklius anglies dvideginiui sumažinti ir priemonę internalizuoti šias išorės aplinkosaugos sąnaudas, kurias aviacijos pramonė iki šiol ignoravo. Tačiau atsižvelgiant į anglies kainų lygį ir nepastovumą, mažai tikėtina, kad tai turės didesnę poveikį nuolatiniam oro eismo ir išmetamo teršalų kiekio augimui.

6. Išvados — kiti žingsniai

6.1 Norint aktyviai, laiku ir mažomis sąnaudomis spręsti oro uostų poveikio aplinkai problemas, būtinas visapusiškas suinteresuotųjų tarptautinių organizacijų, vyriausybių ir pramonės atstovų bendradarbiavimas ir sutarimas.

6.2 Mažinant teršalų išmetimą pagal sisteminį metodą ir teikiant pirmenybę saugumui, būtina atsižvelgti ir į kitus veiksnius, įskaitant lėktuvo korpuso ir variklio konstrukciją bei veikimą, kompromisus, alternatyvius degalus, antžemines paslaugas, oro uostų pajėgumus ir oro eismo valdymą.

6.3 Pirmenybę būtina teikti ilgalaikių oro uostų aplinkosaugos tikslų nustatymui, kurie būtų pagrįsti patikimais ir patikrinamais duomenimis bei reikalavimais. Šiuose tiksluose turi atsispindėti visi oro uosto procesų aspektai (oro eismas, statiniai, privažiavimas prie oro uosto ir pan.).

6.4 Visų būsimų oro uostų projektų vienas svarbiausių parametrų turėtų būti naujos oro uosto infrastruktūros, kuri leistų sumažinti prieš pakilimą ir po nusileidimo sudeginamų degalų kiekį, sukūrimas. Reikėtų toliau tirti, o kai tikslinga ir panaudoti naujas iniciatyvas, pvz., didesniuose oro uostuose naudojamas vietas, į kurias prieš pakilimą komerciniai orlaiviai nutempiami išjungtais varikliais ir varikliai užvedami tik apie 10 min. prieš pakilimą.

6.5 Taikant stabilaus leidimosi metodą, kai orlaivis pradeda leistis iš didesnio aukščio pamažu artėdamas prie žemės, sunaudojama mažiau degalų nei taikant laipsniško nusileidimo metodą. Toks stabilus leidimasis reiškia, kad orlaivis leidžiasi efektyvesniu greičiu ir todėl sunaudoja mažiau degalų.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ COM(2006) 818 galutinis — 2006/0304 (COD) ir Komiteto nuomonė OL C 175, 2007 7 27, p. 5.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl EB sutarties 81 straipsnio taikymo
jūrų transporto paslaugoms gairių (Papildoma nuomonė)**

(2008/C 204/11)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio A dalimi, 2007 m. lapkričio 20 d. nusprendė parengti papildomą nuomonę dėl EB sutarties 81 straipsnio taikymo jūrų transporto paslaugoms gairių.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 19 d. priėmė nuomonę. Pranešėja A. Bredima.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK mano, kad gairių projekto struktūrai ir dabartinei jo redakcijai iš esmės galima pritarti. Vis dėlto jis atkreipia dėmesį į tai, kad skiriasi skyrių dėl linijinės laivybos ir trampinės laivybos (susivienijimų) informacijos išsamumas. Linijinės laivybos skyriaus skirsnis apie keitimąsi informacija gana išsamus ir tikriausiai bus gana naudingas, nes jame aprašoma ir aiškinama atitinkama precedentų teisė ir sprendimų priėmimo šia tema praktika. Apskritai linijinių paslaugų gairių projektas atrodo aiškus, grindžiamas esama precedentų teise ir ilgomis, išsamiomis diskusijomis su pramonės atstovais. Vis dėlto skirsniai dėl trampinės laivybos apskritai ir dėl trampinės laivybos susivienijimų ne tokie išsamūs. EESRK daro prielaidą, kad jie nepakankamai išsamūs todėl, kad nėra precedentų teisės, o atitinkamos (konkurencijos priežiūros) institucijos, įskaitant Europos Komisiją, neturi patirties trampinės laivybos ir jos susivienijimų srityje, nors iki šiol oficialių frachuotojų skundų negauta.

1.2 EESRK primena ankstesnėse nuomonėse (2004 m., 2006 m., 2007 m.) išdėstytus raginimus Europos Sąjungai pradėti prasmingai konsultuotis su kitais subjektais siekiant nuspręsti dėl dabartinių linijinių maršrutų paslaugų teikimą reglamentuojančių teisės aktų tarpusavio suderinamumo. Be to, EESRK primena tose pačiose nuomonėse išdėstytas rekomendacijas Europos Komisijai, kad ji, svarstydamą jūrų transportui taikytinas konkurencijos taisykles, be išimtinai su konkurencingumu susijusių veiksnių atsižvelgtų ir į žmoniškųjų išteklių aspektą (pavyzdžiui, poveikį Europos jūrininkų užimtumui).

1.3 EESRK siūlo akivaizdžiais pavyzdžiais sukonkretinti linijinės laivybos gairių (projekto) turinį, ypač kalbant apie „istorinius duomenis“.

1.4 Kadangi dėl pirmiau minėtų numanomų priežasčių skirsniai dėl trampinės laivybos ir jos susivienijimų ne tokie išsamūs, EESRK abejoja, ar jų pakaks norint suteikti trampinės laivybos (susivienijimų) operatoriams reikiamą informaciją, kaip patiems įvertinti bendradarbiavimo susitarimus, kuriuose jie dalyvauja. Gali reikėti šiek tiek didesnio aiškumo dėl tam tikrų gairių projekto skirsnių, kuriuose aptariama trampinė laivyba (susivienijimai). Taip pat verta apsvarstyti, ar nereikėtų išplėsti reglamento, kuriuo reguliuojama konsorcių veikla ir kuris šiuo metu taikomas tik konteinerių maršrutams, ir jį taikyti kitiems atitinkamiems pasaulio laivybos rinkos segmentams.

1.5 EESRK pabrėžia, kad laivybos susivienijimai nesudaro didžiosios dalies trampinės laivybos rinkų. Iš tikrųjų didžiąją daugumą trampinių laivų teikiamų paslaugų administruoja daug tarpusavyje dėl krovinių konkuruojančių mažų ar vidutinių įmonių. Todėl EESRK teigia, kad šį punktą gairėse reikia paaiškinti konkrečiai. Be to, Europos Komisija turėtų pateikti daugiau informacijos apie *de minimis* taisyklės taikymą susivienijimams, kurie yra per maži, kad turėtų apčiuopiamą poveikį savo rinkoms.

1.6 Apmaudu, kad gairėse dėl trampinės laivybos susivienijimų ne iki galo atsakoma į klausimus, kurie trampinių susivienijimų operatoriams kelia neaiškumų ir net susirūpinimą. EESRK sutinka su nuostata, kad, kaip galima numanyti iš gairių projekto, trampinės laivybos susivienijimai *per se* neprieštarauja EB konkurencijos teisės aktams, tačiau ragina Europos Komisiją galutinėje gairių redakcijoje konkrečiau išdėstyti, kaip 81 straipsnio 3 dalį taikyti trampinės laivybos susivienijimams, kad jiems būtų suteiktos priemonės, būtinos patiems save įvertinti.

1.7 Pažymėtina, kad gairių projekte neapibrėžiama, kas laikoma „trampine laivyba“, todėl neišku, ar gairės taip pat taikomos keleiviniam jūrų transportui ir (arba) specializuotai laivybai. Verta apsisvarstyti, ar ir šio aspekto nereikėtų išdėstyti aiškiau.

1.8 Be to, trampinės laivybos skyriuje EESRK siūlo paaiškinti, kad laivų brokerių veikla nustatant kainas iš esmės nesiskiria nuo susivienijimo vadovo veiklos. Trampinės laivybos rinkos, taip pat ir tos, kuriose veikia trampinės laivybos susivienijimai, yra derybinės, t. y. kainas nustato abi dėl jų besiderančios šalys, jos grindžiamos pasiūla ir paklausa. Todėl vien tai, kad susivienijimo vadovas su frachtuotoju susitaria dėl susivienijimui priklausančio laivo naudojimo kainos, nėra tas „susitarimas dėl kainos“, kuris laikomas esminiu apribojimu.

2. Įvadas

2.1 2007 m. rugsėjo 13 d. Europos Komisija paskelbė ilgai lauktą EB konkurencijos taisyklių taikymo jūrų transporto paslaugoms gairių projektą. Gairės taikomos bendradarbiavimo susitarimams jūrų transporto paslaugų sektoriuose, kuriems tiesioginį poveikį daro pokyčiai, įvykę priėmus Reglamentą 1419/2006, taikomą kabotažui, linijinės ir trampinės laivybos paslaugoms. Jomis siekiama suteikti informacijos, kuri padėtų laivybos įmonėms pačioms įvertinti bendradarbiavimo susitarimus, kuriuose jos dalyvauja, t. y. jomis remdamosi atitinkamos įmonės turėtų galimybę nustatyti, ar jų bendradarbiavimo susitarimai suderinami su EB sutarties 81 straipsnio nuostatomis, ar ne. Gairės iš pradžių galios penkerius metus.

2.2 Gairių projektu ypač siekiama aiškiau išdėstyti sąlygas, kuriomis linijinių paslaugų operatoriai gali teisėtai keisti informaciją apie krovinius ir sudaryti įvairius susitarimus dėl susivienijimų. Šiuo tikslu sudaryta sudėtinga kriterijų sistema. Vis dėlto tikroji gairių (projekto) papildoma nauda iš esmės turės būti įvertinta ateityje, pavyzdžiui, ar gairėse (projekte) operatoriams pateikta reikiama informacija jų planuojamo elgesio rinkoje teisėtumui nustatyti.

3. Bendros pastabos

Linijinės laivybos paslaugos

3.1 Gairių projekte, kalbant apie linijinę laivybą, yra ne tik patvirtinta jau žinoma informacija, t. y. kad lainerių konferen-

cijos dėl maršrutų į ES arba iš jos nuo 2008 m. spalio 18 d. bus panaikintos, bet ir nurodomos leistinos priemonės, kuriomis linijinių paslaugų operatoriai gali keisti informaciją apie rinką. Nors tam tikrus aspektus ir gali reikėti sukonkretinti, dabartinėje gairių redakcijoje linijinių paslaugų pramonės atstovams leidžiama keisti ta informaciją, kuri jiems ir reikalinga, kad galėtų tinkamai veikti.

3.2 Nuo 2008 m. spalio 18 d. linijiniai vežėjai, teikiantys gabenimo į ES uostą ir (arba) iš jo paslaugas, turi nutraukti bet kokią konkurencijai trukdančią lainerių konferencijų veiklą, nesvarbu, ar kitose pasaulio jurisdikcijose ši veikla leidžiama, ar ne. EESRK teigia, kad pasaulio mastu veikiantiems vežėjams bus sunku užtikrinti, kad Europos Sąjungoje neteisėta lainerių konferencijų veikla nedarytų pastebimos įtakos ES rinkai.

3.3 Daugiausia dėmesio tenka keitimosi informacija sistemoms, kiek tai susiję su linijine laivyba. Linijinės laivybos įmonėms suteikta šiek tiek laisvės keisti informaciją. Svarbūs aspektai — rinkos struktūra, informacijos, kuria keičiamasi, rūšis, senumas ir keitimosi duomenimis dažnumas. Teisinga, kad daugiausia dėmesio skiriama keitimuisi ateityje aktualiais duomenimis — pajėgumų prognozėmis ir kainų indeksais. Greičiausiai pajėgumų prognozės *prima facie* visada bus neteisėtos. EESRK pripažįsta, kad keitimosi informacija poveikis turi būti nagrinėjamas kiekvienu konkrečiu atveju.

3.4 Kainų indeksų atžvilgiu, atskleidus bendrą kainos indeksą teisės aktai tikriausiai nebus pažeisti, nebent įmonės iš tos informacijos galėtų tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti konkurentų strategiją. Turėtų būti įvertinta, kiek informacija apibendrinta, ar duomenys „pasenę“, ar „aktualūs“, kaip dažnai jie skelbiami, bet gairių projekte konkrečiai nenurodyta, kiek svarbos turėtų būti skiriama šiems veiksniams.

3.5 Kalbant apie linijines paslaugas gairėse nėra kokių nors tikrai naujų elementų, bet panašu, kad jose pakartojami Europos Komisijos ir Europos teismų jau nustatyti bendrieji kriterijai.

3.6 EESRK primena ankstesnėse nuomonėse ⁽¹⁾ išdėstytus raginimus Europos Sąjungai pradėti prasmingai konsultuotis su kitais subjektais siekiant nuspręsti dėl dabartinių linijinių paslaugų teikimą reglamentuojančių teisės aktų tarpusavio suderinamumo. Be to, EESRK primena tose pačiose nuomonėse

⁽¹⁾ OL C 256, 2007 10 27, p. 62–65; OL C 309, 2006 12 16, p. 46–50; OL C 157, 2005 6 28, p. 130–136.

išdėstytas rekomendacijas Europos Komisijai, kad ji, svarstydamą jūrų transportui taikytinas konkurencijos taisykles, be išimtinai su konkurencingumu susijusių veiksmų, atsižvelgtų ir į žmoniškųjų išteklių aspektą (pavyzdžiui, poveikį Europos jūrinių užimtumui).

Trampinės laivybos paslaugos

3.7 Trampinės laivybos paslaugos yra pasaulinės, labai konkurencingos ir tenkina daug tobulo konkurencijos modelio kriterijų. Ši paslauga — visur vienoda ir patekimo į rinką sąnaudos dažniausiai labai mažos. Šiame versle konkuruoja daug įmonių, įvairaus dydžio ir tipo laivai gali pakeisti vienas kitą atsižvelgiant į rinkos aplinkybes. Informacijos šaltiniai rinką irgi daro labai skaidrią. Verslas dažniausiai vykdomas pagal kelionės ar keleto iš eilės einančių kelionių plano sutartis, frachtavimo sutartis arba tvarkaraščio sutartis. Vaztos tarifai, kuriuos galima pasiekti šiose rinkose, atsižvelgiant į rinkos aplinkybes labai kinta. Galiausiai trampinės laivybos rinkos gali greitai reaguoti į rinkos tendencijas ir eksportierių poreikius ⁽²⁾.

3.8 Laivybos susivienijimai veikia kiekviename trampinės laivybos verslo sektoriuje. „Susivienijimas“ buria tam tikrus panašius laivus, priklausančius skirtingiems asmenims ir valdomus vienos administracijos. Susivienijimo vadovas laivus administruoja kaip vieną bendrą laivyną, renka jų pajamas ir jas skirsto pagal iš anksto nustatytą skirstymo sistemą, o kiekvienas savininkas lieka atsakingas tik už navigacinį ir techninį laivo eksploatavimą. Susivienijimai paprastai kuriami dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia siekiama, kad dalyviai galėtų teikti paslaugas tokiu pajėgumu, kokio vis dažniau reikalauja stambieji klientai. Antra, siekiama pagerinti gabenimo efektyvumą specialiomis investicijomis ir intensyviau naudojant laivus. Susivienijimai veikia atsižvelgdami į pasiūlą ir paklausą. Sutartys sudaromos pasiūlymų pagrindu, tarifai dažniausiai formuojami neatidėliotinių atsiskaitymų rinkoje, pirkėjai — stambūs ir profesionalūs, o brokeriai bet kuriuo metu suteikia galimybę skaidriai sužinoti gabenamą kiekį tonomis ir kitas sąlygas.

3.9 EESRK pabrėžia, kad laivybos susivienijimai neužima didžiosios dalies trampinės laivybos rinkų. Iš tikrųjų didžiąją dalį trampinių laivų teikiamų paslaugų administruoja daug tarpusavyje dėl krovinių konkuruojančių mažų ar vidutinių įmonių. Todėl EESRK teigia, kad ši punktą gairėse reikia paaiškinti konkrečiau.

3.10 EESRK pažymi, kad trampinės laivybos paslaugoms ir susivienijimams EB konkurencijos teisė buvo taikoma visada,

t. y. dar gerokai prieš priimant Reglamentą 1419/2006, kuriuo Europos Komisijai suteikiami šias paslaugas reglamentuojančių teisės aktų vykdymo priežiūros įgaliojimai. Vis dėlto šiuo laikotarpiu oficialių frachtuotojų skundų dėl šio sektoriaus negauta. Nėra ir precedentų teisės. EESRK daro prielaidą, kad gairių projekto skirsniai, kuriuose kalbama apie trampinę laivybą (susivienijimus), ne tokie išsamūs kaip skirsniai apie linijinę laivybą todėl, kad nėra precedentų teisės, o atitinkamos (konkurencijos priežiūros) institucijos, įskaitant Europos Komisiją, neturi patirties. Taip pat pažymėtina, kad gairių projekte neapibrėžiama, kas laikoma „trampine laivyba“, todėl neaišku, ar jos taip pat taikomos keleiviniam jūrų transportui ir (arba) specializuotai laivybai. Verta apsisvarstyti, ar šio aspekto nereikėtų išdėstyti aiškiau.

3.11 Gairių projekte nepakankamai atsižvelgiama į trampinės laivybos sektoriaus specifiką. Susidaro įspūdis, kad jose vadovaujasi į konkrečius sektorius neorientuotomis Horizontalaus bendradarbiavimo gairėmis. Laivybos susivienijimai turės laikytis tų pačių gairių, kurios taikomos kitiems pramonės sektoriams siekiant užtikrinti, kad jie nemažintų laisvos konkurencijos ir nesieltų kaip kartelis.

3.12 Gairių projekto pobūdis gana bendras ir nesuteikia tikslaus teisinio apibrėžtumo. Jose konkrečiai neteigiama, kad laivybos susivienijimai nesuderinami su ES konkurencijos teise, tačiau nesuteikiama informacijos, kokiais atvejais jie iš tikrųjų nesuderinami.

3.13 Svarbiausias tas gairių projekto skirsnis, kuriame kalbama apie laivybos susivienijimų vertinimą ir klasifikavimą. Pradinis aspektas yra pastaba, kad susivienijimai paprastai vykdo bendrą rinkodarą ir turi įvairių bendros gamybos bruožų.

3.14 EESRK teigia, kad gairėse turėtų būti labiau atsižvelgiama į tai, kad konkrečioje trampinės laivybos rinkoje didelis tiek paklausos, tiek pasiūlos pakeičiamumas (pavyzdžiui, laivo tipo, dydžio, gabenimo sutarčių ir geografinės rinkos požiūriu). Be to, jeigu susivienijimas turi pats save įvertinti, rinkos dalių negalima nustatyti kiekvienai sutarčiai. Jos turi būti nustatomos tam tikram laikotarpiui.

3.15 EESRK mano, kad reikėtų aiškiau išdėstyti laivybos susivienijimų turimos rinkos dydžio ir maršrutų bei laivų tipų pakeičiamumo svarbą ir šias sąvokas geriau apibrėžti. Jis pastebi, kad nepateikta praktinės informacijos dėl atitinkamos rinkos apibrėžties. Vis dėlto rinkos dalys, atsižvelgiant į tai, kokia meto dika taikoma, gali labai skirtis.

⁽²⁾ Fearnleys pranešimas „Teisinė ir ekonominė trampinės laivybos paslaugų analizė“, 2007 m. vasario mėn., p. 14-31. http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/legislation/maritime/tramp_report.pdf

3.16 Trampinės laivybos susitarimus dėl susivienijimų vertinant pagal 81 straipsnį, reikėtų pabrėžti, kad susivienijimo vadovas administruoja į susivienijimą sujungtą laivyną ir eksploatacinį, ir komerciniu požiūriu ir per bendrą susivienijimo subjektą teikia bendrą paslaugą. Laivų siūlymas rinkai — *de facto* šalutinė susivienijimo vadovo funkcija. Pagrindinė — administruoti teikiamą paslaugą. Kiekvienas savininkas lieka atsakingas tik už navigacinį ir techninį laivo eksploatavimą. Susivienijimai teikia bendrai „sudarytą“ paslaugą, kuri yra glaudžios suinteresuotų šalių veiklos integracijos rezultatas ⁽³⁾, tad susivienijimų susitarimai turėtų būti vertinami taip pat, kaip ir kitų formų bendra gamyba arba susitarimai dėl specializacijos.

3.17 EESRK teigia, kad bet kokia nuoroda į „susitarimą dėl kainos“ kaip susivienijimo veikimo bruožą (ir kartu didelį konkurencijos apribojimą) gairėse būtų nepateisinama, nes susivienijimo vadovo ir kliento susitarimas dėl kainos yra neatskiriama siūlomos paslaugos dalis ir pasiūlymų teikimo procese vykstančių derybų dėl susivienijimui priklausančio laivo naudojimo kainos rezultatas.

3.18 EESRK įsitikinęs, kad žinant susitarimų dėl susivienijimų tikslą ir pagrindinius jų bruožus, EB sutarties 81 straipsnio 3 dalyje nurodytos keturios sąlygos dažniausiai yra įvykdytos ir susivienijimams galima daryti išimtį. Šis požiūris grindžiamas ir tuo, kad susivienijimai buvo sukurti reaguoti į frachtuotojų poreikius bei reikalavimus ir dešimtmečius veikė be jokių skundų.

3.19 EESRK tikisi, kad Europos Komisija, remdamasi patirtimi, nelaukdama, kol pasibaigs penkerių metų laikotarpis, gaires nuolat svarstys iš naujo ir prireikus į jas įtrauks papildomą arba aiškinamąją informaciją, kai tik jos turės.

3.20 Pasitaikius pirmai galimybei, Komisija turėtų pradėti tikrinti linijinių konsorcių grupinę išimtį ir ištirti, ar reikia ją taikyti ir kitiems atitinkamiems pasaulio laivybos rinkos segmentams, ypač nuolatinio pagrindu ir nuolatiniais maršrutais teikiams trampinėms paslaugoms — tai kelių specializuotų paslaugų teikėjų (pavyzdžiui, įprastų laivų refrižeratorių, miško-vežių, specializuotų automobilių gabenančių vežėjų ir ro-ro laivų) bruožai.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ Fearnley pranešimas (2007 m.). Pio pranešimo autoriai padarė tą pačią išvadą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vidaus vandenų laivų tinkamumo plaukiooti liudijimų abipusio pripažinimo (kodifikuota redakcija)

COM(2008)37 galutinis — 2008/0021 (COD)

(2008/C 204/12)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 80 straipsnio 2 dalimi, 2008 m. vasario 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vidaus vandenų laivų tinkamumo plaukiooti liudijimų abipusio pripažinimo (kodifikuota redakcija)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), 121 nariui balsavus už ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo bei pakavimo, iš dalies keičiantį Direktyvą 67/548/EEB ir Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006

COM(2007) 355 galutinis — 2007/0121 COD

(2008/C 204/13)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. liepos 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo bei pakavimo, iš dalies keičiantį Direktyvą 67/548/EEB ir Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **David Sears**.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

ekonomikos šalims užtikrinti darbuotojų ir vartotojų saugą ir sveikatą.

1.1 JT, veikdamos savo šalių narių vardu, pasiūlė „cheminių medžiagų klasifikavimo bei ženklavimo“ kriterijų ir procesų nustatymo modelį — pasaulinę suderintą sistemą (PSS). Ja ketinama remti pasaulio prekybą ir padėti mažiau išsivysčiusios

1.2 EESRK tvirtai remia šį visuotinio suderinimo tikslą, Komisijos dokumente siūlomą įgyvendinimo teisės aktų formą, teisinį pagrindą ir tai, kad siūlomas gamintojams ir tiekėjams

taikytinas įgyvendinimo grafikas sutaptų su pirmuoju iš pagrindinių „medžiagų“ registravimo pagal Reglamentą (EB) 1907/2006 (REACH) galutinių terminų.

1.3 EESRK taip pat sutinka su Komisijos vertinimu, kad nepaisant to, jog per pastaruosius 40 metų ES išplėtos sistemos pokyčiai neišvengiami ir plačiai remiami, trumpalaikė nauda ES viduje tikriausiai bus nepastebima, o sąnaudos gali būti didelės. Todėl EESRK mano, kad pradiniam poveikio vertinime reikėjo daugiau dėmesio skirti šioms gana neįprastoms aplinkybėms. Nesant jokios pastebimos bendros naudos, bet kokių taikomų teisės aktų papildymą ar keitimą, kuris nėra būtinas JT pasiūlymui įgyvendinti, turėtų lydėti atskiras sveikatos, saugos ar ekonominis pagrindimas. Svarbiausia, reikia kuo labiau stengtis užtikrinti, kad taikant neišvengiamai ilgus pereinamuosius laikotarpius tarp šių abiejų iš esmės analogiškų sistemų nekiltų pavojus šiuo metu taikomiems standartams. Pagrindinis reikalavimas — vartotojų švietimas įsigijimo metu.

1.4 EESRK mano, jog žinant, kad grafikas labai griežtas ir kad kartu reikia mažinti pradines sąnaudas, požiūris į pasiūlymo turinį ir jo greitą taikymą galėtų būti lankstus. Reikėjo daug metų dabartinei sistemai taip išvystyti, kad ji tinkamai apsaugotų visos ES darbuotojų ir vartotojų sveikatą ir užtikrintų jų saugą. Panašu, kad taip bus ir įsigaliojus naujai pasaulinei suderintai sistemai. Vis dėlto svarbiausia skirti pakankamai ilgalaikių išteklių ir JT, ir Komisijoje, kad derinimo procesas vyktų toliau ir galiausiai taptų ne vien kriterijais, kuriais grindžiamas ženklinimas, o tikroju prekių, kuriomis plačiai prekiaujama, klasifikavimu ir ženklinimu.

1.5 EESRK susirūpinęs pažymi, kad pasiūlymas labai ilgas — ir pats pasiūlymas, ir pastaruoju metu pateikti kiti pasiūlymai, pvz., REACH, kiti ES teisės aktai, su kuriais bus susiję šie abu būsimi teisės aktai, ir vis daugiau gairių, dabar laikomų reikalingomis. Jeigu nenorime padaryti nepataisomos žalos Europos pramonei (jau nekalbant apie teisės aktų vykdymo priežiūros ar dalinio keitimo procesus), būtina nauja koncepcija. Tiesiog neprotinga daryti prielaidą, kad visi nuo mažiausios MVĮ savininko iki paprastai didesnių nacionalinėje kompetentingoje institucijoje dirbančių atsakingų pareigūnų grupių turėtų nuolat ieškoti informacijos daugiau nei dvidešimtyje tūkstančių puslapių susijusios dokumentacijos vien šiomis temomis. Reikia rasti geresnį būdą.

1.6 EESRK taip pat apgailestauja, kad neapibrėžtos pagrindinės sąvokos ir ypač kad nuo konkrečių toksikologinę reikšmę turinčio žodžio „preparatai“ pereita prie šios prasmės neturinčių „mišinių“. Vis dar nėra jokios ES „cheminės medžiagos“ ar žodžio „cheminis“ apibrėžties, todėl darbuotojams, vartotojams, vadovams ir teisės aktų leidėjams toliau kyla painiava. Šis pasiūlymas, kurį ketinta parengti taip, kad jis būtų nešališkas ir neginčytino turinio, suteikia puikią galimybę ištaisyti su išsamumu susijusias klaidas. Tai daroma techniniuose prieduose ir patei-

kiant tipines apibrėžtis, taikomas visuose susijusiuose teisės aktuose. Šį klausimą reikėtų spręsti nedelsiant ir visomis kalbomis parengti reikšminių žodžių žodynelį, nurodant tuos, kurie turi tą pačią reikšmę (greičiausiai tai būtų „chemikalas“, „cheminė medžiaga“ ir „medžiaga“) ir tuos, kurie turi skirtingą reikšmę arba yra nesusiję (pvz., „gaminys“ ir „produktas“). Kai kuriose kalbose reikėtų nustatyti, kokia pasitaiko kultūrinė painiava ir asociacijos, ir jų vengti, pvz., dėl žodžių „medžiagos“ (kai kuriose kalbose reiškia „narkotikus, alkoholį ar tabaką“) ir „chemikalai“ (kaip sąsają su teroristine veikla ar kita nelegalia veikla).

1.7 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į dvejopą pavojų pernelyg detaliam suklasifikuoti ir pernelyg smulkiai etiketėse nurodyti medžiagas, nes tokiu atveju sumažėja perspėjimų, kurie yra esminiai, ir pasiklovimo etiketėmis, kurios yra vienintelis informacijos šaltinis ir darbuotojams, ir vartotojams, poveikis. Aišku, kad pagrindinė informacija turi būti nurodyta. Svarbu pateikti ir nuorodas į lengvai prieinamus šaltinius. Vis dažniau pasitaikantis pirkimas internetu ir paieška internetu apie konkrečių produktų naudą ir pavojų rodo, kad šioje srityje būtina papildomai dirbti. Ilgi sudėtingų mišinių sudedamųjų dalių standartizuotų ir nepažįstamų pavadinimų sąrašai anaipol neatitinka gelbėjimo tarnybų ir apsinuodijimo centrų poreikių. Geriausia visų susijusių subjektų apsauga — bendros nuorodos apie pavojingumą, saugų elgesį ir kontaktiniai duomenys, kur atitinkamu atveju galima kreiptis ištisą parą. Konkrečiomis aplinkybėmis, kai taikoma patentuota gamybos technologija, šia koncepcija, kaip ir dabartiniuose teisės aktuose, apsaugomas ir gamintojas.

1.8 EESRK pažymi, kad nesiūloma ženklinti dažnai labai mažų iš vienos laboratorijos į kitą perduodamų kiekių, naudojamų akademinių ar verslo mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos tikslu. Šią kategoriją galima nesunkiai priskirti įvairioms JT siūlomoms etiketėms ir geriau taikyti pastarąjį variantą negu itin ribotą, neproporcingą ir brangią dabar siūlomą išimtį.

1.9 Galiausiai EESRK pažymi, kad vis dažniau reikės tikrinti įvairiose pasaulio jurisdikcijose naudojamų duomenų kokybę ir priimtus sprendimus. Neabejotinai didės poreikis susitarti ne tik dėl klasifikavimo kriterijų ir procesų, bet ir jų rezultatų. Nesunku suvokti visuotinį šių susitarimų poreikį ir naudą.

2. Įvadas

2.1 Šiuo pasiūlymu siekiama esamus ES teisės aktus suderinti su JT modeliu, dėl kurio buvo susitarta pastaruoju metu — pasauline suderinta sistema, kuria remiantis klasifikuojamos, ženklinamos ir pakuojamos žaliavos, tarpiniai ir galutiniai produktai, apibūrinami kaip „pavojingi“ ir įvairiai apibūdinami kaip „cheminės medžiagos“, „medžiagos“, „mišiniai“ arba „preparatai“. Bus pakeisti nuo 1967 m. priimti Europos teisės aktai.

Teks iš dalies keisti daug kitų direktyvų ir reglamentų, įskaitant Reglamentą (EB) 1907/2006 (REACH). Ilgalais poveikis ES viduje turėtų būti teigiamas, jeigu bus įmanoma apriboti sąnaudas ir gauti tam tikros nedidelės naudos. Apskritai pasiūlymu turėtų būti sudarytos geresnės pasaulinės prekybos sąlygos ir išsaugotos aukštos žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos normos.

2.2 Reikia pakeisti 40 metų galiojančią Pavojingų medžiagų direktyvą 67/548/EEB. Ji laikoma pirmuoju visos Europos „cheminių medžiagų“ teisės aktu, pirmiausia skirtu darbuotojų saugai didinti. Šia direktyva, daugeliu kitų direktyvų, kuriomis ji iš dalies keičiama, ir suderinimais su technine pažanga gamintojams, medžiagas į rinką teikiantiems subjektams, darbuotojams, platintojams ir vartotojams sukurta suderinta *pavojingų medžiagų klasifikavimo* sistema, kurioje naudojami konkretūs suderintų baigiamųjų rezultatų ir pavojingumo nustatymo kriterijai; deramo šių medžiagų *ženklavimo* sistema, kurioje naudojamas tam tikras skaičius piktogramų ir standartizuotų frazių galimai rizikai ir rekomenduotinoms saugaus tvarkymo procedūroms nustatyti; ir jų *pakavimo* sistema, kuria apsaugomi nuolatiniai naudotojai ir pažeidžiamos grupės, ypač maži vaikai.

2.3 Praėjus dvidešimt vieneriems metams nuo Direktyvos 67/548/EEB priėmimo, Pavojingų preparatų direktyvoje 88/379/EEB procesas buvo išplėstas nuo „medžiagų“ (gana baigtinio elementų ir jų junginių sąrašo) iki teoriškai neriboto „preparatų“ (dviejų ar daugiau medžiagų mišinių) sąrašo. Pripažinus, kad bandymai su gyvūnais tokiu mastu nepageidautini arba neįmanomi, šia direktyva Europos teisėje pirmą kartą buvo išvesta teorinė sudedamųjų medžiagų keliamo žinomo arba įmanomo nustatyti pavojaus ir labiausiai tikėtino galutinio mišinio pavojingumo tarpusavio priklausomybė. Ši priklausomybė buvo panaudota preparatams klasifikuoti, ženklinti ir pakuoti be papildomų bandymų.

2.4 Kadangi didžioji dauguma vartotojams parduodamų produktų yra „preparatai“ (arba netgi „gaminiai“), tai buvo svarbus žingsnis užtikrinant, kad specialiomis ir griežtesnėmis direktyvomis, pvz., taikomomis pesticidų, valymo priemonių ar kosmetikos gaminių pardavimui, nereglamentuojami produktai būtų saugūs vartotojams. 1988 m. direktyva buvo iš esmės pakeista 1999 m. priėmus Direktyvą 1999/45/EB.

2.5 Minėtos direktyvos kartu su vėliau irgi pakeista pagalbine Saugos duomenų lapo direktyva 91/155/EEB daugelį metų buvo visos ES darbuotojų ir vartotojų apsaugos pagrindas. Jos susijusios su beveik visais kitais žmonių sveikatai ir aplinkai apsaugoti bei saugai užtikrinti skirtais ES teisės aktais ir juos papildė. Kad atsispindėtų taikymo srities, gamybos technologijų ir bandymų metodų, produktų prieinamumo ir vėlesnio naudojimo, taip pat naujausio mokslinio šių aspektų padarinių suvokimo ir žinomų nepageidaujamo poveikio mažinimo būdų pokyčiai, direktyvas reikia nuolat atnaujinti.

2.6 Ne mažiau svarbu, kad šiomis direktyvomis siekiama vidaus rinkos tikslų — ES sukurti bendrąją įvairių atitinkamų produktų rinką. Produktus, ar jie būtų žaliavos, gamtiniai ar sintetiniai produktai, tarpinės cheminės medžiagos ar atliekų srautai, galutiniai produktai ar gaminiai, galima saugiai importuoti į valstybes nares ir jais prekiauti vienoje ar keliose valstybėse narėse tik tuo atveju, jeigu jie atitinka šiuos ir kitus taikytinus ES teisės aktus.

2.7 2001 m. Europos Komisija paskelbė Baltąją knygą „Būsimos cheminių medžiagų politikos strategija“. Galutinis etapas buvo praėjusiais metais priimtas Reglamentas (EB) 1907/2006, žinomas kaip REACH, dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų. Tuo pačiu metu buvo susitarta dėl lydimosios Direktyvos 2006/121/EB ir ji buvo paskelbta. Šioje direktyvoje numatyta papildomų Direktyvos 67/548/EEB pakeitimų siekiant jas abi suderinti. Šis procesas tikriausiai vyks toliau, kai tik bus gauta daugiau duomenų arba pakis teisės aktų leidybos poreikiai.

2.8 Visi minėtieji teisės aktai susiję su nurodytų produktų gamyba, platinimu, pardavimu Europos Sąjungoje ir prekyba jais tarp ES ir jos importo bei eksporto partnerių. Neišvengiamai tuo pačiu laikotarpiu daugelis kitų pasaulio šalių, su kuriomis ES nuolat prekiauja per įvairias ES viduje ir už jos ribų įsikūrusias dideles, vidutinio dydžio ir mažas įmones, sukūrė panašias, bet neidentiškas sistemas.

2.9 Kai kurios kitos šalys, paprastai turinčios daug mažiau išvystytą ekonomiką ir (arba) teisės aktų leidybos struktūras, pripažino, kad tokios „pavojingų medžiagų“ klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo sistemos reikia, bet jos laukia, kol bus susitarta dėl pasaulio mastu pripažįstamo modelio, kad galėtų jį įgyvendinti vietos lygmeniu.

2.10 Dešimtojo dešimtmečio pradžioje pripažinusios, kad šios vietos lygmeniu sukurtos nacionalinės ar regioninės sistemos, nors ir būtinos žmonių sveikatai ir aplinkai apsaugoti bei saugai užtikrinti, gali taip pat kelti kliūčių pasaulio prekybai, Jungtinės Tautos siekė įgaliojimų parengti pasiūlymą dėl pasaulinės suderintos sistemos (PSS) cheminėms medžiagoms klasifikuoti, pakuoti, ženklinti ir saugos duomenų lapams teikti. Šio derinimo pavyzdžių jau buvo galima rasti transporto sektoriuje, ypač fizinio pavojaus ir ūmaus toksiškumo srityje.

2.11 Sutikimas kurti šią platesnę koncepciją buvo duotas 1992 m. vykusios Jungtinių Tautų Aplinkos ir plėtros konferencijos (UNCED) 21 darbotvarkės 19 skyriuje. Techninį įnašą turėjo pristatyti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Tarptautinė darbo organizacija (TDO) ir Jungtinių Tautų ekspertų pakomitetis pavojingų krovinių vežimo srityje (UNSCETDG).

2.12 2002 m. gruodžio mėn., po beveik dešimtmetį trukusio darbo, maždaug 160 dalyvaujančių JT šalių narių atstovai pasiekė susitarimą dėl techninio naujosios PSS turinio. Tų pačių metų rugsėjo mėn. vykusiam Pasaulio aukščiausio lygio susitikime tvaraus vystymosi klausimais susitarimą pasirašiusios valstybės buvo paragintos „kiek galima greičiau įgyvendinti PSS, kad sistema būtų visapusiškai taikoma jau 2008 m.“ JT PSS ir numatytą jos įgyvendinimo datą — 2008 m. — JT ekonomikos ir socialinių reikalų taryba patvirtino 2003 m. liepos mėn. Šiuos susitarimus pasirašė visų 27 dabartinės išsiplėtusios ES valstybių narių atstovai.

2.13 2004 m. buvo patvirtinta keletas pradinio JT pasiūlymo pakeitimų. Jie buvo įtraukti į 2005 m. JT paskelbtas pasaulinės suderintos cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo sistemos (PSS) rekomendacijas. Šis 540 puslapių dokumentas ir vėlesnės pakeistos jo redakcijos tapo plačiai žinomos kaip „Purpurinė knyga“, pavadinta pagal spausdintų viršelių spalvą. Išsami informacija apie pažangą artėjant prie 65 šalis, įskaitant 27 ES nares, taikomos 2008 m. tikslinės datos pateikta atitinkamame JT tinklalapyje.

2.14 Dėl kitų techninių pakeitimų Jungtinėse Tautose buvo susitarta 2006 m. Jie įtraukti į naują 2007 m. paskelbtą Purpurinės knygos redakciją. Pasiūlymai apima senų ir naujų bandymų kriterijų ir baigiamųjų rezultatų, piktogramų, patvirtintų sąvokų ir etikečių dizaino derinį — tokiam plačiam ir sudėtingame pasaulinio esamų sistemų derinimo procese tai neišvengiama. Siekiant įvairių požiūrių darnos ir kad dalyvaujančios šalys sugebėtų pasiekti susitarimą, buvo patvirtintas „konstruktyvus įnašas“ (angl. „building block“) požiūris (tačiau jeigu jis bus naudojamas per dažnai, išnyks daugelis planuotų pranašumų).

2.15 Vis dėlto JT siūlomas modelis neturi reikiamos teisinės galios. Šalims, norintiems vadovautis jame pateiktomis rekomendacijomis, reikia priimti įgyvendinimo teisės aktus. ES valstybėms narėms reikia, kad pasiūlymą pateiktų Komisija.

2.16 2004 m. Komisija pradėjo rengti įgyvendinimo pasiūlymą ir pirmąjį PSS atitinkančios ES sistemos projektą paskelbė 2006 m. Tuo pačiu laikotarpiu buvo atlikti ir paskelbti poveikio vertinimai. 2006 m. trečiąjį ketvirtį internetu surengtos konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais ir Komisijos teisės tarnybų išdėstytos problemos lėmė, kad pradinis pasiūlymas buvo iš esmės pakeistas. Šiam pakeistam variantui buvo pritarta, Komisija jį paskelbė 2007 m. birželio mėn. Atitinkama Tarybos darbo grupė jau pradėjo technines peržiūras. Kaip visada dabar laukiama Europos Parlamento, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) ir Regionų komiteto nuomonių.

2.17 Visuotinai pageidaujama, kad dėl dabartinių peržiūrų pasiūlymai dėl derinimo nebūtų vilkinami ar iš esmės keičiami. Visuotinai manoma, kad nauda bus įvairialypė, daugiausia susijusi su pasaulio prekyba ir mažės, jeigu suderinimas nebus įgyvendintas. Jeigu įgyvendinimo grafikas bus kitoks nei numa-

tytas pagal REACH, ES vidaus (arba su ES prekiaujančių subjektų) sąnaudos labai padidės. Nauda sveikatai, saugai ar aplinkai daugiausia bus jaučiama už ES ribų, šalyse, dar neturinčiose veiksmingų nuosavų sistemų.

2.18 PSS įgyvendinimas turės poveikį ES transporto teisės aktams ir daugybei „paskesnių“ ES teisės aktų, susijusių su vartotojams skirtais produktais, tam tikriems naudojimo būdams skirtų cheminių medžiagų tvarkymu, pavojingų medžiagų kontrole, profesine sveikata ir sauga, atliekomis ir gyvavimo ciklą baigusiais produktais. Reikiamais atvejais keletą ateinančių metų bus teikiami nauji pasiūlymai, apimančys šiuos teisės aktus. Išsamų poveikį patirsiančių teisės aktų sąrašą Komisijos tarnybos paskelbė 2006 m. rugpjūčio mėn. Reglamento (EB) 1907/2006 (REACH) daliniai pakeitimai įtraukti į šį pasiūlymą.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlymas išdėstytas 3 tomuose ir 7 prieduose. Variante anglų kalba jie sudaro šiek tiek daugiau nei 2100 puslapių. Nors pagrindiniai pasiūlymo elementai išdėstyti gana trumpame 64 puslapių I tome, visame dokumente yra naujos medžiagos, o sena medžiaga aiškinama naujai arba kitaip. Todėl visą pasiūlymą būtina laikyti svarbiausiu pirminės ES ir valstybių narių teisės aktu, darančiu poveikį reguliavimo institucijoms, gamintojams, tiekėjams, platintojams, prekyautojams, darbuotojams ir vartotojams Europos Sąjungoje ir už jos ribų.

3.2 II tome, apimančiame I priedą, išdėstyti išsamūs pavojingų medžiagų ir mišinių klasifikavimo ir ženklavimo reikalavimai (154 puslapiai).

3.3 III tome, apimančiame II-VII priedus, išdėstytos specialios tam tikroms medžiagoms ir mišiniams taikomos taisyklės; naujų teiginių apie pavojų ir išpėjamųjų teiginių sąrašai; naujos pavojaus piktogramos; išsami suderinta tam tikrų pavojingų medžiagų klasifikacija ir ženklavimas; ir perkėlimo lentelė, kuria siekiama, kad naudotojams būtų lengviau pastebėti Direktyvoje 67/548/EEB numatyto klasifikavimo ir ženklavimo pokyčius, įtvirtintus siūlomame reglamente išdėstytuose naujuose reikalavimuose ir teiginiuose apie pavojų (430 puslapių). Viso pasiūlymo „Finansinė teisės akto pasiūlymo pažyma“, reikalaujama tinkamam pasiūlymo įvertinimui užtikrinti, bet vėliau kaip pirminis teisės aktas nevertinga ir neįdomi, pateikta arba, geriau tiktų sakyti, paslėpta šio tomo pabaigoje.

3.4 IIIa ir IIIb tomiai apima 3.1 ir 3.2 lenteles — VI priedo sudedamąsias dalis, kaip nurodyta minėtame III priede. Šiose abiejose lentelėse į naująją sistemą perkeliama esamos Direktyvos 67/548/EEB 1 priedo duomenys — beveik 1500 puslapių, kuriuose registruojami per 40 produktų vertinimo praktikos metų susikaupę sprendimai dėl konkrečių pavojingų medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo.

3.5 Komisijos poveikio vertinimas, kurį reikėtų aiškinti kartu su minėtais aspektais, grindžiamas konsultantų RPA ir *London Economics* parengtais pranešimais ir yra gana trumpas (34 puslapiai).

3.6 Pasiūlymas pateiktas kaip pagal EB sutarties 95 straipsnį parengtas reglamentas, kurio tikslas — „užtikrinti visiems medžiagų bei mišinių tiekėjams vienodas sąlygas vidaus rinkoje ir aukštą sveikatos, saugos, aplinkos ir vartotojų apsaugos lygį“.

3.7 Pasiūlyme pripažįstama, kad esamų ES teisės aktų ir JT pasiūlymo dėl PSS taikymo sritys nėra identiškos. Jos išsamiai skiriasi nuo jau beveik suderintų transporto sektoriaus klasifikavimo ir ženklavimo teisės aktų. Buvo stengiamasi, kad šiame pasiūlyme, jei tik įmanoma, pakeitimų būtų kuo mažiau. Tam tikrais atvejais reikės papildomų pasiūlymų, ypač REACH įgyvendinimo etapuose.

3.8 Pasiūlyme įtvirtinta keletas iš JT PSS perimtų naujų terminų ir sąvokų, iš kurių labiausiai pastebima tai, kad vietoje „preparato“ vartojama „mišinys“.

3.9 Pasiūlyme pripažįstama, kad bet kuri nauja klasifikavimo sistema gali lemti, kad bus plačiai naudojami laboratorijų gyvūnai. Visais įmanomais atvejais turėtų būti taikomi alternatyvūs metodai. Susidaro įspūdis, kad nors eksperimentai su žmonėmis ir kitais primatais šio klasifikavimo tikslais JT PSS modelyje leidžiami, Komisijos pasiūlyme jie aiškiai uždrausti (tačiau tai priklauso nuo neišspręstų teisinių ir lingvistinių skirtumų, kylančių į ES oficialias kalbas verčiant posakius „should not“ ir „shall not“).

3.10 Pripažįstamos mišinių klasifikavimo problemos. Nustatyti „jungiamieji principai“ (angl. *bridging principles*), kuriais siekiama, kad būtų lengviau ieškoti informacijos apie produktus, tikriausiai turinčius panašų poveikį.

3.11 Pasiūlyme numatyta galimybė nustatyti trumpesnius bendrojo pavadinimus tik medžiagoms arba mišiniui sudedamosioms dalims tais atvejais, kai oficialūs Tarptautinės teorinės ir taikomosios chemijos sąjungos (IUPAC) pavadinimai ilgesni nei 100 ženklų. Toliau bus naudojami ir Amerikos chemijos draugijos Cheminių medžiagų santrumpų tarnybos (CAS) suteikti produkto identifikatoriai (numeriai ir pavadinimai). Kontroluojamas nepatentuotų pavadinimų naudojimas, kai tinkamai įvardijamas tikėtinas pavojus ir nesudaroma prielaidų pažeisti su tikslia mišinio sudėtimi susijusios intelektinės nuosavybės teisių, perimtas iš esamų teisės aktų.

3.12 Išsamiai aptariamas reikiamas perėjimo iš vienos sistemos į kitą laikotarpis. Aiškiai pripažįstama, kad naujieji kriterijai turi būti pirmiausia taikomi „medžiagoms“, o vėliau — „mišiniams“. Kad įmonės nebūtų užkrauta nereikalingos naštos, jos neprivalės iš naujo deklaruoti ar ženklinti produktų

(„medžiagų“ arba „mišinių“), kurie atitinkamų teisės aktų įsigaliojimo metu jau yra tiekimo grandinėje.

3.13 Valstybės narės bus įpareigojamos paskirti institucijas, turinčias taikyti šį reglamentą, užtikrinti jo vykdymą ir nustatyti deramas sankcijas už jo nesilaikymą. Pažymima, kad „labai svarbu užtikrinti tinkamą bendradarbiavimą tarp visų kompetentingų institucijų“.

3.14 Reglamentas iš esmės bus taikomas visoms medžiagoms ir mišiniams išskyrus atvejus, kai kitais Bendrijos teisės aktais nustatomos išsamesnės taisyklės. Kosmetikos gaminiams, kvapiesiems medžiagoms, maisto priedams, pašarams ir veterinariniams vaistams, tam tikriems medicinos įtaisams, civilinės aviacijos, kelių ar geležinkelių transporto taisyklėmis reglamentuojamiems produktams ir amunicijai šis Reglamentas netaikomas (tačiau dekoratyviniam efektui išgauti skirtiems sprogmenims, pvz., fejerverkams — taikomas).

3.15 Remiantis šiuo pasiūlymu, atliekos, kaip apibrėžta Direktyvoje 2006/12/EB, negali būti klasifikuojamos kaip medžiagos, mišiniai ar gaminiai, todėl Reglamentas joms netaikomas.

3.16 Remiantis Reglamento (EB) 1907/2006 (REACH) 3 straipsnio 41 punktu, lydiniai laikomi mišiniais ir todėl šis reglamentas jiems taikomas. Reglamentas taip pat taikomas tikriesiems gamtoje randamų medžiagų, pvz., metalo rūdų, mineralų ir augalų ekstraktų „mišiniams“ (bet jokia būdu ne „preparatams“).

3.17 Palyginti su esama ES sistema, keičiasi ir ženklavimo reikalavimų išdėstymas, ir turinys. Pakeičiamos kai kurios dabartinės piktogramos; kitos įtraukiamos pirmą kartą. Dabartinės leidžiamos naudoti standartizuotos sąvokos „rizika“ ir „sauga“ pakeičiamos naujais „signaliniais žodžiais“, „teiginiais apie pavojų“ ir „įspėjamaisiais teiginiais“.

3.18 Visi minėtieji patvirtinti žodžiai ir teiginiai apibrėžiami visomis oficialiomis ES kalbomis ir privalo būti naudojami kiekvienoje etiketėje atsižvelgiant į šalį, kurioje produktas galiausiai parduodamas. Galima naudoti keletą kalbų, tačiau vietos etiketėse vis mažėja. (Tam tikrais atvejais gali prireikti papildomo etikečių ir papildomos dokumentacijos vertimo į teisiškai privalomas, tačiau „neoficialias“ kalbas, pvz., velsiečių, arba į kitas reikiamas kalbas, pvz., rusų, turkų, arabų ir hindi, siekiant atsižvelgti į konkrečių vietinių gyventojų arba imigrantų grupių poreikius).

3.19 Pasiūlyme pripažįstama, kad klasifikavimo ir atitinkamai ženklavimo bei pakavimo procesas yra nuolatinis ES masto informacijos atnaujinimas, kai tik tampa žinoma nauja informacija, pakinta bandymo metodai ar teisės aktų reikalavimai. Tekste išdėstyti pokyčiai, dėl kurių reikia imtis veiksmų, ir procedūros, kurių tais atvejais reikia laikytis.

3.20 Numatyta, kad reglamentas įsigalios praėjus 20 dienų nuo jo planuojamo paskelbimo Oficialiajame leidinyje. Iki 2010 m. gruodžio 1 d. medžiagos klasifikuojamos, ženklinamos etiketėmis ir pakuojamos pagal esamus teisės aktus (data sutampa su REACH numatytais galutiniais registravimo terminais). Mišiniai klasifikuojami, ženklinami etiketėmis ir pakuojami pagal esamus teisės aktus iki 2015 m. birželio 1 d. Nuo tos dienos taikomas tik naujasis teisės aktas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 JT, veikdamos savo šalių narių vardu, pasiūlė cheminių medžiagų klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo kriterijų ir procesų nustatymo modelį — pasaulinę suderintą sistemą (PSS). ES valstybės narės pritarė, kad modelis turėtų būti įgyvendintas, geriausiai iki 2008 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl įgyvendinimo reglamento, dėl kurio dabar diskutuojama.

4.2 EESRK tvirtai remia šį visuotinio suderinimo tikslą, siūlomą įgyvendinimo teisės aktų formą, teisinį pagrindą ir tai, kad siūlomas įgyvendinimo grafikas sutaptų su pirmuoju iš pagrindinių medžiagų registravimo pagal Reglamentą (EB) 1907/2006 (REACH) galutinių terminų.

4.3 EESRK taip pat pažymi, kad turi būti lanksčių galimybių vienu metu taikyti abi sistemas, ypač „mišiniams“, kurie daugeliu atvejų patys yra „mišinių“ „mišiniai“, kiekvienas turi apibrėžiamą ir kartais ilgą galiojimo laiką, matuojamą mėnesiais ar netgi metais. Perėjimas tikriausiai neišvys per siūlomą laikotarpį, tačiau, laimei, tai nereikia, kad procesas bus neveiksmingas. Nesant šių lanksčių galimybių išaugs pradinės sąnaudos ir gali nebūti planuotos ilgalaikės naudos.

4.4 EESRK taip pat pažymi ir remia Komisijos poveikio vertinime pateiktas įvadinės pastabas, kad ilgu laikotarpiu įgyvendinti PSS turėtų būti naudinga, nes sutaupytos sąnaudos galiausiai kompensuos vienkartinės įgyvendinimo išlaidas, tačiau siekiant grynios naudos prognozuojamoje ateityje ir norint užtikrinti, kad MVĮ nepatirtų nereikalingų sąnaudų ir administracinės naštos, įgyvendinimo sąnaudas reikia kontroliuoti.

4.5 EESRK taip pat pažymi Finansinėje teisės akto pasiūlymo pažymoje Komisijos išdėstytą požiūrį, kad šis pasiūlymas dėl įstatymo galią turinčio teisės akto susijęs su tarptautinio susitarimo įgyvendinimu. Net neigiamas *ex-ante* įvertinimas nepri-verstų Komisijos nepateikti tokio teisės akto pasiūlymo, nes kitų politikos galimybių nėra. Neigiamas *ex-post* įvertinimas nepri-verstų Komisijos atšaukti savo apsisprendimo įgyvendinti tarp-tautiniu mastu priimtą klasifikavimo ir ženklavimo sistemą.

4.6 Paprastai tarient Komisija mano, kad ji neturėjo kito pasirinkimo kaip tik pateikti šį pasiūlymą, nesvarbu, koks būtų apskaičiuotas ar tikrasis sąnaudų balansas ir galutinė nauda.

EESRK mano, kad esamomis aplinkybėmis tai realu, tačiau apgailestauja, kad poveikio vertinime, nors jis ir nėra svarbiausias elementas sprendimui priimti, išsamiau neišnagrinėtos tikėtinios įgyvendinimo sąnaudos siekiant jas sumažinti jau rengiant projektą. Tai, kad tie patys konsultantai (RPA) parengė išsamią (ir prieštaringą) analizę tik vienam su teisės aktu susijusiam sektoriui (tam tikriems vartotojams skirtiems produktams), rodo, kad tai buvo galima atlikti plačiau ir tikrai daug produktyviau, jeigu būtų atitinkama valia ir būtų skirta pinigų ir laiko. Kaip ir vykstant visiems derinimo procesams, akivaizdus pavojus, kad sąnaudos išaugs, o naudos nebus.

4.7 Pvz., sudėtinga suvokti, kodėl pasiūlymas — perėjimas nuo vienos seniai sukurtos ir gerai veikiančios sistemos į kitą nemažiau veiksmingą, tačiau nežinomą sistemą — apskritai turėtų būti naudingas sveikatai, saugai ir aplinkai ES viduje. Trumpuoju laikotarpiu vartotojų apsauga netgi nukentės, nes vienu metu veiks dvi sistemos su skirtingais žodžiais, frazėmis ir piktogramomis. Šiek tiek sumažinti šią riziką būtų galima vykdant koordinuotą mažmeninio sektoriaus švietimo ir mokymo programą.

4.8 Taip pat sunku suvokti koncepciją, kaip nauda pasaulio prekybai bus jaučiama šalyse, įgyvendinančiose JT pasiūlymą skirtingais laikotarpiais ir skirtingai aiškinančiose pagrindinius reikalavimus. Ankstyvas įgyvendinimas Japonijoje ir Naujojoje Zelandijoje Europai jau kelia rūpestį. Įgyvendinimas Jungtinėse Valstijose, kuriose veikia 4 ar 5 lygiagrečios sistemos, anaipol neužbaigtas. Prekėms, kuriomis prekiaujama pasaulio mastu, žinoma, ir toliau reikės etikečių keletu kalbų, tačiau reikiamos etiketės ir saugos duomenų lapai jau suderinti.

4.9 Todėl geriausia, ką galima pasakyti — prasideda visuotinio derinimo procesas, atspindintis tai, kas ES valstybėse narėse jau vyko. Jam reikės skirti tiek pat išteklių, pagalbinių sistemų ir procesų, tik pasaulio mastu. Tai — Komisijai nepažįstama funkcija. Svarbu, kad ji skirtų pakankamai išteklių ir neišvengiamas dabartinio pasiūlymo keitimas, atnaujinimas ir suderinimas su technine pažanga būtų atliekamas laiku ir veiksmingai. Neaišku, ar šiuo atveju tinka finansinė pažyma ir pasiūlymai dėl komitologijos ir vėlesnio tikrinimo.

4.10 Panašias pastabas reikėtų adresuoti ir Jungtinėmis Tautoms siekiant užtikrinti, kad kuo greičiau būtų visiškai suderinti ne tik pasaulio mastu dideliu kiekiu parduodamų „pagrindinių cheminių medžiagų“ (ir galiausiai daugumos pasaulio mastu dideliu kiekiu parduodamų vartotojams skirtų produktų) klasifikavimo kriterijai, bet ir pati klasifikacija, nustatoma ir naudojama kaip vėlesnio ženklavimo ir pakavimo pagrindas. Abiem atvejais būtinas glaudus ir nuolatinis produktų gamintojų ir atitinkamų reguliavimo institucijų bendradarbiavimas.

4.11 Europos Sąjungoje Komisija dar turi išspręsti dvi tarpusavyje susijusias problemas — nuspręsti, ką daryti dėl neišsamiai apibrėžtos pasiūlymo sąveikos su jos pačios parengtais „paskesniais“ teisės aktais ir pripažinti konkrečių sektorių, ypač susijusių su vartotojams skirtais produktais, poreikius bei į juos atsižvelgti. Kadangi abi sistemos laikomos vienodai veiksmingomis, turėtų būti įmanoma taikyti šiek tiek lankstumo, kad būtų galima kuo greičiau susitarti dėl plačios pasiūlymo koncepcijos.

4.12 Kalbant ta pačia tema, visiems „darbuotojams“ (darbo vietoje) ir „vartotojams“ (parduotuvėje, perkant internetu arba vėliau namuose), žinoma, turėtų būti ir toliau užtikrinama kuo didesnė jų sveikatos apsauga ir sauga. Vis dėlto abi šios aplinkos ir atitinkamų asmenų informaciniai poreikiai bei pagalbos tarnybos skiriasi. Šiame pasiūlyme tai pripažįstama tik iš dalies. Nebūtina visiems taikyti vienodus metodus. Reikėtų pripažinti pastarojo laikotarpio vartotojų pirkimo elgsenos raidą, pirmiausia pirkimą internetu. Turėtų būti atsižvelgta ir į profesinius gelbėjimo tarnybų, pirmąją pagalbą teikiančių sveikatos priežiūros tarnybų ir apsinuodijimo centrų poreikius, kai kalbama apie tai, koks turi būti etikečių turinys ir kokia ten nurodytos informacijos svarba.

4.13 Taip pat reikėtų pripažinti ir kitų informacijos šaltinių prieinamumą ir vertę, ypač vartotojams, kurie pagrįstus sprendimus gali priimti pasikonsultavę su vartotojų organizacijomis arba perskaitę daugumos gamintojų ar tiekėjų tinklalapius. Todėl sausas Komisijos teiginys, kad „etiketė yra vienintelė vartotojų informavimo priemonė“ yra per primityvus. Tiems, kurie remiasi vien etikete, galbūt praėjus daug laiko nuo produkto įsigijimo, būtina gauti konkrečią, suprantamą ir tinkamą informaciją. Kiti papildomos informacijos gali nesunkiai gauti vadovaudamiesi esamais ES teisės aktais arba gera komercine praktika, kuriais remiantis ši informacija prieinama visiems, norintiems išsiaiškinti daugiau. Daugelis individualių pirkimo sprendimų, priimtų remiantis vien ištikimybe prekiniam ženklui, turi abipusį poveikį — galima laikyti, kad produktas saugus, nes jį pagaminė įmonė X, o atitinkamo vartotojo lojalumo įmonei X vertė užtikrina, kad šios įmonės produktai iš tikrųjų laikomi saugiai arba, jeigu taip nėra, paruošiami, pagaminami iš naujo arba pašalinami iš apyvartos. (Šį aspektą gana aiškiai atspindi tai, kad neseniai iš rinkos buvo savanoriškai atšaukti žaislai ir kitos vartotojams skirtos prekės, nes nebuvo laikytasi visų kokybės kontrolės taisyklių, o jų šis atšaukimas neabejotinai brangiai kainavo.)

4.14 Darbuotojų ir visų į darbo vietą patenkančių asmenų atveju etiketės gali būti išsamesnės, nes poveikis ten dažniausiai didesnis ir (arba) ilgiau trunkantis, poreikis išlaikyti aukščiausias sveikatos ir saugos normas yra kasdienis visų suinteresuotų asmenų prioritetas, o paketai ir laikomas kiekis dažniausiai būna didesni. Todėl ir šiuo atveju netrūksta papildomos informacijos, kurios didžiąją dalį remiantis ES ar kitais teisės aktais privaloma pateikti prieš pristatant žaliavas arba tarpinį produktą tolesniam

perdirbimui arba per šį pristatymą. JAV tinklalapyje, kuriame, kaip teigiama ankstesniame (2005 m. vasario mėn.) EESRK informaciniame pranešime dėl REACH, buvo įregistruota 1,4 mln. medžiagų saugos duomenų lapų, dabar jų yra daugiau nei 3,5 mln. — tinklalapyje teigiama, kad per dieną įtraukiama apie 10 000. ES skirtos formos medžiagų ir preparatų saugos duomenų lapus reikiama nacionalinėmis kalbomis galima gauti iš daugumos gamintojų ir tiekėjų ir iš keleto centralizuotų šaltinių — Europoje prieš pradedant bet kokių produkto tiekimą jie turi būti pateikti klientams. Kadangi visi gamintojai ir tiekėjai turi pateikti visų savo produktų saugos duomenų lapus visomis atitinkamomis kalbomis, reikalaujama labai daug individualių duomenų saugos lapų ir jie turi būti atnaujinami nuolat arba tada, kai reikalaujama naujuose teisės aktuose — tokiose, kaip šis.

4.15 Be to, neseniai (2007 m. birželio mėn.) veiklą pradėjusiame EBPO portale *eChemPortal* suteikiama nesudėtinga prieiga prie daugelio jos šalių narių vyriausybės ir agentūrų duomenų bazių, įskaitant Europos cheminių medžiagų biuro duomenų bazę. Šiose duomenų bazėse pateikiami duomenys apie dešimtis tūkstančių ES pagamintų ir pateiktų į rinką atskirų medžiagų ir vartojama daugybė akronimų — ESIS (ES), CHRIP (Japonija), OECD HPV (EBPO), SIDS HVPC (UNEP), HPVIS (JAV EPA), INCHEM (IPCS), taip pat geriau žinomi ir nuolat naudojami ES ištekliai — IUCLID, ORATS, HPVCS, LPVCS, ELINCS, EINECS, ir konkretiems sektoriams skirti tinklalapiai, pvz., SEED, EUROPHYT, PHYSAN ir CAT. Visuotiniai koordinuojamomis pagalbinėmis programomis, pvz., *pharmacovigilance* ir *cosmetovigilance*, užtikrinama, kad bet koks neigiamas konkrečių produktų poveikis būtų greitai ir centralizuotai užregistruotas. Turėtų būti skatinama šias bendras pramonės ir reguliavimo institucijų anksatyvo įspėjimo programas taikyti ir kitiems plačiai vartotojų naudojamiems produktams.

4.16 Akivaizdžiai gera naujiena, kad esama šių duomenų šaltinių ir kad jie lengvai prieinami. Dar geriau būtų, jeigu kiekvieną minėtą įrašą tikrai būtų galima atnaujinti — kiekvieną saugos duomenų lapą, kiekvieną įrašą apie produktą, kad atsispindėtų išsamūs įvairiuose valstybių narių ir regioniniuose PSS įgyvendinimo teisės aktuose reikalaujami pakeitimai ir visi suinteresuotieji subjektai nepatirtų nepriimtinių sąnaudų, tačiau vėlgi neaišku, ar į tai išsamiai atsižvelgta poveikio vertinime.

4.17 Vis dėlto ši internete esančios informacijos gausa ir įgyvendinimo teisės aktų apimtis jau tampa našta, teisiniu ir intelektiniu iššūkiu tiek reguliavimo institucijoms, tiek naudotojams. Reglamento (EB) 1907/2006 (REACH) galutinio anglų kalba paskelbto varianto ilgis — 850 puslapių. Teigiama, kad dar neužbaigtų REACH įgyvendinimo projektų (RIP) ir gairių apimtis viršys 10 000 puslapių. Jų galutinė forma ir teisinis statusas dar nežinomi. Dabar aptariamas pasiūlymas dėl PSS —

ilgesnis nei 2 000 puslapių. Vėl reikės šio reglamento ir maždaug 20 paskesnių teisės aktų, įskaitant Direktyvą 1996/82/EB (Seveso II direktyvą), kuriems šis reglamentas darys poveikį, pagrindinių tekstų įgyvendinimo gairių. Taigi netrukus atsakingos ES institucijos ir įstaigos vien šioje srityje bus parengusios arba persvarsčiusios beveik 20 000 puslapių teisės aktų ir pagalbinės medžiagos. Sunku tai laikyti geresnio reglamentavimo pavyzdžiu arba idealiu būdu remti Lisabonos tikslus bei propaguoti idėją, kad centralizuotai administruojama ES išklauso savo piliečius ir juos remia.

4.18 Vis dėlto jeigu šias esmines komunikacijos problemas bus galima išspręsti laiku (tikriausiai suskaidant teisės aktus į aiškiai nustatytus ir suderintus būtinus apibrėžčių elementus, bandymo metodus, baigiamuosius rezultatus, kitus rezultatus, reikiamus procesus, procedūras ir kt., juos paskelbiant ir atnaujinant atskirai, tinkamu, bet skirtingu grafiku, ir nereikalaujant juos visus paskelbti vienu metu kaip pirminius teisės aktus), tada iš tikrųjų bus daug naudos. Duomenimis grindžiama ir visuotinai taikoma PSS turėtų daryti poveikį ir būti orientyras visiems, pasisakantiems apie geriausius būdus saugoti žmonių sveikatą, aplinką ir užtikrinti saugą. Tada nauda gali būti daug didesnė negu gana mažas atitinkamas pasaulio prekybos arba vietos užimtumo padidėjimas, dabar naudojamas kaip ekonominis pasiūlymo pagrindimas.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK pažymi, kad šio siūlomo reglamento priėmimo tvarkaraštis labai griežtas, kad siekiant apriboti vienkartinės pradinės išlaidas įgyvendinimas vyktų tais pačiais terminais, kurie apibrėžti REACH. EESRK taip pat pažymi, kad tai — tik visuotinio proceso pradžia. Šiame procese reikės nuolatinių pokyčių, kuriuos įgyvendins reguliavimo institucijos, įmonės ir kiti tiesiogiai su jais susiję subjektai. Todėl akivaizdžiai reikia suvokti ir išspręsti kuo daugiau pastebėtų problemų ir pagrindinius pasiūlymo elementus įgyvendinti kuo lanksčiau. Kadangi viena gera ir išbandyta sistema keičiama kita, tikėkimės, irgi tokia pat gera sistema, su konkrečiomis nukrypti leidžiančiomis nuostatomis (reikalingomis, kad būtų pakankamai laiko problemoms išspręsti) susijusi rizika maža.

5.2 Kaip pavyzdį galima pateikti Komisijos personalo ir valstybių narių ekspertų parengtą ir į naujojo reglamento VI priedą perkeltą esamos direktyvos I priedą „konvertavimo lentelę“. Nors VI priedas kaip gairės ir naudingas pereinant nuo senų reikalavimų prie naujų, bet buvo apeiti visi reikiami peržiūros ir pritarimo procesai, kuriais iš pradžių buvo grindžiama daugiau nei 1000 puslapių sprendimų. Jeigu šis pasiūlymas taps teisės aktu ir įsigalios nedelsiant, tuomet reikia skirti išteklių nuodugniam patikrinimui, kuris vyktų tuo laiku, kai dauguma įmonių sutelkusios jėgas įgyvendina REACH registracijos reikalavimus. Kadangi dažnai būna taip, kad ES teisės aktai priimami, kai tam

tikri arba visi priedai dar tušti, šiuo atveju irgi galima laikytis panašios krypties, kad nebūtų pažeistas bendras grafikas. Tada išnyks ir atsakomybės už neteisingą reikalavimų „vertimą“ arba „konvertavimą“, kuri šiuo metu, deja, tektų atsakingoms Komisijos tarnyboms, problemos. Faktas, kad kalbama, jog šis procesas išryškins daug dabartiniuose teisės aktuose padarytų klaidų, pirmiausia atsiradus daugiau naujų kalbų, kuriose „vertimas“, įprasta lingvistinė prasme, yra labai svarbus, menkai paguodžia. Atsižvelgiant į duomenų mastą, reikia daryti prielaidą, kad naujos klaidos pasirodys tuo pačiu metu ir to produkto gamintojas ar tiekėjas jas nustatys laiku.

5.3 Panašios pastabos taikytinos visiems pavyzdžiams, kai naująja PSS deramai neapsvarsčius bus sugriežtinta dabartinė klasifikacija ir atitinkamai ženklavimas bei pakavimas ir sustiprintas kitoks su šiuo pasiūlymu susijusių transportą reglamentuojančių arba paskesnių teisės aktų poveikis. Tai gali įvykti tam tikrų plačiai naudojamų vartotojams skirtų produktų, pvz., namų ūkyje naudojamų valymo priemonių, ir kitų produktų atveju, kai naujojoje PSS reikalaujamas ženklavimas perteklinis ir gana absurdiškas. Dažnai cituojamas pavyzdys „išpylęs įprastai naudojamą valymo priemonę, naudotojas turėtų nusirengti visus drabužius ir išplauti juos toje pačioje valymo priemonėje“ tik sugadins sistemos ir ją taikančių asmenų reputaciją. Tai tikrai neužtikrins aukštų žmonių sveikatos, saugos ir aplinkos apsaugos normų. Todėl būtina 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nukrypti leidžiančią nuostatą „akivaizdžiai nereikalingi ... teiginiai etiketėje nepateikiami“ taikyti atsargiai.

5.4 Taip pat susirūpinimą kelia per dideli klasifikavimo reikalavimai — tam tikrose jurisdikcijose šia praktika siekiama apriboti gamintojų atsakomybę, bet tai tikrai nepadaeda deramai apsaugoti darbuotojų ar vartotojų. Konkrečiai kalbant, šiame pasiūlyme tinkamai neatskiriami dirginti galintys (t. y. tam tikrais atvejais galintys sukelti laikiną, vėliau išnykstantį odos paraudimą ar patinimą) produktai ir esdinantys produktai (t. y. galintys visam laikui ir galbūt nepataisomai nuėsti odą, pvz., esant stiprios rūgšties, šarmų arba deguonies poveikiui). Vien jau „kenksmingumo akims“ tikimybė kur kas dažnesnė ir tam tikrais atvejais gali būti pavojingesnė, nes kyla apakimo rizika. Kai ši tikimybė yra, ji turėtų būti nurodyta tinkamu ir lengvai atpažįtamam ženklu. Visą šią padėtį blogina privalomi arba savanoriški gyvūnų naudojimo produktų bandymams apribojimai — produktų, kurių baigiamieji rezultatai netrukus bus nauji, o pardavimui vartotojams numatytas jų ženklavimas ir pakavimas priklauso nuo patvirtintos klasifikacijos. Kadangi šie produktai greičiau bus ne taisyklė, o išimtis, trumpalaikės nukrypti leidžiančios nuostatos užtikrintų, kad pasiūlymas įsigaliotų nedelsiant.

5.5 Perteklinis ženklavimas taip pat turi nepageidaujamą poveikį pakavimui, nes, pvz., apsaugą nuo vaikų turinčius dangtelius taip pat sunku atidaryti ir vyresniems arba silpniems

naudotojams. Patarimai apie atsargų produktų tvarkymą ir laikymą kasdieniniame gyvenime dažniausiai vertingesni negu įtaisai, kuriais jie padaromi vartotojui neprieinamais arba kurie galiausiai verčia palikti talpas atidarytas arba supilti turinį į ne tokias saugias alternatyvias talpas. Vartotojai, pasiremdami naudingomis etiketėmis, sveiku protu ir kasdieniniu stebėjimu, suvokia, kad su tokiais produktais kaip orkaitės ir kanalizacijos valikliai turi būti elgiamasi labai atsargiai; jie taip pat dažniausiai neblogai sugeba nesusižeisdami elgtis su skalbimo milteliais arba kietomis indaplovių tabletėmis. Ženklinant visas jas kaip „ėsdinančias“ signaliniu žodžiu „pavojus“ nepasiekama jokie tikslo ir tai kenkia visam procesui.

5.6 Minėtieji pavyzdžiai taip pat kelia abejonių, ar buvo patikrinta, kaip įvairias naujas (ir senas) piktogramas, signalinius žodžius ir frazes suvokia įvairi pasaulio visuomenė. Nors jau per vėlu keisti esamus JT pasiūlymus dėl PSS, galėtų būti naudingi tam tikri papildomi žodžiai arba pateikiami aiškumą didinantys pakeitimai. Ypač apgailestaujama, kad buvo atsisakyta plačiai pripažinto oranžiniame fone pavaizduoto juodo „Šv. Andriaus kryžiaus“ ženklo. Praeis daug laiko, kol naujieji ženklai bus tinkamai atpažįstami ir, kol plačiai nepaplitę naujieji ženklai, rizika vartotojams bus didesnė. Todėl turėtų būti kuo greičiau pradėtos (ir centralizuotai finansuojamos) informavimo parduotuvėse programos, skirtos padėti visiems nuolat perkantiems mažmeninės prekes. Reikia papildomai išnagrinėti ir vartotojams skirtus produktus internetu perkančių asmenų poreikius, nes tada etiketė pirkimo metu matoma retai.

5.7 Kalbant apie preparato ar mišinio sudedamųjų dalių nustatymą, šioms dalims nustatyti pasiūlyme pagrįstai reikalaujama naudoti CAS registracijos numerius (kurie dabar apima daugiau nei 32 mln. organinių ir neorganinių medžiagų, turinčių iš dalies arba visiškai apibrėžtą struktūrą, iš kurių maždaug 13 mln. klasifikuojamos kaip galimos įsigyti komerciniu būdu, dažnai labai mažu kiekiu), taip pat IUPAC, CAS ir kitus pavadinimus. Tačiau būtų teisinga pažymėti, kad šie pavadinimai skirti ne pavojui ar rizikai, o struktūroms apibrėžti. Jie retai būna naudingi pagalbos tarnyboms ar apsinuodijimo centrams, nes jiems retai būna specialių priešnuodžių. Tačiau teikiant nukentėjusiajam pirmąją pagalbą kritinę reikšmę gali turėti sprendimas, ar sukelti vėmimą, ar neutralizuoti medžiagą skrandyje. Taip pat kritinė gali būti galimybė bet kuriuo dienos ar nakties metu, bet kurią savaitės dieną susisiekti su gamintoju konkretesnės konsultacijos. Būtent ši informacija, o ne vieno arba keleto sudėtingo mišinio sudedamųjų dalių oficialus cheminis pavadinimas ir molekulinė struktūra, turėtų būti įtraukta į etiketę ir panaudota nelaimės atveju.

5.8 Galima daryti išvadą, kad tais atvejais, kai konkrečios sudedamosios dalies įvardijimas siekiant apibrėžti jos absoliučiąją cheminę sudėtį yra vertingas tik konkurentui ir dėl to tikrasis gamintojas praranda intelektualinės nuosavybės teises, turėtų būti išsaugotos dabartinėje bendrųjų preparatų direktyvoje

įtvirtintos apsauginės nuostatos. Apskritai ši problema aktuali tik „didelio efektyvumo skysčiams“, pvz., tepalinėms alyvoms ir kitiems aukštų technologijų preparatams, kurių sąlytis su vartotojais paprastai ribotas, o bendrieji pavojai akivaizdūs nepaisant to, ar preparatuose yra konkrečių sudedamųjų dalių, ar ne.

5.9 Dėl minėtų dalykų kyla siūlomo žodžio „mišiniai“ vartojimo problema. Šiuo žodžiu turėtų būti vadinama tik medžiagų, kurias galima atskirti fizikinėmis priemonėmis, sistema, kad ji nebūtų painiojama su „junginiu“ arba „medžiaga“ (kurių šiomis priemonėmis atskirti negalima). Į šią apibrėžtį suplakamos gana skirtingos medžiagų sistemos (natūraliai gamtoje randamos rūdos, mineralai, koncentratai ir augalų ekstraktai) ir „preparatai“, kurių pagrindinis tikslas — specialiai sukurtas mišinys, kurio sudedamosios dalys žinomos ir iš jų galima pagrįstai nustatyti galutinio produkto keliamą pavojų. Lydiniai (ir stiklas), žinoma, nepriklauso nė vienai šių kategorijų ir tiek šiame pasiūlyme, tiek REACH turėtų būti reguliuojami atskirai ir tinkamiau. Taip pat neaišku, kodėl atliekų srautai kaip kategorija apskritai neįtraukiami. Tam tikrais atvejais ji turėtų būti kaip „medžiagos“ įtraukiami į EINECS sąrašo kategorijas „šlamai“ ir „dumblo atliekos“. Kyla įspūdis, kad sumaišyta natūralios būsenos rūda turi būti klasifikuojama (tam nėra akivaizdaus tikslo, nes nėra tikėtinas sąlytis su vartotojais ir neįmanoma rasti jos pakaitalo), o geležies laužui arba mišrioms popieriaus atliekoms, kurios nenutrūkstamos apdorojimo ir perdirbimo į antrines žaliavas operacijomis turi būti apdorojamos „esamos būsenos“, pasiūlymas netaikomas. Visos pirmiau nurodytos medžiagos turi būti saugiai tvarkomos darbo vietoje, bet tai nėra pagrindinė klasifikavimo priemonė ir iš tikrųjų šie produktai retai būna ženklinami arba pakuojami. Konkretūs sektoriui arba darbo vietai taikomi teisės aktai paprastai numato geresnę apsaugą.

5.10 Kad ir kokios būtų apibrėžtys, jos turėtų būti ne vien paimtos iš PSS arba verčiančios informacijos ieškoti kituose dokumentuose, o įtrauktos į šį pasiūlymą visos. Tai būtų gera galimybė pirmą kartą apibrėžti sąvoką „cheminė medžiaga“ ir „cheminis“. Jeigu ši sąvoka tapati „medžiagos“ sąvokai, tą reikia aiškiai nurodyti. Tuomet taptų aiškesnė ir šio pasiūlymo bei kitų daug daugiau nei vien siaurai apibrėžtos „cheminių medžiagų“ pramonės produktus reglamentuojančių direktyvų taikymo sritis. Taptų aišku, kad žodžio „chemikalas“ pakeitimas žodžiu „cheminė medžiaga“ vieno bendro žodžio neturinčiomis kalbomis nereiškia, kad esama alternatyvios (ir tikriausiai netoksiškos) „necheminės medžiagos“. Tikimasi, kad tuomet sumažėtų ir geranoriškų, tačiau beprasmių teiginių, pvz., „daugumoje gaminių yra cheminių medžiagų“ (1) (kas yra kituose?) arba „cheminės medžiagos naudojamos beveik visose darbo vietose“ (2) (kas naudojama kitose darbo vietose?). Žinoma, EESRK suvokia, kad visos sąvokos turi būti nuosekliai vartojamos visuose teisės aktuose. Vis dėlto EESRK nesutinka, kad koks nors vienas teisės aktas yra „fundamentalesnis“ negu kiti (arba jeigu taip ir būna, tuomet šiam pasiūlymui tai tikrai

(1) Paimta iš Komisijos „dažniausiai užduodamų klausimų“ sąrašo apie REACH.

(2) Paimta iš JK DEFRA rekomendacinių pastabų Parlamento nariams dėl šio pasiūlymo.

taikytina), ir visiškai nesutinka, kad visi suinteresuotieji asmenys turėtų perskaityti visus susijusius teisės aktus nuo pradžios iki galo vien tam, kad išsiaiškintų, ką reiškia vienas ar kitas žodis. Tai tampa svarbu, nes dėl vertimo į skirtingas kalbas atsiranda skirtumų, kurių nėra originale, o skirtumai, kurie yra gyvybiškai svarbūs, išnyksta. Pavyzdžiui, žodis „produktas“ yra vartojamas neutralia prasme bet kurioms prekėms nurodyti, kurios gali būti perkamos arba naudojamos darbo vietoje, arba jas naudoja vartotojas. Visiškai neketinama jo padaryti sinonimu žodžiui „gaminys“, kuris ES ir kitų šalių teisės aktuose turi specialią reikšmę. Tokios problemos nekyla anglų kalboje, bet kitose kalbose jų gali pasitaikyti. Nepaisant to, kokia būtų padėtis, skirtumas turi išlikti. Kita kalbinė ir kultūrinė painiava taip pat turėtų būti nustatyta ir jos išvengta. Pavyzdžiui, žodžiai „aplinka be medžiagos“ Europoje, greičiausiai, būtų vartojami kalbant apie visatą. JAV šie žodžiai reiškia mokyklą, kurioje draudžiama vartoti alkoholinius gėrimus ir rūkyti. Daugelio šalių kultūrų populiarioje spaudoje, bet kuris asmuo, ant kurio rankų ar darbužių rasta „chemikalų“, laikomas teroristu.

5.11 Kiekvieno atveju visiems, įskaitant plačiąją visuomenę, turi būti aišku, kokią reikšmę ketinta perduoti įvairiais vartojamais žodžiais. Ekspertai galėtų susidomėti, kodėl žodį „pavojus“ uždrausta vartoti kartu su žodžiu „įspėjimas“, nors abu šie žodžiai dažnai vartojami kartu kituose rizikai sumažinti skirtuose pranešimuose. Jeigu žodžio „dangerous“ (liet. *pavojingas*) prasmė bent kiek skiriasi nuo žodžio „hazardous“ (liet. irgi *pavojingas*) prasmės, tai turi būti aiškiai nurodyta. Bent jau anglų kalba jų prasmę atskirti sunku. Reikėtų vengti „m-factor“ (liet. *daugiklis*) ir panašių santrumpų, kurios prasmingos tik tais atvejais, kai į vietos kalbą išverstas žodis „daugiklis“ irgi prasideda raide „m“. (Dabartiniuose teisės aktuose nuolat nurodomos „R“ ir „S“ frazės, atitinkamai reiškiančios riziką ir saugą, reiškia tik tai, kad teisės aktai buvo rengiami anglų kalba mažai atsižvelgiant į kitomis kalbomis kalbančių asmenų poreikius.)

5.12 Atsižvelgiant į bendrą šio pasiūlymo taikymo sritį ir siekiant, kad procesas nepaskęstų duomenyse apie daugelį milijonų medžiagų, perduotų mažu ar itin mažu kiekiu, būtų naudingas per metus parduodamu kiekiu, pakuotės dydžiu ar svoriu arba žinomu toksiškumu grindžiamas ribinis dydis. Į šiuo metu taikytinų etikečių spektrą būtų naudinga įtraukti ir mažo kiekio — moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai skirtų pavyzdžių perdavimui iš vienos laboratorijos į kitą tinkamą etiketę, kurioje būtų nurodoma, kad „produktas neišbandytas ir neklasifikuotas“ ir „skirtas naudoti tik specialistams“. (Alternatyvus naujasis pasiūlymas netaikyti reglamento „moksliniams

tyrimams bei taikomajai veiklai skirtoms medžiagoms ir mišiniams“, tačiau tik jeigu jie naudojami tokiomis sąlygomis, tarsi jie būtų priskiriami prie „kancerogeniškų, gemalo ląstelių mutageniškų arba toksiškų reprodukcijai medžiagų“, yra netinkamas ir turėtų būti išbrauktas. Nėra įrodymų, kad laboratoriniams pavojams būtinas prioritetas statusas arba kad, priešingai, nei visi mano, laboratorijoje dirbantiems asmenims trūksta žinių ir todėl jie priklauso rizikos grupei. Vis dėlto jeigu tai būtų įrodyta, geresnis būdas būtų iš dalies keisti ES teisės aktus, kuriais reglamentuojama gera laboratorinė praktika.)

5.13 Taip pat reikėtų užtikrinti, kad siūlomas klasifikavimo ir ženklinimo procesas, kaip ir dabar, visiškai atspindėtų į rinką pateikiamų atskirų medžiagų ir preparatų arba mišinių savybes, kurios yra savaime pavojingos. Bet koks gamintojų atliekamų neoficialių arba nereguliuojamų minimalių rizikos vertinimų, apimančių galimus arba ateityje tikėtinus naudojimo būdus, taikymas turėtų būti išbrauktas, nes jis neatitinka nei esamų ES teisės aktų, nei JT pasiūlymo dėl PSS.

5.14 Kalbant apie vykdymo užtikrinimą, ataskaitų teikimą ir baudas už nesilaikymą, pasiūlyme atsakomybė gana pagrįstai perkeliama valstybėms narėms ir reikalaujama, kad atitinkamos nuostatos būtų „veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“ ir kad apie jas valstybės narės praneštų Komisijai ne vėliau kaip per aštuoniolika mėnesių nuo reglamento įsigaliojimo datos. Vis dėlto EESRK pažymi, kad šiuo pasiūlymu, kaip ir esamais teisės aktais, siekiama suderinti ne klasifikavimo rezultatus, o klasifikavimui taikomus kriterijus ir procesus. Todėl baudos greičiausiai bus mažos, darys mažą poveikį ir jų taikymą bus sunku užtikrinti, palyginti su gamintojų noru visapusiškai ir tinkamai apsaugoti darbuotojus ir vartotojus, nuo kurių priklauso jų verslas. Esant tokiai padėčiai viso pasiūlymo tinkamumas, sprendžiant apie jį atsižvelgus į kitus teisės aktus, pvz., REACH, lieka neaiškus.

5.15 Galiausiai reikės įvertinti įvairiose jurisdikcijose gautų duomenų kokybę siekiant užtikrinti, kad juos būtų galima tarpusavyje palyginti ir kad jie tikėtų būdingiems naujų ir sudėtingų medžiagų, įskaitant nežinomos ar kintamos sudėties medžiagas, pavojams nustatyti. Šioje srityje irgi skirstoma į kategorijas, tai, pvz., atlieka Cheminio pavojaus pranešimų draugija. Specialistų patikrinti duomenys taip pat prieinami Cheminių medžiagų toksiško poveikio registre. Nematyti, kad šioje srityje būtų apibrėžtas tinkamas procesas, skirta ištekliai ar biudžetas, nors daroma prielaida, kad tai turėtų būti padaryta JT lygmeniu.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų

(2008/C 204/14)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 27 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Mario Campli.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad būtų strategiškai naudinga atnaujinti išsamias diskusijas dėl ES kokybės politikos bendrąja prasme, užtikrinant sinergiją tarp teisinių reikalavimų maisto produktų saugos, aplinkos ir socialinių reikalų srityje (taip pat siekiant sukurti potencialų ES kokybės ženklą) ir teisinių nuostatų, keliančių įvairių ES regionų tradicinių maisto produktų ir gaminių, atitinkančių aukštesnius standartus, statusą.

1.1.1 Siekiant geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų (GN) sistemos veiksmingumo, EESRK mano, kad reikia:

— aiškesnės ir paprastesnės įgyvendinimo tvarkos;

— tik nepriklausomoms ir akredituotoms (pagal ISO/EN ⁽¹⁾ reikalavimus, taikomus sertifikavimo įstaigų akreditavimui) viešosioms ir (arba) privačioms įstaigoms leisti atlikti tikrinimus;

— toliau keisti teisinę sistemą, susijusią su ginčų sprendimu siekiant užkirsti kelią tokio pobūdžio problemoms ir (arba) spręsti jas išvengiant ilgo, varginančio ginčų nagrinėjimo teisme, pvz., įpareigojant valstybes nares imtis veiksmų, kai pažeidžiamos Bendrijos taisyklės ⁽²⁾, kuriant arbitražo įstaigas neteisminiam ginčų sprendimui ir t. t.

EESRK mano, kad atliekant persvarstymą, po kurio buvo priimtas Reglamentas (EB) Nr. 510/2006, į šiuos trūkumus buvo tik iš dalies atsižvelgta ir kad juos būtina šalinti, nes pradėjus taikyti šią sistemą ES nepriklausančioms valstybėms minėti trūkumai gali kelti dar didesnių problemų.

⁽¹⁾ Tarptautinė standartizacijos organizacija.

⁽²⁾ Žr. 2008 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendimą (Parmezano byla).

1.1.2 Veiksmingumo klausimu EESRK siūlo nustatyti priemones, užtikrinančias produktų reputaciją rinkoje bei stiprinančias GN valdymo tarnybas, ir sukurti aiškias ir realias specifikacijas, kurias garantuotų tikrai nepriklausomi, veiksmingi ir efektyvūs tikrinimai.

1.1.3 Todėl EESRK rekomenduoja užtikrinti reikalingą konsensuą dėl specifikacijų turinio, kai teikiamos paraiškos registruoti gaminių, taikant prašančiosios asociacijos reprezentatyvumo kriterijus taip, kad būtų galima garantuoti pakankamą konsensuso lygį net ir dėl sudėtingų, kontraversiškų aspektų.

1.1.4 Tuo pačiu veiksmingumo klausimu EESRK pabrėžia, kad GN vis dažniau turi būti traktuojamos kaip viena iš valstybių narių esminių kaimo plėtros priemonių, naudojama kartu su antrojo ramsčio priemonėmis visais įmanomais atvejais, ypač neseniai į ES įstojusiose šalyse ir nepalankioje padėtyje esančiose vietovėse apskritai.

1.1.5 Galiausiai, EESRK mano, kad GN sistema — traktuojama kaip gera galimybė kaimo plėtrai — turi būti suderinta su nuolat augančiais vartotojų etikos, socialiniais, aplinkos apsaugos ir kitokio pobūdžio lūkesčiais. Toks požiūris, jeigu jis taptų partnerystės su kitais pasaulio kraštais strategija, ypač sudarant tinkamai reguliuojamą ir kontroliuojamą galimybę importuoti GN produktus iš besivystančių šalių, galėtų užtikrinti stipresnį konsensuą dėl kilmės vietos nuorodų ir paskatinti daugiašales derybas.

1.1.6 Kalbant apie GN produktų statuso stiprinimą, EESRK mano, kad būtina labiau remti iniciatyvas, populiarinančias Bendrijos prekių ženklus, kad suinteresuotiems subjektams būtų suteikta daugiau informacijos ir kad vartotojams būtų lengviau atpažinti GN produktus, ypač tose šalyse, kur jie yra mažiau žinomi, siekiant didesnio GN produktų asortimento, vienosios jų pasiskirstymo Europos Sąjungoje ir didesnės paklausos rinkoje.

1.1.7 Mokslinių tyrimų ir informacijos apie sistemos poveikį ES regionams ir rinkoms skleidimo klausimu EESRK rekomenduoja tinkamai ir vienodai skleisti įvairių Komisijos tarnybų atliktų sėkmingų tyrimų rezultatus visose valstybėse narėse ir visiems suinteresuotiems subjektams.

1.1.8 EESRK rekomenduoja tarptautines prekybos derybas dėl geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų įtraukti į didesnio masto tarptautinio bendradarbiavimo politiką. Šioje srityje reikia energingiau ir ryžtingiau atnaujinti daugiašalių derybų paketą (*Susitarimo dėl intelektualios nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS)*), 23 straipsnio taikymo srities išplėtimas visiems GN produktams, tarptautinis registras, techninė pagalba besivystančioms šalims), tuo pačiu metu veiksmingai vedant papildomas dvišales derybas.

1.2 Toliau Komitetas konkrečiai aptaria šešias temas, kurias Komisija nurodė būsimos politikos peržiūros srityje (žr. ES Tarybos 2720-as posėdis, 2006 m. kovo 20 d.):

1.2.1 Pirmoji tema „Saugomų geografinių nuorodų ir saugomų kilmės vietos nuorodų pripažinimas komponentais (ingredientais)“. EESRK mano, kad visiems suinteresuotiems subjektams, priklausantiems prašančiosioms asociacijoms (apsaugos konsorciams ir kt.), reikia susitarti dėl kriterijų ir parametrų, nustatytų į GN produkto sudėtį įeinantiems ingredientams, kurie yra būtini norint galutinį produktą pažymėti SGN ir SKVN etiketėmis.

1.2.2 Antroji tema „Alternatyvių priemonių, pavyzdžiui, prekės ženklų, naudojimas geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugai“. EESRK mano, kad prekės ženklų naudojimas siekiant apsaugoti GN, be abejonės, yra priimtinas sumanymas. Vis dėlto, jis neišspręs tarptautinės kilmės vietos nuorodų apsaugos problemos, nes tai būtų sudėtinga (atsižvelgiant į potencialiai suinteresuotų šalių skaičių) ir brangu (t. y. įmanoma tik didelėms komercinėms organizacijoms, turinčioms pakankamai finansinių lėšų) ir neužtikrintų visiškos apsaugos.

1.2.3 Trečioji tema „Produktų, kuriems taikomas reglamentas, apimtis, ypatingą dėmesį skiriant druskai, augalų (žolelių) mišiniam,

gaminiam iš vytielių ir pagardams“. EESRK palankiai vertina Bendrijos sistemos atvėrimą paraiškoms, prašančioms patvirtinti kilmės vietą produktams, kurie griežtąja prasme nėra žemės ūkio produktai (druska, augalų (žolelių) mišiniai, gaminiai iš vytielių, pagardai ir kt.) siekiant populiarinti vietovės kaimo kultūrą. EESRK taip pat rekomenduoja išplėsti minėtą taikymo apimtį visiems dar nesvarstytiems žemės ūkio produktams.

1.2.4 Ketvirtoji tema „Žaliavų kilmės nustatymas“. Atsižvelgdamas į tai, kad visi suinteresuotieji subjektai sudaro savanoriškas profesines sutartis, kaip numatyta dabartinėje paraiškų dėl kilmės vietos nuorodos patvirtinimo teikimo tvarkoje, EESRK rekomenduoja kad suteikiant SKVN būtų atidžiau įvertinamos naudojamos žaliavos, ypač turint omenyje reikalavimą, kad visos žaliavos turi būti kilusios iš nurodytos vietovės.

1.2.5 Penktoji tema „Kriterijai, naudojami įvertinant, ar pavadinimas yra bendrinis“. Atsižvelgdamas, be kita ko, į iki šiol kilusius ginčus, EESRK rekomenduoja sukurti išsamiau apibrėžtas priemones, kurios leistų lengviau įvertinti, ar pavadinimas yra istorinis ir (arba) ar jo reputacija ilgalaikė, pvz., įsteigti instituciją (arba arbitražo įstaigą), kuri atliktų „amortizatoriaus“ funkciją ir (arba) vykdytų potencialių SKVN priežiūrą ES valstybėse narėse, arba kurti kitas panašias neteisminio ginčų sprendimo instancijas.

1.2.6 Šeštoji tema: „Bendrijos simbolių, nustatančių geografines nuorodas ir saugomas kilmės vietos nuorodas, dizainas“. EESRK mano, kad SKVN ir SGN simbolių sujungimas gali kelti pavojų, kad atsirastų nelygybė tarp šių dviejų lygiaverčių koncepcijų, įdiegtų ir prigyusių įvairiose geografinėse srityse. Kadangi reikia užtikrinti, kad vartotojams būtų lengviau atpažinti produktus, reikėtų aiškesnių grafinių skirtumų tarp SKVN ir SGN simbolių (pvz., skirtingų spalvų). Tačiau kiti Europos ženklai (GTG, ekologinė produkcija) turėtų dar labiau skirtis (galbūt taikyti kitokius simbolius).

1.3 Todėl EESRK tikisi, kad apie 2013 m. atnaujinus diskusijas dėl Bendrosios žemės ūkio politikos ateities Europos Sąjungos bendrojoje strategijoje bus visapusiškai ir sistemingai sprendžiamos visos problemos, su kuriomis susiduria Europos žemės ūkio ir maisto produktų sektorius: rinkos politika ir toliau turi būti bendra ir orientuota į kovą su vis didėjančia grėsme prarasti pajamas, kurios priežastis — vis atviresnių ir labiau globalizuotų žemės ūkio rinkų nepastovumas, kaimo plėtros politika turi būti stipresnė ir veiksmingesnė, kokybės politika turi būti suvokiama kaip pagrindinis visos Europos žemės ūkio politikos ateities ramsis, o gamtinių ir energetinių išteklių politika turi būti suderinta ir tvari.

1.4 Galiausiai EESRK ragina valstybes nares plėtoti savo iniciatyvas, kuriomis siekiama kuo didesnio Europos SKVN ir SGN sistemos prestižo, kad būtų lengviau propaguoti tiek savo vietovės žemės ūkio produktus, tiek ir Europos žemės ūkio modelį.

2. Įžanga. Europos geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų sistema: pradinis darbas ir plėtojimas

2.1 Europos pilietinėje visuomenėje pastebima, kad pastaruoju metu vartotojai vis labiau domisi žemės ūkio maisto produktų savybėmis, o tai lėmė saugių maisto produktų paklausos augimą. Į šią paklausą ES reagavo sukurdamą politiką, kuri reglamentuoja kokybiškus žemės ūkio produktus ir kelia jų statusą, įskaitant tiek maisto saugos klausimus („higienos paketas“, atsekamumas ir t. t.), tiek su tam tikrų produktų išskirtinėmis savybėmis susijusius klausimus (kokybės ženklai: ekologiška produkcija, GN). Būtent ši prasmė suteikiama sąvokai „kokybė“ šioje nuomonėje.

2.2 Todėl Europos Sąjungoje buvo parengtos specialios teisinės nuostatos, kuriomis pripažįstami tradiciniai vietiniai produktai, susieti su jų kilmės vieta, t. y. vietiniai produktai, kurių kokybė arba reputacija susijusi su tam tikra ypatinga gamybos sritimi ar regionu arba su žaliavomis ar gamybos metodais, naudojamais tam tikroje apibrėžtoje geografinėje vietovėje.

2.3 Viduržemio jūros baseino Europos valstybėse kilmės vietos nuorodų — kaip produkto tapatybės nustatymo priemonės — apsauga buvo pradėta taikyti XX amžiaus pradžioje. Ji pirmą kartą pradėta naudoti vyno sektoriuje, vėliau imta taikyti ir kitiems žemės ūkio maisto produktams.

2.4 1992 m. Komisija pirmą kartą priėmė bendrą teisinę sistemą dėl žemės ūkio maisto produktų nuorodų, kurios buvo taikomos visoms ES valstybėms narėms. Naujuose teisės aktuose sąvokų apibrėžtys, reikalavimai ir procedūros buvo pasiskolinti iš anksčiau priimtų nacionalinių teisės aktų. Tai įrodo glaudus ryšys tarp europinio termino „saugoma kilmės vietos nuoroda“ (angl. *Protected Designation of Origin*), prancūzų vartojamo termino *Appellation d'Origine Contrôlée*, ispanų — *Denominación de Origen* ir italų — *Denominazione di Origine Controllata*.

2.5 Teisinę sistemą sudarė Reglamentas (EEB) Nr. 2081/92 dėl žemės ūkio produktų ir maisto produktų geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos ir Reglamentas

(EEB) Nr. 2082/92 dėl žemės ūkio ir maisto produktų specifinių savybių sertifikatų. Abu šie reglamentai neseniai buvo atnaujinti atitinkamai 2006 m. kovo mėn. reglamentais (EB) Nr. 510/2006 ir (EB) Nr. 509/2006.

2.6 Reglamentas (EB) Nr. 510/2006 yra susijęs su produktų, kurių specifinės savybės lemia jų geografinė kilmė, nuorodų apsauga, t. y. su saugomomis kilmės vietos nuorodomis (SKVN) ir saugomomis geografinėmis nuorodomis (SGN).

2.6.1 Produktai su SKVN etikete išsiskiria savybėmis, susijusiomis tik su jų kilmės regiono gamtine aplinka ir gamintojų įgūdžiais. Todėl, kai kalbama apie SKVN, visi gamybos proceso etapai — žaliavų rinkimas, perdirbimas ir ruošimas — turi būti vykdomi toje konkrečioje vietovėje ir būtinas labai glaudus ryšys tarp produkto savybių ir jo geografinės kilmės. SKVN pavyzdžiai — alyvuogių aliejus *Huile d'olive de Nyons*, sūris *Parmigiano Reggiano* ir aviena *Shetland Lamb*.

2.6.2 Produktai su SGN etikete taip pat išsiskiria specifinėmis savybėmis, siejančiomis juos su tam tikrais konkrečiais regionais, tačiau tik vienas gamybos proceso etapas turi būti vykdomas toje vietovėje, o naudojamos žaliavos gali būti atvežamos, pvz., iš kito regiono. SGN pavyzdžiai — lašiša *Clare Island Salmon*, apelsinai *Arancia Rossa di Sicilia* ir alus *Dortmunder Bier*.

2.7 Reglamentas (EB) Nr. 509/2006 yra susijęs su žemės ūkio ir maisto produktais, pripažįstamais kaip garantuoti tradiciniai gaminiai (GTG). Ši etiketė naudojama produktams, išsiskiriantiems specifinėmis savybėmis, susijusiomis ne tiek su jų geografinė kilmė, kiek su tradiciniais ingredientais arba gamybos metodais. GTG pavyzdžiai — vytintas kumpis *Jamón Serrano*, alus *Kriek* ir duona *Kalakukko*.

2.8 Reglamentas (EB) Nr. 509/2006 ir Nr. 510/2006 ES Taryba priėmė 2006 m. kovo 20 d. Tame pačiame posėdyje Komisija padarė pareiškimą, kad ji atliks būsimos politikos peržiūrą, susijusią su Reglamenta (EB) Nr. 510/2006 veikimu ir jo tolesniu plėtojimu ⁽³⁾.

2.9 Nauji teisės aktai dėl kokybės nuorodų gerokai supaprastino sistemą. Pvz., anksčiau pretendentai pateikdavo prašymą dėl registracijos atitinkamoms savo šalies valdžios institucijoms, šios jį įvertindavo ir visą medžiagą nusiųsdavo Komisijai, kuri ją dar kartą nuodugnai įvertindavo. Tačiau dabar valstybės narės yra atsakingos už prašymo įvertinimą pagal Europos bendrijos reglamentas ir gaires. Komisijos vaidmuo — paprasčiausiai įvertinti

⁽³⁾ Žr. ES Tarybos dokumentą Nr. 7702/06 ADD 1 (Europos Sąjungos Tarybos 2720-ojo posėdžio (žemės ūkis ir žuvininkystė), įvykusio Briuselyje 2006 m. kovo 20 d., protokolo projekto priedas).

pagrindines sudedamąsias dalis, sujungtas į bendrą dokumentą, kuris tada paskelbiamas Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje. Dar vienas pažangus pakeitimas yra tai, kad trečiųjų šalių gamintojai gali siųsti registracijos prašymus tiesiai Komisijai. Anksčiau prašymai turėjo būti teikiami per nacionalines valdžios institucijas, kurios ne visada turėdavo noro arba galimybių juos įvertinti.

2.10 2007 m. vasario 5 d. Komisija surengė konferenciją dėl maisto kokybės sertifikavimo, gerokai išplėsdama svarstomų klausimų spektrą (sertifikavimo sistemos, kokybės žymėjimo sistemos) ir įtraukdama pagrindinį sveiko maisto klausimą, t. y. kokybę, kuri suprantama kaip ES maisto saugos sistema. Neatsitiktinai pirmojoje šios konferencijos išvadoje sakoma: „Visi (Europoje vartojami) maisto produktai, nepriklausomai nuo to, ar jie gaminamas ES ar importuojami, turi atitikti aukštus produktų saugos ir higienos standartus“⁽⁴⁾.

2.10.1 Tačiau reikėtų pažymėti, kad Nuolatinis maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos komitetas, į kurį įeina Europos Komisijos ir valstybių narių atstovai, 2004 m. gruodžio 20 d. pateikė išvadą, kad atsekamumas — tai reikalavimas, „netaikomas“ maisto produktų importui. EESRK nesutinka su šiuo teiginiu.

2.11 Atsižvelgdama į 2007 m. vasario mėn. įvykusios konferencijos rezultatus, Komisija nusprendė parengti žaliąją knygą dėl žemės ūkio produktų kokybės, kurioje daug dėmesio bus skiriama GN. Ši žaliaji knyga, kurią numatyta paskelbti 2008 m. spalio mėn., bus pagrindas teikti teisės aktų pasiūlymus.

2.12 Kartu Komisija (konkrečiai Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD) rengia dabartinės geografinių nuorodų apsaugos sistemos vidinį įvertinimą, kurio rezultatus numatyta pateikti 2008 m. liepos mėn.

2.13 Ši EESRK nuomonė savo iniciatyva dera su minėtais bendraisiais planais. Vis dėlto, joje siekiama ne aptarti daugybę įvairių anksčiau įvardytų kokybės politikos aspektų ir sunkumų, o sutelkti pagrindinį dėmesį į Europos geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų sistemos veiksmingumą ir efektyvumą ir į susijusių daugiašalių ir dvišalių prekybos derybų klausimą.

2.14 Iki šiol atlikti darbai ir EESRK požiūris šiuo klausimu atspindi nuomonėje savo iniciatyva dėl Vietinių žemės ūkio produktų, kaip naujosios BŽŪP plėtros priemonės, skatinimo (pranešėja P. Santiago)⁽⁵⁾. Be to, nuomonėje dėl BŽŪP ateities (pranešėjas L. Ribbe)⁽⁶⁾ EESRK pabrėžė būtinybę orientuoti Europos žemės ūkį į saugią, aukštos kokybės produktų gamybą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Sistemos įgyvendinimas ir rezultatai: veiksmingumas ir našumas

3.1.1 Reglamentu (EEB) Nr. 2081/92 įvesta sistema apskritai pasirodė esanti veiksminga. Tačiau jos veikimo klausimu EESRK norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į tris vėliau iškilusias problemas, visų pirma šiose srityse:

- specifikacijų patvirtinimo procedūra dažnai yra per lėta ir nesuderinama su pretendentų poreikiais (sunku planuoti pardavimą, komunikacijos strategiją ir kt.) ir todėl yra nenaudinga, ypač toms kilmės vietos nuorodoms, kurios turi potencialo išsivirti rinkoje ir užimti išskirtinę vietą;
- tikrinimus kartais atlieka įstaigos, kurios gali turėti interesų konfliktų arba kurios bet kuriuo atveju nėra pakankamai nepriklausomos, kad galėtų nešališkai atlikti patenkinamo lygio tikrinimus;
- kilmės nuorodų vertinimo kriterijai, kurių pagrindą visų pirma sudaro istorinė tradicija, reputacija, sklaida ir bendrinio pavadinimo klausimas, dažnai yra problemiški dėl vėliau kylančių ginčų arba iškeliamų bylų tiek ES, tiek už jos ribų.

3.1.2 Apskritai sistema pasirodė esanti veiksminga. Nagrinėjami produktai priklauso praktiškai visoms prekių kategorijoms — tai šviežia ir perdirbta gyvulinės ir augalinės kilmės produkcija, gėrimai, žuvininkystės produktai, prieskoniai ir kt., kaip nurodoma I priede, kuriame surinkti 2007 m. gruodžio mėn. duomenys. Remiantis toliau pateikta lentele, SKVN ir SGN ženklais buvo pažymėti 772 produktai. Jeigu, pvz., konkrečiai nagrinėsime 2000–2006 m. užregistruotus produktus, pastebėsime, kad SKVN produktų skaičius išaugo 22 proc., o SGN produktų — 40 proc., t. y. vos per penkerius metus bendras vidutinis augimo rodiklis siekia 29 proc.

⁽⁴⁾ Žr. http://ec.europa.eu/agriculture/events/qualityconference/conclusions_en.pdf.

⁽⁵⁾ OL C 284, 1998 9 14, p. 62.

⁽⁶⁾ OL C 125, 2002 5 27, p. 87.

I priedas.: Iki 2007 m. gruodžio 15 d. AGRI GD užregistruotos geografinės nuorodos ir kilmės vietos nuorodos (http://ec.europa.eu/agriculture/qual/fr/1bbaa_fr.htm)

	DE	AT	BE	CY	DK	ES	FI	FR	EL	HU	IE	IT	LU	NL	PL	PT	CZ	UK	SK	SI	SE	CO	Iš viso
Vaisiai, daržovės ir grūdai	3	3	0	0	1	34	1	27	32	0	0	53	0	2	0	22	0	1	0	0	0	0	179
Sūriai	4	6	1	0	2	19	0	45	20	0	1	33	0	4	1	12	0	12	0	0	1	0	161
Šviežia mėsa (ir mėsos subproduktai)	3	0	0	0	0	13	0	50	0	0	1	2	1	0	0	27	0	7	0	0	0	0	104
Aliejus ir riebalai, alyvuogių aliejus	1	1	1	0	0	20	0	9	26	0	0	38	1	0	0	6	0	0	0	1	0	0	104
Gaminiai iš mėsos	8	2	2	0	0	10	0	4	0	1	1	29	1	0	0	28	0	0	0	0	0	0	86
Mineralinis vanduo	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31
Duona, tešlainiai, pyragai, konditerijos gaminiai, sausainiai ir kiti kepiniai	4	0	1	1	0	7	0	3	1	0	0	3	0	0	0	0	4	0	1	0	1	0	26
Kiti gyvulinės kilmės produktai (kiaušiniai, medus, pieno produktai išskyrus sviestą ir t. t.)	0	0	0	0	0	3	0	6	1	0	0	2	1	0	0	10	0	1	0	0	0	0	24
Kiti I priede nurodyti produktai (prieskoniai ir t. t.)	0	0	0	0	0	4	0	7	1	0	0	4	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1 (*)	21
Alus	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	17
Šviežia žuvis, vėžiagyviai ir moliuskai	3	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	13
Eterinis aliejus	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Sakai ir augalinė derva	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Šienas	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
IŠ VISO	69	12	5	1	3	111	1	155	85	1	4	165	4	6	1	105	10	29	1	1	2	1	772

(*) Kolumbijos kava

3.1.3 GN sistema buvo aptariama įvairiais aspektais specialiose studijose ir tyrimuose (žr. 1999–2003 m. projektą „DOLPHINS“ ir 2004–2008 m. projektą „SINER-GI“, kuriuos finansavo Mokslinių tyrimų GD) (?). Šie vienas po kito vykdomi projektai atskleidė svarbius klausimus, susijusius su Bendrijos GN efektyvumu.

3.1.3.1 Šiuo požiūriu EESRK ypač atkreipia dėmesį į vieną klausimą, susijusį su GN organizavimu ir valdymu (specialias studijas ir tyrimus šia tema koordinavo Bertil Sylvander (Žemės ūkio mokslinių tyrimų nacionalinis institutas, Paryžius) ir Filippui Arfini (Parmos universitetas), bendradarbiaudami su Komisija. Yra trys valdymo tipai:

- regioninis valdymas, kuriame pagrindinis dėmesys skiriamas visų šio regiono suinteresuotųjų subjektų (institucijų, įmonių, asociacijų ir kt.) įtraukimui;
- sektorinis valdymas, kuriuo įtraukiami tik grandinės operatoriai (regionas skirtas tik apibrėžti ribas);
- korporacinis valdymas, kuriame dalyvauja tik kai kurie sektoriaus operatoriai, kurie gali vadovautis vien savo pačių oportunistinėmis paskatomis.

Tačiau kalbant apie veiksmingumą reikia skirti „stiprų“ ir „silpną“ valdymą, nes šiuo atveju „stiprus“ reiškia gebėjimą užtikrinti produkto reputaciją įvairių naudotojų, visų pirma vartotojų, aktyse.

3.1.3.2 Be to, EESRK pažymi, kad GN komercinė sėkmė vis dar nedidelė ir yra reikšmingesnė tik ten, kai gamyba yra gerai struktūruota, gaminami produktai pasižymi išskirtiniais ingredientais, o valdymą atlieka organizacijos, sugebančios kurti verslo tinklus ir veiksmingas prekybos strategijas. Nuodugnus GN produktų turinio, savybių ir, kai reikia, regioninio pobūdžio išaiškinimas iš tiesų turi lemiamą reikšmę užtikrinant kilmės vietos nuorodų sėkmę. Savaiame suprantama, ilgametėmis tradicijomis pasižyminčioms GN lengviau pasiekti šį tikslą, tačiau tai negali atstoti veiksmingų paramos organizacijoms priemonių ir komunikacijos iniciatyvų.

3.1.3.3 Tačiau EESRK pabrėžia, kad GN įtakos ir ekonominės bei socialinės svarbos neįmanoma apibūdinti vien tik naudojantis kiekybiniais ir statistiniais duomenimis, norint įvertinti bendrą, tinkamą parduoti rinkoje produkciją, nes GN įtaka ir poveikis tam tikram regionui arba valstybės narės ar ES prekybos balansui apima įvairius socialinius ir ekonominius aspektus, gerokai peržengiančius žemės ūkio sektoriaus ribas.

3.1.4 EESRK mano, kad vienas labai svarbus GN aspektas — tai GN ir kaimo plėtros santykis. Iš pradžių kilmės vietos ženklinimas buvo produktų apsaugos priemonė, tačiau daugelis kilmės vietos žymų tapo puikia galimybe propaguoti visos geografinės vietovės tradicinės kultūros produktus. Tai aiškiai rodo, kokiais

galimybės būtų galima sukurti įtraukiant į GN ne žemės ūkio kilmės produktus ir kaip tai būtų galima visapusiškai suderinti su seniai galiojančiomis Bendrijos gairėmis dėl kaimo plėtros (1985 m. žalioji knyga, 1988 m. komunikatas dėl kaimo visuomenės ateities, 1995 m. Korko deklaracija).

3.1.4.1 Vietiniai tradiciniai produktai, atlikdami kultūros propagavimo vaidmenį, gali ir privalo tapti ekonominio kaimo vietovių atgimimo varikliu, ypač nepalankioje padėtyje esančiose vietovėse. Tačiau šis aspektas turi būti nagrinėjamas ne tik Bendrijos požiūriu. EESRK pabrėžia, kad, atsižvelgiant į dabartinę Europos sistemą ir galimą Bendrijos prekių ženklų naudojimą ne ES valstybėse, GN koncepcijos ryšys su kaimo plėtra ir jų tolesnis praktinis naudojimas itin patrauklūs besivystančioms šalims. Iš tiesų, pasak pagrindinių tarptautinių institucijų (Maisto ir žemės ūkio produktų organizacijos (angl. FAO), Pasaulio banko), esama loginio ryšio tarp GN sąvokos ir to, ką besivystančiose šalyse galima būtų apibūdinti kaip „vietinės žinios“ arba paprasčiausiai tradicija. Tai požiūris, kurio laikomasi GN vartotojų vadovuose (juose pateikiamos Bendrijos taisyklės ir procedūros), kuriuos FAO ir Pasaulio bankas rengia ir platina besivystančiose šalyse.

3.1.5 Komiteto nuomone, dar vienas klausimas, kurio nederėtų praleisti, — tai palankus GN produktų poveikis tų regionų, iš kurių jie kilę, aplinkai. Iš tiesų, tradiciniai vietiniai produktai gaminami pagal gamybos ir (arba) perdirbimo metodus, daugiausia pagrįstus priemonėmis, kuriose pagal tradiciją beveik arba visai nenaudojami techniniai procesai, kurie galėtų būti kenksmingi aplinkai, ir (arba) netaikomos intensyvios žemdirbystės sistemos, todėl saugoma biologinė įvairovė ir kaimo kraštovaizdis bei aplinka.

3.1.6 Veiksmingumo požiūriu reikėtų atsižvelgti į galimus padėties vystymosi būdus ateityje. EESRK pastebi, kad esama požymių, jog padėtis, kuri iki šiol atrodo nekintanti, gali pasikeisti. Pvz., daugelis tarptautinių maisto produktų gamybos ir prekybos koncernų imasi iniciatyvos įtraukti GN produktus į savo produktų asortimentą, taip šiek tiek nukrypdami nuo tarptautinių prekių ženklų politikos ir globalizuotos rinkos strategijos, nors iki šiol jie ginčijo kilmės vietos nuorodų reikalingumą ir pagrįstumą. Tai labai įdomus precedentas ir jo tolesnė raida gali būti labai svarbi, kai ateis laikas vystyti GN produktus.

3.1.7 Šiuo klausimu tyrimai parodė, kad vietinės gamybos rūšių pokyčiai lėmė tai, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose Europos GN modelio priešininkų (atsiradusių dėl to, kad jų žemės ūkio maisto produktų padėtis yra labai skirtinga, o prekybos strategija dažnai yra visiškai priešinga ES strategijai) gretos šiuo metu pradeda irti. Jungtinėse Amerikos Valstijose taip pat atsiranda pirmosios gamybinės bendrovės, savo

(?) Žr. www.origin-food.org.

produktų sėkmę susiejusios su jų kilmės vietomis, ir jos dabar skundžiasi, kad nėra tinkamos apsaugos. Prie gerai žinomos „Napa Valley“ vynu (Kalifornija) bylos vėliau prisidėjo kiti įvairių JAV valstijų ir Kanados (*Florida Orange*, *Bleuet du Lac Saint-Jean*) produktų gamintojai, kurie pasisako prieš kilmės nuorodų plagijavimą ir konkurencijos iškraipymą kilmės arba kaimyninės valstijose.

3.1.8 Galiausiai EESRK atkreipia dėmesį į bendrąją vartotojų tendenciją teikti reikšmę produktų kilmės vietai, kuri jų laikoma veiksniumi, lemiančiu pirminių pasirinkimą (žr., pvz., Europos projektų „TYPIC“ (2005 m.) ir „DOLPHINS“ (2002 m.) išvadas). Pagal analogiją vartotojai linkę mokėti didesnę kainą už produktus, kurie yra sertifikuoti kaip tam tikros kilmės produktai, nes paprastai manoma, kad šie produktai yra aukštesnės kokybės ir saugesni. Šioje srityje taip pat būtų galima ištirti naujus klausimus, t. y. žaliavų kilmės nustatymas ir GN produktų kaip kitų maisto produktų ingredientų naudojimas.

3.1.8.1 Tačiau EESRK pažymi, kad Europos sertifikavimo sistemų, jų logotipų ir etikečių pripažinimas vis dar nepakanamas ir labai skirtingas. Remiantis Viduržemio jūros regiono aukštųjų agronominių studijų tarptautinio centro CIHEAM pranešimu (dėl Viduržemio jūros regiono maisto produktų identiteto ir kokybės, Paryžius, 2007 m.), 80 proc. Europos piliečių niekada nėra girdėję apie SKVN, o 86 proc. — apie SGN. Tačiau uždavus tą patį klausimą apie atitinkamas nacionalines nuorodas (pvz., Ispanijos *denominación de origen* ar Prancūzijos *appellation d'origine contrôlée*) paaiškėjo, kad apie jas žino daug daugiau žmonių. Todėl be abejonės yra trūkumų ES lygiu skleidžiant žinias apie produktus ir užtikrinant, kad vartotojas juos atpažintų.

3.2 Europos sistema, daugiašalės ir dvišalės prekybos derybos

3.2.1 Strateginiai interesai

3.2.1.1 2003 m. rugsėjo mėn. Kankuno ministrų konferencijos procesas ir rezultatai parodė, kad prekybos derybos jau nebėra paprasčiausi derybų dėl kainų ir muitų tarifų forumai, kuriais siekiama palengvinti abipusį patekimą į rinką, — jose kartu aptariami gamybos modeliai (t. y. gamyba ir maisto produktų rūšys, tradicijos ir istorija). Žinios apie gamybos ir maisto tradicijas bei jų tarpusavio pripažinimas — tai pagrindinė išankstinė sėkmingų prekybos derybų sąlyga.

3.2.1.2 Sėdėdami prie derybų stalo Europos bendrijos atstovai lygina savo konkretų socialinį ir ekonominį modelį su kitais galiojančiais modeliais. Todėl EESRK mano, kad, jei norima, kad Bendrijos derybų iniciatyvos būtų pakankamai svarios ir patikimos, jos turi būti atskira dalimi ištrauktos iš išorinių santykių politiką, į kurią taip pat įeina derybos dėl intelektinės nuosavybės apsaugos ir prekybos. Jei jos įtraukiamos į tokią sistemą, kokybės politikoje gali būti sudaromas taisyklių paketas, suderinamas su platesniu ir bendresniu požiūriu į tarptautinio bendradarbiavimo politiką, kuri šiuo metu įgyja vis didesnę reikšmę pasaulio stabilumui.

3.2.2 Reguliavimo procesas

3.2.2.1 Kaip žinoma, vienas iš pagrindinių Bendrijos teisinės sistemos principų yra laisvas prekių judėjimas Europos bendrojoje rinkoje (EB sutarties 23 straipsnis). Įgyvendinant šią politiką susiduriama su sunkumais dėl itin didelės valstybių narių teisės aktų įvairovės. Be to, istorinis šių skirtumų fonas — sudėtinga, prieštaringa skirtingų tarptautinių taisyklių ir susitarimų sistema, o globalizacija šią padėtį dar pablogina. Todėl itin svarbu visiems ūkio subjektams užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas vis atviresnėje rinkoje. Nuoseklus GN reglamentavimas galėtų padėti pasiekti šį tikslą.

3.2.2.2 Pagrindiniai laimėjimai siekiant suderinimo buvo laipsniškai pasiekti taikant teismo praktiką, kurios pagrindas — ES Teisingumo Teismo sprendimai, kuriuose nuo pradžių buvo taikomas abipusio pripažinimo principas.

3.2.2.3 Tarptautiniu lygiu darbas siekiant bendro požiūrio į geografines nuorodas buvo sudėtinė derybų proceso ir susitarimų dalis iš pradžių dėl pramoninės nuosavybės, po to — dėl intelektinės nuosavybės apsaugos. Paryžiaus konvencijoje (1883 m., 169 valstybės narės), Madrido susitarime (1891 m., 34 valstybės narės) ir Lisabonos susitarime (1958 m., 23 valstybės narės) buvo pripažintas principas, kad produktas yra susijęs su jo kilmės vieta, nors tai ir buvo padaryta tokiu pagrindu, kuris visiškai netenkino teisinio apibrėžtumo, stebėsenos ir galimų klastočių požiūriu.

3.2.3 TRIPS susitarimas: pasiekimai ir aklavietė

3.2.3.1 1994 m. pasirašytame TRIPS susitarime yra skirsnis dėl su prekyba susijusių intelektinės nuosavybės teisių aspektų, skirtas geografinėms nuorodoms.

- a) geografinių nuorodų apibrėžimas (22 straipsnis);
- b) bendrieji visų produktų GN apsaugos standartai (22 straipsnio 2–4 dalys);
- c) vynu ir spiritinių gėrimų geografinių nuorodų papildoma apsauga (23 straipsnis);
- d) būsimos derybos ir išimtys (24 straipsnis).

3.2.3.2 Terminologija, vartojama tarptautiniuose susitarimuose „vietos“ ir „produkto“ ryšiui apibūdinti, rodo, kad šie ryšiai nuolat stiprėja: **kilmės nuoroda** (Madridas, 1991 m.), **geografinė nuoroda** (TRIPS, 1994 m.), **kilmės vietos nuoroda** (Lisabona, 1958 m.). Iš esmės galima būtų sakyti, kad visos kilmės vietos nuorodos yra geografinės nuorodos, tuo tarpu ne visos geografinės nuorodos yra kilmės vietos nuorodos. Įvairių produktų rūšių, susijusių su regionais, sisteminiams skirtinguose tarptautiniuose susitarimuose buvo išnagrinėtas Sabrinio Cernichiaro (Parmos universitetas) daktaro disertacijoje „Geografinių nuorodų tarptautinio pripažinimo politikos analizė“ („Analisi della Politica di riconoscimento internazionale delle indicazioni geografiche“).

3.2.3.3 Nors TRIPS susitarimas — tai svarbi gairė produktų intelektinės nuosavybės apsaugos tarptautinėje prekyboje susitarimų istorijoje, jis paliko daug svarbių neišspręstų klausimų. Jame įdiegtas visuotinis GN apibrėžimas, kuris dabar taikomas 151 valstybėje narėje, ir pateikta bendra ginčų sprendimo sistema. Tačiau kartu reikėtų pažymėti bent tris pagrindinius trūkumus:

- a) neigiamos apsaugos principo įvedimas (valstybės narės gali užkirsti kelią netinkamam GN naudojimui);
- b) neryžtingas, neužtikrintas daugiašalės pranešimo ir registravimo sistemos diegimas (vis dar tebėra du skirtingi, vienas kitam prieštaraujantys taisyklių išaiškinimai: pagal vieną iš jų taisyklės yra privalomos ir saistančios, tačiau pagal kitą — sistema yra savanoriška);
- c) nevienodas traktavimas praktiniame gyvenime (žr. tą patį teisinį šaltinį!) — bendra žemės ūkio produktų apsauga ir papildoma apsauga.

3.2.3.4 Yra ir kitų regioninių susitarimų, susijusių su GN apsauga, pvz., Afrikos intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. AIPO) susitarimas (1977 m. kovo mėn.) ir Afrikos regioninės intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. ARIPO) Bandžulo protokolas dėl žymų (1997 m. kovo mėn.).

3.2.4 Europos gamintojų problemos ir pagrindiniai deramos tarptautinės konkurencijos aspektai

3.2.4.1 EESRK pažymi, kad netinkamos tarptautinės taisyklės sukuria labai rimtų problemų Europos GN produktų gamintojams. Didėjantis piktnaudžiavimas geografinėmis nuorodomis ir GN apsaugos teisinė bazė, kuri įvairiose šalyse labai skiriasi, gerokai iškreipia Pasaulio prekybos organizacijai (PPO) priklausančių valstybių konkurenciją ir prekybą.

3.2.4.2 Pirmasis sunkumas dažnai būna susijęs su tinkamu šios rinkos vidaus taisyklių išaiškinimu. Kai kuriems Europos GN produktų gamintojams pavyko gauti savo vardo apsaugą už Europos Sąjungos ribų, tačiau net ir tais atvejais vis dar yra piktnaudžiavimo, padirbinėjimo ir didelių biurokratinių prekybos kliūčių pavyzdžių. Piktnaudžiavimo atvejai yra tiesiogiai proporcingi GN produkto populiarumui: patiriami didžiuliai finansiniai nuostoliai, o Europos verslo įmonės negali taikyti jokios rinkodaros strategijos, siekdamos užtikrinti vartotojų lojalumą produktui. Apskritai tokia padėtis — tai sukčiavimas vartotojų trečiojoje šalyse atžvilgiu, kenkiantis bendram Europos žemės ūkio ir maisto modelio įvaizdžiui.

3.2.4.3 Šalyse, turinčiose savą specialią GN registracijos sistemą, Europos gamintojai patiria mažiau sunkumų, nors kyla rimtų problemų, kai apsauga susijusi su pavadinimais, kurie

vartojami kartu su tokiais žodžiais, kaip „tipas“ arba „stilius“. Apskritai Europos gamintojai turi patirti didžiules išlaidas ir susidurti su rimtais teisiniais sunkumais, norėdami įrodyti, kad jų GN nėra *bendrinis* pavadinimas.

3.2.4.4 Nesant aiškos, pripažintos tarptautinės sistemos, Europos gamintojai ir toliau eina į rinkas, naudodami saugomus ženklus (privačius įmonių ženklus, kolektyvinius ženklus ir sertifikavimo ženklus). Taikant šią strategiją taip pat susiduriama su dideliais sunkumais. Iš tiesų, tarptautinėse rinkose dažnai pasitaiko prekių ženklų, į kuriuos jau įeina GN pavadinimas, kuri nori registruoti Europos gamintojas. (Šiuo atveju reikia imtis sunkaus uždavinio — teisiškai ginčyti šio ženklo naudojimą). Be to, net ir tuo atveju, kai ženklas įregistruotas, gamintojai gali netekti apsaugos, jei atitinkama rinka uždaryta sveikatos apsaugos sumetimais ir ženklas negali būti nuolat naudojamas.

3.2.5 Dvišalės derybos ir susitarimai

3.2.5.1 Daugiašalės derybas ištikus krizei ir priėjus aklavietę (nors būtina pasiekti derybų lūžį), vis didesnę svarbą įgauna dvišaliai susitarimai tarptautinėse prekybos derybose. Šiuo metu sudaryta apie 300 dvišalių susitarimų, iki 2010 m. šis skaičius gali išaugti iki 400. Ši padėtis kelia susirūpinimą, nes toks susitarimas, turint omenyje pačią jo prigimtį, turi visiškai atitikti PPO daugiašalius susitarimus, o kiekvieno tipo susitarimas turi spręsti tam tikrus konkrečius klausimus: daugiašalės derybos turėtų apimti itin sudėtingus klausimus, pvz., subsidijas, antidempingą ir intelektinės nuosavybės apsaugos taisykles, o dvišaliai susitarimai turėtų spręsti paprastesnius reikalus ir nustatyti šalių prekybos lengvatinius kriterijus.

3.2.5.2 Tačiau EESRK mano, kad ES neturi būti pašalinė stebėtoja, kai pagrindinės pasaulio valstybės derasi ir priima sprendimus dvišaliu pagrindu dėl pagrindinių taisyklių. Ypač kalbant apie žemės ūkio maisto sektorių pastebima, kad dvišaliams santykiams būdingas lankstumas padeda parengti gerą pradžią deryboms pradėti ir pasiekti priimtina, patikrinamą sprendimą. Be to, patirtis rodo, kad šie rezultatai pasiekiami iš dalies dėl to, kad dvišaliai santykiai leidžia teikti techninę pagalbą rengiant teisės aktus, skirtus kai kurių valstybių, pasirašančių susitarimus, administracinėms sistemoms, jei jų sistemos vis dar nėra reikiamo lygio. Be to, tokia būtinybė yra ir daugiašalėse derybose.

3.2.5.3 Prieš kurį laiką ES pradėjo rengti derybas ir pasirašyti dvišalius susitarimus dėl GN žemės ūkio maisto produktų. Šiuo metu tai daroma su beveik visomis ES nepriklausančiais prekybos partneriais dėl visų maisto produktų kategorijų. Į sutartis šiuo metu sistemingai įtraukiamas GN apsaugos klausimas.

3.2.6 GN Dohos derybų raunde: tinkama apsauga yra reikalinga visiems suinteresuotiesiems subjektams

3.2.6.1 Dohos deklaracijos (2001 m. lapkričio mėn.) 18 punkte išdėstyta diferencijuota dvejopa derybinė pozicija:

- a) daugiašalės vynų ir spiritinių gėrimų GN pranešimo ir registravimo sistemos sukūrimo srityje joje aiškiai numatyta („Susitariame vesti derybas (...) iki ministrų konferencijos penktosios sesijos“), kad šis klausimas turi būti įtrauktas į TRIPS derybų darbotvarkę;
- b) tačiau diskusija GN apsaugos išplėtimo, apimant kitus nei vynai ir spiritiniai gėrimai produktus, klausimu šioje deklaracijoje tiesiog perduodama TRIPS tarybai („Pažymime, kad su išplėtimu susijusius klausimus (...) spręs TRIPS taryba“).

3.2.6.2 Pirmuoju punktu nebuvo imtasi jokių veiksmų derybų metu Dohoje priimtiems išipareigojimams įgyvendinti, nepaisant Komisijos derybinių pastangų. Vis dar tebeegzistuoja du tarpusavyje prieštaraujantys šios deklaracijos išaiškinimai: viena vertus, ES, Šveicarija, Indija, Turkija ir kai kurios kitos šalys mano, kad reikia sudaryti susitarimą dėl **privalomo** registro įsteigimo visose PPO valstybėse narėse, kita vertus, JAV, Australija, Naujoji Zelandija ir kt. nori apriboti derybas ir susitarimą **savanorišku** šios priemonės įvedimu ir tik tose šalyse, kurios yra sukūrusios kilmės vietos nuorodų apsaugos vietinę teisinę sistemą (tam tikrą duomenų bazę).

3.2.6.3 Antruoju klausimu, t. y. dėl GN apsaugos užtikrinimo ne tik vynams ir spiritiniams gėrimams, bet ir kitiems produktams, normalios derybos dar turi būti pradėtos.

3.2.6.4 Prieš pat 2003 m. Kankuno konferenciją, TRIPS deryboms neturint jokios realios perspektyvos, Europos Sąjunga nesėkmingai bandė į žemės ūkio derybų darbotvarkę įtraukti 41 kilmės vietos nuorodos daugiašalės apsaugos klausimą, siekdama atkurti maisto produktų, kurių pavadinimai dažniausiai buvo

neteisėtai vartojami tarptautinėse rinkose, patekimo į rinką teisinę apsaugą. Dėl Kankuno ministrų konferencijos nesėkmės derybos įstrigo aptariant šį klausimą.

3.2.6.5 2005 m. PPO paskutinį kartą oficialiai bandė siekti pažangos daugiašalių derybų srityje ir užtikrinti didesnę apsaugą ne tik vynams ir spiritiniams gėrimams, bet ir kitiems produktams⁽⁸⁾. Vis dar tęsiamos techninio pobūdžio diskusijos, remiantis ES pateiktais neoficialiais dokumentais, kuriuose pagrindinis dėmesys dažniausiai skiriamas pasiūlymui, kad užregistravimas daugiašaliame registre turėtų reikšti, jog GN saugoma visose kitose šalyse, nustatant 18 mėnesių laikotarpį prieštaravimams teikti. Pagal šią sistemą priešingų įrodymų pateikimo pareiga tektų prieštaraujančiai šaliai. Buvo pateikti du konkretūs prieštaravimai dėl registro: JAV ir kitos anglakalbės šalys vertina registro teisinį poveikį kaip prieštaraujantį teritoriškumo principui, o besivystančios šalys susiduria su administraciniais sunkumais teikti prieštaravimus dėl užregistravimo registre per nustatytą laikotarpį, kurį jos laiko per trumpu. 2007 m. gruodžio mėn. Komisija oficialiai paragino parengti tekstą, kuris būtų pagrindas tarptautiniam registrai.

3.2.6.6 EESRK mano esant reikalingą atnaujinti derybas dėl šio klausimų paketo (TRIPS 23 straipsnio išplėtimas, apimant visus GN produktus, tarptautinis registras, techninė pagalba besivystančioms šalims), pasikliaudama tuo nauju susidomėjimu, kuris rodomas produktams su kilmės vietos etikete, atsirandantiems kai kurių trečiųjų šalių ir besivystančių šalių vidaus rinkose. Be to, atsirado naujų reiškinių prie derybų stalo, kai Šveicarijos iniciatyva spontaniškai susiformavo „GN draugų“ grupė, kuriai priklauso keletas šalių, dedančių visas pastangas derybų lūžiui pasiekti.

3.2.6.7 Faktiškai, EESRK nurodo, kad geografinės nuorodos — tai vienintelė intelektinės nuosavybės forma, kurios savi-ninkės gali būti viso pasaulio vietos bendruomenės. Todėl PPO įvestas padalijimas šiuo klausimu į šiaurę ir pietus neturi prasmės.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ PPO dokumentas Nr. TN/IP/W/11, 2005 6 14.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo: reagavimas į stichines nelaimes

(2008/C 204/15)

2007 m. rugsėjo 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių taikymo įgyvendinimo 29A straipsniu, nusprendė parengti papildomą nuomonę dėl

Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo: reagavimas į stichines nelaimes.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja **María Candela Sanchez Miguel**.

443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Atstovaudamas pilietinei visuomenei, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) jaučia pareigą prisidėti prie ES vykstančios diskusijos dėl stichinių nelaimių valdymo, laikydamasis prevencijos, intervencijos ir atsakomybės požiūrio, kai nelaimės sukelia žmogaus veikla ar aplaidumas.

1.2 Šiomis aplinkybėmis būtina pažymėti, kad esamuose ES teisės aktuose yra pakankamai nuostatų dėl kai kurių galimų stichinių nelaimių pasekmių išvengimo ar sumažinimo. Tačiau būtina pakartotinai paraginti atsakingas institucijas kontroliuoti, kaip šios nuostatos taikomos visoje ES teritorijoje. Komiteto nuomone, įgyvendinus Vandens politikos pagrindų direktyvą ir susijusius teisės aktus, ypač Potvynių direktyvą, būtų galima sumažinti šių nelaimių pasekmes. Sudarius potvynių valdymo planus ir įtraukus juos į upių baseinų tvarkymo planus, potvynių padarinių nors ir nebūtų visiškai išvengta, tačiau juos būtų galima sumažinti. Panašių rezultatų būtų galima pasiekti ir taikant miškų gaisrų prevencijos nuostatas.

1.3 Reikia nepamiršti ir ryšio tarp nelaimių prevencijos ir mokymo bei švietimo ir būtinybės sukurti deramą informavimo sistemą. Pasitelkus šią sistemą nelaimės konkrečioje teritorijoje atveju būtų galima informuoti specialistus ir visuomenę apie reagavimo būdus. Todėl Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą įdiegtą regioninę civilinės saugos mokymo centrų sistemą.

1.4 Civilinės saugos srityje EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisijai per trumpą laiką pavyko sukurti ne tik regioninio, bet ir tarptautinio masto Europos solidarumo sistemą ir aprūpinti ją reikalingomis priemonėmis. Tai ne tik padeda veiksmingai suteikti pagalbą nelaimės metu, bet ir po to tvarkant nukentėjusias teritorijas. Lisabonos sutarties naujuoju 176 C straipsniu sustiprinami tikslai, kuriuos Europos Parlamentas ir Taryba užsibrėžė šioje srityje.

1.5 Be to, EESRK mano, kad atsakomybė už aplinkos apsaugą turi būti taikoma taip, kaip tai numatyta Direktyvoje dėl atsako-

mybės už aplinkos apsaugą, siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją atlyginti. Šiuo atveju būtina aiškiai nustatyti asmenų, sukėlusių tokias nelaimes kaip miškų gaisrai, atsakomybę. EESRK nuomone, stichinių nelaimių pasekmes galima sumažinti tinkamiau taikant nacionalinius teisės aktus bei informuojant piliečius ir atsakingas institucijas apie apsauginių įstatymų nesilaikymo ir žalingos veiklos pasekmes.

2. Įžanga

2.1 Ne tik Europos Sąjungoje, bet ir visame pasaulyje įvyksta vis daugiau nelaimių. Kai kurios jų, pvz., potvyniai, žemės drebėjimai, gaisrai ir pan. kyla dėl gamtinių priežasčių, kitos yra susijusios su teroristų veikla, kuri sėja baimę tarp gyventojų. Abiem atvejais tiesioginė ir netiesioginė priežastis tam tikru mastu yra žmogaus veiksmai, net jei ketinimų yra nepalyginami.

2.2 ES išpareigojo įgyvendinti prevencines priemones dėl klimato kaitos ne tik įgyvendindama išpareigojimus pagal Kioto protokolą, bet ir priimdama daugelį sprendimų, susijusių su žemės, vandens ir oro apsaugos priemonėmis. Ši prevencijos iniciatyva skirta ne tik padėti išlaikyti ir atkurti ES valstybių narių žemės, jūrų ir atmosferos būklę ir padėti, bet ir kartu paskatinti kitas šalis imtis tokių veiksmų. Be to, Komisija šiuo metu rengia Europos integruotą stichinių nelaimių prevencijos strategiją, kurią pateiks iki 2008 m. pabaigos.

2.3 Be prevencinių priemonių ES parengė Bendrijos sistemą, pagal kurią teikiama pagalba bet kokios nelaimės jos teritorijoje atveju. Tai abipusės pagalbos sistema, skirta ne tik ES valstybėms narėms, kur ji jau ne kartą buvo panaudota, bet ir stichinėms nelaimėms Indijos vandenyne, Pietų Amerikoje ir kt.

2.4 Svarbu išsiaiškinti reagavimo į nelaimes ir humanitarinės pagalbos papildomumą. Abiejų priemonių tikslas iš esmės yra tas pats — sušvelninti nelaimių ir kitų įvykių padarinius gyventojams. Reagavimas į nelaimes priklauso civilinės saugos sričiai,

kuri padeda sumažinti nelaimės padarytą žalą aplinkai bei nuosavybei ES ir už jos ribų, o jai reikalingus išteklius ir komandas siunčia valstybės narės. Humanitarinė pagalba yra teikiama konkrečiose trečiojoiose šalyse. Ją gali teikti ir NVO bei kitos humanitarinės organizacijos. Abiejų šių priemonių taikymo atveju bendradarbiaujama su JTO agentūromis.

2.5 Būtina pažymėti, kad po didžiųjų potvynių visame Elbės baseine įsteigus solidarumo fondą pagalbos teikimas ES pagerėjo. Būtina pabrėžti ir 2001 m. sukurto Civilinės saugos mechanizmo ⁽¹⁾ svarbą. Vėliau šis mechanizmas reformuotas ⁽²⁾ siekiant nedelsiant reaguoti į nelaimės valstybėse narėse arba trečiojoiose šalyse.

3. Prevencinės priemonės

3.1 Prevencija yra pagrindinis principas siekiant apsaugoti ir išsaugoti aplinką bei išvengti galimos žalos gyventojams. Jos tikslas yra tausūs gamtos išteklių naudojimas. Prognozės apie žymų biologinės įvairovės sumažėjimą ir nykimą pasitvirtino ir pralenkė net pačius pesimistiškiausius spėjimus. Be to, kai pusišausvyra gamtoje dar ardoma ir paties žmogaus (dažnai tyčinės) veiklos stichinės nelaimės kartojasi, ir nors jos ir yra stichinės, tačiau jų dažnumas ir padarinių mastas yra neįprasti.

3.2 Prevencinės priemonės, apie kurias kalbėsime šiame dokumente, yra numatytos galiojančiuose teisės aktuose, kitaip tariant, valstybių narių atsakingos institucijos jau turėtų būti jas įgyvendinusios savo šalyse ir kontroliuoti. Apskritai kalbant, kai kurių nelaimių galima išvengti arba sušvelninti jų padarinius. Todėl galima daryti išvadą, kad laikantis galiojančių teisės aktų turėtų būti panašios aplinkos apsaugos sąlygos visoje ES.

3.2.1 Viena iš teisinių priemonių, turėjusių didžiausią poveikį siekiant užkirsti kelią stichinėms nelaimėms, yra susijusi su jūrų ir vandenynų užteršimu angliavandeniliais. Tokio pobūdžio taršos poveikį sušvelninti padėjo ne tik nustatytos tam tikros vežimo sąlygos (laivai dvigubu korpusu), bet ir Erika I bei Erika II paketuose numatytos laivybos priemonės.

3.3 Moksliniai aplinkos tyrimai yra susiję su prevencinėmis priemonėmis. Komitetas jau anksčiau ⁽³⁾ pasisakė už didesni mokslinių tyrimų programų ir aplinkosaugos programų koordinavimą, kad dalis mokslinių tyrimų biudžeto būtų skirta praktiniams moksliniams tyrimams aplinkos srityje.

⁽¹⁾ Tarybos sprendimas 2001/792/EB, Euratomas.

⁽²⁾ Civilinės saugos veiksmų planas buvo sukurtas 1999 m. gruodžio 9 d. Tarybos sprendimu 1999/847/EB ir iš dalies pakeistas 2005 m. balandžio 6 d. Tarybos reglamentu 2005/12. 2007 m. lapkričio 8 d. buvo priimtas Tarybos sprendimas, nustatantis Bendrijos civilinės saugos mechanizmą (nauja redakcija).

⁽³⁾ CESE 578/2003 (OL C 208, 2003 9 3, p. 16–22).

3.4 Prevencija yra susijusi su mokymo bei informavimo priemonėmis, skirtomis ne tik specialistams, bet ir visuomenei, kad stichinių nelaimių atveju apsauga būtų kuo veiksmingesnė. Visose valstybėse narėse reikėtų propaguoti aplinkos apsaugą ir plačiau apie ją informuoti. Be to, ši tema turėtų būti nagrinėjama ne tik universitetuose, bet ir vidurinėse mokyklose.

3.5 Potvynių prevencijos priemonės

3.5.1 Pirmoji šiame dokumente nagrinėjama tema skirta vandeniui. Stichinės nelaimės dažnai siejasi su vandeniu. Tai ne tik potvyniai, cunamiai ir kitos jūrų reiškinių, bet ir vandens trūkumas ⁽⁴⁾, galintis lemti esminius aplinkos pokyčius, pvz., didelės Pietų Europos teritorijos dykumėjimą.

3.5.2 Rengiant bei įgyvendinant Vandens politikos pagrindų direktyvą ⁽⁵⁾ liko spragų, t. y. nebuvo nustatyta tikslo, kokias prevencijos, apsaugos ir pasirėngimo priemones naudoti potvynių atveju. Atsižvelgdama į didelį per vos 10 metų įvykusių nelaimių ir jų aukų skaičių, Europos Komisija parengė komunikatą ir pasiūlymą priimti direktyvą ⁽⁶⁾, skirtą sureguliuoti potvynių pavojų vertinimą ir valdymą. Šiuo klausimu Komisija pasiūlė atlikti dabartinės padėties ir būsimos rizikos analizę bei parengti visai ES skirtą prevencijos ir veiksmų planą.

3.5.3 Padidėjusį potvynių skaičių ES teritorijoje iš esmės lemia du faktoriai — šiuo metu vyrauja bendras ištikimimas, kad klimato kaita daro poveikį visoje Europoje kylančių potvynių dažnumui ir stiprumui ⁽⁷⁾, pirma dėl nereguliarių smarkių liūčių ir kylančio jūros lygio, antra, žmogaus veikla, pvz., statybos darbai upėse, upių krypties keitimas ir kanalų kasimas bei kiti dirvožemio sandarinimo darbai, atliekami neįvertinus pasekmių aplinkai arba nesiėmus atkuriamųjų priemonių. Ši veikla sumažina dirvožemio savybę potvynio metu sugerti perteklinį vandenį. Didėja ir rizika, nes potvyniai padaro vis didesnę žalą, kadangi rizikos zonoje apsigyvena vis daugiau žmonių.

3.5.4 Vadovaudamasis savo ankstesne nuomone ⁽⁸⁾, Komitetas yra ištikinęs, kad būtina įgyvendinti Direktyvoje dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo numatytas priemones.

⁽⁴⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai — „Vandens trūkumo ir sausrų problemos Europos Sąjungoje sprendimas“. COM (2007) 414 galutinis.

⁽⁵⁾ OL L 327, 2000 m. gruodžio 22 d., p. 72 ir tolesni psl.

⁽⁶⁾ Komisijos komunikatas „Potvynių rizikos valdymas, potvynių prevencija, apsauga ir mažinimas“, COM(2004) 472 galutinis., OL C 221, 2005 m. rugšėjo 8 d. p. 35.

2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/60/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo. OL L 195, 2006 m. rugpjūčio 18 d., p. 37.

Tarpvyriausybinių klimato kaitos ekspertų grupė (IPCC), II darbo grupės ataskaita „Poveikis, prisitaikymas ir silpnos vietos“.

⁽⁷⁾ Pasiūlymas dėl direktyvos dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo, COM(2006) 15 galutinis., 2006 1 18.

⁽⁸⁾ Žr. 6 išnašą.

Komisija priėmė Komiteto nuomonėje dėl 2004 m. komunikato pateiktą pasiūlymą įgyvendinant Vandens politikos pagrindų direktyvą įtraukti visas potvynių valdymo priemones. Tai padėtų potvynių valdymo planus įtraukti į upių baseinų tvarkymo planus ir užtikrintų reikiamą viso upių baseino planavimą bei veiksmingų priemonių taikymą vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.

3.5.5 Be to, Komitetas pritaria, kad būtina atlikti išankstinių atskirų upių baseinų potvynio rizikos įvertinimą, suklasifikuojant galinčias patvinti upių atkarpas, kad būtų galima parengti apsaugos priemonių, žemėlapi, kuris palengvintų prevencinių priemonių visų pirma tokių kaip apželdinimas mišku ir miškų atkūrimas kalnų regionuose ir pelkių bei su jomis susijusių ekosistemų apsauga, taikymą. Todėl labai svarbu informuoti ir įtraukti pilietinę visuomenę, nes taip būtų lengviau laikytis atsargumo priemonių.

3.6 Gaisrų prevencijos priemonės

3.6.1 Prevencines priemones šioje srityje būtina sustiprinti. Nors prevencija iš esmės yra valstybių narių atsakomybė, tačiau Bendrija gali padėti valstybėms narėms išvengti stichinių nelaimių — tarp jų ir miškų gaisrų — ir sušvelninti jų pasekmes.

3.6.2 Bendrija turėtų ir toliau svarstyti priemones, pradedant s visuomenės sąmoningumo ugdymu ir baigiant žemėtvarka. Šios priemonės, be kita ko, padėtų ir prisitaikyti prie klimato kaitos.

3.6.3 Taikant šias priemones reikėtų laikytis integruoto požiūrio, turint omenyje skirtingų sektorių sąveiką. Tradiciškai miškininkystei skirtus plotus naudojant miestų vystymui ne tik didina miško gaisrų pavojų, o tuo pačiu ir aplinkos sunaikinimo pavojų, bet ir veikiau tenka galvoti apie gyventojų evakuacijos galimybes, o ne apie prarandamus miško plotus.

3.6.4 Siekiant veiksmingesnės žmonių gyvybių, aplinkos ir kultūros paveldo apsaugos būtina peržiūrėti ir atnaujinti visas Bendrijos finansines priemones, skirtas valstybių narių prevencinei veiklai, kad ji ne tik atitiktų esamą padėtį, bet ir padėtų sukurti atskirų priemonių sinergiją. Valstybės narės, kurioms skiriamos Bendrijos lėšos gaisrų padarinių likvidavimui, apželdinimui mišku ir miškų atkūrimui, privalo gebėti įrodyti, kad bus imtasi veiksmingų prevencinių priemonių gaisrams išvengti.

3.6.5 Panašiai Komisija turėtų ir toliau skatinti keistis informacija tarp valstybių narių, kad būtų užtikrinta gerosios praktikos sklaida. Būtina atsižvelgti į skirtingą atskirų šalių padėtį ir stiprinti regionų bendradarbiavimą.

3.6.6 Prevencinės priemonės turėtų apimti ir teises nuostatas, numatančias civilinę ir baudžiamąją atsakomybę už tyčinį ar netyčinį gaisro sukėlimą.

4. Civilinė sauga

4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad civilinė sauga reglamentuojama Lisabonos sutarties ⁽⁹⁾ naujajame 176 C straipsnyje kaip priemonė skatinti valstybių narių bendradarbiavimą siekiant didinti stichinių nelaimių arba žmogaus sukeltų katastrofų prevencijos ir apsaugos nuo jų sistemų veiksmingumą. Būtina pabrėžti, kad siekiama ne tik paremti valstybės nares, bet ir suderinti veiksmus, kurių imasi ES tarptautiniu lygiu.

4.2 Civilinės saugos veiksmų reguliavimo sistemą sudaro dvi priemonės — Bendrijos civilinės saugos mechanizmas ir Civilinės saugos finansinė priemonė ⁽¹⁰⁾. Europos Komisijoje įsteigtas Monitoringo ir informacijos centras veikia visą parą. Jis yra sukaupęs duomenų bazę apie visų valstybių narių turimas civilinės saugos priemones; kartu į šią bazę įtraukti ir kai kurie labai naudingi karinių duomenų bazės duomenys. Be to, centras administruoja Bendrijos programas parengties srityje, įskaitant mokymo programas ir pratybas.

4.3 Pastarųjų metų patirtis, pvz., neseniai kilę gaisrai Graikijoje, parodė šio centro koordinavimo darbo svarbą. Tačiau galima dar daug ką tobulinti, todėl EESRK paragino centrui skirti daugiau lėšų darbui šioje srityje. Tai leistų Monitoringo ir informacijos centrui apsirūpinti personalu ir tapti ekstremalių situacijų centru, galinčiu iš anksto numatyti potencialias krizes, įvertinti jų vystymąsi, imtis prevencinių veiksmų ir teikti bei koordinuoti civilinės saugos pagalbą ES ir už jos ribų.

4.4 ES turėtų dėti daugiau pastangų mokymui ir pratyboms civilinės saugos srityje siekiant geresnės parengties didelėms nelaimėms. Geriausias būdas tai pasiekti — įsteigti Europos civilinės saugos mokymo institutą, susietą su nacionaliniais kompetencijos centrais. ES institucijos turėtų nedelsdamos apsvarstyti pasiūlymus sukurti tokią struktūruotą sistemą.

4.5 Europoje jau įdiegtos išankstinio perspėjimo sistemos dėl daugumos pagrindinių pavojų, išskyrus cunamius. Tai labai didelis trūkumas. Atsižvelgiant į didėjančią piliečių judumą Europoje ir visame pasaulyje, vienodų perspėjimo sistemų ir protokolų nebuvimas kelia nerimą.

⁽⁹⁾ OL C 306, 2007 m. gruodžio 17 d.

⁽¹⁰⁾ Be to, kai kuriose valstybėse veikia su stichinėmis nelaimėmis susijusių mokslinių tyrimų ir informacijos institutai, kurie labai prisideda prie šių reikšmingų prevencijos.

4.6 2005 m. Europos Komisijos pasiūlyti patobulinimai padėjo pagerinti Bendrijos civilinės saugos mechanizmo, visų pirma kaip regioninio ir tarptautinio solidarumo instrumento, veikimą ES. Todėl turėtų būti dedamos visos pastangos sukurti skubiausiai ir veiksmingiausiai pagalbos priemonei bet kokios nelaimės atveju. Tam būtini iš anksto numatytos procedūros arba pagalbos planai, kurie būtų išbandyti per mokymus ir atnaujinami, remiantis jų metu įgyta patirtimi ir rezultatais.

4.7 Siekiant užtikrinti tinkamą veiksmų koordinavimą, planuose turi būti numatytas palydovinio ryšio, naujausių žemėlapių ir tinkamų priemonių naudojimas. Šias priemones turi valdyti ES. Pagalbos planai turi tapti solidarumo ir veiksmingumo tarptautiniu mastu standartu.

4.8 Naujajame Bendrijos civilinės saugos mechanizme numatyta, kad valstybės narės savo turimais ištekliais steigia civilinės saugos padalinius. Tai leistų sukurti ES greitojo reagavimo mechanizmą didelių nelaimių atveju. Valstybės narės turėtų kuo greičiau nustatyti šiuos padalinius ir pradėti jų mokymus, pirmiausia gaisrų gesinimo srityje. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pradėjus veikti Bendrijos civilinės saugos mechanizmui, šiuos padalinius būtų galima skubiai dislokuoti.

4.9 Pastaruoju metu įvykusios nelaimės parodė, kad nepaisant ES solidarumo, mobilizuotų pajėgų ne visada pakanka. Todėl pasinaudojant nelaimių scenarijais reikėtų išsamiai išanalizuoti esamus trūkumus. Nustačius, kad ES trūksta konkrečių priemonių arba kad rezervinės Europos civilinės saugos pajėgos būtų pranašesnės veiksmingumo ir ekonomiškumo požiūriu, ES turėtų sukurti tokias pajėgas.

4.10 Be to, atkuriant nukentėjusias vietas reikėtų konsultotis su vertinimo grupėmis ir ES koordinatoriais, kadangi jie turi daugiau žinių apie tokių vietovių atkūrimą ir tai padėtų išvengti spekuliacijų atvejų, kurių, deja, pasitaiko po miškų gaisrų.

4.11 Veiksmų ne ES šalyse atveju, priemonės, kurių imamasi pagal civilinės saugos mechanizmo programą, turi būti vertinamos kaip neatsiejama ES užsienio politikos ir humanitarinės pagalbos dalis ir laikomos ES solidarumo su šiomis šalimis ženklu.

4.12 Galiausiai, būtina apibrėžti humanitarinių organizacijų vaidmenį civilinės saugos srityje. Teikiant pagalbą už Bendrijos ribų, veiksmus būtina koordinuoti su specialius įgaliojimus turinčiais humanitarinės pagalbos teikimo partneriais, pvz., Jungtinėmis Tautomis, Raudonojo Kryžiaus arba Raudonojo Pusmėnulio judėjimu, tarptautinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis.

5. Atsakomybė už aplinkos apsaugą

5.1 Būtina pabrėžti, kad stichinių nelaimių padarytų nuostolių atveju prevenciniai teisės aktai neturėjo norimo

poveikio, kad atsakomybės už aplinkos apsaugą teisinės sistemos kūrimas užtruko pernelyg ilgai ⁽¹⁾ ir kad kol kas parengtas tik antrasis baudžiamosios teisės normų aplinkos apsaugos srityje projektas ⁽¹²⁾.

5.2 Negalima užmiršti, kad nacionaliniai teisės aktai šioje srityje yra labai skirtingi, o tai lemia galiojančių teisės aktų iškraipymą. Faktiškai nėra Bendrijos mastu suderintų atsakomybės už aplinkos apsaugą teisės aktų. Nepavyko nustatyti bendro įpareigojimo atkurti ar išvalyti nuo stichinių nelaimių nukentėjusias teritorijas, nes tai yra ne ES teisės kompetencija. Be to, daugelyje ES regionų principas „teršėjas moka“ yra netaikytinas.

5.3 Gali pasireikšti ir kiti veiksniai, pvz.: žala aplinkai gali būti padaryta keliose valstybėse, o tai reiškia, kad taikomos skirtingos teisės sistemos. Be to, yra dar viena didelė kliūtis, būtent tai, kad kompetenciją dalijasi skirtingos institucijos — vietos valdžios, regioninio ir valstybės lygio — o tai lemia konfliktus nustatant atsakomybę už padarytą žalą, kadangi šios institucijos gali būti atsakingos ir už žalos atitaisymą.

5.4 Kaip numatyta direktyvoje, su atsakomybe susijusių teisės aktų taikymo sritis yra žalos aplinkai išvengimas ir atitaisymas, remiantis Bendrijos teisės aktais dėl biologinės įvairovės, vandens ir dirvožemio užteršimo. Tai plačiai apibrėžiama, darant nuorodą (bet ne išimtinai) į galiojančius Bendrijos teisės aktus. Todėl būtina pabrėžti, kad kaltininkui galima iškelti bylą dėl atsakomybės vien už tai, kad jis nesilaikė direktyvos III priede išvardytų galiojančių aplinkos apsaugos teisės aktų.

5.5 Pirmasis atsakomybės režimas taikomas direktyvos III priede išvardytai profesinei veiklai, kuri yra potencialiai arba realiai pavojinga. Daugiausia tai veikla žemės ūkio ar pramonės srityje, kuriai reikalingi leidimai, kaip apibrėžta Direktyvoje dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės bei veikla, kurios metu į vandenį arba į atmosferą išmetami sunkieji metalai, kartu pavojingų cheminių preparatų gamyba konkrečiose gamyklose. Šiai sričiai priskiriama ir veikla atliekų tvarkymo srityje (tarp jų veikla, susijusi su sąvartynais ir šiukšlių deginimo įrenginiais) arba veikla, kurią vykdant naudojami genetiškai modifikuoti organizmai arba mikroorganizmai. Taikant šį režimą operatorius gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, net jei jis nėra kaltas. Antrasis atsakomybės režimas taikomas visai likusiai profesinei veiklai, neišvardytai direktyvos III priede. Jis taikomas tik jau padarytos arba neišvengiamai gresiančios žalos Bendrijos teisės aktais saugomoms rūšims ir natūralioms buveinėms. Operatorius šiuo atveju traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik tada, jei jis veikė tyčia arba aplaidžiai. Šioje direktyvoje dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą taip pat numatytos kai kurios išimtys jau padarytų arba neišvengiamai gresiančių nuostolių aplinkai atveju.

⁽¹⁾ Direktyva dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti, OL Nuomonė CESE 452/2002.

⁽¹²⁾ 2001 m. buvo pateiktas pirmasis pasiūlymas priimti reglamentą, kurį Taryba atšaukė. Vėliau su EESRK buvo konsultuojamasi dėl naujo pasiūlymo (COM(2007) 51 galutinis — 2007/0022 COD), kuriame buvo ginamas Teisingumo Teismo 2005 m. rugsėjo 13 d. sprendimas, patvirtintas 2007 m. spalio 17 d. sprendimu dėl Komisijos kompetencijos rengti teisės aktus nusikaltimų aplinkai srityje.

5.6 Žalos aplinkai gali būti atitaisyta dviem būdais — žalą padaręs operatorius gali pats imtis atstatomųjų priemonių ir tokiu atveju pats tiesiogiai jas finansuoja arba kompetentinga institucija paveda įgyvendinti atstatomąsias priemones trečiajam asmeniui, o išlaidas išieško iš žalos sukėlėjo. Siekiant veiksmingesnių rezultatų abu šiuos metodus galima derinti.

5.7 Direktyvoje numatyta, kad esant daugiau nei vienam žalos sukėlėjui, valstybės narės pačios sprendžia, kaip padalyti išlaidas. Šiuo atveju galimi du būdai — bendroji atsakomybė

arba dalinė atsakomybė. Ši dviguba sistema turėtų padėti priderinti direktyvas prie valstybių narių teisinių sistemų, tačiau labai sudėtinga nustatyti, kas už kiek atsakingas. Todėl šią sistemą sunku įgyvendinti praktiškai.

5.8 Galiausiai reikia pabrėžti, kad operatoriams, kuriems taikomi vandens, dirvožemio ir biologinės įvairovės teisės aktai, nustatyta privaloma finansinė garantija užtikrina, kad žala bus atitaisyta veiksmingai ir kartu padeda išvengti neigiamų šių operatorių nemokumo pasekmių.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams (Nuomonė savo iniciatyva)

(2008/C 204/16)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 27 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Metka Roksandić, bendrapranešėjis Pedro Almeida Freire.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę, 118 narių balsavus už, 56 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK apgailestauja, kad Komitetas nebuvo paprašytas pateikti nuomonę dėl siūlomos direktyvos, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams, nors direktyvos įžangoje teigiama, jog į tokią nuomonę buvo atsižvelgta. Siūloma direktyva nepriklauso vienai iš įprastų sričių, kuriose su Komitetu konsultuotis yra privaloma, tačiau EESRK mano, jog tokiais ir panašiais atvejais būtina tartis su pilietinės visuomenės atstovais, nes minėti atvejai susiję su reguliavimu svarbiose srityse, kurios priklauso ne vien laisvės, saugumo ir teisingumo sričiai, tačiau taip pat turi įtakos užimtumui ir socialinei politikai.

1.2 EESRK savo iniciatyva nusprendė parengti nuomonę dėl šio pasiūlymo priimti direktyvą. Komitetas mano, kad rengiant ir įgyvendinant šią Europos Komisijos siūlomą direktyvą, kuria

numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams, organizuotai pilietinei visuomenei, visų pirma socialiniams partneriams, tenka svarbiausias vaidmuo.

1.3 Iki šiol priimtose nuomonėse ⁽¹⁾ Komitetas pabrėžė, jog būtina vienu metu imtis veiksmų sukurti sąlygas legaliai imigracijai ir šalinti neteisėtos imigracijos priežastis.

⁽¹⁾ Žr. 2004 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl sąsajų tarp legalios ir nelegalios migracijos, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 157, 2005 6 28).

Žr. 2005 m. birželio 9 d. EESRK nuomonę dėl žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimų, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 286, 2005 11 17).

Žr. 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 65, 2006 3 17).

1.4 Komitetas pritaria siūlomai direktyvai, kadangi ji iš tikrųjų skatina pagarbą žmogaus teisėms. Vis dėlto Komitetui kyla tam tikrų abejonų dėl siūlomos direktyvos turinio, jos paskelbimo laiko ir pasiūlymų dėl teisės aktų eilės tvarkos. Nelegaliai esančių imigrantų užimtumas yra glaudžiai susijęs su rinkos veikimu ir apskritai neteisėtu užimtumu, todėl nebus galima jam sukliudyti vien tik darbdaviams taikomomis sankcijomis.

1.5 Kadangi ES lygiu dvi skirtingos su imigracija susijusios Europos Komisijos darbo sritys yra susietos, t. y. laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė bei užimtumo ir socialinė politika, Komitetas norėtų pabrėžti, kaip svarbu suderinti galiojančius Europos Sąjungos teisės aktus su šiuo metu rengiamais įstatymais dėl legalios ir nelegalios imigracijos. Komitetas mano, kad nelegalios imigracijos nebus galima išspręsti uždariant sienas ir taikant prievartos priemones.

1.6 Būtina skubiai reglamentuoti legalią migraciją ES viduje ir imigraciją į ES, o taip pat stengtis kovoti su neoficialiu darbu. Komitetas rekomenduoja Komisijai kruopščiai išnagrinėti galimybę taikyti papildomas priemones kovai su neoficialiu darbu.

1.7 Tarptautinė patirtis parodė, kad sėkmingai kovoti su neoficialiu darbu galima tik tada, jei vienu metu imamasi priemonių keliose srityse. Pavyzdžiui, sudarant teisėtos imigracijos sąlygas darbuotojams tuose sektoriuose, kuriuose dažniausiai pasitaiko nelegalių imigrantų užimtumas, būtina rengti informavimo ir švietimo kampanijas ir parodyti neoficialaus darbo pasekmes. Be to, turi būti laikomasi darbdaviams taikomų vienodų sankcijų politikos, neatsižvelgiant į neoficialiai dirbančio asmens pilietybę. Todėl numatyta direktyva turėtų būti dalis didesnio priemonių paketo, skirto kovai su neoficialiu darbu, taikoma taip pat nelegaliems imigrantams, o ne vien Komisijos siūloma pagrindinė politikos priemonė.

1.8 Komitetas norėtų pabrėžti, kaip svarbu veiksmingai įgyvendinti direktyvą valstybėse narėse, kurioms tenka nelengvas uždavinys, nes i) kontrolės institucijos neturi pakankamai kvalifikuotų darbuotojų, ii) kyla sunkumų skirstant pareigas suinteresuotoms institucijoms, ir iii) yra daug bendrovių, kurias numatoma kontroliuoti.

1.9 Komitetas mano, kad reikėtų sutvirtinti tuos direktyvos pasiūlymus, kurie duotų praktinės naudos. Komiteto siūlomi pakeitimai ir papildymai pateikiami skyriuje „Konkrečios pastabos“. Jų tikslas — geriau paskirstyti atsakomybę ir pagerinti be reikiamų dokumentų dirbančių asmenų padėtį. Jeigu šie pasiūlymai bus ignoruojami, tokie darbuotojai gali būti dar labiau išnaudojami.

2. Įžanga

2.1 Siūloma direktyva yra vienas iš keleto teisėkūros pasiūlymų, kuriuos pateikė Europos Komisija atsižvelgdama į savo

komunikatus dėl teisėtos migracijos politikos plano (2005 m.) ⁽²⁾ ir politikos prioritetų kovojant su nelegalia trečiųjų šalių piliečių imigracija (2006 m. liepos mėn.) ⁽³⁾. Šiuose komunikatuose Komisija siūlė mažinti nelegalią imigraciją į ES skatinančius veiksnius teigdama, kad svarbiausias iš jų yra galimybė susirasti darbą. Valstybėms narėms buvo siūloma įvesti panašias sankcijas darbdaviams, kurie įdarbina trečiųjų šalių piliečius, ir jas veiksmingai taikyti. Europos Sąjungos Taryba pritarė Komisijos pasiūlymui ⁽⁴⁾ 2006 m. gruodžio mėn.

2.2 Po šio pasiūlymo priimti direktyvą, 2007 m. buvo pateikti:

— Komisijos komunikatas dėl apykaitinės migracijos ir Europos Sąjungos bei trečiųjų šalių judumo partnerystės ⁽⁵⁾;

— Pasiūlymas priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų ⁽⁶⁾;

— Pasiūlymas priimti Tarybos direktyvą dėl vienos paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodų teisių ⁽⁷⁾;

— Komisijos komunikatas dėl kovos su nedeklaruojamu darbu stiprinimo ⁽⁸⁾.

3. Siūlomos direktyvos santrauka

3.1 Direktyva siekiama mažinti darbdavių siūlomo darbo patrauklumą reikiamų leidimų neturintiems migrantams (siūloma mažinti „traukos veiksnį“). Sustiprindama valstybėse narėse galiojančias priemones, direktyva užtikrintų, kad i) visos valstybės narės reikiamų leidimų gyventi neturinčių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams numatytų panašias sankcijas ir ii) jas veiksmingai taikytų.

3.2 Direktyva yra susijusi su imigracijos politika, o ne su darbo arba socialine politika. Jos teisinis pagrindas yra EB steigimo sutarties 63 straipsnio 3 dalies b punktas. Direktyva buvo parengta mažinti nelegalią imigraciją į ES.

3.3 Pasiūlymas nėra skirtas legaliai imigracijai ir užimtumui, prieštaraujančiam suteiktam gyventojų statusui (studentų arba turistų atveju), arba neoficialiam trečiųjų šalių piliečių darbui.

⁽²⁾ COM(2005) 669 galutinis.

⁽³⁾ COM(2006) 402 galutinis.

⁽⁴⁾ 2006 m. liepos 19 d. Komisijos komunikatas dėl politikos prioritetų kovojant su nelegalia trečiųjų šalių piliečių imigracija, COM (2006) 402 galutinis.

⁽⁵⁾ COM(2007) 248 galutinis.

⁽⁶⁾ COM(2007) 637 galutinis.

⁽⁷⁾ COM(2007) 638 galutinis.

⁽⁸⁾ COM(2007) 628 galutinis.

4. Pasiūlymo turinys

4.1 Direktyva draudžia įdarbinti nelegaliai ES esančius trečiųjų šalių piliečius. Už pažeidimus būtų taikomos sankcijos (kurios gali būti administracinio pobūdžio) baudų forma, o įmonėms būtų galima taikyti kitas priemones, pvz., atimti teisę gauti valstybės subsidijas arba susigrąžinti tas subsidijas ir atimti teisę sudaryti viešųjų pirkimų sutartis. Už rimtus pažeidimus būtų taikomos baudžiamosios sankcijos.

4.2 2 straipsnyje pateikiama užimtumo apibrėžtis, kuri naudojama šioje direktyvoje. Darbdaviai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems už užmokestį dirba trečiosios šalies pilietis.

4.3 Darbdaviai privalo: i) prieš įdarbindami trečiosios šalies pilietį patikrinti, ar tas asmuo turi leidimą gyventi šalyje, kuris galiotų mažiausiai visos įdarbinimo trukmės laikotarpiu, ir ii) galimam patikrinimui saugoti to dokumento kopiją. Tada darbdaviai laikomi įvykdę savo pareigas, išskyrus atvejus kai, pateiktas dokumentas yra akivaizdžiai netinkamas. Tik įmonės ir juridiniai asmenys privalo informuoti valstybių narių kompetentingas institucijas likus ne mažiau kaip savaitei iki trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo pradžios ir darbo sutarties nutraukimo.

4.4 Darbdaviai, kurie nesilaiko draudimo įdarbinti nelegaliai šalyje gyvenančius trečiųjų šalių piliečius, bus baudžiami pritaikant efektyvias, proporcingas ir atgrasančias sankcijas. Už kiekvieną pažeidimą darbdaviams taikomos baudos, jie įpareigojami padengti trečiosios šalies piliečio grąžinimo į kilmės šalį išlaidas (darbdavys privalo sumokėti tokiems trečiųjų šalių piliečiams nesumokėtą atlygį už jų darbą, visus nesumokėtus mokesčius ir socialinio draudimo įmokas). Pagal 10 straipsnį, tam tikromis aplinkybėmis pažeidimas, kai yra padaromas tyčia, gali būti traktuojamas kaip baudžiamasis nusikaltimas.

4.5 Valstybės narės taip pat turi nustatyti pinigines baudas (baudos ir trečiųjų šalių piliečių grąžinimo į jų kilmės šalį išlaidų padengimas) ir kitas sankcijas (įskaitant laikinai atimamą teisę gauti viešąsias išmokas ir dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose, jau skirtose viešojo ES finansavimo susigrąžinimą, laikiną arba ilgalaikį objektų uždarymą). Taip pat numatyta juridinių asmenų atsakomybė ir galimos sankcijos. Galiojančias valstybių narių nuostatas dėl juridinių asmenų atsakomybės galima taikyti toliau.

4.6 Jeigu darbdavys yra subrangovas, valstybės narės turi užtikrinti, kad pagrindiniam rangovui ir subrangovui būtų taikoma solidarioji atsakomybė už visų finansinių sankcijų ir laiku nesumokėtų mokesčių mokėjimą.

4.7 Darbdavys privalo sumokėti visas nesumokėtas įmokas ir mokesčius už atitinkamą trečiosios šalies pilietį. Be to, valstybės narės gali įgyvendinti mechanizmus, užtikrinančius, kad išieškojimo procedūros būtų taikomos automatiškai trečiosios šalies piliečiui nepateikiant skundo. Darbo santykių trukmę turėtų būti

bent 6 mėnesiai, nebent darbdavys gali įrodyti kitaip. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad tokie nelegaliai įdarbinti trečiųjų šalių piliečiai gautų visą išieškotą nesumokėtą atlygį, taip pat ir tais atvejais, kai jie grįžo į savo šalį arba buvo į ją repatrijuoti. Baudžiamojo nusikaltimo atveju trečiųjų šalių piliečiai neturi būti grąžinami į kilmės šalį, kol negaus viso nesumokėto atlygio.

4.8 Valstybės narės privalo užtikrinti, kad kiekvienais metais mažiausiai 10 proc. jų teritorijoje įsteigtų bendrovių būtų tikrinamos kontroliuojant nelegaliai šalyje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių užimtumą. Tikrinamos bendrovės atrenkamos remiantis rizikos įvertinimu atsižvelgiant, pvz., į bendrovės sektorių ir bet kokius anksčiau užfiksuotus pažeidimus.

4.9 Valstybės narės privalo perkelti direktyvą į savo teisę per dvejus metus nuo jos paskelbimo ES Oficialiajame leidinyje.

5. Bendrosios pastabos

5.1 Pasiūlyme priimti direktyvą minimos dvi skirtingos Komisijos veiklos sritys, glaudžiai susijusios su imigracijos politikos įgyvendinimu: laisvė, saugumas ir teisingumas bei užimtumas ir socialinė politika. Komitetas neprieštaruja pasiūlyme iškeltai minčiai daryti spaudimą nesąžiningiems darbdaviams ir nelegalioms organizacijoms, prekiaujančioms dokumentų neturinčiais žmonėmis. Komitetas pritaria siūlomai direktyvai, kadangi ja skatinama pagarba žmogaus teisėms.

5.2 Komiteto nuomone, Europos institucijos turėtų atsižvelgti į ES lygiu jau priimtus sprendimus ir:

— užtikrinti, kad šiuo metu rengiami legalios ir nelegalios imigracijos įstatymai atitiktų galiojančius ES teisės aktus,

— išaiškinti jų prasmę ir pasekmes tiek ES migruojantiems žmonėms, tiek iš trečiųjų šalių į ES imigruojantiems asmenims.

Būtina gana aiški pozicija šiais opiais klausimais, kadangi jie susiję ne tik su saugumo, teisingumo ir konkurencijos politika, bet ir su žmogaus teisėmis, o tai savo ruožtu daro įtaką rinkai, keturioms laisvėms, darbo jėgai tiek kolektyviniu, tiek asmeniniu požiūriu. Be to, imigracija ES reikalinga. Iki šiol parengtose savo nuomonėse Komitetas pabrėžė būtinybę vienu metu imtis veiksmų: kurti sąlygas legaliai imigracijai ir nagrinėti neteisėtą imigracijos priežastis.

5.3 Būtina skubiai reglamentuoti legalią migraciją ES viduje ir imigraciją į ES. Migracijos ribojimai valstybėse narėse sukėlė nemažai problemų, trukdė laisvam darbuotojų judėjimui tarp kai kurių valstybių narių ir lėmė tai, kad kai kurie trečiųjų šalių piliečiai, kaip ir ES piliečiai, buvo įdarbinami pažeidžiant įstatymų nuostatas ir buvo darbdavių išnaudojami. Kovos su neoficialiu darbu ES ir atskirose valstybėse narėse priemonės tuo

pačiu pagrindu turėtų būti taikomos visiems tokiu būdu įdarbinamiems asmenims neatsižvelgiant į tai, ar jie yra ES, ar trečiųjų šalių piliečiai. Todėl Komitetas ragina Komisiją išsamiai išnagrinėti galimybę išplėsti siūlomos direktyvos teisinį pagrindą numatant galimybę imtis priemonių kovojant su reikiamų leidimų ar dokumentų neturinčių asmenų nelegaliu darbu.

5.4 Komitetas mano, kad direktyvoje minimas migrantų „traukos veiksnys“, kurį šia direktyva siekiama mažinti, yra ne galimybė neteisėtai dirbti, o veikiau galimybė įsidarbinti kitoje šalyje. Todėl vieno leidimo gyventi ir dirbti gavimo tvarkos supaprastinamas, be jokios abejonės, sumažins traukos veiksnį. Tačiau ir pačios valstybės narės turėtų prisidėti supaprastinant šią tvarką.

5.5 Darbdaviai pabrėžia būtinybę kovoti su nelegaliu darbu ir nesąžininga konkurencija. Tačiau kai kurie darbdaviai, patys nelegaliai įdarbinantys darbuotojus, sukuria nelegalią ir nesąžiningą konkurenciją kitiems, sąžiningiems darbdaviams.

5.6 Nors direktyvos įgyvendinamas tenka valstybių narių atsakomybei, Komisija turėtų suprasti, kad tai nelengvas uždavinys, kadangi i) trūksta administracinės kontrolės institucijų, ii) kyla sunkumų skirstant pareigas tarp atskirų suinteresuotų institucijų ir iii) yra labai daug kontroliuotinių bendrovių. Direktyvos galia turėtų atsiskleisti ją realiai įgyvendinant.

5.7 Europos institucijos turėtų vartoti tas pačias apibrėžtis, kurias vartoja tarptautinės ir regionų organizacijos ir kurie įtvirtinti tarptautinėje teisėje, taigi, yra pripažinti tarptautiniu mastu. Pvz., reikėtų vartoti apibrėžtis „neteisėtas“ arba „be dokumentų dirbantis migrantas“, o ne „nelegalūs darbuotojai“ ar „nelegali imigracija“. Apibrėžtis „nelegali imigracija“ turi labai neigiamą atspalvį. Siūloma direktyva gali dar labiau pagilinti tokį požiūrį ir paskatinti dar didesnę diskriminaciją bei ksenofobiją visų dirbančių migrantų atžvilgiu: jie gali būti tikrinami vien tik dėl išvaizdos.

5.8 Nepaisant tam tikrų abejonų dėl siūlomos direktyvos, Komiteto nuomone, direktyvoje reikėtų sutvirtinti kai kuriuos pateiktus pasiūlymus, kurie galėtų duoti praktinės naudos. Šie pasiūlymai išvardyti skyriuje „Konkrečios pastabos“.

6. Konkrečios pastabos

6.1 **1 straipsnis.** Šis straipsnis turėtų suteikti valstybėms narėms, kurios jau ėmėsi neteisėtą imigracijos reguliavimo priemonių, galimybę išsaugoti darbuotojams palankesnes nacionalines priemones.

6.2 **2 straipsnis.** Apibrėžtis reikėtų iš dalies pakeisti taip:

— „darbas“ (2 straipsnio b punktas) — tai asmens atliekama veikla, **kuri yra atlyginama arba vykdoma ekonominės priklausomybės sąlygomis** kito asmens naudai tam asmeniui vadovaujant;

— „darbdavio“ (2 straipsnio e punktas) ir „subrangovo“ (2 straipsnio f punkto) apibrėžtyse reikėtų paminėti **laikino įdarbinimo agentūras**, kadangi dabartinė apibrėžtis neaiški. Daugelis trečiųjų šalių piliečių įdarbinti tarpininkų, įskaitant agentūras.

6.3 **4 straipsnis (1 dalies c punktas).** Darbdavys turėtų saugoti leidimų gyventi kopijas ilgiau negu įdarbinimo trukmės laikotarpį, kadangi kai kuriuose sektoriuose paprastai sudaromos trumpalaikės sutartys, o darbdaviai dažnai keičiasi.

6.4 **5 straipsnis**

— Tais atvejais, kai darbdavys i) įvykdo savo įsipareigojimus, susijusius su nelegaliu darbu, ii) patikrina leidimus gyventi ir pasilieka reikiamas kopijas, tačiau vėliau paaiškėjus, kad trečiosios šalies pilietis neturi galiojančio leidimo gyventi, darbdavys vis tiek privalo sumokėti visą nesumokėtą atlygį ir įvykdyti kitus direktyvos 7 straipsnyje nustatytus įsipareigojimus. Todėl straipsnio pabaigoje reikėtų įrašyti sakinį: „Tai neturi įtakos jų pareigai sumokėti visą nesumokėtą atlyginimą ir įvykdyti 7 straipsnyje nustatytus įsipareigojimus“.

— Reikėtų įtraukti nuostatą, kad darbdaviai privalo laikytis valstybių narių nustatytos įdarbinimo tvarkos. Gali pasitaikyti, kad darbdaviai tikrins tik leidimus gyventi ir neprašys leidimų dirbti, kurių reikalaujama daugelyje valstybių narių. Taigi, yra galimybė, kad neoficialiai bus įdarbinama vis daugiau trečiųjų šalių piliečių, net jei darbdaviai laikysis direktyvos nuostatų.

6.5 **6 straipsnis**

— Kalbant apie 2 dalies a punkte numatytas sankcijas, reikėtų nurodyti, kad piniginės baudos turėtų būti pakankamai didelės, kad darbdavys prarastų visą pelną, susijusį su kiekvieno trečiosios šalies piliečio nelegaliu įdarbinimu. Taigi, piniginė bauda atitiktų už kiekvieną nelegaliai įdarbintą asmenį numatytą sumą ir didėtų priklausomai nuo nelegaliai įdarbintų trečiųjų šalių piliečių skaičiaus. Privačių darbdavių, nelegaliai įdarbinančių asmenis namų ruošos arba ūkio darbams, pelnas ir darbdavių, kurie nelegaliai įdarbina tris, keturis ar daugiau darbuotojų konkrečiai veiklai atlikti siekiant naudos, pelnas aiškiai skiriasi.

— Reikėtų numatyti padidinti pinigines baudas tiems darbdaviams, kurie ir toliau nelegaliai įdarbina trečiųjų šalių piliečius arba nusižengia pakartotinai. Ši bauda, kaip atgrasymo priemonė, turėtų būti gerokai padidinama kiekvienu atveju, kai nelegalaus įdarbinimo aktas pakartojamas arba tęsiamas.

— Neprotinga tikėtis, kad darbdaviai padengs kiekvieno nelegaliai įdarbinto trečiosios šalies piliečio grąžinimo išlaidas ir sumokės pinigines baudas. Tai reikštų užkrauti darbdaviams atsakomybę, kuri atskirose valstybėse tenka už imigracijos klausimus atsakingoms institucijoms. Pagal 10 straipsnį darbdaviai šias išlaidas padengti privalo tik padarę baudžiamąjį nusikaltimą.

6.6 7 straipsnis

- Reikėtų nurodyti, kad prievolė sumokėti nesumokėtą atlygį taikoma nuo skundo pateikimo dienos, o ne nuo tos dienos, kai jis įgauna teisinę galią.
- Darbuotojai gali ir toliau naudotis jų darbo sutartyje numatytais teisėmis neatsižvelgiant į tai, ar jie turi leidimą gyventi arba dirbti.
- Gali kilti praktinių sunkumų, kai nesumokėtus atlyginimus tenka sumokėti į savo kilmės šalį jau grįžusiam darbuotojui. Į tai reikėtų atsižvelgti. Be to, reikėtų įsitikinti, kad atlyginimas mokamas reikiamam asmeniui.
- Be to, reikėtų aiškiai nurodyti, kad darbdaviai turi apskaičiuoti visą nesumokėtą atlyginimą vadovaudamiesi įstatymais, nuostatais, administraciniais sprendimais ir (arba) kolektyvinėmis sutartimis, kurios paprastai taikomos tokiam darbui.

6.7 8 straipsnyje kalbama apie kitas valstybių narių taikomas priemones.

- Naudinga būtų įtraukti privalomą tokių priemonių sąrašą.
- d punkte minima priemonė dėl laikino arba ilgalaikio padalinių, kurie buvo panaudoti pažeidimui įvykdyti, uždarymo, yra nelogiška, kadangi ji gali turėti įtakos ir legaliai įdarbintiems asmenims. Taikant šią priemonę, reikėtų pasitarti su konkrečių padalinių darbuotojais ir jų atstovais.

6.8 9 straipsnyje apibrėžiama pagrindinių rangovų ir tarpinių subrangovų atsakomybė už skirtų sankcijų ir nesumokėtų atlyginimų mokėjimą. Vertėtų paaiškinti, kokiomis aplinkybėmis straipsnis yra taikomas, o kada netaikomas. Kai kuriuose sektoriuose, kuriuose subrangos grandinė tarp gamintojų ir subrangovų, kurie gamina įvairias dalis skirtingose vietose ir šalyse, yra ilga, pvz., automobilių gamyboje, būtų sunku nustatyti solidariąją atsakomybę. Komitetas mano, kad pagrindiniai rangovai, imdamiesi tinkamų atsargumo priemonių, turėtų išvengti tokios atsakomybės taikymo.

6.9 10 straipsnis

- Šiame straipsnyje pažeidimas yra baudžiamasis nusikaltimas (pagal 3 straipsnį), kai yra padaromas „tyčia“. Kadangi sunku įrodyti, kada pažeidimas padaromas tyčia, baudžiamąjį nusi-

kaltimą geriau apibrėžti kaip pažeidimą, kai darbdavys „žinojo“ arba „galėjo žinoti“ daras baudžiamąjį nusikaltimą.

- Pagal šio straipsnio 1 dalies a punktą išdėstytą pažeidimo apibrėžtį, kiekvienas pasikartojantis 3 straipsnio pažeidimas turėtų būti laikomas baudžiamuoju nusikaltimu.
- Kai pažeidimas laikomas tyčiniu baudžiamuoju nusikaltimu, kaip aprašyta 1 dalies a punkte, svarbu atsižvelgti į tai, kad teismo procesas gali ilgai užtrukti. Yra pavojus, kad ši nuostata bus iš viso netaikoma, jeigu valstybės narės nutartų, kad nustatyti, ar pažeidimas įvykdytas, reikia vadovaujantis teismo arba nacionalinės valdžios institucijos sprendimu per dvejų metų laikotarpį. Kadangi šie procesai gali užtrukti labai ilgai ir atsižvelgiant į tai, kad norint apskusti teismo sprendimą, bus panaudotos visos teisinės priemonės, gali iš viso nepavykti šios nuostatos įgyvendinti praktiškai.
- Įgyvendinant šį straipsnį valstybėse narėse, reikėtų aiškiai paskirstyti kompetenciją tarp sankcijas nustatančių administracinių institucijų ir atskirų kompetentingų teismų siekiant išvengti konfliktų dėl kompetencijos.

6.10 14 straipsnis

- Valstybių narių reikėtų reikalauti numatyti veiksmingus mechanizmus, užtikrinančius, jog procedūros bus įvykdytos operatyviai ir be didesnių sąnaudų.
- Atitinkamai valstybės narės turėtų garantuoti, kad sankcijas nustatančios institucijos nedelsdamos teiks informaciją apie pradėtą taikyti procedūrą atitinkamų šalių atstovams.
- 3 dalyje būtų naudinga numatyti specialų statusą ne tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie dirba arba dirbo išnaudojami ir bendradarbiauja darbdaviui iškeltoje baudžiamojoje byloje, bet ir liudytojams.

6.11 15 straipsnis.

Sveikintina nuostata, kad valstybės narės privalo per metus patikrinti mažiausiai 10 proc. bendrovių. Tačiau siūlomos direktyvos veiksmingumas priklausys nuo to, kaip realiai bus įgyvendinama ši nuostata. Daugelyje valstybių narių šiai nuostatai vykdyti prireiks papildomų darbuotojų ir finansinių išteklių. Jeigu to nebus, dėl papildomų išpareigojimų ne visiems asmenims bus taikomos vienodos sąlygos.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

Šie pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota bent ketvirtis balsų, plenarinėje sesijoje vykusių diskusijų metu buvo atmesti (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

1.7 punktas

Pakeisti taip:

„Tarptautinė patirtis parodė, kad sėkmingai kovoti su neoficialiu darbu galima tik tada, jei vienu metu imamasi priemonių kelyje srityse. Pavyzdžiui, sudarant teisėtos imigracijos sąlygas darbuotojams tuose sektoriuose, kuriuose dažniausiai pasitaiko nelegalių imigrantų užimtumas, būtina rengti informavimo ir švietimo kampanijas ir parodyti neoficialaus darbo pasekmes. ~~Be to, turi būti laikomasi darbdaviams taikomų vienodų sankcijų politikos, neatsižvelgiant į neoficialiai dirbančio asmens pilietybę. Todėl numatyta direktyva turėtų būti dalis didesnio priemonių paketo, skirto derinamui su kovai su neoficialiu darbu skirtomis priemonėmis, kurios taikomos ir nelegaliems imigrantams; o ne vien Komisijos siūloma pagrindinė politikos priemonė.~~“

Balsavimo rezultatai

Už: 64; Prieš: 101; Susilaikė: 9

5.3 punktas

Pakeisti taip:

„Būtina skubiai reglamentuoti legalią migraciją ES viduje ir imigraciją į ES. Migracijos ribojimai valstybėse narėse sukėlė nemažai problemų, trukdė laisvam darbuotojų judėjimui tarp kai kurių valstybių narių ir lėmė tai, kad kai kurie trečiųjų šalių piliečiai, kaip ir ES piliečiai, buvo įdarbinami pažeidžiant įstatymų nuostatas ir buvo darbdavių išnaudojami. Kovos su neoficialiu darbu ES ir atskirose valstybėse narėse priemonės ~~tuo pačiu pagrindu turėtų būti taikomos visiems tokiu būdu įdarbintiems asmenims neatsižvelgiant į tai, ar jie yra ES, ar trečiųjų šalių piliečiai. Todėl Komitetas ragina Komisiją išsamiai išnagrinėti galimybę išplėsti siūlomos direktyvos teisinį pagrindą numatant galimybę imtis priemonių kovojant su reikiamų leidimų ar dokumentų neturinčių asmenų nelegaliu darbu, yra įtrauktos į Komisijos ir socialinių partnerių darbotvarkę ir šiuo metu svarstoma, kaip užkirsti kelią šiam neigiamam reiškiniui. Komitetas rekomenduoja, kad priemonės, skirtos užkirsti kelią nelegaliai migracijai ir neoficialiam darbui, būtų glaudžiai koordinuojamos.~~“

Balsavimo rezultatai

Už: 56; Prieš: 102; Susilaikė: 10

6.6 punktas

Papildyti taip:

„7 straipsnis

- Reikėtų nurodyti, kad prievolė sumokėti nesumokėtą atlygį taikoma nuo skundo pateikimo dienos, o ne nuo tos dienos, kai jis įgauna teisinę galią.
- Darbuotojai gali ir toliau naudotis jų darbo sutartyje numatytais teisėmis nepriklausomai nuo to, ar jie turi leidimą gyventi arba dirbti.
- Gali kilti praktinių sunkumų, kai nesumokėtus atlyginimus tenka sumokėti į savo kilmės šalį jau grįžusiam darbuotojui. Į tai reikėtų atsižvelgti. Be to, reikėtų įsitikinti, kad atlyginimas mokamas reikiamam asmeniui.
- Be to, reikėtų aiškiai nurodyti, kad darbdaviai turi apskaičiuoti visą nesumokėtą atlyginimą vadovaudamiesi įstatymais, nuostatais, administraciniais sprendimais ir (arba) kolektyvinėmis sutartimis, kurios paprastai taikomos tokiame darbe.
- Daugumoje valstybių narių ES darbuotojai turi pateikti skundą atitinkamiems organams nesumokėtam atlyginimui garantuoti. Dėl 7 straipsnio 2 dalies a punkto nuostatos, kad neteisėtai dirbantiems trečiosios šalies piliečiams nebūtina pateikti skundo būtinoms išieškojimo procedūroms pradėti, atsirastų nepateisinami skirtumai tarp trečiųjų šalių piliečių ir kitų ES ar teisėtai dirbančių trečiųjų šalių piliečių.
- Tačiau Komitetas pritaria nuostatai, kad valstybės narės gali nelegaliai esantiems trečiųjų šalių piliečiams suteikti visą pagalbą, kuri jiems reikalinga nesumokėtam atlygiui išsireikalauti, ir straipsnyje tokia garantija turėtų būti numatyta.

- Komitetas mano, kad 7 straipsnio 2 dalies b punkte nurodyta prielaida dėl šešių mėnesių darbo santykių trukmės (šiuo atveju) gali savaime tapti nauju, galingu ir gal būt lemiamu „traukos veiksniu“ neteisėtai imigracijai į ES tiek, kiek neteisėtas darbuotojas dėl to atsiduria daug palankesnėje padėtyje, palyginti su kitais darbuotojais. Be to, akivaizdu, kad toks sprendimas nėra tinkamas trumpalaikių ir labai trumpų darbo santykių atveju (pvz., sezoninis darbas ūkiuose).“

Balsavimo rezultatai

Už: 59; Prieš: 111; Susilaikė: 11

6.8 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„**9 straipsnyje** apibrėžiama pagrindinių rangovų ir tarpinių subrangovų atsakomybė už skirtų sankcijų ir nesumokėtų atlyginimų mokėjimą. Vertėtų paaiškinti, kokiomis aplinkybėmis straipsnis yra taikomas, o kada netaikomas. Pagrindinis rangovas ir subrangovai, kurie tiesiogiai neįdarbina nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių, turėtų būti laikomi solidariai ir individualiai atsakingais ir jiems turėtų būti taikomos 6 ir 7 straipsniuose nustatytos sankcijos tik tuo atveju, jei įrodoma, kad jie žinojo, jog jų subrangovas įdarbino nelegaliai esantį trečiosios šalies pilietį. Kai kuriuose sektoriuose, kuriuose subrangos grandinė tarp gamintojų ir subrangovų, kurie gamina įvairias dalis skirtingose vietose ir šalyse, yra ilga, pvz., automobilių gamyboje, būtų sunku nustatyti solidariąją atsakomybę. Ši nuostata taikytina ir statybų sektoriui. Komitetas mano, kad pagrindiniai rangovai, imdamiesi tinkamų atsargumo priemonių, turėtų išvengti tokios atsakomybės taikymo.“

Balsavimo rezultatai

Už: 57; Prieš: 106; Susilaikė: 8

6.9 punktas

Išbraukti:

„10 straipsnis

- Šiame straipsnyje pažeidimas yra baudžiamasis nusikaltimas (pagal 3 straipsnį), kai yra padaromas „tyčia“. ~~Kadangi sunku įrodyti, kada pažeidimas padaromas tyčia, baudžiamąjį nusikaltimą geriau apibrėžti kaip pažeidimą, kai darbdavys „žinojo“ arba „galėjo žinoti“ daręs baudžiamąjį nusikaltimą.~~
- Pagal šio straipsnio 1 dalies a punktą išdėstytą pažeidimo apibrėžtį, kiekvienas pasikartojantis 3 straipsnio pažeidimas turėtų būti laikomas baudžiamuoju nusikaltimu.
- Kai pažeidimas laikomas tyčiniu baudžiamuoju nusikaltimu, kaip aprašyta 1 dalies a punkte, svarbu atsižvelgti į tai, kad teismo procesas gali ilgai užtrukti. Yra pavojus, kad ši nuostata bus iš viso netaikoma, jeigu valstybės narės nutartų, kad nustatyti, ar pažeidimas įvykdytas, reikia vadovaujantis teismo arba nacionalinės valdžios institucijos sprendimu per dvejų metų laikotarpį. Kadangi šie procesai gali užtrukti labai ilgai ir atsižvelgiant į tai, kad norint apskųsti teismo sprendimą, bus panaudotos visos teisinės priemonės, gali iš viso nepavykti šios nuostatos įgyvendinti praktiškai.
- Įgyvendinant šį straipsnį valstybėse narėse, reikėtų aiškiai paskirstyti kompetenciją tarp sankcijas nustatančių administracinių institucijų ir atskirų kompetentingų teismų siekiant išvengti konfliktų dėl kompetencijos.“

Balsavimo rezultatai

Už: 66; Prieš: 100; Susilaikė: 10

6.11 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

15 straipsnis

„Sveikintina ši nuostata, kad valstybės narės privalo per metus patikrinti mažiausiai 10 proc. bendrovių. Tačiau ~~Siūlomos direktyvos~~ nuostatų efektyvumas priklausys nuo to, kaip ji realiai bus įgyvendinama ~~ši nuostata~~. Valstybės narės bendrovės patikrinimui privalo pasirinkti įvertinusios riziką, t. y., taikydamos tinkamus kriterijus ir atsižvelgdamos ir į tokius veiksnius kaip galimybės konkrečiame sektoriuje įsidarbinti nelegaliai esantiems trečiųjų šalių piliečiams, taip pat, ar anksčiau bendrovėse nebuvo užfiksuota su tuo susijusių pažeidimų. Straipsnyje turi būti atspindėti šie kokybiniai kriterijai ir nurodoma, jog pageidautina, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad mažiausiai 3 proc. taip atrinktų bendrovių bus patikrinta kiekvienais metais. Daugelyje valstybių narių šiai nuostatai vykdyti gali prireikti papildomų darbuotojų ir finansinių išteklių. Jeigu to nebus, dėl papildomų išpareigojimų ne visiems asmenims gali būti taikomos vienodos sąlygos.“

Balsavimo rezultatai

Už: 65; Prieš: 105; Susilaikė: 8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos

COM(2007) 301 galutinis

(2008/C 204/17)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. birželio 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja An Le Nouail-Marlière.

443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 1 - prieš ir 9 susilaukė.

1. Konsultavimosi dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos įvadas

1.1 Būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos (BEPS) teisinis pagrindas yra Amsterdamo sutarties (1999 m.) IV antraštinė dalis „Vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys“, 1999 m. Tamberės (Suomija) aukščiausio lygio susitikime ir neseniai Hagoje įvykusiame aukščiausio lygio susitikime priimti sprendimai. Taip pat reikia priminti jo „funkcines“ ištakas: 1997 m. I Dublino reglamentą, 2003 m. II Dublino reglamentą, įsigaliojusį 2006 m., 1985 m. pasirašytą pirmąją Šengeno sutartį, į kurią 2007 m. įtrauktos naujos valstybės narės. Nereikia pamiršti, kad pirminis tikslas buvo vieningai visoje Europos Sąjungoje vykdyti ir į nacionalinę teisę perkelti 1951 m. Ženevos konvenciją dėl pabėgėlių statuso, kurią ratifikavo dauguma valstybių narių, kad asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, tokia apsauga būtų užtikrinta. Taigi norima Europos Sąjungoje sukurti bendrą pabėgėlių apsaugos erdvę, kurioje būtų laikomasi absoliučiai visų Ženevos konvencijos nuostatų ir vadovaujamosi humaniškomis vertybėmis, kurios yra būdingos visoms valstybėms narėms. Hagos programos veiksmų plane numatyta BEPS pasiūlymą priimti iki 2010 m. pabaigos.

1.2 Prieš pradėdama antrąjį etapą ir įdiegdama savo veiksmų planą, kurį planuojama paskelbti 2008 m. liepos mėn., Komisija, išleisdama šią žaliąją knygą, pradėjo išsamias konsultacijas, kad išsiaiškintų, kokių veiksmų galima imtis pagal dabartinę ES teisinę bazę.

1.3 Svarbiausi Tamberės programos, kuri vėliau patvirtinta priėmus Hagos programą, tikslai: sukurti bendrą procedūrą, nustatyti vienodą statusą, sukurti vienodą teisinę bazę, suteikti vienodą aukšto lygio apsaugą visose valstybėse narėse, užtikrinant, kad Ženevos konvencija būtų visur vienodai įgyvendinama.

1.4 Pirmuoju etapu (1999–2006 m.) priėmus keturias pagrindines teises priemones buvo sudarytas dabartinis *acquis*

ir sukurtas BEPS pagrindas. Komisija prižiūri, kad valstybės narės laiku į savo nacionalinę teisę perkeltų ir įgyvendintų patvirtintas teises priemones.

1.5 Nors pirmojo etapo priemonės vis dar vertinamos, Komisija, atsižvelgdama į tai, jog reikia laiku pateikti pasiūlymus antrajam etapui, kad jie būtų įgyvendinti 2010 m., mano esant būtina jau dabar pradėti išsamiai svarstyti ir diskusijose aptarti būsimą BEPS sąrangą.

1.6 **Komisija taip pat stengiasi pasiekti kuo didesnę valstybių narių solidarumą, sustiprinti visų subjektų pajėgumą, pagerinti bendrą proceso kokybę, užpildyti dabartines spragas ir suderinti dabar galiojančią praktiką įgyvendinant su šiomis užduotimis susijusias priemones, skirtas realiam valstybių narių bendradarbiavimui užtikrinti.**

1.7 Komisijos konsultacijų dokumentą sudaro 4 skyriai ir 35 klausimai: teisinės priemonės, įgyvendinimas, solidarumas ir atsakomybės pasidalijimas, išorės dimensija.

2. Išvadų ir rekomendacijų santrauka

2.1 **Komitetas, atsižvelgdamas į anksčiau šiuo klausimu priimtas nuomones (kurių buvo nemažai), nevyriausybinių organizacijų rekomendacijas, kad pabėgėliams būtų suteikta pagalba, ir į Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro (JTPRVK) ⁽¹⁾ išsakytus pastebėjimus Europos Sąjungai pirmininkaujančioms Portugalijai ir Slovėnijai.**

2.2 Primindamas, kad nuo šiol prieglobsčio klausimus Taryba sprendžia kvalifikuota balsų dauguma, o imigracijos klausimus — vis dar vieningu pritarimu, nors pagal Lisabonos sutartį šie sprendimai turėtų būti priimami kvalifikuota balsų dauguma, rekomenduoja, kad vykdydamos bendrą procedūrą Komisija ir Taryba užtikrintų, kad nepasitaikys ir bus išvengta atsisakymo nuostatų straipsnio (angl. *opt out*), kurį dažnai linkusios priimti kai kurios valstybės narės.

⁽¹⁾ Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiasis komisaras.

2.3 Komitetas pritaria teisingai prieglobsčio sistemai, t. y. sistemai „žmogaus veidu“, kurioje būtinybė apsaugoti prieglobsčio prašytojus iškeliama kaip nuoširdus tikslas, papildantis kitus Europos (taip pat socialinės) kūrimo tikslus. Komitetas primena, kad šie socialiniai tikslai vieni kitiems neprieštarauja ir yra suderinami su priimančiųjų šalių gyventojų ir valstybių narių ekonominiais bei saugumo interesais.

2.4 Jis ragina sukurti sąlygas, kurios skatintų laikytis tarptautinių konvencijų, Europos direktyvų, taip pat tarptautinės teisės ir humanitarinės teisės nuostatų bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos; geriau paskirstyti atsakomybę valstybėms narėms; skubiai padėti asmenims, kuriems suteikta teisė gauti pabėgėlių ar papildomą apsaugą, įsikurti ir integruotis; vykdyti nuoširdaus bendradarbiavimo ir bendro vystymo politiką, kuri iš tikrųjų pakeltų kai kurių trečiųjų šalių demokratijos lygį ir prisidėtų prie tarptautinio solidarumo patenkindama prieglobsčio poreikius.

2.5 Šiuo tikslu jis siūlo tarpusavyje susijusias ir viena kitą papildančias priemones:

2.5.1 kad asmenys, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, bet kada galėtų patekti į Europos Sąjungos teritoriją (kokia griežta bebūtų kontrolė), kad būtų užtikrinta bent teisė pateikti prašymą suteikti prieglobstį (kokia bebūtų jo forma) ir ši procedūra būtų teisinga ir veiksminga;

2.5.2 kad prašymai suteikti pabėgėlio statusą visuomet būtų nagrinėjami, o atsakingos institucijos priimtas rašytinis motyvuotas sprendimas būtų svarstomas prieš suteikiant papildomą apsaugą (šis reikalavimas taikytinas ir pasienyje pateiktiems prašymams);

2.5.3 kad prieglobsčio prašytojai galėtų rinktis šalį, kuriai pateiks prašymą;

2.5.4 kad nelydimiems nepilnamečiams ir moterims būtų suteikta išskirtinė apsauga kaip ir kitiems pažeidžiamiems asmenims ⁽²⁾ (prieglobsčio prašytojams, turintiems fizinį, psichologinį, protinį sutrikimą) arba asmenims, kuriems reikalinga ypatinga pagalba (nėščioms moterims, vaikams, senyvo amžiaus žmonėms, ligoniams, neįgaliesiems ir kt.);

2.5.5 kad būtų atsižvelgta į moteris, kenčiančias nuo tam tikros persekiojimo formos, ir toks persekiojimas būtų laikomas pagrindu kiekvienu atveju suteikti joms apsaugą, nepriklausomai nuo jos lydinčių asmenų ir asmenų, kuriuos jos lydi (nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis, tėvai ir kt.) ⁽³⁾;

2.5.6 kad individualūs visų prieglobsčio prašytojų prašymai būtų atskirai ir veiksmingai nagrinėjami, prašytojams būtų suteiktos vertėto žodžiu paslaugos, nemokama teisinė pagalba ir skirta pakankamai laiko prašymui pateikti;

⁽²⁾ Pagal JTPRVK apibrėžimą (Master Glossary of Terms, 2006 m. birželio mėn.).

⁽³⁾ Išžaginimas, išžaginimas karo metu, fizinis, protinis ar socialinis persekiojimas nepaklūsus vyrų nustatytoms normoms ir kt. Žr. EESRK nuomonės dėl direktyvos dėl asmenų priskyrimo pabėgėliams 2.5.1 punktą, pranešėja An Le Nouail Marlière (OL C 221, 2002 9 17): „Nors 1951 m. Ženevos konvencijoje ir nėra aiškiai numatyta, specifinės lytinio persekiojimo formos (moters lytinių organų žalojimas, prievartinės vedybos, užmėtymas akmenimis už svetimavimą, moterų ir merginų žaginimas, sistemingai naudojamas kaip karo taktika, ir kt.) turėtų būti pripažintos kaip labai svarios priežastys prieglobsčio prašymui pateikti ir kaip teisėtas pagrindas suteikti prieglobstį valstybėse narėse“.

2.5.7 kad pagrindiniai prieglobsčio suteikimo procedūros principai būtų taikomi visiems prieglobsčio prašymams — net ir akivaizdžiai nepagrįstiems;

2.5.8 kad apskundus sprendimą, kuriuo nepripažintas pabėgėlio statusas arba nesuteikta papildoma apsauga, visuomet būtų sustabdytas jo vykdymas, t. y. asmens išsiuntimas iš šalies, ypač kai tai susiję su asmenimis, kurių išsiuntimas į kitą šalį kelia pavojų jų gyvybei ar laisvei;

2.5.9 kad integracija ir įsikūrimas vyktų normaliomis ir orumo nežeminančiomis sąlygomis ir žmonės galėtų patys apsirūpinti. Šios sąlygos turėtų būti sudarytos kuo greičiau nuo atvykimo ir suderinus jas su suinteresuotu asmeniu: teisė į sveikatos priežiūrą, supažindinimas su kalba ir galimybė jos mokytis; ryšiai su pagalba pabėgėliams teikiančiomis asociacijomis ir vietos gyventojais; mokymasis, įskaitant kvalifikacijų įvertinimą ir pripažinimą; teisė dirbti ir kt.;

2.6 rekomenduoja, kad nevyriausybinių organizacijų ir teisinę, materialinę ir humanitarinę pagalbą pabėgėliams teikiančių asociacijų atstovai galėtų bet kada patekti į sulaikymo ir įkalinimo centrus (atvirus ir uždarus). Dėl asmenų, kurių pabėgėlio statusas pripažintas, įsikūrimo pagal naštos tarp valstybių narių pasidalijimo programą, Komitetas primena savo 2004 m. gruodžio 15 d. nuomonės CESE 1643/2004 2.4 punktą, kuriame teigiama, kad „NVO ir asociacijų, teikiančių pagalbą pabėgėliams, veiklos sąlygos priėmimo centruose turėtų būti pagerintos, tuo tikslu sudarant partnerystės sutartis su priimančios šalies vyriausybe ar bent jau išaiškinant šioms organizacijoms jų teises“;

2.6.1 kad šios žmogaus orumo nežeminančios normos būtų taikomos kiekvienam be išimties prieglobsčio prašytojui, turinčiam teisę prašyti jam suteikti pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą;

2.6.2 kad užuot laikus prieglobsčio prašytojus nuolat įkalinus arba visiškai uždaruose sulaikymo centruose, į kuriuos negali patekti nevyriausybinių organizacijų, o kartais net Raudonojo Kryžiaus atstovai, būtų ieškoma alternatyvių būdų (apgyvendinimas atvirose centruose);

2.7 nepataria naudotis šalių, vadinamų „saugiomis“, sąrašais (atsižvelgiant į atskirą kiekvieno prašymo nagrinėjimo procedūrą, į kurią prieglobsčio prašytojai turi teisę pagal Ženevos konvenciją) ir rekomenduoja peržiūrėti kilmės ar tranzito šalims taikomą „saugių trečiųjų šalių“ statusą, kuris prieglobsčio prašytojams nesuteikia teisės reikalauti, kad jų padėtis būtų nagrinėjama, ir jokių su tuo susijusių teisių ⁽⁴⁾;

⁽⁴⁾ 2004 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Viena bendra prieglobsčio suteikimo procedūra siekiant veiksmingesnės bendrosios Europos prieglobsčio suteikimo sistemos“, pranešėja An Le Nouail Marlière (OL C 157, 2005 6 28), 2.7 punktas.

2.8 jeigu vis dėlto šalių, vadinamų „saugiomis“, sąrašai būtini, rekomenduoja, kad jie būtų bendri visoms valstybėms narėms ir aprobuoti nacionalinių parlamentų ir Europos Parlamento; kad būtų tinkamai konsultuojamasi su nevyriausybinėmis organizacijomis ir atsižvelgta į jų pateiktą informaciją ir kad kol tai nebus padaryta, jokiais būdais šiais sąrašais nebūtų naudojamosi;

2.9 rekomenduoja pakrančių apsaugos darbuotojams, valstybės pareigūnams, viešųjų ir privačių paslaugų teikėjams, kurie su prieglobsčio prašytojais palaiko ryšius pradiniais ir vėlesniais etapais (policija, muitinė, sveikatos priežiūra, švietimas, darbas), suteikti žinių apie teisę į prieglobstį ir humanitarinę teisę;

2.10 dar kartą primygtinai rekomenduoja atsižvelgti į vietas ir regionų valdžios institucijų pareigą teikti būtiniausią pagalbą ir ilgainiui integruoti prieglobsčio prašytojus, kuriems suteikiamas pabėgėlio statusas arba paskirta tarptautinė apsauga; tokiu būdu, jos kaip visateisės partnerės galėtų dalyvauti formuojant bendrą prieglobsčio politiką, ir, atsižvelgiant į tolesnes nuostatas, toliau naudoti ir skirstyti (bei aiškinti, kaip tai turėtų būti daroma) Europos pabėgėlių fondo lėšas;

2.11 pritaria tam, kad būtų įsteigtas valstybėms narėms skirtas Europos paramos biuras, jei jis papildytų regioninių ar vietos JTPRVK skyrių darbą ir padėtų siekti šių tikslų: gerinti sprendimų kokybę ir nuoseklumą (kad asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ji bus suteikta, nesvarbu kurioje Europos Sąjungos vietoje apsaugos prašoma) ir nuolat vertinti, ar Europos teisės aktai tikrai atitinka tarptautinės pabėgėlių teisės ir humanitarinės teisės nuostatas. Šis paramos biuras, bendradarbiaudamas su JTPRVK, galėtų rengti mokymo kursus pasienio apsaugos darbuotojams, kad jie gebėtų atskirti prieglobsčio prašytojus nuo kitų migrantų. JTPRVK iki šiol rūpinasi ir dalyvauja tokiuose mokymo kursuose daugiausia (tačiau ne tik) ES rytiniame pasienyje nuo tada, kai Šengeno erdvė buvo išplėsta (Vengrija, Lenkija, Slovakija, Slovėnija);

2.12 nenorėtų, kad priemonės imigracijai kontroliuoti pažeistų pagrindines teises, ypač teisę prašyti ir gauti prieglobstį persekiojimo atveju;

2.13 prašo pabrėžti, kad jūroje sulaikant ir gelbstint žmones laivo kapitonas besąlygiškai privalo suteikti pagalbą nelaimės ištiktiems žmonėms ir kad turi būti išspręstas klausimas dėl kapitono atsakomybės išlaipinant jūroje išgelbėtus asmenis pripažinimo (kol kas ji nėra pripažinta), dėl neatidėliotino prašymų nagrinėjimo ir, prireikus, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo;

2.14 dėl diskusijos apie vienos bendros Europos prieglobsčio suteikimo procedūros nustatymą Komitetas primena rekomendacijas ir išpėjimus dėl galimo apsaugos standartų sušvelnėjimo

2004–2008 m. (laikotarpiu tarp konsultacijų dėl vienos bendros procedūros ir Žaliosios knygos dėl bendros prieglobsčio sistemos);

2.15 primena valstybėms narėms, kad nepriklausomai nuo taikomos procedūros (administracinė ar teisinė) visais jos etapais turi būti galvojama apie apsaugą, o ne kaltinimus;

2.16 rekomenduoja Komisijai ir Tarybai užtikrinti aiškų ir skaidrų Europos pabėgėlių fondo lėšų paskirstymą 2008–2013 m. laikantis Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrosios programos, kaip rekomenduojama EESRK nuomonėje⁽⁵⁾, kurioje Komitetas „pageidauja, kad sprendimuose įkurti šiuos įvairius fondus būtų numatyti konkretūs veiksmai tam, kad nevalstybiniai subjektai kuo ankstesniame etape būtų susiję su valstybių narių ir Komisijos pasirinktų gairių metinėmis daugiametėmis nuostatomis“;

2.17 rekomenduoja, kad proporcingai paskirstytos finansinės priemonės, patvirtintos atsižvelgiant į dideles tam tikrų valstybių narių, pvz., Švedijos, pastangas ar ribotas, pvz., Maltos ir Kipro galimybes (geografinės teritorijos dydis ir gyventojų skaičius), neskatinant kitų valstybių narių vengti atsakomybės ar išpareigojimų sudaryti sąlygas pateikti ir teritoriją ir svarstyti prašymus arba leisti pabėgėlių grupėms įsikurti šalyje (solidarumas ir naštos pasidalijimas) arba už šalies ribų (prisidedant prie paramos už regiono ribų).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas palankiai vertina viešas konsultacijas dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos, kurios vyksta priėmus žaliąją knygą. EESRK džiaugiasi, kad Komisija naudojami proga ir atkreipia dėmesį į Europos teisinių nuostatų trūkumus, Europos teisės aktų ir valstybėse narėse taikomos praktikos skirtumus.

3.2 Komitetas ragina Komisiją ir Tarybą pasirūpinti, kad diskusijos dėl sienų valdymo nepakenktų pagrindinei teisei prašyti prieglobsčio ar tarptautinės apsaugos, įskaitant sausumos, oro erdvės ir jūros sienas, ir visų pirma atvejus, kai asmenys sulaikomi ir gelbstimi jūroje tiek valstybių narių teritoriniuose vandenyse, tiek už jų ribų.

3.3 Kovoiant visų pirma su terorizmu, o taip pat su nusikaltamumu ir prekyba žmonėmis, Komitetas reikalauja, kad Komisija ir Taryba užtikrintų, kad saugumo stoka pasaulyje nesuforuotų neigiamo visuomenės požiūrio į pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus ir nesukeltų grėsmės pačiai prieglobsčio esmei ir jo pobūdžiui.

⁽⁵⁾ 2006 m. vasario 14 d. EESRK nuomonė, pranešėja An Le Nouail Marlière (OL C 88, 2006 04 11), 2.4 punktas ir išvadų ketvirta įtrauka.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Teisinės priemonės; prieglobsčio prašymų nagrinėjimas; nacionalinių išimties sąlygų taikymas

Komisijos, kuri rėmėsi ne viena nevyriausybinių organizacijų ir JTPRVK ataskaita, nuomone, „prieglobsčio procedūrų“ direktyvoje numatytos procedūrinės normos (kurios yra pagrįstos būtiniausiais bendrais kriterijais) palieka valstybėms narėms teisę pasirinkti, kaip jas pritaikyti savo sistemoje ir taikyti išimties sąlygas. Taigi asmenims, prašantiems ES apsaugos, gali būti suteikiamos nevienodos garantijos: jos priklauso nuo šalies, į kurią kreiptasi, o kartais ir nuo to, kurioje šalyje prašymas suteikti prieglobstį buvo pateiktas. Tokia veikimo laisvė lėmė, kad palaipsniui vis mažiau paisoma prieglobsčio prašytojų teisių; šią prielaidą patvirtina kai kurių valstybių įstatymų reformos.

Komitetas pritaria siekiui sukurti bendrą Europos prieglobsčio sistemą turint pagrindinį tikslą — užtikrinti, kad kiekvienas prieglobsčio prašytojas turėtų teisę į teisingas ir veiksmingas procedūras. Dėl šios priežasties **bendra procedūra ir nacionalinės išimties sąlygos, kurias dažnai taiko valstybės narės, yra vargu ar suderinamos**. Komitetas skirs daug dėmesio bendram Komisijos „veiksmų plane“ pasiūlytų procedūrų pobūdžiui ir sieks, kad bendros procedūrinės taisyklės ir kriterijai nebūtų parengti taip, kad užtikrintų tik patį žemiausią bendrą prieglobsčio prašytojų apsaugos lygį.

4.2 Saugios kilmės šalys

Komitetas nerimauja dėl kliūčių užtikrinti teisingas procedūras kai kuriems prieglobsčio prašytojams, nes jos nesuderinamos su Ženevos konvencijos nustatytu nediskriminavimo principu (3 straipsnis).

Taigi asmenys, atvykę iš šalių, vadinamų „saugiomis“, ar „saugių trečiųjų šalių“, kurių prašymai, laikantis pagreitinotos, skubios ar prioritetinės procedūros, gali būti įvertinti kaip „nepagrįsti“, neturi jokių galimybių prašyti peržiūrėti jų prašymą arba apskusti sprendimą. Dėl to, kad valstybėms narėms nepavyko susitarti dėl bendro sąrašo, atsiranda nelygybė, ypač kai taikomas II Dublino reglamentas: „atsakinga valstybė“ gali paskelbti, kad, atsižvelgiant į jos patvirtintą saugių šalių sąrašą, prašymas negali būti priimtas, nors šios šalies gali nebūti prieglobsčio prašytoją grąžinančios valstybės sąrašė.

Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms kuo skubiau sudaryti bendrą sąrašą.

Komitetas primena, kad laisvas ir neribojamas pateikimas į teritoriją ir prieglobsčio procedūros pritaikymas yra svarbiausia sąlyga, kurią valstybės narės turi stengtis užtikrinti ⁽⁶⁾, ir kad

⁽⁶⁾ 2001 m. balandžio 26 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, nustatančią būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. Pranešėjas Vitor Melicias (OL C 192, 2001 7 10), 3.2.2 punktas.

prašymas suteikti prieglobstį jokių būdu negali būti atmestas remiantis vien tuo, kad trečioji šalis yra nesaugi ⁽⁷⁾; toks sprendimas turi būti argumentuojamas specialaus tyrimo rezultatais laikantis Ženevos konvencijos. Iš tikrųjų, taikant privalomą kiekvieno prašymo suteikti apsaugą ir prieglobstį nagrinėjimo procedūrą atmetama prielaida, kad šalis gali būti vertinama kaip saugi absoliučiai visiems žmonėms ir kad asmuo negali būti persekiojamas dėl tam tikro savo statuso (priklausomybės tam tikrai socialinei grupei, ne valstybės tarnautojo (-ų) persekiojimo ar kitų priežasčių).

Be to, galima pabrėžti, kad pagal galiojančias nuostatas neįmanoma užtikrinti, kad šalyje, į kurią prieglobsčio prašytojas yra grąžinamas, jam bus suteikta veiksminga ir ilgalaikė apsauga.

4.3 Sustabdomąjį poveikį turintys skundai

Taikant veiksmingumo ir bešališkumo principą, šioje srityje priimtus sprendimus turėtų būti galima pateikti peržiūrėti nešališkai ir nepriklausomai institucijai arba teismui. Konstatuodamas, kad ši teisė daugeliu atvejų kai kurių valstybių narių taikoma su apribojimais ir dirbtinai, Komitetas primygtinai reikalauja, kad **skundai ar prašymai peržiūrėti sprendimą visuomet būtų priimami atidedant sprendimo vykdymą**, ir prašo Komisijos ir Tarybos tuo pasirūpinti.

4.4 Informacija apie kilmės šalį

Komitetas mano, kad svarstant prieglobsčio prašymą turi būti remiamasi patikimais duomenimis apie riziką, kuri buvo kilusi kilmės šalyje. 2001 m. balandžio 26 d. nuomonėje Komitetas pareiškė, kad informacija apie prieglobsčio prašytojo kilmės šalį ir tranzito šalį taip pat [galėtų] būti suteikta tinkamai pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų, veikiančių prieglobsčio prašymą svarstančioje valstybėje narėje ⁽⁸⁾.

Komitetas, numatydamas galimybę visose valstybėse narėse turėti bendrą sistemą, mano, kad pirmosios instancijos sprendimų kokybė ir vienodumas labai priklausys nuo informacijos apie kilmės šalį, kuri bus prieinama ir kuria remsis valstybių narių institucijos ar teismai, kokybės ir vienodumo.

4.5 Prieglobsčio suteikimas pasienyje

Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad valstybės narės raginamos sudaryti geresnes sąlygas pasinaudoti procedūromis, tačiau nerimauja dėl prašytojams prastai teikiamos informacijos apie jų teises ir teisėtąs garantijas.

⁽⁷⁾ Melicias, 3.2.12.3 punktas.

⁽⁸⁾ 2001 m. balandžio 26 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, nustatančią būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. Pranešėjas Vitor Melicias (OL C 192, 2001 7 10), 2.3 punktas.

Priešingai nei skelbia žiniasklaida, prieglobsčio prašymų Europos Sąjungai nuolat mažėja ⁽⁹⁾. Todėl Komitetas dar kartą kartoja, kad bet kuris prieglobsčio prašytojas, **nepriklausomai nuo jo padėties ar buvimo vietos**, gali reikalauti veiksmingo savo prašymo svarstymo ir jam **turi būti suteiktos vertėjo žodžių paslaugos, nemokama teisinė pagalba ir skirta pakankamai laiko prašymui pateikti**. Jis primena suformulavęs pasiūlymą, pagal kurį prašytojas [be to] turėtų turėti teisę susisiekti su pripažintomis nevyriausybiniėmis organizacijomis (NVO), kurių tikslas ginti ir rūpintis prieglobsčio teise ⁽¹⁰⁾.

Lygiai taip pat Komitetas primena jau anksčiau išsakytą abejonę, ar valstybės narės ne per dažnai prašymus įvertina kaip „akivaizdžiai nepagrįstus“. EESRK teigimu, prašymai taip įvertinami vis dažniau dėl to, kad Prieglobsčio procedūrų direktyvos 23 straipsnio 4 dalies formuluotė yra pernelyg neaiški, todėl mano, kad būtina iš naujo apibrėžti šią sąvoką. Šiuo klausimu pritarė JTPRVK, **dar kartą išreiškia pageidavimą, kad pagrindiniai principai, kuriais turi remtis prieglobsčio procedūra (...), būtų taikomi visiems, net ir akivaizdžiai nepagrįstiems prieglobsčio prašymams** ⁽¹¹⁾.

Taigi Komitetą sudomino Komisijos pasiūlymas sustiprinti teises apsaugos priemones, kurios papildo svarbų pirminį pasienio procedūrų etapą, ypač registravimo ir tikrinimo procesą.

4.6 Viena procedūra

Komisija mano, kad „kuriant bendrą prieglobsčio procedūrą galima dar daugiau pasiekti (...) BEPS papildžius privalomu elementu — viena prašymų suteikti pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą vertinimo procedūra ⁽¹²⁾“. Būtų galima daryti išvadą, kad tais atvejais, kai buvo taikoma viena procedūra, iš tikrųjų gerokai sutrumpėjo sprendimo laukimo laikotarpis, taigi sumažėjo ir netikrumo jausmas, kurį patiria prieglobsčio prašytojai.

Pagal šią procedūrą prašytojas gali kreiptis pagal vieno langelio mechanizmą, o už sprendimą atsakingi valdžios atstovai iš pradžių priima sprendimą dėl pabėgėlio statuso remdamiesi Ženevos konvencija, o tik po to kaip papildomą priemonę nustato papildomą apsaugą. **Kad būtų įgyvendintas šis tikslas, tokia procedūra turėtų būti taikoma visur, įskaitant pasienyje pateiktus prašymus** ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ 2006 m. ES užregistravo 192 300 prieglobsčio prašymus, tai yra 50 proc. mažiau nei 2001 m. ir 70 proc. mažiau nei 1992 m. (15 ES valstybių). Eurostatas, „Statistiques en bref“ 110/2007.

⁽¹⁰⁾ Melicias, 3.2.4.4 punktai.

⁽¹¹⁾ Melicias, 3.2.15.2 punktas; 2007 m. birželio 15 d. ir 2007 gruodžio 11 d. JTPRVK spaudos konferencija ir rekomendacijos Europos Sąjungai pirmininkaujant Portugalijai ir pirmininkausiančiai šaliai.

⁽¹²⁾ Žalioji knyga, p. 4.

⁽¹³⁾ „Prieglobstis Europos Sąjungoje: direktyvos dėl asmenų priskyrimo pabėgėliams įgyvendinimo tyrimas“ 2007 m. lapkričio mėn., JTPRVK.

Vis dėlto Komitetas primygtinai pabrėžia, kaip jis tai padarė savo 2002 m. gegužės 29 d. nuomonėje, kad „papildoma apsauga neturi susilpninti apsaugos, į kurią teisę suteikia pabėgėlio statusas“ ⁽¹⁴⁾, ir konstatuoja, kaip ir JTPRVK ⁽¹⁵⁾, kad valstybės narės gana dažnai naudoja papildomą apsaugą, nors tai nėra susiję su padėtimi kilmės šalyje ir ne visuomet gerai motyvuojama priimančiais sprendimais, ko prašytojai teisėtai tikisi.

4.7 Prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygos ir normos

Komitetas pastebi, kad prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygos įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi. Jis konstatuoja, kad dalis jų norėtų, kad derinant įstatymus būtų sugriežtintos normos, pavyzdžiui, *geografiniai apribojimai (...)* taikomi prašymui ir gyvenamajai vietai ⁽¹⁶⁾, tuomet vienos šalys nebebūtų laikomos patrauklesnėmis už kitas.

Komitetas supranta, kad skirtingos valstybių normos yra antraeilis srautų pagrindas, tačiau negali daryti išvados, kad reikėtų susiaurinti prieglobsčio prašytojų teises. Kad skirtumai būtų panaikinti, nebūtina reikalauti didesnio nei būtina apsaugos lygio, jei valstybės narės turės ir vienodai taikys vienodas normas.

4.8 Galimybė mokytis profesijos ir patekti į darbo rinką

Kai kurios valstybės narės, neįsileisdamos prieglobsčio prašytojų į darbo rinką, nurodo dvi priežastis: visų pirma jos pasilieka sau veiksmų laisvę, kad galėtų reaguoti į užimtumo padėtį savo šalyje; antra, atsižvelgiant į tai, kad prieglobsčio prašymų ir toliau turėtų būti atmetama daug, o jų nagrinėjimo procedūros bus spartesnės, pateikimas į darbo rinką vis tiek būtų tik laikinas.

Komitetas mano, kad, nepaisant greitesnio prieglobsčio prašymų nagrinėjimo, jų skaičius ir daugelio prašytojų pateiktų bylų pobūdis gali kai kuriose šalyse labai prailginti prašymų nagrinėjimo terminus. Jis pastebi, kad, nors prieglobsčio prašytojų priėmimo direktyvoje numatyta, kad valstybės narės „nustato

⁽¹⁴⁾ 2002 m. gegužės 29 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų. Pranešėja An Le Nouail Marlière (OL C 221, 2002 9 17), 2, 3, 5 punktas.

⁽¹⁵⁾ **Tas pats tyrimas.** Komitetas taip pat remiasi Pasiūlymais pakeisti direktyvą dėl asmenų priskyrimo pabėgėliams (8.3; 8.1 straipsniai; atsižvelgiant į 15 straipsnio c punkto 26 konstatuojamąją dalį; **12 ir 14** straipsniai (1951 m. Ženevos konvencijos atitikimais); 17 ir 19; ir šiomis rekomendacijomis: Europos Komisijai: skatinti Europos Teisingumo Teismo bylų nagrinėjimą ir sprendimus; Patikimai ir kvalifikuotai tikrinti sprendimus Europos Sąjungoje; Profesinis orientavimas; Priimti pagrindines gaires; ES valstybėms narėms: JTPRVK pagrindinių gairių peržiūrėjimas, Europos Teisingumo Teismo ikiteisminiai klausimai; rašytinė sprendimų forma; Sprendimų kokybės tyrimas nacionaliniu lygmeniu; Saugumą kuriančių asmenų potencialo analizė; Apsauga vietoje; Didžiausia rizika; Motyvacija ir išimties, **JTPRVK, 2007 m. lapkričio mėn.**

⁽¹⁶⁾ Prancūzija: „Informacinis pranešimas, kurį Europos Sąjungai pateikė Nacionalinė asamblėja“, pristatė P. Lequiller. Nr. 105, 2007 m. liepos 25 d.

materialines priėmimo sąlygas, kurias garantuotų prieglobsčio prašytojų sveikatos būklę atitinkanti gyvenimo lygį bei užtikrintų jų pragyvenimą“ (13 straipsnis), **pabėgėlių integracija priimančiojoje valstybėje priklauso nuo jų savarankiškumo, ir jis bus tuo didesnis, kuo greičiau nuo atvykimo bus pasirūpinta visomis sąlygomis.**

2001 m. lapkričio 28 d. paskelbtoje nuomonėje Komitetas nurodė, kad „nekelia abejonių tai, kad prieglobsčio prašytojų dalyvavimas darbo rinkoje teikia materialinę ir moralinę naudą tiek priimančiajai valstybei, tiek prieglobsčio prašytojams“⁽¹⁷⁾. EESRK kartoja šią mintį ir pabrėžia, kad prieglobsčio prašytojai turi turėti galimybę mokytis profesijos ir kalbos ir visų pirma jiems turi būti užtikrinta sveikatos priežiūra.

Tai, kad kai kurie asmenys negalės pasilikti šalyje, jei jų prašymai bus atmesti, nelaikytina argumentu, kad nebūtų leidžiama didinti prieglobsčio prašytojų savarankiškumo, kuris turi „kuo geriausiai užtikrinti sėkmingą integracijos procesą arba, reikalui esant, tinkamai sugrąžinti į kilmės šalį“⁽¹⁸⁾. Atvirkščiai, tokiu atveju yra pagrindo manyti, kad nepriėmimas į darbo rinką gali tapti postūmiu dirbti nelegaliai.

Komitetas pritaria Komisijai, kad tokie pabėgėlių priėmimo **standartai, kuriais gerbiamas žmogaus orumas, galėtų būti taikomi be išimčių kiekvienam prieglobsčio prašytojui neatšizvelgiant į tai, ar jis atitinka pabėgėlio statusą ir reikalavimus gauti papildomą apsaugą.**

4.9 Sulaikymas

Komitetas išreiškia susirūpinimą, kad daugelis valstybių narių prieglobsčio prašytojus apgyvendina „uždaruose centruose“, kuriuose daugiau vadovaujamosi sulaikymo negu priėmimo principais.

Pritardamas Europos Tarybos rekomendacijoms, EESRK jau išdėstė savo nuomonę, **kad prieglobsčio prašytojus būtų galima sulaikyti tik išimtiniais atvejais ir griežtai tik būtiną laikotarpį**⁽¹⁹⁾. **Pirmenybę reikėtų teikti kitiems būdams**⁽²⁰⁾.

⁽¹⁷⁾ 2001 m. lapkričio 28 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, nustatančią būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. Pranešėjai D. Mengozzi ir P. Castaños (OL C48, 2002 2 21), 4.3 punktas.

⁽¹⁸⁾ Idem, 3.1 punktas.

⁽¹⁹⁾ 2001 m. balandžio 26 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, nustatančią būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. Pranešėjas Melicías (OL C192, 2001 10 7), 3.2.11 punktas.

⁽²⁰⁾ Tarptautinės tiriamosios misijos ataskaita „Iškalinti užsieniečius, įbauginti pabėgėlius: migracijos srautų į Maltą kontrolė“ (*Enfermer les étrangers, dissuader les réfugiés: le contrôle des flux migratoires à Malte*). Tarptautinė žmogaus teisių lygų federacija, Catherine Teule, 4-1.1 punktas.

Taip pat skaitykite apie Rumunijos stojimo į ES metu vykdytą kontroliuojamą, bet atvirą apgyvendinimo centrų modernizaciją, kuri buvo pastebėta komandiruotės, įvykusios rengiant 2004 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonės dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl administruojamo asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, įvažiavimo į ES ir kilmės regionų apsaugos gebėjimo padidinimo — *Geresnės galimybės priimti ilgalaikius sprendimus ir dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl veiksmingesnės bendrosios Europos prieglobsčio suteikimo sistemos: viena bendra prieglobsčio suteikimo procedūra, metu*. Pranešėja Le Nouail-Marliere (OL C 157, 2005 6 28).

Bet kuriuo atveju, į tokią padėtį patekęs prašytojas neturėtų būti laikomas „nusikaltėliu“ ir jam, kaip ir kitiems prieglobsčio prašytojams, turi būti suteikta nemokama, nešališka ir kvalifikuota teisinė pagalba. Nevyriausybiniams organizacijoms turi būti sudarytos galimybės įsikišti, kad galėtų patarti ir padėti prieglobsčio prašytojams. „Pažeidžiamiesiems“⁽²¹⁾ asmenims, tarp jų nepilnamečiams ir visų pirma nelydimiems nepilnamečiams, turi būti suteikta speciali apsauga.

Būtina atkreipti dėmesį į tam tikrą persekiojimą, nuo kurio nukentčia kai kurios moterys, ir jį laikyti priežastimi joms suteikti individualią apsaugą, neatsizvelgiant į jas lydinčius ir jų lydimus asmenis (nepilnamečiai vaikai, sutuoktiniai, tėvai ir kt.).

Be to, Komitetas mano, kad Europos komitetas prieš kankinimą (CPT) turėtų reguliariai vertinti „uždarų centrų“ būklę.

4.10 Apsaugos suteikimas

Asmenys, kurių negalima nei apsaugoti, nei išsiųsti iš šalies

Komisija numato derinti statusą tų asmenų, kurie dėl konkrečių priežasčių negali būti išsiųsti iš šalies, net jei jų prieglobsčio prašymas buvo atmetas. Kalbama apie tarptautinėse priemonėse numatytų principų dėl pabėgėlių teisių ir žmogaus teisių taikymą. Šias priemones savo praktikoje nuolat remia Europos žmogaus teisių teismas.

Šioje srityje valstybių narių praktika skiriasi ir Komitetas mano, **kad reikia visoje ES nustatyti vienodus šio statuso pagrindus.** Ypač nepriimtina tai, kad kai kuriose šalyse asmenys nebeteri „jokio statuso“: neturi leidimo gyventi, bet negali būti išsiųsti iš šalies, taigi, patenka į neužtikrintą teisinę, socialinę ir ekonominę padėtį, kuri nesuderinama su asmens orumu. Tai skatina imtis politikos dėl neteisėtai gyvenančių asmenų išsiuntimo. Komitetas, įvertindamas problemos sudėtingumą, **mano, kad tokiais atvejais turėtų būti leista išduoti laikiną leidimą gyventi ir suteikti teisę dirbti.**

4.11 Solidarumas ir atsakomybės pasidalijimas

Atsakomybės pasidalijimas. Dublino sistema

2001 m. liepos 12 d. nuomonėje dėl siekio suvienodinti prieglobsčio suteikimo tvarką ir pabėgėlio statusą⁽²²⁾ Komitetas išdėstė savo požiūrį į Dublino konvencijos taikymą. Komiteto nuomone, šis mechanizmas sukėlė daugiau problemų, negu

⁽²¹⁾ Pagal JTPRVK apibrėžtį (*Master Glossary of Terms*, 2006 m. birželio mėn.): asmenys, turintys fizinį, psichinį, psichologinį ir protinį sutrikimą, kuriems reikalinga ypatinga pagalba (moterys, nėščios moterys, vaikai, senyvo amžiaus žmonės, ligoniai, neįgalieji ir kt.).

⁽²²⁾ 2001 liepos 12 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl siekio suvienodinti prieglobsčio suteikimo tvarką ir pabėgėlio statusą, kuri galioja visoje Europos Sąjungoje asmenims, kuriems nuspręsta suteikti prieglobstį. Pranešėjai D. Mengozzi ir P. Castaños (OL C 260, 2001 9 17).

padėjo išspręsti ir pareikalavo neproporcingai didelių išlaidų, palyginti su pasiektais rezultatais. Nebuvo išvengta ir prieglobsčio prašytojų dingimo dar prieš juos grąžinant į pirmąją atvykimo šalį.

Grįždamas prie ankstesnių pastebėjimų, Komitetas mano, kad Dublino sistema (reglamentas ir EURODAC) buvo naudinga tuo, kad iškėlė prieglobsčio prašymų nagrinėjimo klausimą į Bendrijos lygmenį. Tačiau jis taip pat pažymi, kad sistemos tikslas visų pirma buvo greitai nustatyti, kuri valstybė narė atsakinga už ES teritorijoje pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, ir jai nepavyko pasiekti antrinio tikslo išvengti antrinės migracijos tarp valstybių narių⁽²³⁾. Sistema taip sukūrė papildomų užduočių, kartais pernelyg sunkių kai kurioms valstybėms narėms, ypač esančioms prie ES išorės sienų.

Be to, remiantis Komisijos atliktu vertinimu⁽²⁴⁾, prieglobsčio prašytojų perdavimų skaičius valstybėse narėse yra panašus, todėl, atrodo, galima leisti valstybėms narėms sudaryti dvišalius susitarimus, kuriais būtų leista pagal griežtai apibrėžtas sąlygas nevykdyti apskaitos prieglobsčio prašytojais esant vienodam jų skaičiui⁽²⁵⁾. Prieglobsčio prašytojų pirštų atspaudų užregistravimo sistemoje EURODAC turėtų pakakti, kad sumažėtų prieglobsčio ieškotojų išrankumas ir pakartotinių prašymų suteikti prieglobstį skaičius.

Komitetas pažymi, kad Dublino sistemos taikymo sąnaudos žmogikiškiems ištekliais nusveria jos techninius tikslus. Komiteto nuomone, priėmus bendrus standartus ir sumažinus prašymų traktavimo skirtumus valstybėse narėse, turėtų sumažėti šio kriterijaus reikšmė (tarp kriterijų, nulemiančių prašytojo pasirinkimą teikti prašymą vienoje ar kitoje šalyje), o jo integraciją priimančioje šalyje nulems kultūriniai ir socialiniai aspektai.

Komitetas siūlo, kaip jis jau tai yra daręs ankstesnėse nuomonėse⁽²⁶⁾, **kad prieglobsčio prašytojas galėtų laisvai pasirinkti šalį, kuriai teikti prašymą, todėl nuo šiol valstybės narės yra raginamos taikyti humanitarinę išlygą, numatytą Reglamento 15 straipsnio 1 dalyje.** Taigi, pabėgėlio statusą turintys asmenys turėtų teisę laisvai vykti į kitą šalį, nei į tą, kuri pripažino jo statusą; belieka laukti, kol ši teisė bus pradėta įgyvendinti.

Bet kuriuo atveju **Komitetas mano, kad reglamentas neturėtų būti taikomas nelydimiems nepilnamečiams**, nebent tai yra vienintelė išeitis vaiko labui.

⁽²³⁾ Žalioji knyga, 12 punktas.

⁽²⁴⁾ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai „Dublino sistemos vertinimo ataskaita“, COM(2007) 299 galutinis, 2007 m. birželio 6 d.

⁽²⁵⁾ COM(2007) 299, p. 8.

⁽²⁶⁾ 2001 m. liepos 12 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl bendros prieglobsčio tvarkos ir vienodo visoje Sąjungoje galiojančio asmenų, kuriems suteiktas prieglobstis, statuso. pranešėjai D. Mengozzi ir P. Castaños (OL C 260, 2001 9 17) ir 2002 m. gegužės 29 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų. Pranešėja An Le Nouail-Marlière (OL C 221, 2002 9 17).

4.12 Finansinis solidarumas

Šiuo požiūriu Dublino sistemos reforma turėtų labai palengvinti valstybių narių, į kurias pirmiausia kreipiasi prieglobsčio prašytojai, našta. Tačiau lieka didžiuliai skirtumai tarp valstybių narių dėl nevienodo užregistruotų prašymų skaičiaus. Iškyla būtinybė sukurti veiksmingą mechanizmą, kuris vienodai paskirstytų išlaidas ir padėtų toms šalims, kuriose užregistruojama daugiausia prašymų.

Persikėlimas, vadinamas „vidiniu“ (Europos Sąjungos viduje) taip pat galėtų būti dalinis sprendimas, bet tai ne taisyklė ir ne vienintelė išeitis, kadangi **joks persikėlimas negali vykti be aiškaus ir konkretaus pabėgėlio sutikimo ir jam po šio persikėlimo neužtikrinus aukšto lygio integravimosi sąlygų priimančiojoje valstybėje narėje.**

4.13 Prieglobsčio politikos išorės aspektas

Parama trečiosioms šalims siekiant sustiprinti apsaugą. Regioninės apsaugos programos

Primindama savo patirtį, įgytą kuriant regionines apsaugos programas, skirtas organizuoti pabėgėlių apsaugą jų kilmės regionuose ir tranzito šalyse, Komisija numato jas sustiprinti ir padaryti ilgalaikėmis programomis. Ši kryptis yra viena iš pagrindinių Hagos programos prioritetų.

Komitetas remia iniciatyvas, kurios gali pagerinti prieglobsčio prašytojų padėtį trečiosiose šalyse, bet jam iškyla klausimų dėl priimančių centrų galutinio tikslo kai kuriose šalyse, pvz., naujosiose nepriklausomose valstybėse (Ukraina, Moldova, Baltarusija), kurios, atrodo, dar toli gražu nepasirengusios suteikti visas garantijas prieglobsčio prašytojams. Komitetas pabrėžia, kad šios programos labiau skirtos ne padidinti pabėgėlių apsaugą, o apriboti jų galimybes atsidurti prie Europos Sąjungos sienų.

Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja⁽²⁷⁾ pabrėžia, kad, jeigu tokie centrai toliau bus kuriami, jie visų pirma turėtų būti steigiami Europos Sąjungoje ir tik vėliau reikėtų plėsti šią patirtį už Europos Sąjungos ribų. Komitetas laikosi nuomonės, kad šalys, neratifikavusios tarptautinės 1951 m. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso, negalėtų dalyvauti programose. Tačiau Komitetas remia solidarias Europos Sąjungos pastangas siekiant padėti trečiosioms šalims spręsti masinių ir nemasinių srautų problemas.

⁽²⁷⁾ Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja: „Tranzito ir informacijos centrų vertinimas: atsakymas į klausimą dėl mišrių migrantų ir prieglobsčio prašytojų srautų“. Dokumentas 11304, 2007 m. birželio 15 d.

4.14 Mišrūs srautai prie sienų

Komitetas primena, kad savo nuomonėje dėl Frontex jis pabrėžė, jog veiksminga kontrolė prie sienų neprieštarautų teisei į prieglobstį. Taip pat reikėtų įpareigoti koordinavimo agentūrą ir apsaugos (ypač jūros) tarnybas veikti iš anksto ir padėti asmenims, patekusiems į pavojingą padėtį dėl to, kad rizikingais būdais bandė migruoti nelegaliai ⁽²⁸⁾, ir prašo, **kad pakrančių apsaugos pareigūnams būtų surengti humanitarinės teisės mokymai.**

Komitetas pastebi, kad sulaikius asmenis jūroje nėra jokios prašymų patekti į teritoriją nagrinėjimo procedūros, priešingai nei su prieglobsčio prašymais. Komitetas prašo, kad būtų imtasi priemonių tokioms procedūroms įgyvendinti, kad būtų galima užregistruoti prieglobsčio prašymus arčiausiai sulaikymo esančioje vietoje.

4.15 ES — pasaulinė partnerė sprendžiant pabėgėlių klausimus

Komitetas mano, kad kuriant bendrą prieglobsčio sistemą, ES turėtų ją organizuoti taip, kad kitose pasaulio vietose būtų sekama jos pavyzdžiu ir prisijungiama prie šios tarptautinės pabėgėlių prieglobsčio sistemos užtikrinant, kad Europoje galiojantys įstatymai visiškai atitiktų tarptautinę pabėgėlių ir humanitarinę teisę ir prisiimant susijusius įsipareigojimus.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

4.16 Kontrolės priemonės

Komitetas pažymi, kad Komisija paprašė jo nuomonės dėl būsimos bendros Europos prieglobsčio sistemos, tačiau dar ne visos pirmojo etapo priemonės ir iniciatyvos yra įvertintos, o direktyvos dar nėra perkeltos į valstybių narių teisės aktus. Tikėdamasis, kad tai bus padaryta iki 2010 m., Komitetas pataria belaukiant būsimų įvertinimų numatyti derinimo mechanizmus ir siūlo įgyvendinant naujas ir (arba) peržiūrint jau esamas priemones atsižvelgti į bendros prieglobsčio sistemos poveikio analizės ir kontrolės rezultatus bei pabėgėlių padėtį. Šį darbą būtų galima pavesti žaliojoje knygoje numatytam steigti paramos biurui, kuris galėtų bendradarbiauti su Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiuoju komisaru, aktyviai šioje srityje dirbančiomis nevyriausybėmis organizacijomis, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra ir kasmet teikti ataskaitą Europos Sąjungos institucijoms ir valstybėms narėms.

Komitetas prašo, kad Komisija kasmet parengtų pranešimą apie bendros sistemos įgyvendinimą, kuris būtų perduotas patariamoms institucijoms (EESRK ir Regionų komitetui) ir Europos Parlamentui.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁸⁾ 2004 m. sausio 29 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą. Pranešėjas P. Castaños (OL C 108, 2004 4 30), 3.2 punktas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, kuriuo sukuriamas aukštojo mokslo kokybės gerinimo ir kultūrų tarpusavio supratimo skatinimo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis programa (Erasmus Mundus) (2009–2013 m.)

COM(2007) 395 galutinis

(2008/C 204/18)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugsėjo 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, kuriuo sukuriamas aukštojo mokslo kokybės gerinimo ir kultūrų tarpusavio supratimo skatinimo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis programa (Erasmus Mundus) (2009–2013 m.)

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Mario Soares, bendrapranešėjis José Isaías Rodríguez García-Caro.

443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina pasiūlymą priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, kuriuo sukuriamas aukštojo mokslo kokybės gerinimo ir kultūrų tarpusavio supratimo skatinimo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis programa (Erasmus Mundus) (2009–2013 m.). Šia programa išplečiama ir tobulinama šiuo metu įgyvendinama Erasmus Mundus veiksmų programa, kuriai EESRK jau yra pareiškęs pritarimą.

1.2 Komiteto nuomone, ypač svarbu, kad Europos universitetai taptų viso pasaulio studentams patraukliais kompetencijos centrais, o tai padėtų atskleisti ES aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų aukštą kokybę. Jis taip pat mano, kad įgyvendinant programą neturi būti skatinamas trečiųjų šalių „protų nutekėjimas“. Todėl EESRK ragina Komisiją bendradarbiauti su trečiųjų šalių valdžios institucijomis ir universitetais ir pagalvoti, kokios strategijos paskatintų studentus ir dėstytojus pasinaudojus Erasmus Mundus programos teikiama galimybe grįžti į savo gimtąsias šalis ir prisidėti prie jų tvaraus vystymosi. Komitetas pabrėžia, kad siekiant minėto tikslo labai svarbu glaudžiai susieti bendradarbiavimo vystymosi labai politiką ir tokias programas, kaip Erasmus Mundus.

1.3 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šioje naujoje veiksmų programoje numatyta didinti dėstytojų judumą, kuriam skatinti programoje skiriama 40 proc. visų stipendijų, tuo tarpu šiuo metu įgyvendinamoje programoje tam skirta 16,6 proc. stipendijų. Judumas sudaro sąlygas mainams, kurie savo ruožtu praturtina ne tik mokslo, bet ir švietimo bei kultūros požiūriu. Todėl Komitetas pabrėžia, kad dėstytojų ir studentų judumas neturi toliau būti tik asmeninis kiekvieno pasirinkimas, kaip dabar dažnai atsitinka, o tapti viena iš svarbiausių institucinės atsakomybės sričių.

1.4 Siekiant nesudaryti sunkumų norintiems dalyvauti šioje programoje, Komitetas primygtinai prašo valstybių narių ir Komisijos kuo greičiau ir veiksmingiau įveikti dėl nacionalinių teisės aktų kylančias kliūtis dėstytojų ir studentų judumui, t. y. kliūtis, kurios neleidžia persikelti į įvairias ES valstybes ar pripažinti bei patvirtinti įgytą kvalifikaciją.

1.5 Komitetas mano, kad vykdant atranką turi būti numatyti kompensavimo mechanizmai Europos mastu siekiant išvengti ryškių neatitikimų įvairiose studijų srityse bei tarp studentų ir mokslininkų kilmės regionų ir paskirties valstybių narių. Be to, Komitetas pritaria Erasmus Mundus programą sukuriančio Sprendimo Nr. 2317/2003 priede pateiktoms nuostatoms ir rekomenduoja Europos Parlamentui ir Tarybai įtraukti šį mechanizmą į nagrinėjamą pasiūlymą.

2. Pasiūlymas priimti sprendimą

2.1 Pagrindinis pasiūlymo tikslas — gerinti Europos aukštojo mokslo kokybę ir skatinti dialogą bei tautų ir kultūrų tarpusavio supratimą bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis, taip pat siekti ES išorės politikos tikslų ir tvaraus trečiųjų šalių vystymosi aukštojo mokslo srityje. Ši programa skirta penkerių metų laikotarpiui (2009–2013 m.).

2.2 Pasiūlymu siekiama šių konkrečių tikslų:

- skatinti aukštojo mokslo institucijų ir akademinio personalo struktūruotą bendradarbiavimą Europoje ir trečiojoje šalyse;
- prisidėti prie abipusio visuomenės turtinimo skatinant talentingiausių studentų ir mokslininkų iš trečiųjų šalių judumą, kad jie galėtų įgyti kvalifikaciją ir (arba) patirties Europos Sąjungoje ir talentingiausių Europos studentų ir mokslininkų judumą į trečiąsias šalis;

- c) prisidėti prie žmogiškųjų išteklių ir trečiųjų šalių aukštojo mokslo institucijų tarptautinio bendradarbiavimo gebėjimų plėtojimo;
- d) padaryti aukštąjį mokslą Europos Sąjungoje lengviau prieinamą, stiprinti jo įvairių ir matomumą pasaulyje, taip pat didinti jo patrauklumą trečiųjų šalių piliečiams.

2.3 Priemonės, padėsiančios įgyvendinti iniciatyvą:

- jungtinės Erasmus Mundus magistrantūros ir doktorantūros studijų programos;
- Europos ir trečiųjų šalių aukštojo mokslo institucijų partnerystės;
- Europos, kaip vietos siekti aukštojo mokslo, patrauklumą didinančios priemonės;
- parama rengiant jungtines mokymo programas ir kuriant bendradarbiavimo tinklus, padedančius keistis patirtimi ir geros praktikos pavyzdžiais;
- didesnė parama judumui tarp Bendrijos ir trečiųjų šalių aukštojo mokslo srityje;
- skatinimas mokytis kalbų, visų pirma suteikiant studentams galimybę išmokti mažiausiai dvi kalbas, vartojamas šalyse, kuriose įsikūrusios aukštojo mokslo institucijos;
- parama bandomiesiems tarptautine partneryste grindžiamiems projektams, kurių paskirtis — plėtoti aukštojo mokslo naujoves bei kelti jo kokybę;
- parama aukštojo mokslo ir tolesnių jo plėtros tendencijų analizei tarptautiniu mastu.

2.4 Šia programa ketinama tęsti Erasmus Mundus programos pirmojo etapo (2004–2008 m.) veiksmus, kartu siekiama dar aukštesnių tikslų, kadangi į ją tiesiogiai įtrauktas „Išorės bendradarbiavimo langas“, ji pradėdama taikyti visuose aukštojo mokslo lygmenyse, gerinamos Europos studentų finansavimo sąlygos ir sudaroma daugiau galimybių bendradarbiauti su trečiųjų šalių aukštojo mokslo institucijomis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kaip ir 2004–2008 m. Erasmus World programos atveju ⁽¹⁾, Komitetas palankiai vertina pasiūlymą priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą ir jau patvirtintas ar šiuo metu tvirtinamas iniciatyvas, kuriomis siekiama kelti ES mokslo kokybę ir skatinti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis vadovaujantis EB sutarties 149 straipsniu.

3.2 Nuomonėje dėl pirmiau minėtos programos Komitetas džiaugėsi konkrečiomis iniciatyvomis, kurios, bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis, visų pirma su geriausiomis aukštojo mokslo įstaigomis, kviečiant stipriausius mokslininkus ir pažangiausius studentus ir iš trečiųjų šalių, kelia aukštojo mokslo

kokybę. Tokia sinergija, naudinga tiek pakviestiesiems, tiek ir priimantiesiems dalyviams, padės užmegzti ryšius, ateityje gerins tarpusavio supratimą bei ES ir trečiųjų šalių bendradarbiavimą ⁽²⁾.

3.3 Kadangi ši nagrinėjama programa yra tokio paties pobūdžio, kaip ir jo pirmtakė, o joje padaryti tik nedideli, nors ir svarbūs pakeitimai, EESRK pakartoja tuo metu išsakytą nuomonę ją papildydamas šiomis pastabomis:

3.3.1 Erasmus Mundus programa sutampa su svarbiausiu Bolonijos proceso tikslu — iki 2010 m. sukurti aukštos kokybės Europos aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvę įgyvendinant nacionalines aukštojo mokslo sistemas suderinančias reformas.

3.3.2 Ši programa sutampa ir su kitu išorės politikos tikslu — siekti, kad pasaulio mastu Europa taptų aukštos kokybės aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvė. Taigi pagrindinis Bolonijos proceso sėkmės veiksnys — pasiekti, kad visi Europos universitetai, o ne keletas jų, taptų patrauklūs trečiųjų šalių jauniems studentams.

3.3.3 Komisija tai patvirtino ir pripažino, kad Bolonijos procesas yra viena švietimo ir mokymo politikos sudedamųjų dalių ir turi tokį patį statusą, kaip ir Europos Sąjungos moksliniai tyrimai.

3.3.4 Tikslas sukurti Europos aukštojo mokslo erdvę skatina siekti kito tikslo — pritraukti trečiųjų šalių studentus ir dėstytojus. Kadangi stiprinant Europos pozicijas pasaulyje tai yra vienas svarbiausių, ar netgi esminių tikslų, EESRK pabrėžia, kaip jau ne kartą yra daręs, kad būtina sustabdyti „protų nutekėjimą“ iš besivystančių šalių ⁽³⁾.

3.3.5 Šiuo požiūriu veikla „Erasmus Mundus partnerystės“ yra geras pavyzdys, kadangi ją įgyvendinant atsižvelgiama ne tik į konkrečius trečiosios (-ųjų) šalies (-ių) poreikius vystymosi srityje, bet ir numatomos tam tikros trukmės ar trumpalaikės stažuotės. EESRK nuomone, visais siūlomais veiksmais turi būti sudaromos galimybės trečiųjų šalių dėstytojams ir studentams turiningai ir mokslo požiūriu naudingai praleisti jiems skirtą laiką Europos universitetuose, tačiau jie turi būti ypač skatinami grįžti į savo kilmės šalį, kad sugrįžę galėtų prisidėti prie šalies tvaraus vystymosi ir socialinės sanglaudos ir skleisti informaciją apie Europos universitetus užsienyje.

3.3.6 Grėsmė, kad sustiprės „protų nutekėjimas“ pirmiausia iš tų šalių, kur jų labiausiai reikia, kyla visų pirma todėl, kad šalies rinka jiems nesuteikia galimybių ar paprasčiausiai nesudaro sąlygų tęsti mokslinį darbą. Šią grėsmę sumažinti galima trečioje šalyse sukuriant magistrantūros ir doktorantūros studijų programas, į kurias būtų įtrauktos stažuotės ir paskaitų ciklai Europos universitetuose, trunkantys tokį laikotarpį, per kurį pernelyg neatitolstama nuo savo gimtosios šalies.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir tarybos Sprendimą, sukuriantį aukštojo mokslo kokybės stiprinimo ir tarpkultūrinio supratimo stiprinimo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis, programą (Erasmus World) (2004–2008 m.), (pranešėjas J. I. Rodrigues Garcia-Caro, OL C95, 2003 4 23).

⁽²⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽³⁾ Žr. 2007 m. gruodžio 12 d. EESRK nuomonę dėl migracijos ir vystymosi galimybių ir iššūkių (pranešėjas S. Sharma) (CESE 1713/2007 — REX/236).

3.3.7 Minėtą grėsmę galima sušvelninti taikant priemones, pagal kurias universitetai į visus sudaromus susitarimus įtrauktų kompensavimo priemones numatančias „grįžimo strategijas“.

3.3.8 Be to, įgyvendinant Erasmus Mundus programą (ji yra viena Europos Sąjungos politikos sudėtinių dalių ir glaudžiai siejasi su Lisabonos strategija, kuria siekiama, kad Europos Sąjunga taptų konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje), būtina „protų nutekėjimo“ klausimą svarstyti kaip vieną svarbiausių problemų, trukdančių darniai vystytis šalims, su kuriomis ES bendradarbiauja ⁽⁴⁾, ar ji būtų jau pasirašiusi bendradarbiavimo susitarimus, ar plėtotų platesnę bendradarbiavimo strategiją su trečiosiomis šalimis.

3.3.9 Be to, labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šia programa siekiama ir kito tikslo — skatinti kultūrinius mainus teikiant aukštos kokybės mokymą ir keliant aukštesnius mokslinius reikalavimus ⁽⁵⁾. Todėl labai svarbu, kad ši programa netaptų paskata pasipelninti iš aukštojo mokslo, o veikiau padėtų skatinti siekti aukštesnio švietimo lygio, atlikti nepriklausomus mokslinius tyrimus, gerbti akademinę laisvę ir, kaip teigiama pasiūlyme, stiprinti kovą su visų formų socialine atskirtimi.

3.4 Galiausiai, sekant Bolonijos proceso pavyzdžiu, būtina, kad išorinė ir vidinė universitetų vertinimo sistema būtų paremta kriterijais, nustatytais atsižvelgiant į akademinio pasaulio realijas. Kartu ji turi skatinti universitetus siekti aukštos kokybės, kadangi tai yra būtina sąlyga norint pritraukti trečiųjų šalių studentus ir dėstytojus bei išsaugoti savitą tapatumą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Vienas pagrindinių Erasmus Mundus programos aspektų — studentų ir dėstytojų judumas. Bolonijos patirtis rodo, kad daugiau dėmesio buvo skirta studentų judumui, negu dėstytojų, nors deklaracijose buvo pabrėžta pastarųjų judumo reikšmė siekiant sėkmingai įgyvendinti Bolonijos strategiją. Beje, Europos Vadovų Taryba 2006 m. pareiškė, kad strategija neišsami ir nenuosekli.

4.1.1 Todėl svarbu, kad Erasmus Mundus skatintų dėstytojų judumą ir, kaip numatyta viename iš šešių pagrindinių Bolonijos proceso tikslų dėl dėstytojų ir mokslininkų, padėtų šalinti kliūtis veiksmingai įgyvendinti judumą, ypatingą dėmesį skiriant tiriamojo, pedagoginio darbo metu ir per mokymus kitoje, nei įprastoje pedagogo darbo vietoje įgytų gebėjimų pripažinimui ir patvirtinimui.

4.1.2 Būtina atsižvelgti į įvairius veiksnius, kurių negalima sumenkinti, konkrečiai į:

— esamus skirtumus tarp kilmės šalių ir priimančiųjų šalių švietimo sistemų;

⁽⁴⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl ES imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi (pranešėjas Pariza Castaños) (CESE 1461/2007 — SOC/268) (OL C 44, 2008 2 16).

⁽⁵⁾ Žr. 2006 m. balandžio 20 d. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kultūrų dialogo metų (2008 m.), pranešėja Agnes Cser (OL C 185, 2006 8 8).

— būtinybę vertinti ir pripažinti pedagoginio ir tiriamojo darbo metu įgytus gebėjimus;

— būtinybę pripažinti ne tik mokslinio pobūdžio naudą, bet ir socialines bei kultūrines vertybes;

— į tai, kad dėstytojų ir mokslininkų mainai rengiami siekiant praturtinti kultūros ir švietimo požiūriu, o ne siekiant atrinkti labiausiai kvalifikuotus trečiųjų šalių dėstytojus, studentus ir mokslininkus, lyg būtų kalbama apie „kvalifikuotą“ imigraciją.

4.1.3 Tokiomis ypatingomis aplinkybėmis reikia rūpintis, kad dėstytojų mainai būtų naudingi visoms šalims: ir toms, kurios juos priima, ir toms, kurios juos siunčia. Tas pats pasakytina ir apie studentus bei pačius universitetus. Sudarytos sąlygos trečiųjų šalių piliečiams kelti kvalifikaciją ir įgyti žinių stažuotėse Europoje gali paskatinti „protų judėjimą“, kuris gali būti naudingas tiek siunčiančioms, tiek priimančioms šalims. Yra įvairių mainų formų: viešnagės, trumpalaikės stažuotės, akademinės atostogos, konkrečios mokslinių tyrimų programos. Tai populiariausios, bet ne vienintelės galimybės.

4.2 Komunikate paminimi kai kurie aspektai, kuriems EESRK visiškai pritaria ir kuriuos reikėtų pabrėžti, kadangi jie yra labai svarbūs:

4.2.1 Europos kalbinės įvairovės tikslas, kurį iškelia ši problematika ir kuris turi būti vertinamas kaip papildoma galimybė tiems, kurie paskirties vieta renkasi Europą. Pripažįstant, kad tam tikra kalba gali tapti „mokslo darbo kalba“ nereikia, kad ignoruojama kitų kalbų mokymosi svarba švietimui ir tyrimams globalizuotame pasaulyje; kalbų mokymasis suteikia lingvistinį turtą ir daugiau galimybių visiems, įskaitant ir Europos Sąjungos piliečius bei gyventojus, kalbančius tik savo gimtąja kalba.

4.2.2 Sudėtingi ir dažnai keičiami bei vis griežtesni teisės aktai, susiję su imigracija, sudaro kitą problemą, į kurią būtina atsižvelgti kalbant apie trečiųjų šalių dėstytojus ir studentus. Tai jokių būdu neturėtų būti motyvas kliudyti dėstytojų, mokslininkų ir studentų judumui. Visų pirma reikia įgyvendinti Europos Vadovų Tarybos rezoliuciją dėl vizų išdavimo tokio pobūdžio programose dalyvaujantiems studentams ir dėstytojams.

4.2.3 Erasmus Mundus taip pat turi padėti visiškai įgyvendinti vieną šių jam iškeltų tikslų: būti priemone kovojant su bet kokios formos atskirtimi, įskaitant rasizmą ir ksenofobiją, bei taip padėti šalinti vyrų ir moterų nelygybę.

4.3 2004–2005 m. Komisijos prašymu *Academic Cooperation Association* atliko tyrimą, kurio rezultatai rodo, kad būtina parengti Europos strategiją, kuri padėtų įtvirtinti Europos aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvę, siekiant paneigti

nuostata, kad kokybišką išsilavinimą teikiančių universitetų Europoje yra tik labiausiai išsivysčiusiose ar giliausias universitetines tradicijas turinčiose šalyse.

4.3.1 Ši strategija pagrįsta reikalavimu, kuris įtrauktas į dabartinę Erasmus Mundus programą: norint pateikti savo kandidatūrą, privaloma užmegzti partnerystę ne mažiau kaip su trim universitetais ne mažiau kaip trijose šalyse. 2009–2013 m. programoje šis reikalavimas, kuriam EESRK visiškai pritaria ⁽⁶⁾, paliekamas.

4.3.2 Tačiau, siekiant didesnio Europos universitetų patrauklumo, svarbūs ir kiti veiksniai: tarptautinis prestižas, dėstytojų darbo kokybė, studijų kaina, skiriamų stipendijų dydis, diplomų prestižas, galimybės integruotis į darbo rinką, žinios apie įvairius ES universitetus trečiojoje šalyje ir, žinoma, pragyvenimo išlaidos ir galimybės ar sunkumai gauti vizą. Skiriant stipendijas reikia atsižvelgti į visus šiuos veiksnius, ypač į pragyvenimo išlaidas ir mokesčius už mokslą.

4.3.3 Todėl šis naujas Erasmus Mundus programos etapas suteiks progą universitetų atstovams, dėstytojams ir studentams padiskutuoti, kokiomis priemonėmis atkreipti dėmesį į kitų Europos Sąjungos šalių universitetus ir padidinti trečiųjų šalių studentų ir dėstytojų susidomėjimą.

4.3.4 Vienas būdų šiam tikslui pasiekti (geru pavyzdžiu laikyme Bolonijos procesą) — apskritai stiprinti Europos universitetų erdvės įvaizdį informacijos šaltiniuose, prieinamuose tiems, kurie nori mokytis už savo kilmės šalies ribų (internetas, interneto svetainės, ES atstovybės).

4.3.5 Pavyzdžiui, būtų galima, valstybių narių institucijoms, Komisijai ir universitetų administracijoms glaudžiai bendradarbiaujant tarpusavyje, sukurti kokybišką, lengvai prieinamą universitetinį portalą, kuriame informacija būtų nuolat atnaujinama ir kurio turinys būtų patrauklus ir plačiai reklamuojamas. Šis portalas padėtų patekti į įvairių Europos universitetų portalus. Taip pat reikėtų įsteigti tarnybas, kurios teiktų informaciją apie Europos universitetų erdvę ES atstovybėse.

4.4 Kad Europos universitetų erdvė būtų patraukli, būtina užtikrinti puikią dėstytojų kvalifikaciją, gerus atlyginimus ir profesinį pripažinimą.

4.5 EESRK dar kartą išreiškia įsitikinimą, kad Erasmus Mundus programa yra puiki galimybė rasti perspektyviausių jaunų studentų, dėstytojų ir mokslininkų iš trečiųjų šalių, kurie neabejotinai labai padės plėtoti pačią Europos universitetų erdvę. Tačiau negalima užmiršti to, kad daugeliui jaunų Europos specialistų labai sunku rasti orumo nežeminantį ir išsilavinimą atitinkantį darbą savo šalyje. Ši pastaba skirta ne tik Erasmus Mundus programai, ji turėtų paskatinti pradėti svarstymus šiuo klausimu.

4.6 Svarbu pabrėžti, kad daugelyje besivystančių šalių demokratiškas, diskriminaciją ir nelygybę šalinantis (vienas iš Erasmus Mundus programoje skelbiamų tikslų) aukštasis išsilavinimas gali būti teikiamas tik valstybiniame universitete. Todėl, ir visiškai neatsižvelgiant į tai, kad programoje neturėtų būti daromas skirtumas tarp viešojo ir privataus sektorių, programa turėtų stiprinti ir remti trečiųjų šalių valstybinius universitetus ir, gerbiant akademinę laisvę, padėti jiems siekti kokybiško švietimo ir mokslinių tyrimų tikslų.

4.7 Pasiūlymo teksto 5 straipsnio f dalyje reikėtų paminėti socialinius partnerius (darbuotojų ir darbdavių atstovus), kurie supranta padėtį vietoje ir žino, kokių specialistų iš tiesų reikia darbo rinkoje. Taip pat rengiant magistrantūros ir doktorantūros programas reikėtų atsižvelgti į trečiųjų šalių ekonominio ir socialinio vystymo poreikius.

4.8 Erasmus Mundus programą sukuriančio Sprendimo Nr. 2317/2003 priede kalbama apie atrankos procedūrą, konkrečiai b) punkte teigiama, kad: „Vykdant atranką turi būti Europos mastu numatyti kompensavimo mechanizmai siekiant išvengti ryškių neatitikimų įvairiose studijų srityse bei tarp studentų ir mokslininkų kilmės regionų ir paskirties valstybių narių“. Ši nuoroda buvo išbraukta pasiūlymo dėl naujos Erasmus Mundus programos priede. Tačiau, nors vienas programos prioritetų yra atkreipti dėmesį į Europos universitetus ir paskatinti šiose programose dalyvauti valstybių narių universitetus, šį principą būtina taikyti vykdant dalyvių atranką, kad pagal programą teikiama parama nesinaudotų pačios valstybės narės ir universitetai.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Komisijos paskelbti duomenys rodo, kad iki šiol daugiau nei 350 universitetų beveik iš visų Europos Sąjungos šalių dalyvavo programoje Erasmus Mundus, o įgyvendinamus projektus koordinuoja 12 iš 27 valstybių narių universitetai. Daugumą šių projektų sudaro partnerystės su daugiau nei 4 skirtingų šalių universitetais.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas. Mokytiis niekada nevėlu“

COM(2007) 558 galutinis

(2008/C 204/19)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugsėjo 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas. Mokytiis niekada nevėlu“

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriaus, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Renate Heinisch, bendrapranešėja An Le Nouail Marlière ir bendrapranešėjis José Isaías Rodríguez García-Caro.

443 plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių (-iams) balsavus už, 0 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisija pateikdama savo pirmą veiksmų planą dėl suaugusiųjų mokymosi „Mokytiis niekada nevėlu 2007–2010 m.“ atskleidė naują ligšiolinės jos švietimo darbo programos aspektą ir pritaria planui, su sąlyga, kad bus atsižvelgta į šioje nuomonėje pateiktas pastabas.

1.2 Komitetas džiaugiasi, kad pirmą kartą bus parengtas specialus Europos suaugusiųjų mokymo programų politinis veiklos pagrindas praėjus 13 metų nuo jų įvedimo. Komisijos komunikatu dėl suaugusiųjų mokymo ⁽¹⁾, kuris pasirodė iki priimančiosios veiksmų planą, kaip nurodyta, buvo siekiama dvejopo tikslo: pirma, parengti Grundtvig ⁽²⁾ rėmimo programą ir, antra, parengti atitinkamą politinį suaugusiųjų mokymosi veiksmų planą.

1.3 EESRK apgailestauja, kad neprofesinio suaugusiųjų švietimo, neformalaus ir savaiminio mokymosi, skirto bendram asmenybės vystymui ir pilietiškumo stiprinimui, būtino tiek dirbantiems, tiek ir kitiems piliečiams, plėtojimas dar netapo šio pirmojo veiksmų plano prioritetu. Komitetas pastebi, kad veiksmų plane labai daug vietos skiriama žinomiems ir jo remiamiems tikslams dėl geresnio bendradarbiavimo Europoje profesinio mokymo srityje.

1.4 EESRK ragina ypatingų mokymosi interesų turinčioms nedirbančioms moterims ir nedirbantiems vyrams sukurti patrauklias sąlygas, kurios leistų jiems „aktyviai dalyvauti“ mokymėse visą gyvenimą.

⁽¹⁾ Suaugusiųjų mokymasis: mokytiis niekada nevėlu, COM(2006) 614 galutinis.

⁽²⁾ Danų pedagogas, mokęs suaugusiųjų, N.F.S. Grundtvig savo demokracinėmis ir socialinėmis idėjomis paskatino 19 a. liaudies aukštųjų mokyklų judėjimą. 2001 m. Europos Komisija jo vardu pavadino naujosios Socrates programos 2001–2006 m. 2-ąją suaugusiųjų mokymo rėmimo programą „Grundtvig akcija“.

1.5 Atsižvelgdamas į demografinius pokyčius, Komitetas mano, kad būtini sudėtingi pokyčių procesai, kalbant apie suaugusiųjų mokymosi organizavimą ir turinį.

1.6 Kartu EESRK skatina apmąstyti visose mokymo srityse, kodėl vis dar įvairūs švietimo lygiai dėmesį skiria jaunimui pasiskirstydami veiklą ir iš dalies ją dubliuodami; siūlo sukurti visose valstybėse narėse ir europiniu lygmeniu specialias suaugusiųjų mokymo struktūras.

1.7 EESRK ragina užtikrinti, kad niekas nesukels dar didesnės mažesnių suaugusiųjų mokymo iniciatyvų ir įstaigų marginalizacijos ar netgi jų išstūmimo. Priešingai, būtina jas stiprinti.

1.8 Komitetas pastebi, kad suaugusiųjų mokymui neturėtų tekti pagrindinis uždavinys kompensuoti nepakankamai efektyvią formalų mokymą. Komitetas reiškia susirūpinimą dėl to, kad žmonių, per anksti paliekančių mokyklą, skaičius padidėjo ir šiuo metu yra daugiau nei 15 proc. Jis ragina valstybes narės ir Komisiją remiantis daugeliu geros praktikos Europoje bei EBPO valstybių pavyzdžių toliau plėtoti švietimo sistemos reformas, orientuotas į socialinius ir pedagoginius aspektus.

1.9 EESRK prašo Komisijos parengti papildomą lyčių lygybės planą.

1.10 Jis pasigenda aiškios informacijos dėl reikiamų investicijų.

1.11 EESRK rekomenduoja labiau atsižvelgti į suaugusiųjų mokymosi teritorinį aspektą ir jo įnašą į teritorinę sanglaudą visų pirma išuštėjusiose regionuose.

1.12 Komitetas apgailestauja, kad nebuvo atkreiptas dėmesys į specialias suaugusiųjų mokymo ir mokymosi formas tarpregio-ninėse ir Europos liaudies aukštosiose mokyklose (vok. *Heim-volkshochschulen*).

1.13 Jis rekomenduoja remti naujus daigafunkcinius vietos suaugusiųjų mokymo centrus, kuriuose būtų naudojamos naujos technologijos ir e. mokymasis.

1.14 EESRK pasisako už orumo nežeminančias mokytojų ir administracijos darbuotojų darbo sąlygas (angl. *decent work*) mokant suaugusiuosius, taip pat už orumo nežeidžiančias visų suaugusiųjų mokymosi sąlygas.

1.15 Jis ragina įgyvendinant veiksmų planą parengti gali-mybių studiją siekiant sukurti specializuotą europinę infrastruk-tūrą, skirtą tirti suaugusiųjų mokymąsi ir tęstinį mokymą ir pabrėžia, kad būtina rengti konkrečius suaugusiųjų mokymo metodus ir po to juos skleisti.

1.16 EESRK ragina skatinti Europos mokymosi festivalius siekiant dalyvauti tarptautiniame mokymo festivalių judėjime ir rekomenduoja europines informavimo ir motyvavimo kampa-nijas, galinčias mokymąsi padaryti patrauklesnį suaugusiems.

1.17 Komitetas siūlo, kad ES Komisija ateityje skirtų daugiau dėmesio tarptautiniam suaugusiųjų mokymo aspektui ir labiau įtrauktų Komitetą į šį procesą. Jis reikalauja įtraukti jį į europines pasirengimo priemones dalyvauti kitoje Jungtinių Tautų tarptau-tinėje suaugusiųjų mokymo konferencijoje (CONFITEA VI), kuri įvyks 2009 m. Brazilijoje

1.18 EESRK pritaria ES Komisijos pastangoms sukurti Europos pagrindinių duomenų rinkinį ir daugiau kalbinio bend-rumo, tačiau pasigenda aiškesnių planuojamų rodiklių prioritetų, susijusių su suaugusiųjų mokymu.

2. Išanga

2.1 Daugelyje Europos šalių suaugusiųjų mokymas turi senas tradicijas. Dėl savo glaudaus ryšio su socialiniais judėjimais, t.y. darbininkų judėjimu, judėjimu už moterų teises, nacionaliniais judėjimais ir judėjimu už balsavimo teisę, ilgą laiką jis netgi kėlė socialinius ir emancipacinius tikslus. Daugelyje Europos šalių atsirado liaudies mokymo centrai ir liaudies aukštosios mokyklos, kurioms būdingas tiek kultūrinis, tiek pedagoginis aspektas, ir kuriose skatinama atskleisti gebėjimus ir ugdyti pilie-tiškumą. Vėliau taip pat atsirado tokie centrai kaip „Antrasis mokymosi šansas“, profesinio lavinimo pasiūlymai ir tos aukšto-sios mokyklos, kurios sąmoningai siekė atsiverti taip pat iki tol nepalankioje padėtyje buvusioms gyventojų grupėms.

2.2 Europiniu lygmeniu ilgą laiką profesinis mokymas buvo dėmesio centre plečiant komitetus, specializuotas institucijas, tokias kaip CEDEFOP ir ETF (Europos mokymo fondas). Jau nuo 8-jo dešimtmečio kuriamos ir įgyvendinamos Europos programos, skirtos skatinti mokytis žmones su negalia, migrantus, jaunimą, nebaigusį mokyklos ir neturintį profesijos, taip pat remti moterų lygias galimybes dalyvauti darbo rinkoje. CEDEFOP buvo keičiamasi geros praktikos pavyzdžiais ir jie buvo vertinami.

2.3 Tik visą gyvenimą trunkančio mokymosi politika Europos Komisija atkreipė dėmesį į politiškai apleistas sritis kaip suaugusiųjų mokymas, kuris buvo tarsi švietimo politikos posūnis. Specialių mokymo programų, skirtų gerinti suaugusiųjų mokymo kokybę ir naujoves (1995 m. ir vėliau), įdiegimas, Europos mokymosi visą gyvenimą metai (1996 m.) ir moky-mosi visą gyvenimą strategijos principai, išdėstyti 1996 m. gruodžio 20 d. Tarybos išvadose, atvėrė naują įvairiapusių politinių veiksmų etapą. 2000 m. spalio 30 d. Europos Komisija paskelbė Mokymosi visą gyvenimą memorandumą, kuriame suformulavo mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtros strategiją ir pateikė diskutuoti šešias svarbiausias tezes, apibūdinančias mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtros gaires ⁽³⁾.

2.4 Įgyvendinant Lisabonos strategiją buvo priimti Tarybos sprendimai dėl mokymosi visą gyvenimą ⁽⁴⁾ ir darbo programa „Švietimas ir mokymas 2010“ ⁽⁵⁾, kurios pirmajame etape nebuvo skirta ypatingo dėmesio suaugusiųjų mokymui. Stipri-nant bendrąją europinę profesinio mokymo politiką darbo programoje „Švietimas ir mokymas 2010“ buvo netgi inicijuotas Kopenhagos procesas, kurio pirmas etapas pasibaigė 2006 m. gruodžio mėn. priėmus Helsinkio komunikatą ⁽⁶⁾.

2.5 Aukštojo mokslo politika nors ir įėjo į darbo programą, tačiau nuo 1999 m. vykstant Bolonijos procesui dėmesys buvo sutelktas į reikšmingą restruktūrizaciją „Europos aukštojo mokslo erdvės labui“, dėl to aukštųjų mokyklų atvėrimas nepa-lankioje padėtyje esančioms grupėms ir tęstinis universitetinis mokymasis iš pradžių buvo antraeilis uždavinys.

2.6 Greta darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ pastaraisiais metais Europos lygmeniu buvo parengta integruota programa *Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas* ⁽⁷⁾, iki šiol įvairaus amžiaus žmonių grupėms tokios programos nebuvo.

2.7 ES Komisijos *Nauja daigialkalbystės pagrindų strategija* ⁽⁸⁾ ir jos komunikatas *dėl Europos kultūros darbotvarkės globalizacijos labui* ⁽⁹⁾ netiesiogiai atvėrė naujas suaugusiųjų mokymo perspek-tivas.

⁽³⁾ SEK (2000) 1832, 2000 10 30.

⁽⁴⁾ 2002 m. birželio 27 d. Tarybos rezoliucijoje dėl visą gyvenimą trun-kančio mokymosi, OL C 163, 2002 7 9.

⁽⁵⁾ 2002 m. birželio 14 d. Tarybos paskelbta išsami darbo programa dėl tolesnės veiklos siekiant švietimo ir mokymo sistemų tikslų Europoje, OL C 142, 2002 6 14.

⁽⁶⁾ Communiqué to review the priorities and strategies of the Copenhagen Process, Helsinki, 2006 12 05, www.minedu.fi/export/sites/default/vet2006/pdf/Helsinki_Communique_en.pdf.

⁽⁷⁾ COM(2007) 498 galutinis.

⁽⁸⁾ COM(2005) 596 galutinis. Žr. susijusią EESRK nuomonę: OL C 324, 2006 12 30, pranešėja An Le Nouail.

⁽⁹⁾ SEC(2007) 570 galutinis.

2.8 EESRK iš esmės pritarė pastarųjų metų ES Komisijos veiksams mokymosi visą gyvenimą srityje ir ją parėmė pateikdamas savo nuomones.

3. Veiksmų plano santrauka

3.1 Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas „Mokyti niekada nevėlu“ buvo paskelbtas pasirodžius Komisijos komunikatui „Suaugusiųjų mokymasis: mokyti niekada nevėlu“⁽¹⁰⁾. Šiuo veiksmų planu siekiama Europos lygmeniu nustatyti penkias prioritetines kryptis: gerinti valdymo struktūras, tarp jų suaugusiųjų mokymo įgyvendinimo kokybę, efektyvumą ir kompetencijų pasiskirstymą, paramą mokymui ir mokymosi rezultatų pripažinimą.

3.2 Veiksmų planu siekiama įgyvendinti ankstesnio Komisijos komunikato⁽¹¹⁾ iškeltus siekius: šalinti dalyvavimo kliūtis, didinti sektoriaus kokybę ir veiksmingumą, paspartinti pripažinimo ir įteisinimo procesą, užtikrinti pakankamas investicijas ir stebėti sektorių.

3.3 Veiksmų planas skirtas tiems, kurių galimybės sėkmingai integruotis į visuomenę dėl žemo išsilavinimo lygio, nepakankamos profesinės kvalifikacijos ar kompetencijos stokos yra nedidelės.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisija parengė pirmąjį suaugusiųjų mokymo 2007–2010 m. veiksmų planą. Jam Komitetas visiškai pritaria, su sąlyga, jog bus atsižvelgta į šioje nuomonėje pateiktas pastabas. Šiuo veiksmų planu dar kartą pabrėžiama, kad politinė darbo programa, išdėstyta komunikate „Švietimas ir mokymas 2010“, taip pat siekiama, kad suaugusiųjų mokymo tikslas būtų skatinti socialinę sanglaudą, pilietiškumą, visavertį asmeninį bei profesinį gyvenimą ir gebėjimus prisitaikyti bei rasti darbą.

4.2 Komitetas perspėja dėl 2005–2008 m. Europos užimtumo politikos gairių, Europos socialinio fondo ir profesiniam mokymui skirtos Leonardo programos, tikslų ir projektų sutapimo profesinio mokymo srityje vykstant Kopenhagos procesui. Šiame kontekste ypatingas dėmesys jau skiriamas informavimo ir konsultavimo tarnybų vystymui, įgytų savaiminio mokymosi gebėjimų įteisinimui, Europos kvalifikacijų sistemos plėtojimo įgyvendinimui ir tolesniam profesinio mokymo institucijų valdymui.

4.3 Kaip ir anksčiau, EESRK laikosi nuomonės, kad visi Europos piliečiai visą savo gyvenimą privalo turėti šiuolaikiško suaugusiųjų mokymosi galimybes. Kiekvienam žmogui visą jo gyvenimą turėtų būti sudarytos galimybės iš naujo įgyti gebėjimų, juos atgaivinti arba atnaujinti. Demografiniai pokyčiai, klimato kaita, naujosios informacinės ir ryšių technologijos,

globalizacijos iššūkiai ir galimybės taip pat keičia mūsų profesijas ir mūsų gyvenimą. Šie pokyčiai taip pat reikalauja visiškai naujų žinių ir gebėjimų, kurių kitų amžiaus grupių suaugusieji mokydami mokykloje, mokydami profesijos ar studijų metu dar negalėjo įgyti.

4.4 Komitetas pasigenda integruotos vizijos koncepcijos, kuri apimtų visų suaugusiųjų mokymosi galimybes ir poreikius. Komitetas visuomet pasisakydavo už tokias mokymosi sąlygas visiems, taip pat ir žmonėms su negalia. Todėl atsiranda įvairios visų suinteresuotų subjektų sinergijos. Taip pat palengvėja mokymasis tarp kartų, tarpkultūrinis mokymasis, mokymasis keletu kalbų.

4.5 EESRK ragina Komisiją pavesti ekspertų grupei suaugusiųjų mokymo srityje parengti veiksmų planą, papildantį „Lyčių lygybės veiksmų planą“, kuriame būtų numatyti teigiami veiksmai mokantis visą gyvenimą

4.6 Jis atkreipia dėmesį į Europos palyginamąsias pagrindinių gebėjimų⁽¹²⁾, kuriuos įgyti turėtų galimybę kiekvienas suaugusysis, gaires. Šiame kontekste nuolat atkreipiamas dėmesys į daugelį pagrindinių sąvokų, kurios netgi suaugusiųjų mokymosi srityje gali paskatinti naujus organizavimo būdus ir inovacinius mokymo metodus: kritiškas apmąstymas, kūrybiškumas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, rizikos įvertinimas, sprendimų paieška ir konstruktyvus jausmų vertinimas.

4.7 Komitetas rekomenduoja Komisijai patikrinti, ar suaugusiųjų mokymo veiksmų planą būtų galima praturtinti patraukliu, kasmetiniu Europos mokymosi festivaliu ir informavimo bei motyvavimo kampanijomis, rengiamomis spaudoje, radijuje ir televizijoje mokymosi visą gyvenimą tematika. Jis ragina Komisiją atsižvelgti į poreikį imtis socialinio darbo gatvėje (angl. *outreach work*) su nuo mokymosi nutolusiais asmenimis ir skatinti juos mokytis. EESRK nuomone, toks asmeninių ryšių užmezgimas su nepalankioje socialioje padėtyje esančiais asmenimis yra svarbus elementas siekiant padidinti išsilavinimo lygį, stiprinti visų gebėjimus prisitaikyti prie pasikeitimų ir užtikrinti vienodas mokymosi visą gyvenimą galimybes.

5. Specialios pastabos

5.1 EESRK džiaugiasi, kad veiksmų plane iš pradžių (Veiksmų plano 1 punktas) pabrėžiama ne tik konkurencingos žinių ekonomikos siekis, bet ir apibūdinama žinių visuomenės visiems, skiriančios dėmesį socialinei integracijai ir socialinei sanglaudai, vizija. Todėl EESRK taip pat laikosi nuomonės, kad analizuojant tęstinio mokymosi poreikius ir svarstant integravimą pasitelkus mokymąsi visą gyvenimą reikėtų taip pat įtraukti vietos socialinius partnerius, įmones, pilietinės visuomenės organizacijas, taip pat dėl mokymosi nepalankioje padėtyje atsidūrusius suaugusiuosius ir jų šeimas.

⁽¹²⁾ COM(2005) 548 galutinis. Žr. taip pat Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų*, pranešėja Maria Herczog, OL C 195, 2006 8 18. Be gimtosios kalbos ir užsienio kalbų mokėjimo, matematinių gebėjimų ir pagrindinių gebėjimų gamtos mokslų ir technologijų srityse, gebėjimų naudotis kompiuteriu ir mokymosi gebėjimų taip pat yra svarbūs socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, iniciatyvumas, verslumas, kultūrinis sąmoningumas ir kultūrinė išraiška.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 614 galutinis.

⁽¹¹⁾ Ten pat.

5.1.1 EESRK pabrėžia, kad siekiant remti Komisijos minėtus „žemą kvalifikaciją“ turinčius asmenis, būtina, kad keistųsi ne tik tie žmonės, bet ir būtų pašalinti vis dar egzistuojantys mokymosi barjerai. Komitetas mano, kad pasirenkant tikslines grupes veiksmų plane pernelyg mažai krepiama dėmesio į itin nepalankioje padėtyje esančius asmenis, skurstančius žmones, apleistų regionų ir vietovių gyventojus, taip pat asmenis, gyvenančius globos namuose, gydymo įstaigose ir uždaroje įstaigose.

5.1.2 EESRK perspėja dėl tolesnės segregacijos, kurią gali lemti vietos ir keletą regionų apimanti „prekyba“ suaugusiems teikiamoms paslaugoms, pvz., darbo biržai ir socialinės paramos įstaigoms skelbiant konkursus specialioms švietimo priemonėms įsigyti. Komitetas laikosi nuomonės, kad suaugusieji dar labiau stengtųsi pasinaudoti mokymosi galimybėmis, jei kursų metu jiems būtų pateikiama naudinga informacija apie padėtį vietos ir tarpregioninėje darbo rinkoje ir jei siekdami įsidarbinti jie nerizikuotų susidurti su teisiniais arba faktiniais amžiaus apribojimais.

5.1.3 Komitetas pabrėžia, kad kalbinė ir kultūrinė įvairovė, kurią įneša migrantai iš Europos ir ne Europos šalių, Europai yra labai didelis turtas. Reikėtų toliau vystyti diplomų ir pažymėjimų, išduotų Europos ir ne Europos šalyse, pripažinimą. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad labai nevienoda migrantų teisinė padėtis (pvz., prieglobsčio prašantieji, pabėgėlio statusą gavę asmenys, darbuotojai migrantai iš Europos šalių, asmenys iš trečiųjų valstybių, ir kt.) dažnai riboja jų galimybes kelti kvalifikaciją, tačiau, kita vertus, numato jiems privalomas mokymo priemones, pvz., kalbos kursus.

5.1.4 Komitetas pastebi, kad stokojama aiškesnių išvadų, susijusių su demografinių pokyčių poveikiu jau nedarbančių vyresniosios kartos asmenų galimybėms mokytis visą gyvenimą. Komitetas atkreipia dėmesį į įvairias rekomendacijas, išdėstytas nuomonėje savo iniciatyva dėl demografinių pokyčių ⁽¹³⁾. Šioje nuomonėje parodyta, kad bet kokio amžiaus žmonės privalo plėsti savo žinias tiek asmeniniame, tiek profesiniame gyvenime, kad galėtų padėti formuoti šį vystymąsi, galėtų prisiimti atsakomybę už kitus ir kuo ilgiau gyventi savarankiškai. Daugelyje profesinių sričių reikia papildomų įgūdžių, kai kuriose profesinėse srityse atsiranda visiškai naujų paslaugų profilių, todėl laiku reikia teikti mokymą ir užtikrinti kvalifikacijos kėlimą.

5.1.5 Komitetas rekomenduoja šio veiksmų plano kontekste atsižvelgti į specialių poreikių turinčių besimokančiųjų poreikius ir aktyviai imtis veiksmų negali turinčių asmenų specialiesiems poreikiams patenkinti, visų pirma teikiant priemones, padedančias jiems integruotis į įprastus švietimo ir profesinio mokymo

kursus ⁽¹⁴⁾, ir pagerinant nuotolinio mokymosi (e. mokymosi) galimybes.

5.1.6 EESRK kritiškai vertina tai, kad pernelyg mažai skiriama dėmesio asmeniniams suaugusiųjų mokymosi poreikiams, kurie ekonominiu požiūriu nėra aktyvūs, tačiau dalyvauja bendruomenės ir visuomenės gyvenime. Jie dažnai neturi pakankamai išteklių, kad galėtų dalyvauti suaugusiųjų mokyme.

5.1.7 EESRK rekomenduoja, kad visa formaliojo švietimo sistema būtų atviresnė suaugusiųjų mokymosi poreikiams. Todėl Komitetas pabrėžia, kad jau atėjo laikas panaikinti „Europos švietimo ir mokymo sistemose nustatytą amžiaus ribą mokslo siekiantiems Europos piliečiams“ ⁽¹⁵⁾. Iki tol pasiekti pakankami mokymosi rezultatai turėtų būti pripažįstami atvirose ir lanktesnėse formaliojo švietimo sistemos struktūrose. Galimybė visose švietimo institucijose naudotis informacijos technologijų įranga galėtų padėti skatinti mokymąsi visą gyvenimą ir mokymąsi internetu.

5.1.8 Universitetinio tęstinio mokymosi veiklai aukštojo mokslo politikoje nebuvo skiriama daug dėmesio. Tačiau ir universitetai yra atsakingi už visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad suaugusiųjų mokymasis universitetuose ir tęstinis mokymas universitetuose turėtų būti glaudžiai susiję su suaugusiųjų mokymosi vystymu ir įtrauktas į visą gyvenimą trunkančio mokymosi programas.

5.2 Komitetas pastebi, kad bendrasis suaugusiųjų mokymo veiksmų plano tikslas turėtų būti penkių Komisijos komunikato „Mokytis niekada nevėlu“ siekių įgyvendinimas. Jis kritiškai vertina tai, kad nesiūloma jokių priemonių, galinčių padėti įgyvendinti ketvirtąjį siekį (pakankamų investicijų užtikrinimas). Komiteto nuomone, į Veiksmų planą būtina reikiai įtraukti ketvirtąjį siekį.

5.2.1 Komitetas taip pat siūlo, kad valstybė ir ekonomikos sektorius taip pat teiktų patrauklias tolesnio mokymosi paskatas. Komiteto nuomone, tęstinio mokymosi investicijų grąža (Veiksmų plano 2.2 punktą) negali būti vienintelis motyvas norint užtikrinti daugiau lygių galimybių mokantis visą gyvenimą.

5.2.2 EESRK mano, jog savaiminio mokymosi metu įgytų gebėjimų įteisinimas dar stokoja pagrįsto vertinimo, kiek šios naujos paslaugos gali kainuoti. Komitetas norėtų perspėti, kad dėl to negalima atsakyti tolesnio suaugusiųjų mokymosi plėtojimo. Kelete valstybių narių Europos kvalifikacijų sąranga (EQR) ⁽¹⁶⁾ ir nacionalinė kvalifikacijų sąranga kaip įgūdžių pripažinimo sąlyga Veiksmų plano laikotarpiu 2007–2010 m. vis dar bus pradinėje vystymo stadijoje.

⁽¹³⁾ 2004 m. rugsėjo 15 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė savo iniciatyva dėl 7-osios Bendrosios tyrimų programos: Demografinių pokyčių tyrimų poreikis — pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybė ir technologijų poreikis, pranešėja R. Heinisch (OL C 74, 2005 3 23).

⁽¹⁴⁾ 2005 m. vasario 10 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, nustatantį integruotą veiksmų programą švietimo ir mokymosi visą gyvenimą srityje, pranešėjas Koryfidis (OL C 221, 2005 9 8).

⁽¹⁵⁾ Ten pat.

⁽¹⁶⁾ COM(2006) 479 galutinis. Žr. 2007 m. gegužės 30 d. EESRK nuomonę dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi, pranešėjas Rodríguez García-Caro, OL C 175, 2007 7 27.

5.2.3 Be to, EESRK primygtinai atkreipia dėmesį į socialines ir ekonomines išlaidas, kurios ilgalaikės trukmės laikotarpiu atsiranda dėl tokių didelių visuomenės grupių, turinčių nedidelį bendrąjį ir profesinį išsilavinimą.

5.2.4 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad kalbant apie pageidaujamo ESF atvėrimą ir „Mokymosi visą gyvenimą“ programą būtina smarkiai perskirstyti lėšas ligšiolinių prioritetų sąskaita ir reikalingos valstybės lėšos suaugusiųjų mokymosi srityje. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad tik nedaugelis šalių naudoja Europos socialiniu fondu didesniu mastu finansuojant investicijas, tačiau negali juo pasinaudoti įprastam suaugusiųjų mokymosi finansavimui. Dabartinis ESF lėšų perskirstymas naujosiose valstybėse narėse taip pat lems apribojimus kituose regionuose.

5.3 EESRK pritaria tam, kad Europos socialiniai partneriai ir nevyriausybinės organizacijos po konsultavimosi (Veiksmų plano 1.1 punktas) parengiamajame etape taip pat gali dalyvauti įgyvendinant veiksmų planą ir pasidalyti savo ypatinga patirtimi. EESRK pastebi, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas paslaugų teikėjų tinkamoms darbo sąlygoms ir tinkamoms suaugusiųjų mokymosi sąlygoms, jų kaip naudotojų teisėms, nepriklausomai nuo to, ar jie patys moka už šias paslaugas, užtikrinti.

5.4 Komitetas rekomenduoja tęsiant su veiksmų planu susijusį darbą įtraukti keletą Europos Komisijos generalinių direktoratų ir susijusias Europos organizacijas. Toks bendradarbiavimas skatintų politinių pavienių generalinių direktoratų tikslų ir veiksmų derinimą.

5.5 EESRK džiaugiasi, kad konsultacijose taip pat dalyvavo tarptautinės organizacijos (Veiksmų plano 1.1 punktas). Jis rekomenduoja, kad Europos Komisija kartu su susijusiais direktoratais po to parengtų papildomą Tarptautinį veiksmų planą dėl suaugusiųjų mokymosi.

5.6 EESRK reikalauja, kad sudarant gero valdymo taisykles („Valdymas“, Veiksmų plano 2.2 punktas) suaugusiųjų mokymosi institucijose būtų palikta pakankamai erdvės įvairovei ir pliuralizmui, kad ir mažoms, pelno nesiekiančioms institucijoms, teikiančioms didelę pridėtinę vertę ir taikančioms inovacinius darbo metodus, būtų suteikta galimybė gauti finansinę paramą.

5.7 EESRK laiko moderniai įrengtus daugiafunkcinius vietos mokymosi centrus viena iš svarbiausių gero valdymo sąlygų (Veiksmų plano 2.2 punktas).

5.7.1 Komitetas džiaugiasi, kad pateikiama įžanginė nuoroda dėl naudingos partnerystės (2 punktas) miestuose ir regionuose, tačiau pasigenda konkrečių rekomendacijų dėl koordinavimo poreikio sistemingai plėtojant suaugusiųjų mokymą tam tikroje teritorijoje. Šiuo požiūriu daroma nuoroda į pavyzdinį „Besimokančių miestų ir besimokančių regionų“⁽¹⁷⁾ judėjimą Europoje.

⁽¹⁷⁾ Pavyzdžių galima rasti Europos Komisijos dokumente, kurį parengė Švietimo ir kultūros GD „European Networks to promote the local and regional dimension of lifelong learning“ (The „R3L Initiative“), 2003 m. kovo mėn.

5.7.2 EESRK rekomenduoja įgyvendinant šį veiksmų planą daugiau dėmesio skirti naujų mokymosi centrų, kurie pasižymėtų savita vizija, būtų patrauklūs ir nelabai nutolę nuo gyvenamosios vietos, bei skirti visiems suaugusiems visuose Europos regionuose. Suaugusiųjų mokymas, kaip ir anksčiau, daugiausia vyksta patalpose, kurios skirtos kitiems tikslams, ir jomis galima naudotis tik ribotą laiką.

5.7.3 Komitetas pasigenda aiškaus Europos liaudies aukštųjų mokyklų įtraukimo į veiksmų planą, juk jos yra didaktiniai ir metodiniai Europos suaugusiųjų mokymo švyturiai. Jų bendrabučiai yra svarbi judžių besimokančiųjų ir mokytojų iš visos Europos susitikimo vieta. Šie centrai per pastaruosius dešimt metų prarado nemažas subsidijas, o kai kurios, tarp jų net aukšto europinio lygio mokymo įstaigos, paskutiniaisiais metais buvo uždarytos.

5.8 EESRK pastebi, kad naujųjų ryšių technologijų galimybės ir problemos turėtų tiksliau atspindėti įgyvendinant veiksmų planą, jas reikėtų labiau įtraukti į veiksmų planą. Informacinių technologijų prieigos stoka yra dar vienas socialinės atskirties aspektas, jo mastai nuolat didėja. 46 proc. visų Europos namų ūkių neturi interneto prieigos namuose⁽¹⁸⁾, o 40 proc. europiečių, pasak jų pačių, neturi jokių naudojimosi internetu įgūdžių⁽¹⁹⁾. Dar nedaug nuveikta plačiai atveriant nemokamas mokymosi galimybes visiems suaugusiems internete, nors jau diskutuojama apie mokymo koncepcijų patentus ir teikiami prašymai⁽²⁰⁾.

5.9 EESRK pripažįsta kad darbdaviai taip pat sudaro didelę suaugusiųjų mokymosi Europoje dalį (žr. Veiksmų plano 2.2 punktą). Tačiau profesinės sąjungos taip pat skatina suaugusiųjų mokymą savo įstaigose ir darbe teikdamos vietinius ir tarptautinius kursus per savo organizacijas teikdamos motyvuojančias konsultacijas ir paramą mokymui darbo vietoje. Svarbu, kad Veiksmų plane būtų atkreiptas dėmesys į mokymosi medžiagos ir sąžiningų sąlygų gauti išsilavinimą visiems besimokantiems pusiausvyrą.

5.10 Komitetas laiko svarbiu principą, numatantį, kad valstybinė bazinė ir su projektu susijusi parama įstaigoms neturi pažeisti tęstinio mokymo teikėjų laisvės savarankiškai sudaryti mokymo planus ir programas, taip pat jų teisės patiems pasirinkti personalą, bet savaime suprantama, turi būti laikomasi tam tikrų kokybės ir veiksmingumo normų.

⁽¹⁸⁾ Namų ūkiai, kuriuos sudaro mažiausiai vienas 16–74 m. amžiaus asmuo, ES–27 (Eurostat, 2008 02 08).

⁽¹⁹⁾ Asmenys nuo 16 iki 74 metų, ES–27 (Eurostat, 2008 02 08).

⁽²⁰⁾ Politinių požiūriu, be kitų, svarbi yra Tarybos rezoliucija „Informacines visuomenės galimybių naudojimas socialinei integracijai“ (OL C 292, 2001 10 18, p. 6), tačiau paskesnės veiklos rezultatai nebuvo įvertinti veiksmų plano atžvilgiu.

5.11 EESRK remia nurodymą, kad geras valdymas pirmiausia — dėmesys besimokantiems, be to, turėtų būti rekomenduojama palaikyti „glaudžius ryšius“ su „besimokančiųjų organizacijomis“. Tačiau, Komiteto nuomone, suaugusiųjų mokymui to nepakanka.

5.11.1 Komitetas pasigenda aiškos informacijos apie besimokančių suaugusiųjų dalyvavimą ir jų interesų atstovavimą suaugusiųjų mokyme. Demokratinės jaunų mokinių ir studentų teisės formalaus mokymo sistemoje daugelyje Europos šalių yra geriau įstatymų apgintos nei besimokančiųjų suaugusiųjų mokymo sistemoje.

5.11.2 EESRK siūlo vertinime daugiausia dėmesio skirti pačių besimokančiųjų vertinimui. Reikia keistis kokybės tikrinimo modeliais, orientuotais į paklausą ir besimokančiuosius, ir jiems reikėtų teikti pirmenybę prieš įvedant naujas valstybines priemones, skirtas kontroliuoti paslaugų teikėjų kokybę ⁽²¹⁾.

5.11.3 Komitetas siūlo ypatingą dėmesį skirti suaugusiųjų naudotojų („vartotojų“) teisėms užtikrinti, kai mokymo paslaugos yra teikiamos už pinigus. Reikėtų imtis priemonių jų teisėms apibrėžti, pvz., tokiais atvejais, kai kursas būtina nutraukti, dalyviai atsisako jiems nepatikusių kursų, kai keičiamas mokymosi laikas ir atšaukiami užsiėmimai. Čia neblogas pavyzdys galėtų būti rekomendacijos dėl keleivių teisių Europoje.

5.12 EESRK sutinka, kad valstybės narės ir Komisija turėtų daugiau dėmesio skirti pirminiam ir tęstiniam mokymui, suaugusiųjų mokymo personalo statusui ir atlyginimui (žr. Veiksmų plano 3.2 punktą).

5.12.1 Komitetas pripažįsta, kad suaugusiųjų mokymui reikia labai lankstaus personalo, kadangi svarbiausias dėmesys skiriamas besimokantiems, tačiau kartu reikalauja, kad didelis lankstumas būtų derinamas su aukštu socialinės apsaugos laipsniu. Socialiniai partneriai galėtų imtis papildomų iniciatyvų, kad šiame sektoriuje būtų pašalintas mokytojų padėties neužtikrintumas ir pagerintos jų dalyvavimo teisės.

5.12.2 EESRK rekomenduoja gerinant šio sektoriaus profesionalumą ypatingą dėmesį reikėtų skirti ne tik specifiniams suaugusiųjų mokymo gebėjimams, bet ir dėstomo dalyko kompetencijai, kuri mokymo sėkmei turi lemiamos svarbos.

5.12.3 Komitetas taip pat rekomenduoja atlikti tyrimus ir parengti rekomendacijas dėl pilietiškų savanorių statuso suaugusiųjų mokymo sektoriuje.

5.13 EESRK vertina prioritetinę tikslą — kuo daugiau suaugusiųjų suteikti „viena pakopa“ aukštesnę kvalifikaciją (3.3 punktas). Žmonių ir jų mokymo tikslų skirstymas pagal išsilavinimo pakopas turi tik labai nedidelę vertę, net jei pavieniuose kursuose ypatingą dėmesį reikia atkreipti į anksčiau įgytų žinių derėjimą. Be to, nėra jokių garantijų, kad naują formalaus mokymosi pakopą pasiekę žmonės įgaus didesnę socialinę pripažinimą ar net susiras darbą. Daugelio suaugusiųjų mokymo kursų esmė veikiausiai galimybė skirtingiems besimokantiems susitikti, arba, kalbant ekonomikos terminais, jame slypintis „socialinis kapitalas“.

5.14 Reikėtų pateikti informaciją apie planuojamus rodiklius, įtraukiančius taip pat neprofesinį suaugusiųjų mokymą (nenustatant amžiaus ribos), teritorinį principą ir — labiau nei iki šiol — mokymo teikimą nedirbantiems asmenims.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Vokietijoje remiamas nepriklausomas fondas *Stiftung Bildungstest*.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinių partnerių vaidmens gerinant jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje

(2008/C 204/20)

2007 m. rugsėjo 19 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas gavo Europos Sąjungai pirmininkauti besirengiančios Slovėnijos prašymą parengti nuomonę dėl

Socialinių partnerių vaidmens gerinant jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Mário Soares, bendrapranešėja Eve Päärendson.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 119 narių balsavus už, 1 prieš ir 2 susilaikius.

1. Svarbiausi EESRK pasiūlymai

1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Sąjungai pirminkaujanti Slovėnija (2008 m. pusmetis) nusprendė pirmenybę teikti jaunų žmonių įtraukimui į darbo rinką: tai yra vienas svarbiausių šiandienos Europos Sąjungos uždavinių.

1.2 Šis prioritetas visiškai atitinka tikslus, kurie yra išvardyti atnaujintoje Lisabonos strategijoje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti, kuri, atnaujinus Užimtumo gaires, pradėjo antrąjį savo egzistavimo etapą. Visišką užimtumą pasirinkus strateginiu Lisabonos strategijos tikslu parodytas pavyzdys, kad ekonomikos ir verslo konkurencingumas nėra žmonių gerovei, profesiniam pasitenkinimui ir kokybiško darbo tinkamomis sąlygomis užtikrinimui prieštaraujantis dalykas. Todėl valstybių narių nacionaliniuose reformų planuose (NRP) turėtų būti sistemingiau ir nuodugniau sprendžiamos jaunimo nedarbo priežastys, atsižvelgiant į Europos jaunimo paktą.

1.3 EESRK sutinka su Komisijos nuomone, kad Europos ekonomikos augimas ir gerovė, kartu ir socialinė sanglauda bei tvarus vystymasis didele dalimi priklauso nuo visų jaunų žmonių indėlio ir visapusiško jų dalyvavimo šioje veikloje. Todėl reikėtų sudaryti aktyviam jaunimo pilietiškumui palankias sąlygas, kadangi jaunimo, lyginant su bendru gyventojų skaičiumi, mažėja, ir šis klausimas tampa dar aktualesnis.

1.4 Pastaruoju metu jaunimo padėtis yra kritinė daugelyje sričių. Aštriausiai ši problema juntama jaunimo įtraukimo į darbo rinką srityje: Europos statistiniais duomenimis 15–24 (¹) metų amžiaus jaunimo nedarbo lygis yra 2,4 karto didesnis už 25–54 m. amžiaus žmonių nedarbo lygį. Vis dėlto 2007 m. duomenimis, padėtis truputį gerėja.

1.5 EESRK mano, kad darbas — tai ne tik visuomenės socialiniam ir ekonominiam vystymuisi svarbus gamybos veiksnys, bet ir vienas žmogaus orumo, vertinimo ir socializacijos šaltinių.

1.6 Svarbiausia užimtumo sąlyga 21-ajame amžiuje yra gebėjimas visą darbinį gyvenimą mokytis ir prisitaikyti. EESRK išvelgia dvi galimybes jaunimo padėčiai darbo rinkoje pagerinti: pirmiausia, jauni žmonės turi gauti gilesnį ir geresnį išsilavinimą, o antra, jiems turi būti sudarytos palankesnės sąlygos baigus mokyklą pradėti darbinį gyvenimą.

1.7 EESRK gerai supranta, kad užduotis nėra lengva, todėl siūlo visiems visuomenės nariams sutelkti į tai pastangas. Imtis priemonių labai svarbu dar ir todėl, kad nuo žemyn krintančių rinkos tendencijų labiausiai gali nukentėti jauniausioji karta.

1.8 Iš tiesų, 15–24 m. amžiaus grupės nedarbo lygis ne tik dvigubai didesnis už suaugusių darbingo amžiaus asmenų nedarbo lygį; jaunų žmonių darbo vietos yra pačios nestabiliausios (kai kuriose šalyse su tuo susiduria daugiau nei 60 proc. jaunų žmonių), ir tai daro itin neigiamą poveikį jaunų žmonių savarankiškumui, jų galimybėms kurti šeimą, priimti sprendimą, pavyzdžiui, kada turėti vaikų, mokėti socialinio draudimo įmokas ir jas didinti.

1.9 Nors socialiniai partneriai — labai svarbūs darbo rinkos subjektai, gerai išmanantys, kaip darbo rinka veikia, ir jos poreikius, ir jiems tenka labai reikšmingas vaidmuo ieškant būdų, kaip į darbo rinką būtų galima labiau įtraukti jaunus žmones, vis dėlto, EESRK manymu, vertėtų dar kartą atkreipti dėmesį į ne kiek nemenkesnę švietimo ir profesinio mokymo reikšmę ugdant jaunų žmonių (o jų būna labai įvairių) igūdžius ir gebėjimus, kurių reikia prisitaikyti prie nuolat besikeičiančio pasaulio.

1.10 Be to, jei socialiniai partneriai imsis priemonių jauniems žmonėms veiksmingiau įtraukti į darbo rinką, jiems bus svarbu, kad valstybės, regiono ir vietos valdžia bendradarbiautų su įvairiais pilietinės visuomenės subjektais, ypač su jaunimo organizacijomis ir universitetais kaip mokslinių tyrimų ir mokslo centrais. Jiems taip pat bus reikalinga aktyvi šeimų ir išplėstų jaunimo socialinių tinklų parama.

(¹) Reikia pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse įsidarbinti gali tik vyresnio nei 15 metų asmenys.

1.11 EESRK (atsižvelgdamas į Europos socialinių partnerių parengtą bendrą dokumentą *Ilgūdžių ir žinių tobulinimo visą gyvenimą veiksmų planas* ⁽²⁾) ir į pastarojo meto tyrimus, su kokiomis didžiausiomis problemomis susiduria darbo rinkos, kurie papildoma Komisijos pastangas kurti lengviau prisitaikančias ir įtraukesnes darbo rinkas) numatė keletą konkrečių tikslų ir veiklos sričių, kuriose socialinių partnerių vaidmuo būtų lemiamas.

1.12 Socialiniai partneriai, taikydami pasirinktas priemones, visų pirma turėtų siekti:

- įtikinti valstybių narių vyriausybes imtis reikalingų reformų ir įgyvendinti nacionalinę politiką, kurios padėtų pagerinti jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje;
- pasinaudojant visomis galimomis priemonėmis (visų pirma iš Europos struktūrinių fondų remiamomis programomis ⁽³⁾) suteikti visiems jauniems žmonėms galimybę visiškai save išreikšti užtikrinant jiems stabilias, labai kokybiškas ir gerai apmokamas darbo vietas, taip pat naudoti naujas, pažangesnes darbo ir darbo valandų administravimo formas bei naujas užimtumo saugumo formas siekiant užtikrinti sklandesnį perėjimą darbinio gyvenimo link, didesnę judumą ir geresnę darbinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą;
- sutrumpinti pereinamąjį laikotarpį, kuris trunka baigus mokyklą iki darbinio gyvenimo pradžios, ir suteikti jauniems žmonėms pirmą jų gyvenime galimybę dirbti, šiuo pereinamuoju laikotarpiu įkvepiant jaunimui tikėjimą saugia ateitimi;
- padėti jauniems žmonėms naudingai leisti laiką neveiklumo ar nedarbo laikotarpiu ar ieškant pirmojo darbo;
- padėti integruotis pačioms pažeidžiamiausiomis jaunimo grupėms (pavyzdžiui, jaunuoliams, turintiems socialinių problemų arba negalią, nebaigusiems mokyklos, imigrantams ir pan.);
- užtikrinti galimybę derinti darbą su asmeniniu ir šeiminiu gyvenimu;
- išlaikyti tinkamą lankstumo ir saugumo pusiausvyrą išsiaiškinus, kuriems darbuotojams lankstumas palankus (nes jie turi užimtumo garantijas) ir kuriems jis nepalankus (nes jie užimtumo garantijų neturi);
- užtikrinti glaudesnę įmonių, vidurinių mokyklų ir universitetų bendradarbiavimą;
- skatinti verslumą, kūrybingumą ir inovacijas ir padėti jauniems žmonėms suprasti, jog jie privalo toliau mokytis; kartu paraginti valdžios institucijas prisiimti joms tenkančios

atsakomybės dalį už veiksmingų ryšių palaikymą tarp švietimo sistemos ir darbo rinkos;

- gerinti praktikos kokybę ir padaryti ją patrauklesnę;
- skatinti priemones, kurios padėtų išvengti ilgalaikio jaunesnio amžiaus jaunimo nedarbo;
- informuoti jaunus žmones apie jų ekonomines ir socialines teises, taip pat laikytis ir prižiūrėti, kad būtų laikomasi lygybės ir nediskriminavimo principų.

1.13 Veiklos sričių — daug ir jos įvairios, tačiau jas galima suskirstyti į septynias pagrindines grupes:

- **švietimas:** siekti nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis atkreipti mokyklų ir mokytojų dėmesį, kad svarbu užmegzti glaudesnius ryšius su darbo rinka, atverti įmones ir prekybos sąjungas mokykloms, skatinti mokyklų iniciatyvas siekiant šio tikslo arba jose dalyvauti ir užmegzti partnerystės santykius su mokyklomis, kad jaunimas galėtų įgyti mokymosi patirties įmonėse;
- **profesinis mokymas:** dalyvauti rengiant ir organizuojant profesinio mokymo programas, skatinti jaunuolius tobulėti ir įgyti socialinių įgūdžių, plėtoti verslumo ugdymo programas, skatinti ir remti mokymo priemones, kurias taikant būtų galima geriau numatyti rinkos poreikius ir atitinkamai ugdyti reikalingus įgūdžius ir kelti kvalifikaciją bei informuoti jaunus žmones apie technines profesijas ir jų perspektyvą darbo rinkoje;
- **praktika:** įtraukti praktiką į mokyklos programą, parengti elgesio kodeksus, reglamentuojančius darbo sąlygas ir atlyginimą, kad įmonės nekonkuruotų, taip pat numatyti jaunų praktikantų kuravimą praktikos metu ir pateikti gerosios patirties pavyzdžių;
- **kolektyvinės derybos:** įtraukti jaunų žmonių kaip visateisių piliečių klausimą į derybas dėl darbo praktikos, kurios laikantis būtų galima užtikrinti jaunų žmonių tikėjimą saugia ateitimi pereinamuoju laikotarpiu (pereinant darbinės veiklos link) ir sudaryti palankesnes sąlygas jauniems darbuotojams tęsti ir baigti studijas;
- **papildoma veikla:** bendradarbiauti su jaunimo organizacijomis, skatinti ir reklamuoti tinklus, padedančius jauniems žmonėms ir darbo rinkos atstovams lengviau užmegzti tarpusavio santykius, raginti ir jaunus verslininkus, ir darbuotojus dalyvauti papildomoje jiems atstovaujančių organizacijų veikloje ir pripažinti neformaliojo švietimo būdu įgytas kompetencijas ir įgūdžius;

⁽²⁾ Žr. http://www.etuc.org/IMG/pdf/Fram_of_actions_LLL_evaluation_report_FINAL_2006.pdf (tekstas tik anglų kalba).

Taip pat žr. Europos socialinis dialogas šiuo klausimu: http://ec.europa.eu/employment_social/dsw/dspMain.do?lang=en.

⁽³⁾ Žr. http://ec.europa.eu/employment_social/social_dialogue/docs/lf_070227_donnelly.pps; http://ec.europa.eu/employment_social/esf/fields/education_en.htm.
Daug sričių apimančių informacinį dokumentą jau greitai bus galima rasti adresu:

— **geroji patirtis:** skatinti keistis gerąja patirtimi, ypač suteikti galimybę keistis patirtimi, gerąja praktika ir informacija apie įmonių, universitetų ir darbdavių asociacijų bei profesinių sąjungų vykdomus projektus;

— **judumas** (Europos Sąjungoje ir tarp įmonių): skatinti žmones mokytis užsienio kalbų ⁽⁴⁾, sudaryti sąlygas keistis darbine patirtimi užtikrinant darbuotojų teises. Socialiniai partneriai ypatingą dėmesį turi skirti pasienio bendradarbiavimui, kadangi jaunimo judumas yra pats didžiausias.

1.14 EESRK, kaip organizuotai pilietinei visuomenei atstovaujanti Europos institucija, atsižvelgdamas į savo kompetencijos sritį, siūlo surengti konferenciją, kurioje dalyvautų įmonių, profesinių sąjungų, mokyklų ir jaunimui atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų atstovai. Konferencijoje būtų galima pasikeisti geriausia patirtimi, kaip geriau įtraukti jaunus žmones į darbo rinką.

2. Dabartinė padėtis

2.1 Atsižvelgdamas į dabartinę jaunimo padėtį darbo rinkoje EESRK džiaugiasi gavęs Tarybai pirmininkaujančios Slovėnijos prašymą parengti tiriamąją nuomonę dėl *socialinių partnerių vaidmens gerinant jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje*.

2.2 Apskritai, jaunimo nedarbo ir jaunų žmonių įtraukimo į visuomenę problema yra visuotinės svarbos klausimas ⁽⁵⁾.

2.3 Kita pasaulyje ryški išsivysčiusios visuomenės tendencija yra visuomenės senėjimas, kuris neigiamai veikia stabilumą, konkurencingumą ir ekonominį augimą. Senstant visuomenei daugėja išlaidų sveikatos ir senatvės pensijų sistemoms ⁽⁶⁾, nes mažėja įmokas į šias sistemas mokančių žmonių ⁽⁷⁾. Todėl

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/esf/fields/partnership_en.htm. Žr. 2006 m. spalio 26 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl naujos daugiakalbystės pagrindų strategijos, pranešėjas A. Le Nouail (OL C 324, 2006 12 30).

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:324:0068:0073:DE:PDF>

⁽⁶⁾ Lyginant Europą su kitomis išsivysčiusiomis šalimis, pavyzdžiui, su JAV, Kanada ar Japonija, 15–24 m. amžiaus asmenų užimtumo lygis 2006 m. siekė 35,9 proc., lyginant su 54,2 proc. JAV, 58,7 proc. Kanadoje ir 41,4 proc. Japonijoje.

⁽⁷⁾ Socialinio draudimo programų finansavimo problema bus itin aštri per ateinančius 25 metus, kai Europos Sąjungos darbo rinką paliks 20 mln. žmonių.

būtina ne tik įgyvendinti priemones „aktyviam senėjimui“ visuomenėje skatinti, bet visų pirma raginti jaunus žmones pradėti dirbti ir imtis priemonių, remiančių kartų atsinaujinimą, kuriose jauni žmonės kol kas nedalyvauja, nes nuogaštuoja dėl nesaugių darbo vietų. Europos, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis reikės suvienyti viešojo sektoriaus ir socialinių partnerių pastangas, kad vykdant ekonominę, socialinę, švietimo ir demografinę politiką jaunimo klausimui būtų skirtas ypatingas dėmesys.

2.4 Nors 2005–2007 m. Europos Sąjungoje sukurta 7 mln. darbo vietų, įgyvendinant Lisabonos strategiją dar nepavyko sumažinti jaunimo nedarbo lygio. Iš Komisijos pateiktų duomenų matyti, kad vidutinis jaunų 15–24 m. žmonių nedarbo lygis 2006 m. siekė 17,4 proc. Kitaip tariant, beveik 4,7 mln. jaunų žmonių padėtis socialinio užimtumo požiūriu buvo nestabili. Kai kuriose šalyse jaunimo nedarbo lygis buvo didesnis nei 25 proc. ⁽⁸⁾. Kas ketvirtį leidžiamos ES darbo rinkos apžvalgos paskutiniojo numerio duomenimis (2007 m. ruduo), 2007 m. trečiąją ketvirtį jaunimo nedarbo lygis sumažėjo iki 15,2 proc., tačiau tebėra dvigubai didesnis už bendrą nedarbo lygį.

2.5 Be to, šie 4,7 mln. Europos Sąjungos jaunų bedarbių retai kada suranda naują darbą per pirmuosius šešis nedarbingumo mėnesius, todėl akivaizdu, kad, nepaisant 2005 m. priimto Europos jaunimo pakto, įgyvendinant Lisabonos strategiją dar nepavyko pagerinti jaunimo padėties darbo rinkoje. Štai kodėl vis svarbiau tampa Europos jaunimo paktą įgyvendinti vietos lygiu.

2.6 Tačiau jaunimo užimtumo ir nedarbo tendencijos ne visose valstybėse narėse vienodos ⁽⁹⁾. Nyderlanduose, Airijoje ir Danijoje nedarbo lygį sumažinti pavyko ir dabar jis šiose šalyse mažesnis nei 10 proc., tačiau kai kuriose kitose šalyse padėtis visiškai kitokia: pavyzdžiui, Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Graikijoje, Belgijoje, Lenkijoje, Slovakijoje ir netgi Švedijoje jis vis dar siekia apie 20 proc. ⁽¹⁰⁾.

2.7 Dažnai jaunų suaugusiųjų nedarbas tampa ilgalaikis arba net nuolatinis (apytiksliai vienas iš trijų ilgalaikio nedarbo atvejų) ⁽¹¹⁾; su šia problema daug dažniau susiduria moterys, ir padėtis tuo blogesnė, kuo žmonės vyresni.

2.7.1 Nenuostabu, kad anksti mokslą nutraukusiems (vienas iš šešių jaunuolių), arba vidurinės mokyklos nebaigusiems

⁽⁸⁾ 2004 m. Europoje darbingo ir pensinio amžiaus žmonių skaičiaus santykis buvo keturi su vienu, tačiau greitai šis skaičius sumažės per pusę. Nuo 2015 m. dėl darbuotojų skaičiaus mažėjimo silpnės Europos Sąjungos ekonomikos augimo galimybės ir, nors dabar jis sudaro 2,6 proc. (euro zonoje) ir 2,9 proc. (27 Europos Sąjungos valstybėse narėse), 2040 m. jis sudarys tik 1,25 proc. Šio reiškinio pasekmės ypač skaudžiai patirs naujosios valstybės narės.

⁽⁹⁾ Eurostato darbo jėgos Europoje tyrimas, pristatytas ataskaitoje „Užimtumas Europoje 2007 m.“, Europos Komisija.

⁽¹⁰⁾ EESRK supranta, kad vien jaunimo nedarbo lygis neatspindi jaunimo padėties darbo rinkoje. Vykdamas tokią analizę, reikėtų nustatyti jaunimo nedarbo ir bendrojo nedarbo santykį bei palyginti konkrečios šalies jaunimo nedarbo lygį su bendrojo nedarbo lygiu. 2,6 punkte pateikiami skaičiai yra tik pavyzdys. Išsamiau ši problema nagrinėjama, pvz., Europos Komisijos ataskaitoje „Užimtumas Europoje 2007 m.“

⁽¹¹⁾ *Economic Outlook*, 2007 m. ruduo, BUSINESS EUROPE, p. 14.

asmenims (vienas iš keturių 25–29 m. amžiaus žmonių ⁽¹²⁾), sunkiau sekasi susirasti darbą nei kvalifikuotesniam jaunimui.

2.7.2 Keisčiausia, kad darbą susirasti sunku ir labai kvalifikuotiems ir patyrusiems jauniems žmonėms. Kai kuriose valstybėse labai aukštą išsilavinimą turinčių jaunų bedarbių daugiau už žemesnį ar vidutinį išsilavinimą turinčių jaunuolių ⁽¹³⁾. Akivaizdu, kad, nors dabartinė karta labiau išsilavinusi už ankstesniąsias kartas, jai pastaruoju metu darbą susirasti sunkiau. Reikėtų pažymėti, kad diplomai (nors ir vertingas ginklas kovojant su nedarbu) šią dieną ir šiame amžiuje nebeteikia jokių garantijų.

2.7.3 Daugeliui jaunų žmonių sunku susirasti jų kvalifikaciją atitinkantį darbą (valstybėse narėse 29–47 proc. jaunesnių negu 35 m. amžiaus asmenų dirba jų kvalifikacijos neatitinkantį darbą). Kuo žemesnis išsilavinimo lygis, tuo padėtis sudėtingesnė.

2.8 Dėl šių priežasčių daugelis jaunų žmonių nusprendžia išvykti į kitas šalis, kuriose galima dirbti palankesnėmis darbo sąlygomis, tikėtis keturis–penkis kartus didesnio užmokesčio ir geresnių karjeros perspektyvų bei geriau save išreikšti ⁽¹⁴⁾.

2.9 Daugumos darbą susiradusių jaunų žmonių padėtis labai nesaugi, kadangi darbo vietos yra nestabilios. 41 proc. 15–24 m. ⁽¹⁵⁾ amžiaus jaunimo dirba pagal trumpalaikės darbo sutartis, o kai kuriose šalyse šis skaičius viršija 60 proc. ⁽¹⁶⁾. Dažnai tai būna sąmoningas jaunų žmonių, ieškančių trumpalaikio darbo, pasirinkimas, bet nemažai šių jaunų žmonių (kas ketvirtas) šioje padėtyje atsiduria ne savo noru ⁽¹⁷⁾.

2.10 Ši jaunų darbuotojų grupė taip pat labiausiai kenčia dėl su darbu susijusių nelaimingų atsitikimų ir sužalojimų ⁽¹⁸⁾, todėl vertinant jaunimo užimtumo padėtį reikėtų atkreipti dėmesį į sveikatos ir saugos sąlygas darbo vietoje.

2.11 Sunkiausia darbą susirasti jaunoms moterims ⁽¹⁹⁾: jos dažniau dirba nekvalifikuotą, neužtikrintą, mažai apmokamą darbą, nors paprastai jų kvalifikacija, palyginti su jaunų vyrų, yra

aukštesnė. Moterys (ypač vaisingo amžiaus) taip pat patiria diskriminaciją dėl lyties. Europos Sąjungoje jaunos moterys (jaunesnės nei 30 m.) uždirba vidutiniškai 6 proc. mažiau nei jauni vyrai ⁽²⁰⁾.

2.12 Jauni žmonės vis dar pernelyg dažnai patiria socialinę atskirtį ir skurdą dėl mažų pajamų (40 proc. jaunų žmonių dirba menkai apmokamą darbą) ⁽²¹⁾.

2.13 Daugelis jaunų žmonių šiuo metu susiduria su socialinės įtraukties sunkumais ir visų pirma su savarankiškumo ir socialinio nepriklausomumo problemomis. Galima paminėti šias didžiausias problemas:

- didėja finansinė priklausomybė nuo savo šeimos ir (arba) valstybės;
- vaikai ilgiau gyvena su tėvais ir vis labiau plinta pusiau savarankiškas gyvenimo būdas (tėvų namai kaip antroji gyvenamoji vieta, į juos vėl grįžtama kurį laiką pagyvenus atskirai arba gyvenama atskirai, bet išlaikomi labai glaudūs santykiai su tėvais);
- jauni žmonės vis vėliau kuria šeimas (tuokiasi ar pradeda kartu gyventi, nusprendžia, ar turėti vaikų ir pan.);
- akivaizdus nusivylimas ir streso padidėjimas dėl bejėgiškumo (apie tai galima spręsti iš didėjančio savižudybių skaičiaus ir narkotikų vartojimo).

3. Darbas kaip asmeninio ir kolektyvinio orumo veiksnys

3.1 Darbas kaip apskritai vienas svarbiausių visuomenės ekonominio vystymosi veiksnių apima ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos aspektus. Taigi jaunų žmonių teisė į užimtumą ir užtikrintą darbą turėtų būti laikoma visuotine teise ir priemonė jų asmeninei atečiai užtikrinti.

3.2 Todėl reikėtų (dar kartą) pabrėžti, kad darbas yra nepaprastai svarbus visuomenei, ir išanalizuoti kai kuriuos su juo susijusius aspektus, pavyzdžiui:

- tinkamas darbas kaip pajamų, reikalingų gyventi šiandien ir ateityje, šaltinis ir skirtingų žmonių kartų solidarumo išraiška,
- darbas kaip visuotinė teisė, kaip erdvė žmogaus orumui ir vertei pasireikšti,

⁽¹²⁾ Eurostato darbo jėgos Europoje tyrimas, pristatytas ataskaitoje „Užimtumas Europoje 2007 m.“, Europos Komisija.

⁽¹³⁾ Žr. Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas (COM(2007) 498 galutinis).

⁽¹⁴⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridedamas prie Komunikato dėl jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimo (SEC(2007) 1093).

⁽¹⁵⁾ Kaip pavyzdį reikėtų paminėti, kad apie 400 000 Europos mokslininkų ir technologijų specialistų gyvena JAV ir kad iš 1,45 mln. JAV gyvenančių daktaro laipsnį apsigynusių asmenų beveik 10 proc. universitetą yra baigę Europos Sąjungoje.

⁽¹⁶⁾ Reikia pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse įsidarbinti gali tik vyresnio nei 15 metų asmenys.

⁽¹⁷⁾ Eurostato darbo jėgos Europoje tyrimas.

⁽¹⁸⁾ Idem.

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonės projektą dėl sveikatos sąlygų darbe ir darbo saugos SOC/258 (pranešėja Agnes Cser).

⁽²⁰⁾ Moterų užimtumo lygis yra 15 proc. mažesnis nei vyrų.

⁽²¹⁾ Žr. šiuo metu rengiamą EESRK nuomonę dėl moterų ir vyrų atlyginimo atotrūkio (SOC/284).

- darbas kaip gamybos veiksnys,
- darbas kaip aktyvaus pilietiškumo ir visuomenei naudingos veiklos išraiška,
- darbas kaip svarbiausias socialinio bendravimo veiksnys,
- darbas kaip žmonių kvalifikacijos ir kūrybingumo atspindys,
- darbas kaip vartojimo ir gyvenimo būdo prielaida,
- darbas kaip žmogaus veikla, pritampantis ir vertinamas visuomenėje, kurioje vis labiau tenka rūpintis aplinka ir ekologija,
- darbas kaip savęs pažinimo, tobulėjimo ir saviraiškos galimybė.

3.3 Šiandien esama daug naujų, po esminių pasikeitimų darbo pasaulyje atsiradusių darbo formų. Šiame darbe nebūtinai atsižvelgiama į svarbius socialinius aspektus ar suteikiamos reikalingos teisinės garantijos.

3.4 Dėl jaunų žmonių darbo nestabilumo bei nereglamentuotų darbo formų ir valandų sunku derinti darbinį, asmeninį ir šeiminių gyvenimą. Šiomis aplinkybėmis ypač sunki yra jaunų moterų padėtis — joms dažnai tenka atsakyti perspektyvios karjeros. Kuriant ankstyvajam vaikystės laikotarpiui reikalingą infrastruktūrą visų pirma reikėtų pasidomėti, kokia yra jaunų tėvų nuomonė šiuo klausimu.

3.5 Jauni žmonės gali daug kuo prisidėti kuriant darnesnę ir demokratišką žiniomis paremtą visuomenę. Vis dėlto jiems reikia turėti ilgalaikių planų, kurie būtų kuriami jiems patiems, jų šeimai ir visuomenei saugiomis sąlygomis.

4. Švietimas ir mokymas: esminiai išitraukimo į darbo rinką, sėkmingo integravimosi į visuomenę ir dalyvavimo joje veiksniai

4.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo nuomonėje dėl prioritetinių gyventojų grupių užimtumo ⁽²²⁾ dar kartą pabrėžė švietimo ir mokymo svarbą, ypač būtinybę

⁽²²⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridedamas prie Komunikato dėl jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimo (SEC(2007) 1093). 2007 m. liepos 12 d. EESRK nuomonė dėl prioritetinių gyventojų grupių užimtumo (Lisabonos strategija), pranešėjas Wolfgang Greif (OLC 256, 2007 10 27).

- „užtikrinti aukštos kokybės švietimą, nuo bendro pagrindinio mokymo iki profesinės kvalifikacijos įgijimo ir kvalifikacijos kėlimo, siekiant padėti be kliūčių įsitvirtinti darbo rinkoje ir joje nuolat išlikti, ir tam reikia pareikalaus atsakomybės ne tik iš viešosios valdžios, bet ir iš pramonės sektoriaus;

- anksti pradėti teikti aktyvią paramą mokymo vietų ir darbo ieškančiam jaunimui (pagal galimybes jau po 4 mėnesių), teikti programas ir individualų mokymą siekiant integruoti ilgalaikius bedarbius jaunuolius, taip pat nebaigusius mokyklos ir nutraukusius mokymąsi gamyboje, be kitų, rengiant visuomeninius užimtumo projektus ir remiant mokymąsi);

- plėsti visoje teritorijoje lengvai prieinamas jaunų moterų ir vyrų profesinio orientavimo ir informavimo galimybes visose mokymo pakopose; atitinkamai pagerinti darbo biržų veiklos kokybę ir jų apsirūpinimą žmogiškaisiais ištekliais);

- šalinti siūlomos ir darbo rinkoje paklausios kvalifikacijos neatitikimus; gerinti pagrindinių švietimo sistemų pajėgumus (pvz., mažinti mokyklos nebaigusius mokinių skaičių ⁽²³⁾, kovoti su neraštingumu), gerinti perėjimą iš profesinio parengimo į aukštesnį mokymą; šalinti esamą lyčių segregaciją darbo rinkoje pasirenkant profesiją.“

4.2 Nors svarbiausia mokyklų užduotis turėtų būti ugdyti laisvus, kritiškai mąstančius, savarankiškus piliečius, jos turėtų ieškoti naujų ugdymo formų ir visų pirma užmegzti ryšius su darbo ir verslo pasauliu, ryšiai su kuriuo, apskritai kalbant, nėra glaudūs. Tokie ryšiai šiandien tiesiog privalomi, kad baigę mokyklą jaunuoliai galėtų sklandžiau pereiti į darbo rinką.

4.3 Be to, mokykla turėtų ugdyti igūdžius, kurie padėtų pritaikyti prie naujovių, t.y. verslumą ir iniciatyvumą, iškiepyti atsakomybės (taip pat ir asmeninės) jausmą, kad jauni žmonės sugebėtų spręsti problemas, su kuriomis jie neišvengiamai susidurs baigę mokyklą. Neformalus lavinimas, be abejo, taip pat padeda siekti šio tikslo.

⁽²³⁾ Europos Sąjungoje mokyklos nebaigia apie 16 proc. jaunų žmonių. Šis skaičius didesnis nei 2000 m. (plg. 10 proc). Procentinis dydis valstybėse narėse nevienodas: jis ypač didelis Viduržemio jūros regiono valstybėse, bet žemesnis Skandinavijos šalyse, taip pat kai kuriose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse.

4.4 Didėja ir poreikis jauniems žmonėms mokytis visą gyvenimą, nes naujos žinios gali padėti jiems prisitaikyti prie naujai susiklosčiusių aplinkybių ir įgyti naujų įgūdžių bei kvalifikaciją.

4.5 Taip pat būtų galima atnaujinti profesinio mokymo modelius; kai kuriose šalyse suteikiamos galimybės įgyti patirties darbo rinkoje atliekant praktiką įmonėse. Ir šioje srityje reikėtų įdiegti jaunimui patrauklius ir, jaunų žmonių bei jų šeimų nuomone, vertingus modelius ⁽²⁴⁾.

4.6 Kalbant apie individualų ilgai nedirbančių jaunų žmonių profesinį mokymą vertėtų paminėti Austrijos projektą, padėjusį ilgalaikį jaunimo nedarbą konkrečioje tikslinėje grupėje sumažinti 43,5 proc. ⁽²⁵⁾. Iš dviejų tūkstančių projekte dalyvavusių jaunų žmonių 820 žmonių susirado darbą, o 293 buvo pasiūlyta atlikti praktiką įmonėse, o tai reiškia, kad projektas buvo sėkmingas 60 proc. dalyvių ⁽²⁶⁾.

4.7 Be to, darbas pagal Europos mokslinių tyrimų politiką ir programas turėtų būti valstybių narių ir Europos lygiu koordinuojamas švietimo ir mokymo (ir pagrindinio švietimo ir profesinio ar specialaus mokymo) srityje.

5. Socialinių partnerių vaidmuo

5.1 Skirtingų sričių jaunimo politiką reikėtų traktuoti vienodai. Šiuo tikslu Europos Komisija parengė komunikatą *Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas*, kuriam EESRK pritarė ⁽²⁷⁾. Komisija taip pat yra keletą kartų pakartojusi, jog reikia naudotis Europos struktūrinių fondais, kurių reglamentuose aiškiai numatyta galimybė finansuoti jaunimo įtraukimui į darbo rinką pagerinti reikalingas priemones ⁽²⁸⁾.

5.2 Jaunų žmonių įtraukimą į darbo rinką reikėtų vertinti kaip bendrą visos visuomenės, taip pat socialinių partnerių ir kitų subjektų (pavyzdžiui, valdžios institucijų, nacionalinių, regionų ir vietos vyriausybių, šeimos ir jaunimo organizacijų) pareigą.

⁽²⁴⁾ Žr., pavyzdžiui, Prancūzijos projektai, skirti jaunimui sudominti mokslu ir technika (<http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/bonne-pratique-91/scientifiques-techniques-9109.html>), „Užimtumo pasas“ (http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/initiatives-92/autres-95/emploi-pour-9154.html?var_recherche=d%E9favoris+%E9s), Dizono verslo studijų koledžo rengiamas projektas „Mokymas imantis veiksmų“ (švietimo įstaigos įpareigojamos rūpintis praktikantais) (www.halde.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/bonne-pratique-91/action-ecole-9207.html), forumai užimtumo klausimais, skirti įmonių ir iš nepalankioje padėtyje esančių vietovių kilusių jaunų absolventų ryšiams gerinti (<http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/initiatives-92/autres-95/emploi-pour-9192.html>), arba Austrijos projektai, skirti ilgai nedirbantiems jauniems žmonėms padėti susirasti darbą (http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StID=314163&DStID=0, arba http://portal.wko.at/wk/sn_detail.wk?AngID=1&DocID=729805&StID=345901).

⁽²⁵⁾ Žr. http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StID=314163&DStID=0.

⁽²⁶⁾ Žr. http://portal.wko.at/wk/sn_detail.wk?AngID=1&DocID=729805&StID=345901.

⁽²⁷⁾ 2008 m. sausio 17 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jaunimo visapusiško švietimo, užimtumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime skatinimas“, pranešėjas Pavel Trantina.

⁽²⁸⁾ Žr. 3 išnašą.

5.3 Integruojant jaunimą į darbo rinką labai svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams, nes jie išmano, kaip veikia darbo rinka ir ko jai reikia; jie žino, kokių randasi su šiais poreikiais ir turima darbo jėga susijusių problemų; taip pat iš patirties žino, kokių problemų atsiranda augant darbo rinkai ir diegiant naują darbo praktiką.

5.4 Didinant jaunimo užimtumą socialiniai partneriai turėtų dėti dar daugiau pastangų. Jie privalo stiprinti ir plėtoti tolesnį bendradarbiavimą su jauniems žmonėms atstovaujančiomis organizacijomis ir švietimo įstaigomis, dėmesį sutelkiant į šiuo metu rinkoje paklausią kvalifikaciją, nustatant, kokių įgūdžių reikia konkretiems darbams, sutelkiant pajėgas jauniems žmonėms skirtoms darbo vietoms kurti, pasiryžtant pasikliauti jų gebėjimais ir nereikalauti, kad jie būtų patyrę, nors dar nepradėjo dirbti ir kt.

5.5 Socialinius partnerius į veiklą reikėtų įtraukti siekiant konkrečių tikslų, visų pirma:

- įtikinti valstybių narių vyriausybes imtis reikalingų reformų ir įgyvendinti nacionalinę politiką, kurios padėtų pagerinti jaunų žmonių padėtį darbo rinkoje;
- suteikti visiems jauniems žmonėms galimybę save išreikšti užtikrinant jiems stabilų ir aukštos kokybės užimtumą;
- sudaryti sąlygas baigus mokyklą anksčiau pradėti dirbti;
- suteikti saugios ateities perspektyvą šiuo pereinamuoju laikotarpiu;
- padėti jaunimui naudingai praleisti neaktyvų nedarbo arba pirmojo darbo paieškų laiką;
- sudaryti geresnes sąlygas labiausiai pažeidžiamų jaunimo grupių, ypač anksti mokslus nutraukusiųjų, integracijai;
- užtikrinti, kad profesinį gyvenimą būtų galima derinti su asmeniniu ir šeiminiu gyvenimu;
- tinkamai lankstumo ir saugumo pusiausvyrai nustatyti;

o jų veiklos sritys turėtų būti įvairios, pavyzdžiui:

5.5.1 Švietimas

- įspėti už švietimą atsakingas institucijas, mokyklas ir mokytojus, kad reikia palaikyti glaudesnius ryšius su darbo rinką;

- vietos lygiu skatinti įvairias iniciatyvas (kurias organizuotų mokyklos arba įmonės ir profesinės sąjungos), suteikiančias jauniems žmonėms galimybę patirti, koks iš tikrųjų yra darbinis gyvenimas;
- užmegzti partnerystės ryšius su mokyklomis, kad jauni žmonės darbo patirties semtųsi įmonėse;
- skatinti kūrybingumą ir verslumą bendradarbiaujant su visais suinteresuotais subjektais (įskaitant įmones ir profesines sąjungas) ⁽²⁹⁾;
- informuoti aukštojo mokslo įstaigas apie vietinius užimtumo reikalavimus ir apie reikalingą mokymą ir kvalifikaciją;
- vietos, regionų ir nacionaliniu lygmeniu įtraukti jaunimo organizacijas į dialogą dėl jaunų žmonių įtraukimo į darbo rinką;

5.5.2 Profesinis mokymas

- aktyviai dalyvauti rengiant ir organizuojant profesinio mokymo programas siekiant patenkinti naujų įgūdžių ir žinių poreikį ir numatyti nuolatinio kvalifikacijos kėlimo reikalavimus;
- atsižvelgiant į kolektyvines derybas apsvarstyti visuotinius, regioninius ir (arba) vietos profesinio mokymo susitarimus; todėl valstybių narių mokesčių sistemos turėtų skatinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą;
- informuoti jaunus žmones apie technines profesijas ir jų perspektyvas darbo rinkoje;
- padėti įgyvendinti ir įvertinti Europos kvalifikacijų sistemą ⁽³⁰⁾, kad jaunų žmonių kvalifikacijų pripažinimui ir judumui Europoje būtų sudarytos palankesnės sąlygos;

5.5.3 Praktika

- į mokyklos programą įtraukti praktiką, kad jauni žmonės kuo anksčiau susipažintų su įmonių ir darbuotojų darbu;
- rengti elgesio kodeksus, reglamentuojančius darbo vietų kokybę, darbo sąlygas ir atlyginimą praktikantams, ir šiuo tikslu priimti kolektyvinius susitarimus;

⁽²⁹⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. EESRK nuomonę dėl verslumo ugdymo ir Lisabonos darbotvarkės (nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Sharma, bendrapranešėjis Jan Olsson. (OL C 44 2008 02 16, p. 84–49). (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:044:0084:0090:PT:PDF>).

⁽³⁰⁾ Žr. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl Europos kvalifikacijų sąrangos mokymuisi visą gyvenimą kūrimo (COM(2006) 479 galutinis).

- paskirti praktikantą kuruojantį kolegą, kad mokomoji praktika būtų naudinga, ir padėti parenti geros kuravimo praktikos kiekviename sektoriuje kodeksą;

5.5.4 Kolektyvinės derybos ir jaunų žmonių teisės

- vykstant kolektyvinėms deryboms Europos, nacionaliniu, regionų vietos ir įmonių lygmenimis, apsvarstyti būtinybę praktiškai įgyvendinti jaunų žmonių įtraukimo į darbo rinką ir informavimo apie jų teises politiką;
- derantis dėl darbo praktikos ir sąlygų, kurias reikėtų įtraukti į sutartis, ypatingą dėmesį skirti jauniems darbuotojams, kad lankstumą reglamentuotų suderėtos taisyklės, užtikrinančios jiems reikalingą saugumą; kolektyvinių derybų metu atsižvelgti į jaunimo užimtumo garantijų perspektyvas pereinamuoju laikotarpiu, kai jauni žmonės, baigę mokyklą, ieško darbo;
- kolektyvinėse derybose dėl studentų darbo sąlygų reikėtų derėtis dėl lanksčių darbo valandų, tinkamo atlyginimo, ypač bandomuoju laikotarpiu, ir laisvo laiko mokymuisi
- Kolektyvinių derybų metu taip pat reikėtų nustatyti tokias darbo sąlygas ir darbo valandas, kad darbuotojai galėtų sude-rinti darbinį ir asmeninį gyvenimą;

5.5.5 Papildoma veikla

- daug dirbti remiant papildomą jaunų žmonių veiklą ir padedant jiems steigti jaunų verslininkų asociacijas arba įtraukiant darbuotojus į jų sektoriaus organizacijas;
- skatinti, propaguoti ir remti tinklus, padedančius jauniems žmonėms ir įvairiems socialiniams partneriams bendrauti ⁽³¹⁾.
- bendradarbiauti su jaunimo organizacijomis stengiantis suprasti jaunų žmonių būgštavimus ir siekius ir kartu su jais ieškoti sprendimo visų pirma darbo rinkoje;

⁽³¹⁾ Pavyzdžiui, Europos jaunųjų verslininkų konfederacija (angl. European Confederation of Junior Enterprises (<http://www.jadenet.org/>)) ir Europos kvalifikuotų specialistų ir vadybininkų tarybos EURO-CADRES iniciatyva STARPRO studentams ir jauniems absolventams (http://www.eurocadres.org/en/p_ms_in_europe/students_and_young_graduates).

- pripažinti neformaliojo švietimo būdu įgytas kompetencijas ir įgūdžius svarbiai įsidarbinimui reikalingos kvalifikacijos dalimi.

5.5.6 Geroji patirtis

- keistis informacija apie gerąją patirtį ⁽³²⁾ ir steigti nacionalines ir europines platformas, kuriose būtų aptariami įmonių, universitetų, mokyklų, vietos ir regionų valdžios institucijų, verslo asociacijų ir sąjungų įgyvendinti projektai;

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

5.5.7 Judumas

- remti judumą tiek Europos Sąjungoje, tiek įvairiose Europos šalyse esančiose įmonėse, jaunus žmones informuoti apie jų su judumu Europoje susijusias teise, taigi ir skatinti žmones mokytis užsienio kalbų; sudaryti sąlygas keistis profesine patirtimi ir keistis specialistais, kartu pripažįstant, kad būtina užtikrinti darbuotojų teises ⁽³³⁾.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³²⁾ Vienas gerosios patirties pavyzdžių būtų „Businesseurope“ kartu su darbo partneriais įsteigta „laboratorija“, skatinanti verslumą ir švietimą verslo klausimais. Ši „laboratorija“ ne tik teikia gerosios europinės patirties šioje srityje pavyzdžius, bet ir padeda siekti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijoje ir Europos Komisijos komunikate *Verslumu pagrįsto mąstymo puoselėjimas ugdat ir mokant* (ir Oslo dėl jo priimtose rekomendacijose) iškeltų tikslų.

⁽³³⁾ Socialiniai partneriai visada palankiai vertino Erasmus ir Erasmus Mundus programų principus ir Europos Komisijos iniciatyvą *ERASMUS jaunesiems verslininkams*.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ilgalaikės priežiūros visiems ir ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros sistemų tvaraus finansavimo užtikrinimo (Tiriamoji nuomonė)

(2008/C 204/21)

Europos Sąjungai pirmininkaujanti Slovėnija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugsėjo 19 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti nuomonę dėl

Ilgalaikės priežiūros visiems ir ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros sistemų tvaraus finansavimo užtikrinimo

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Waltraud Klasnic.

443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 99 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

reikia tinkamo informavimo ir švietimo bei politinių priemonių ⁽²⁾.

1.1 Išvados

1.1.5 Svarbiausia seniems ir labai seniems Europos žmonėms suteikti galimybę gyventi oriai ir saugiai ir tada, kai jiems reikalinga priežiūra, tačiau kartu užtikrinti, kad dėl to nebūtų užkraunama nepakeliama našta jaunesnėms kartoms.

1.1.1 Priklausymas nuo kitų žmonių priežiūros yra vienas gyvenimo pavojų, kurio pasekmės žmogui pernelyg sunku pakelti vienam, todėl skirtingų kartų atstovams reikėtų bendrai dalytis atsakomybe ⁽¹⁾.

1.2 Rekomendacijos

1.1.2 Apie tai, kokią atsakomybę prisiimti, visų pirma reikėtų spręsti nacionaliniu ar regionų lygiu ir atsižvelgti į skirtingą šeimų struktūrą, mokesčių sistemas, užimtumo padėtį, judumo, būsto klausimus, gyventojų tankumą, susiformavusias tradicijas ir gyventojų požiūrį.

1.2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina Europos Vadovų Tarybą ir Komisiją kartu su valstybėmis narėmis kuo skubiau spręsti senėjančių gyventojų problemas ir užtikrinti, kad visiems pagyvenusiems žmonėms būtų suteikta jiems reikalinga parama ir kokybiška priežiūra.

1.1.3 Kadangi šioje srityje pavienės valstybės narės ne tik susiduria su panašiomis problemomis, bet esama ir tarpvalstybiniu lygiu svarbių klausimų, būtina ir tikslinga, kad šią temą nagrinėtų ir Europos Sąjungos institucijos. Šioje srityje labai svarbu keistis patirtimi, pavyzdžiui, taikant atvirojo koordinavimo metodą, o kai kuriais atvejais taip pat reikėtų imtis teisinių priemonių.

1.2.2 Siekiant deramai spręsti ilgalaikės priežiūros klausimus, būtina imtis tam tikrų priemonių. Svarbūs yra šie aspektai:

Finansavimas ir įgyvendinimo galimybės

- užtikrinti galimybę visiems naudotis aukštos kokybės priežiūros paslaugomis, ypač patiriantiems sunkumus ar gaunantiems nedideles pajamas,
- sukurti tvarias finansavimo sistemas, kad asmenys, susidūrę su šios gyvenimo rizikos pasekmėmis, nebūtų palikti likimo valiai, tačiau visuomenei šios paslaugos turi būti prieinamos ir neužkrauti pernelyg didelės naštos būsimoms kartoms,

1.1.4 Kaip ir sveikatos priežiūros sistemoje, taip ir ilgalaikės priežiūros srityje daugiausia išlaidų susidaro paskutiniams žmogaus gyvenimo metais. Nuo to laiko, kai buvo parengtos šiuo metu taikomos socialinės apsaugos sistemos (sveikatos priežiūros ir pensijų sistemos), gyvenimo trukmė gerokai pailgėjo. Tenkinant naujus su tuo susijusius poreikius, kyla sudėtingų teisingumo ir kartų solidarumo klausimų, kuriuos sprendžiant

⁽¹⁾ Taip pat žr. 2003 m. kovo mėn. bendrą Komisijos ir Tarybos pranešimą „Parama nacionalinėms strategijoms siekiant užtikrinti sveikatos priežiūrą ir pagyvenusių žmonių priežiūrą ateityje“, CS 7166/03.

⁽²⁾ Žr. 2007 m. gruodžio 13 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Skatinti kartų solidarumą“, pranešėjas Luca Jahier (CESÉ 1711/2007 — SOC/277).

- skatinti išankstinės profilaktikos ir prevencijos priemonės, kad būtų galima sumažinti priežiūros poreikio didėjimą ateityje. Tam reikia taikyti išsamią prevencijos strategiją, kurioje būtų numatytos prevencinės sveikatos priežiūros priemonės, finansiniai ištekliai, socialinės apsaugos aspektai ir galimybės stiprinti pagyvenusių žmonių gebėjimus patiems spręsti kasdienes problemas,
- siekiant visuotinės svarbos tikslų visuomenės sveikatos srityje apsvaistyti galimybę, jei būtina, sukurti paskatas draustis privačiu draudimu, pavyzdžiui, taikyti mokesčių lengvatas,

Priežiūra ir paslaugų teikimas

- būtina plėsti į poreikius orientuotas specialiai pritaikytas priežiūros paslaugas regionuose, kurie šiuo aspektu pastaruoju metu yra nepalankioje padėtyje,
- skatinti ir remti esamus šeimų ir kaimynystės pagrindu sukurtus tinklus, šiuo metu teikiančius daugiausiai priežiūros paslaugų, pavyzdžiui, apmokyti šeimos narius ar jiems teikti paramą,
- į priežiūros veiklą labiau įtraukti NVO, socialines ir ekonomines iniciatyvas ir kooperatines struktūras,
- ypač remti savanorišką veiklą nemedicininės priežiūros srityje, visų pirma rengiant savanorių mokymus,
- sveika įvairių priežiūros paslaugų teikėjų konkurencija turi suteikti prižiūrimiems asmenims pasirinkimo laisvę ir padėti plėtoti paslaugas laikantis apibrėžtų standartų, tikslų, uždavinių, specifikacijų, nustatytos socialinės apsaugos sistemos prižiūrint kiekvienos valstybės narės teisės aktų leidėjui, kadangi šios paslaugos yra susijusios su visuotinės svarbos socialinėmis paslaugomis ⁽³⁾,
- į visuomeninius tinklus įtraukti senus žmones ir asmenis, kuriems reikalinga priežiūra, siekiant, be kita ko, išvengti išnaudojimo ir žiauraus elgesio,
- turi būti sukurti paliatyvosios slaugos geriausios praktikos modeliai, taikomi globos namuose ir slaugant namuose,
- plėsti veiklą, susijusią su mirstančiųjų priežiūra ir psichologine parama,

Slaugos darbuotojai

- užtikrinti žmogiškuosius išteklius priežiūros paslaugų srityje, visų pirma tinkamai parengiant slaugos darbuotojus, gerinant darbo sąlygas ir didinant su priežiūra susijusių profesijų prestižą,
- turi būti sudarytos palankesnės sąlygos ES įgytoms kvalifikacijoms pripažinti,
- Komisija raginama peržiūrėti priežiūros tarpvalstybinių lygmeniu taisykles, pavyzdžiui, dėl galimybės naudotis priežiūros paslaugomis kitoje valstybėje ir slaugos darbuotojų migracijos,
- įteisinti iki šiol neteisėtai teiktas priežiūros paslaugas atsižvelgiant į darbo prižiūrimųjų asmenų namuose ypatumus,

Priežiūra namuose

- labiau skatinti teikti nemedicininės priežiūros paslaugas, nesvarbu, ar jas teiktų šeimos nariai, ar savanoriai ⁽⁴⁾,
- vystyti strategijas ir paslaugas, susijusias su demencija ir senatvine depresija, kurios pastaruoju metu yra viena didžiausių šeimos ir priežiūros sistemos problemų,
- taikyti paramos ir krūvio mažinimo priemonės dirbantiems asmenims, kurie prižiūri savo artimuosius, kad jie galėtų geriau derinti šeiminių gyvenimą ir profesinę veiklą (pavyzdžiui, senų žmonių dienos priežiūros grupės didelėse įmonėse, krūvio mažinimas, mobilios priežiūros paslaugos),

Reguliavimas, standartai ir kokybė

- nustatyti visų pagyvenusių žmonių priežiūros sričių kokybės standartus ir pasitelkus nepriklausomas žmogaus teises užtikrinančių institucijų pripažintas organizacijas arba stebėtojų tarnybas užtikrinti veiksmingą jų laikymosi kontrolę,
- tuo siekiama užtikrinti, kad privačiose arba viešose priežiūros įstaigose būtų gerbiamos žmogaus teisės ir orumas, o paslaugų teikėjai nesinaudotų asmenų, kuriems reikalinga priežiūra, ribotu veiksmumu ir jų priklausomybe nuo paslaugų teikėjų,

Informacinių ir ryšių technologijų naudojimas

- turi būti skatinamas informacinių ir ryšių technologijų, telematikos ir pagalbinių techninių priemonių naudojimas priežiūros srityje ir stebėjimo tikslais atsižvelgiant į etinius aspektus.

⁽³⁾ Žr. 2008 m. vasario 14 d. EESRK nuomonę dėl Visuotinės svarbos paslaugų nepriklausomo vertinimo (pranešėjas Raymond Hencks — TEN/289).

⁽⁴⁾ Savanoriškos veiklos skatinimo klausimu žr. 2006 m. gruodžio 13 d. EESRK nuomonę dėl Savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenei ir poveikio, pranešėja Erika Koller (OL C 325, 2006 12 30).

2. Bendra informacija

2.1 Europos Sąjungai pirmininkaujanti Slovėnija norėtų tęsti europines diskusijas apie tai, kaip įveikti demografinių pokyčių keliamus sunkumus, ir daugiausia dėmesio skirs kartų solidarumui. Keičiasi jaunosios, vidutinio ir vyresnio amžiaus kartų procentinis santykis. Pagyvenusių žmonių procentinė dalis nuolat didėja. Kai kuriose vietovėse dabartinės jaunosios kartos žmonių skaičius yra du kartus mažesnis nei po Antrojo pasaulinio karo gimusios kartos asmenų skaičius. Dėl minėtų aplinkybių kyla nemažai klausimų, susijusių su kartų solidarumu ir sambūviu. Dabartinis gyvenimo būdas ir darbo pasidalijimas (ypač miestuose) daro neigiamą įtaką kartų santykiams, silpnina ir gerokai keičia kartų ryšius. Vis dažniau įvairios kartos vertinamos atskirai ir atsižvelgiant į jų įgytas teises. Šiame kontekste netinkama reakcija gali netgi sukelti kartų konfliktą.

2.2 Europos Sąjungai pirmininkaujanti Slovėnija 2008 m. balandžio 28–29 d. ketina surengti konferenciją, skirtą kartų tarpusavio solidarumo ir sambūvio klausimais, kurioje daugiausia dėmesio bus skiriama:

- 1) kartų solidarumui sveikatos priežiūros, šeiminių gyvenimo ir būsto srityse,
- 2) ilgalaikiai pagyvenusių žmonių priežiūrai.

2.3 Atsižvelgdama į pirmiau minėtas aplinkybes Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Slovėnija paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl ilgalaikės priežiūros visiems ir ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros sistemų tvaraus finansavimo užtikrinimo.

3. Ilgalaikė priežiūra — Europos uždavinys

3.1 Su vienu svarbiausių socialinių ir visuomeninių uždavinių — ilgalaikė priežiūra — susiduria visos Europos Sąjungos valstybės. Todėl į šį uždavinį turi būti atitinkamai atsižvelgta Europos institucijų darbotvarkėje.

3.2 Nepažeisdamos nacionalinės kompetencijos sričių, Europos institucijos šiuo klausimu ėmėsi nemažai iniciatyvų ⁽⁵⁾ ir ypač skatino abipusį keitimąsi patirtimi taikant atvirojo koordinavimo metodą ⁽⁶⁾. Šių veiksmų reikėtų imtis ir ateityje, be to,

⁽⁵⁾ Pvz., Europos Sąjungos Tarybos 2007 m. bendras pranešimas dėl socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties, 2006 m. Briuselyje vykusio konferencija dėl tarptautinių mainų skatinant ilgalaikę priežiūrą, 2005 m. konferencija tema „Ilgalaikė pagyvenusių žmonių priežiūra“ ir pan.

⁽⁶⁾ Taip pat žr. 2004 m. balandžio 20 d. Komisijos komunikatą Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Socialinės apsaugos modernizavimas siekiant kokybiškos, prieinamos ir tvarios sveikatos priežiūros bei ilgalaikės priežiūros: parama nacionalinėms strategijos kryptims taikant „atvirąjį koordinavimo metodą““, COM(2004) 304 galutinis, ir 2004 m. spalio 28 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę šia tema, pranešėjas Braghin (OL C 120, 2005 5 20).

— aktyviau; EESRK labai svarbu taikant šį metodą kiek galima labiau įtraukti socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės atstovus.

3.3 Iš šiuo klausimu kai kurių valstybių parengtų ataskaitų matyti, kad, nepaisant skirtingos pradinės padėties ir sąlygų, beveik visose šalyse susiduriama su panašiais sunkumais. Todėl siekiant juos įveikti reikėtų bendradarbiauti.

3.4 Europos Sąjungos lygmeniu bendrai nustatyti tikslai visiems sudaryti galimybes gauti paslaugas, užtikrinti aukštą jų kokybę ir tvarų sistemų finansavimą atsispindi ir šiose ataskaitose. Šiais tikslais grindžiama ir ši nuomonė.

4. Demografinės ir visuomeninės aplinkybės

4.1 Didėjančius sunkumus ilgalaikės priežiūros sektoriuje lėmė pokyčiai, problemą aštrinantys iš įvairių pusių.

4.2 Kadangi nuolat ilgėja gyvenimo trukmė, labai senų žmonių (vyresnių nei 80 metų) skaičius mūsų visuomenėje sparčiai auga; manoma, kad jų skaičius 2005–2010 m. padidės 17,1 proc., o 2010–2030 m. — 57 proc. Taigi 2030 m. Europoje bus beveik 34,7 mln. vyresnio nei 80 metų amžiaus žmonių, palyginti su 18,8 mln. šiandien. 1975 m. vyresni nei 80 metų asmenys sudarė tik 2 proc. visų 25 Europos Sąjungos valstybių narių gyventojų, 2050 m. jie sudarys 11,8 proc. ⁽⁷⁾.

4.3 Nors valstybėse narėse pokyčiai panašūs, jose ir tarp jų yra labai daug skirtumų. Pavyzdžiui, vyrų gyvenimo trukmė ES valstybėse narėse svyruoja nuo 65,4 iki 77,9 metų, o moterų — nuo 75,4 iki 83,8 metų.

4.4 Be to, šeimos nariams išsikėlus gyventi kitur ar dėl našlystės vis daugiau pagyvenusių žmonių gyvena vieni. Kitose Europos ir valstybių narių politikos srityse skatinamas (netgi tarptautinis) judumas priežiūros srityje sukelia papildomų problemų.

4.5 Dėl žemo gimstamumo lygio (1960 m. beveik visose Europos Sąjungos šalyse moteriai teko 2,1 vaiko, o 2003 m. visose be išimties Europos Sąjungose šalyse šis lygis buvo mažesnis) ne tik sumažės kartų tarpusavio paramos (asmenų, kuriems reikia priežiūros, ir galinčių prižiūrėti asmenų santykis),

⁽⁷⁾ 2005 m. kovo 16 d. Komisijos komunikatas Žalioji knyga „Demografiniai pokyčiai skatina naują kartų vienybę“, COM(2005) 94 galutinis.

taigi, ir šeimos priežiūros galimybės, bet taip pat bus sunku užtikrinti, kad darbo rinkoje būtų pakankamai kvalifikuotų slaugos darbuotojų. Dėl to taip pat paaštrės ilgalaikės priežiūros finansavimo problema.

4.6 Kitas socialinis ir demografinis pokytis — pasikeitusi šeimos struktūra ir didesnis moterų užimtumo lygis, todėl, nors praeityje daugelį priežiūros paslaugų teikė šeima, ypač moterys, ateityje tai daryti nebus įmanoma arba bent jau ne tokiu mastu ⁽⁸⁾.

4.7 Labai svarbus ilgesnės gyvenimo trukmės ir geresnės gyvenimo kokybės veiksnys — medicinos pažanga. Teikiant gydymo paslaugas dažnai galima labai pailginti gyvenimo trukmę, tačiau išgydymas neužtikrinamas. Todėl daugėja chroniškėmis arba ilgalaikėmis ligomis sergančių asmenų, kuriems reikia nuolatinės priežiūros.

4.8 Susiduriama su ypatinga problema, kurią lemia augantis demencija sergančiųjų skaičius: šių ligonių priežiūrai reikia skirti labai daug laiko ir lėšų; dėl senatvinės depresijos, kuri dažnai yra susijusi su demencija, priežiūros srityje kyla panašios problemos. Tam reikalingos specialios paslaugos ir įstaigos, kuriose asmenys galėtų būti prižiūrimi išsaugant jų orumą. Tai ypač svarbu, turint galvoje tai, kad pavojus susirgti demencija proporcingai didėja ilgėjant gyvenimo trukmei. Šiuo požiūriu didelį nerimą kelia ir augantis senų žmonių savižudybių skaičius.

4.9 Kaskart vis naujoms asmenų grupėms pasiekiant amžių, kai reikalinga priežiūra, keičiasi ne tik visuomeninės sąlygos, bet ir pačių prižiūrimų asmenų požiūris ir poreikiai. Rengiant į ateitį orientuotas koncepcijas reikėtų atsižvelgti į šiuos pokyčius.

5. Užtikrinti galimybes visiems gauti pritaikytas priežiūros paslaugas

5.1 Ilgalaikė priežiūra — tai parama asmenims, kurie negali gyventi savarankiškai, taigi, negali išsiversti be kitų žmonių pagalbos kasdieniame gyvenime. Jiems reikia įvairios pagalbos: pagalbos judant, socialinės globos, pagalbos apsiperkant, gaminant valgių, atliekant kitus namų ruošos darbus, prausiantis ir valgant. Tokioms ilgalaikės priežiūros paslaugoms teikti nebūtina turėti medicininį išsilavinimą. Todėl daugelyje valstybių narių tai dažniausiai paliekama šeimos nariams, paprastai sutuoktiniams ir vaikams, kurie ir toliau teikia daugiausia ilgalaikės priežiūros paslaugų.

5.2 Atsižvelgiant į pirmiau pateiktas priežastis negalima tikėtis, kad šeimos nariai ateityje galės skirti tiek laiko priežiūrai,

kiek ir anksčiau. Todėl vis daugiau silpnų senų žmonių reikės, kad kvalifikuoti slaugos darbuotojai juos prižiūrėtų jų pačių namuose ar specialiose įstaigose.

5.3 Ilgalaikės priežiūros paslaugas galima teikti įvairiais būdais. Be priežiūros šeimoje, galima ir kvalifikuota priežiūra pačių prižiūrimųjų namuose, dienos centruose, bendruomenėse, specialiose slaugos įstaigose arba ligoninėse. Paprastai reikalinga įvairi medicininė ir nemedicininė priežiūra, todėl šeimos nariai, kvalifikuoti slaugos ir medicinos darbuotojai turėtų glaudžiai bendradarbiauti. Būtina koordinuoti šias paslaugas (sąsąjū valdymas, atskirų atvejų valdymas).

5.4 Ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo srityje nėra vienos visiems atvejams tinkančios strategijos. Kadangi skiriasi asmenų, kuriems reikia priežiūros, poreikiai, reikalingos įvairios priežiūros paslaugos. Todėl labai svarbu naudotis kitų šalių patirtimi kalbant apie paslaugų pobūdį, organizavimą ir poveikį.

5.5 Reikėtų siekti, kad kiekvienas asmuo galėtų laisvai pasirinkti teikiamų paslaugų formą ir paslaugų teikėją. Todėl reikėtų ne tik užtikrinti, kad būtų teikiamos įvairios paslaugos, bet ir sudaryti tinkamas sąlygas daugeliui privačių, nesiekiančių pelno ir viešųjų paslaugų teikėjų imtis šios veiklos ir skatinti šių organizacijų konkurenciją siekiant nuolat gerinti teikiamas paslaugas. Kad ši konkurencija nevyktų prižiūrimųjų asmenų sąskaita, turėtų būti taikomi nustatyti kokybės standartai, kurių laikymąsi reikėtų tinkamai kontroliuoti, o atsakomybę už konkurenciją pavesti teisės aktų leidėjams, kurie nustato uždavinius ir siektinus tikslus bei vertina rezultatus, kaip ir visuotinės svarbos socialinių paslaugų atveju.

5.6 Nuo skirtingų atskirose šalyse taikomų socialinės apsaugos mechanizmų priklauso, kaip naudojamos priežiūros paslaugomis. Pavyzdžiui, jei daugiau lėšų skiriama priežiūros įstaigoms nei priežiūrai namuose, daugiau asmenų gyvens tokiose įstaigose.

5.7 Iš esmės yra daug priežasčių pirmenybę teikti priežiūrai namuose. Daugelis žmonių senatvėje ar susirgus norėtų ir toliau gyventi savo namuose. Priežiūra namuose, kai šias paslaugas teikia artimieji, yra daug pigesnė nei priežiūra specialiose įstaigose. Tačiau dėl to neturi būti daromas spaudimas artimiesiems, visų pirma moterims, priimti šią našą.

5.8 Reikėtų siekti, kad kiekvienu konkrečiu atveju būtų atsižvelgiama į visų su priežiūra susijusių asmenų interesus ir rasta geriausia priežiūros forma. Tačiau tam tikrais atvejais nėra kitos galimybės, nei perkelti šiuos asmenis į stacionarią įstaigą.

⁽⁸⁾ Žr. 2007 m. kovo 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl šeimos ir demografinės raidos, pranešėjas Stéphane Buffetaut (OL C 161, 2007 7 13).

6. Prižiūros sistemų finansavimas

6.1 Valstybių narių taikomi priežiūros sistemų finansavimo metodai šiuo metu yra labai įvairūs, kartais jie skiriasi net toje pačioje valstybėje narėje. Taip yra todėl, kad ilgalaikės priežiūros paslaugas dažnai teikia ir finansuoja įvairios viešojo sektoriaus struktūros, paslaugos dažnai teikiamos vietos lygiu, be to, egzistuoja skirtingos socialinio draudimo, mokesčių ir privataus draudimo sistemos.

6.2 Kadangi ilgalaikės priežiūros finansavimo sistemos priklauso nuo nacionalinių ir regionų sąlygų bei politikos strategijų, jos skirsis ir artimiausioje ateityje. Dėl šių sistemų daugelyje šalių plačiai diskutuojama visuomenėje, todėl būtų ir naudinga, ir svarbu keistis patirtimi apie įvairių finansinių priemonių (pavyzdžiui, draudimo sistemos, mokesčių paskatos) ir išmokų sistemų (pavyzdžiui, asmens priežiūros biudžetas, piniginių išmokos, medicininės priemonės) organizavimą ir taikymą.

6.3 Ilgalaikio priežiūros finansavimo srityje svarbu numatyti, kaip būtų galima sumažinti didėjančias. Toliau pateikiamos galimos priemonės ir strategijos:

- išlaikyti ir skatinti priežiūrą šeimoje, visų pirma taikant paskatų mechanizmus (pavyzdžiui, užtikrinant teisę dirbti ne visą darbo dieną, gauti atostogų, kad būtų galima pasirūpinti senyvo amžiaus tėvais, įtraukiant pensinio amžiaus asmenų suteiktas priežiūros paslaugas seniems tėvams, kuriems reikalinga pagalba, apskaičiuojant prižiūriniųjų asmenų pensiją, atleidžiant nuo socialinių įmokų ir mokesčių ir pan.) ir mažinant krūvį (trumpalaikę priežiūrą, priežiūrą atostogų metu, dienos priežiūros centrai),
- nuolat vystyti ir gerinti priežiūros paslaugų teikimą, pavyzdžiui, galimybių pasirinkti, kainos ir veiksmingumo požiūriu,
- diegti konkurencijos struktūras (kur įmanoma ir tikslinga) siekiant skatinti racionaliai naudoti išteklius ir vystyti paslaugas,
- priežiūros srityje taikyti išsamią prevencijos apibrėžtį. Ji turi apimti prevencines sveikatos priežiūros priemones ir galimo susižalojimo prevenciją (pavyzdžiui, kaip išvengti griuvimo namuose), privačius finansinius išteklius, taip pat pagyvenusių žmonių naujų socialinių tinklų, galinčių perimti paramos paslaugų teikimą, vystymą, ir pagyvenusių žmonių gebėjimų spręsti kasdienes problemas (pavyzdžiui, gebėjimai tvarkyti šeimos biudžetą) stiprinimą,
- labiau į priežiūros paslaugų sritį įtraukti savanorius (pavyzdžiui, kaimynų pagalba, lankymas, palydėjimas, pagalba teikiantiems priežiūros paslaugas, medicininę mirštančiųjų priežiūrą ir psichologinę pagalbą), kuriais, turint galvoje kartų solidarumą, galėtų būti moksleiviai ar jaunuoliai,

- teikiant priežiūros paslaugas naudoti daugiau techninių pagalbos priemonių bei informacinių ir ryšių technologijų (pavyzdžiui, išmanusis būstas, nuotolinė priežiūra, pagyvenusių žmonių mokymas naudotis elektroninėmis komunikacijos priemonėmis).

7. Ilgalaikės priežiūros kokybė

7.1 Asmenys, kuriems reikia priežiūros, taip pat turi teisę į aukštą paslaugų kokybę. Šiuo tikslu Europos Sąjunga nustatė tikslą užtikrinti galimybes gauti aukštos kokybės ir ilgalaikę priežiūrą⁽⁹⁾.

7.2 Iš valstybių narių parengtų ataskaitų matyti, kad šiuo metu priežiūros sektoriuje laikomasi labai skirtingų kokybės standartų, skiriasi teisinis aspektas, standartai taikomi nacionaliniu arba regionų lygiu. Daugelis šalių nurodė, kad nustatyta nepakankamai standartų ir taisyklių.

7.3 Kaip ir finansavimo srityje, šioje srityje taip pat reikės ir toliau taikyti nacionalines ir regionų taisykles. Ypač keisdamosi informacija visoje Europos Sąjungoje valstybės narės galėtų gauti vertingų idėjų ir gairių apie tai, kokių nacionalinių ir regioninių veiksmų imtis. Todėl EESRK siūlo rengiant bendrą Europos Sąjungos projektą nustatyti ilgalaikės priežiūros kokybės kriterijus, kuriuos pavienės valstybės galėtų naudoti kaip gaires kurdamos savo standartus ir kuriais būtų atsižvelgta į augantį asmenų, kuriems reikalinga priežiūra, ir slaugos darbuotojų judumą.

8. Ilgalaikės priežiūros darbo rinka

8.1 Sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sektoriuje, palyginti su visais Europos Sąjungos darbuotojais, dirba daug asmenų (9,7 proc. visų Europos Sąjungos darbuotojų 2001 m.), o 1997–2002 m. 15 Europos Sąjungos valstybių narių sukurta 1,7 mln. naujų darbo vietų. Didelę Europos Sąjungos darbo rinkos dalį sudaro priežiūros sektorius, kuris iš dalies įteisintas, tačiau kai kuriose srityse paslaugos teikiamos nelegaliai.

8.2 Priežiūros sektoriuje geras galimybes susirasti darbą turi tos grupės, kurios susiduria su užimtumo problemomis (pavyzdžiui, į darbo rinką sugrįžtantys asmenys arba imigrantai). EESRK siūlo į tai atsižvelgti rengiant atitinkamas nacionalines darbo rinkos skatinimo ir Europos užimtumo programas

⁽⁹⁾ Žr. Bendrijos veiksmų programą sveikatos srityje 2008–2013 m.

(perkvalifikavimas, įgūdžių lavinimas).

8.3 Plečiasi asmeninių paslaugų teikimo namuose rinka. Todėl darbo pasiskirstymu pagrįstoje visuomenėje dažnai galima laisvai pasirinkti profesinę sritį, o kai kuriems asmenims šios paslaugos gali padėti derinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą. Darbas namų ūkiuose — tokia užimtumo forma, kuri ne visiškai atitinka apibrėžtus tradicinius darbdavių ir darbuotojų santykius. Šiuo požiūriu reikėtų pasirūpinti tinkamomis sąlygomis (pavyzdžiui, privatiems asmenims palengvinti su darbo santykiais susijusį organizacinį darbą).

8.4 EESRK siūlo mokymo programas finansuoti Europos socialinio fondo lėšomis, kad būtų galima ilgainiui gerinti sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros darbo vietų kokybę, kad darbuotojai anksti nepalikėtų darbo rinkos ir siekiant gerinti kokybę, lankstumą, o kartu ir paslaugų teikimo grandinės veiksmingumą. Šiose mokymo programose taip pat turėtų dalyvauti savanoriai.

8.5 Reikėtų siekti greito, nebiurokratinio atitinkamų kvalifikacijų tarpusavio pripažinimo, nes tai būtų naudinga Europos darbo rinkai.

8.6 Medicininė arba nemedicininė asmenų priežiūra reikalauja daug fizinių ir moralinių jėgų, todėl svarbu, kad šie darbuotojai gautų pakankamai paramos ir turėtų pakankamai poilsio, nes taip bus galima ne tik užtikrinti aukštos kokybės priežiūrą, bet ir darbuotojų norą likti dirbti šiame sektoriuje. Pavojus pervargti šioje srityje yra labai didelis. Priežiūra — nelengvas darbas, todėl būtinos optimalios darbo sąlygos, deramas atlygis ir visuomenės pripažinimas.

8.7 Priežiūra dažniausiai užsiima moterys, todėl į tai reikėtų atsižvelgti rengiant atitinkamas Europos Sąjungos priemones, skirtas moterims skatinti ir lyčių aspektui integruoti. Gebėjimų ir priežiūros darbo sunkumo pripažinimas turėtų būti vertinamas taip pat, kaip ir techninio pobūdžio profesijose, kurias dažniausiai renkasi vyrai.

9. Priežiūros, šeiminių gyvenimo ir profesinės veiklos derinimas

9.1 Savo nuomonėje dėl šeimos ir demografinės raidos ⁽¹⁰⁾ EESRK išsamiai išnagrinėjo demografinius pokyčius Europos Sąjungoje ir jų pasekmes šeimoms. Demografinė raida lems, kad

⁽¹⁰⁾ Žr. 2007 m. kovo 14 d. tiriamąją Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl šeimos ir demografinės raidos. Pranešėjas S. Buffetaut (OL C 161, 2007 7 13).

ateityje daugiau žmonių turės vienu metu dirbti ir rūpintis pagyvenusių artimųjų priežiūra. Todėl reikėtų numatyti tokias priežiūros paslaugas, kad būtų galima palengvinti šeimos narių našta ir suteikti jiems galimybę geriau derinti profesinę veiklą ir priežiūros pareigas.

9.2 Socialinių partnerių užduotis galėtų būti skatinti keistis patirtimi sėkmingai taikant priemones, kuriomis mažinamas krūvis dirbantiems asmenims, prižiūrintiems šeimos narius ⁽¹¹⁾.

10. Mirstančiųjų priežiūra ir psichologinė pagalba bei ori mirtis

10.1 Diskutuojant apie senėjančią visuomenę nereikėtų pamiršti ir natūralios gyvenimo pabaigos klausimo. Pagal Jungtinių Tautų principus dėl pagyvenusių žmonių, kiekvienas turi teisę mirti kuo oresnėmis aplinkybėmis, nepažeidžiant atitinkamos kultūrinių vertybių sistemos.

10.2 EESRK šią temą nagrinėjo nuomonėje „Mirstančiųjų priežiūra ir psichologinė pagalba — savanoriškos veiklos Europoje pavyzdys“ ⁽¹²⁾. Atkreipiamas dėmesys į šiuo klausimu pateiktus pasiūlymus ⁽¹³⁾.

11. Priežiūra ir smurtas

11.1 EESRK visiškai neseniai priimtoje nuomonėje ⁽¹⁴⁾ „Senyvo amžiaus žmonių orumą žeminantis elgesys“ nagrinėjo smurto problemą prižiūrint asmenis namuose ir specialiose priežiūros įstaigose ir pateikė įvairių pasiūlymų, į kuriuos šioje nuomonėje daroma nuoroda.

12. Keitimasis patirtimi taikant atvirojo koordinavimo metodą, rengiant mokslinių tyrimų projektus ir imantis papildomų veiksmų

12.1 Kadangi nustatyti Bendrijos ilgalaikės priežiūros politikos teisiškai neįmanoma, EESRK pabrėžia, kad svarbu taikyti atvirojo koordinavimo metodą siekiant modernizuoti ir užtikrinti aukštos kokybės, tvarią ir visiems prieinamą ilgalaikę priežiūrą.

12.2 Vienoje anksčiau parengtų nuomonių ⁽¹⁵⁾ EESRK pateikė pasiūlymus dėl klausimų, kuriems reikėtų skirti daugiausia dėmesio atliekant tyrimus ir keičiantis patirtimi.

⁽¹¹⁾ Žr. 2007 m. liepos 11 d. tiriamąją Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Socialinių partnerių vaidmens derinant profesinę veiklą, šeiminių ir asmeninių gyvenimą, pranešėjas Clever (OL C 256, 2007 10 27).

⁽¹²⁾ Žr. 2002 m. kovo 20 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę savo iniciatyva „Mirstančiųjų priežiūra ir socialinė parama — savanoriškos veiklos Europoje pavyzdys“. Pranešėja S. Eulenburg (OL C 125, 2002 5 27).

⁽¹³⁾ Žr. 2002 m. kovo 18 d. Komisijos komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui „Europos atsakas į pasaulio senėjimą — skatinti ekonominę ir socialinę pažangą senėjančiame pasaulyje. Europos Komisijos pranešimas Antrajai pasaulio asamblėjai senėjimo tema“, COM(2002) 143 galutinis.

⁽¹⁴⁾ 2007 m. spalio 24 d. tiriamąją Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę „Senyvo amžiaus žmonių orumą žeminantis elgesys“. Pranešėja R. Heinisch (SOC/279 — OL C 44, 2008 2 16).

⁽¹⁵⁾ Žr. 3 išnašą.

12.3 Nuomonėje dėl „7-osios Bendrijos tyrimų programos: Demografinių pokyčių tyrimų poreikis — pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybė ir technologijų poreikis“ ⁽¹⁶⁾ EESRK nurodė, kad būtina atlikti išsamius tyrimus prevencijos ir gydymo, priežiūros profesijų kvalifikacijų, priežiūros paslaugų, techninių sprendimų ir paramos šeimos nariams srityse. Nuomonėje nagrinėjami mokslinių tyrimų klausimai šiuo metu ne mažiau svarbūs nei nuomonėje pateiktas raginimas nustatyti Europos lygiu suderintas priežiūros sektoriaus apibrėžtis.

12.4 Taip pat reikėtų organizuoti seminarus, konferencijas ir panašius renginius siekiant skatinti Europoje keistis patirtimi ir rengti veiksmų strategijas.

12.5 Be to, reikėtų skatinti bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija ir Pasaulio sveikatos organizacija.

13. Europos teisė

13.1 Nors ilgalaikė priežiūra tiesiogiai nepatenka į Europos teisės taikymo sritį, didelę įtaką jai daro kitos teisės sritys. Viena

vertus, neaišku, kokios įtakos turės direktyva dėl vidaus rinkoje teikiamų paslaugų, visų pirma visuotinės svarbos socialinių paslaugų, antra vertus, Teisingumo Teismas griežtai aiškina laisvą paslaugų teikimą (*). Priežiūros paslaugų teikėjai, šias paslaugas teikiantys darbuotojai ir asmenys, kuriems teikiamos ilgalaikės priežiūros paslaugos, gali atsidurti teisinio neapibrėžtumo padėtyje, tuo tarpu visose Europos Sąjungos valstybėse tokių paslaugų poreikis išaugs. Įvairiose valstybėse narėse labai skirsis paslaugų pasiūla bei kainos ir tai, bent jau pasienio regionuose, gali paskatinti medicininį turizmą, kuris jau egzistuoja ir dėl kurio susijusioms vietos valdžios institucijoms kyla didelių problemų. Todėl plėtojant šias teisės sritis reikėtų atsižvelgti į poveikį ilgalaikiai priežiūrai.

13.2 Priežiūros sektoriui ypač didelės įtakos turi konkurencijos ir paslaugų užtikrinimo konfliktas. Todėl diskutuojant apie paslaugų teikimą per sieną, darbo teisę, visuotinės svarbos ir viešąsias paslaugas reikėtų atitinkamai atsižvelgti į šį sektorių.

2008 m. kovo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl 7-osios Bendrosios tyrimų programos: Demografinių pokyčių tyrimų poreikis — pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybė ir technologijų poreikis, pranešėja R. Heinsch (OL C 74, 2005 3 23).

(*) 2007 m. gruodžio 18 d. EBTT sprendimas C-341/05 (Laval un Partneri Ltd v. Svenska Byggnadsarbetareförbundet et alii).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pataisyta nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, keičiančią Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksmų (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje)

COM(2007) 669 galutinis — 2007/0230 (COD)

(2008/C 204/22)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. lapkričio 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, keičiančią Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksmų (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje)

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Krzysztof Pater.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 66 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetas mano, kad, sprendžiant tiesioginio ir netiesioginio neigiamo elektromagnetinių laukų poveikio darbuotojų sveikatai problemą, būtina kuo greičiau pradėti taikyti ES direktyvos reikalavimus. Atsižvelgdamas į Komisijos išdėstytus ir toliau šioje nuomonėje pateikiamus argumentus, Komitetas vis dėlto teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą.

1.2 Direktyvos 2004/40/EB perkėlimo į nacionalinę teisę termino nukėlimas nepadės išspręsti problemų, susijusių su praktiniu direktyvos nuostatų taikymu. Todėl Komitetas pritaria Komisijai, kad būtina skubiai pradėti tobulinti šį dokumentą.

1.3 Komitetas pabrėžia, kad Komisija dabartinės direktyvos įsigaliojimo terminą atidėdama ketveriems metams ir teigdama, kad būtina per minėtą laikotarpį iš dalies pakeisti jos tekstą, palieka darbuotojus ir darbdavius nežinioje dėl savo ketinimų teisės aktų leidybos srityje. Tokiomis aplinkybėmis Komitetas tikisi, kad Komisija skubiai imsis veiksmų siekdama sumažinti neigiamus šios neaiškios padėties padarinius ES teisei sistemai.

1.4 Komitetas rekomenduoja Komisijai atliekant tolesnį darbą atsižvelgti į šioje nuomonėje pateikiamas konkrečias pastabas ir pasiūlymus.

2. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

2.1 Komisijos pasiūlymo tikslas — atidėti 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/40/EB dėl

būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksmų (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams, perkėlimo į nacionalinę teisę terminą ketveriems metams, t. y. iki 2012 m. balandžio 30 d.

2.2 Pagrindinis Komisijos argumentas, kuriuo ji grindžia savo pasiūlymą, yra susirūpinimas, kad direktyvoje nustatytos poveikio darbuotojams ribinės vertės stabdys spartų medicinos diagnostikos naudojant magnetinio rezonanso tomografijos (MRT) techniką vystymą. Be to, Komisija norėtų, kad būtų skirta daugiau laiko įvertinti direktyvos poveikį kitų kategorijų darbuotojų saugumui bei ekonomikos sektorių, kuriuose sukuriama elektromagnetiniai laukai, vystymui.

2.3 Be to, Komisija praneša, kad perengs pasiūlymus dėl Direktyvos 2004/40/EB keitimo atsižvelgdama į naujus 2008 ir 2009 m. mokslinių tyrimų rezultatus, pateiktus kartu su ICNIRP ⁽¹⁾ ir PSO ⁽²⁾ rekomendacijomis, kuriose, Komisijos spėjimu, gali būti nurodytos skirtingos ribinės vertės negu šiuo metu nustatytos direktyvoje.

2.4 Dėl nagrinėjamo Komisijos pasiūlymo nebuvo klausta Europos socialinių partnerių nuomonės.

2.5 Komisijos siūloma keisti Direktyvą 2004/40/EB yra aštuonioliktoji atskira direktyva pagal Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalį ir yra susijusi su visų kategorijų darbuotojų

⁽¹⁾ Santrumpa angl. kalba ICNIRP (*Commission for Non-ionising Radiation Protection*) — Nejonizuojančios radiacijos apsaugos tarptautinė komisija.

⁽²⁾ Pasaulio sveikatos organizacija.

apsauga nuo elektromagnetinių laukų keliamo pavojaus darbo vietose⁽³⁾. Komisija nesikreipė į EESRK, kad jis parengtų nuomonę dėl šio pasiūlymo priimti direktyvą, kadangi manė, kad pakanka 1993 m. pateiktos Komiteto nuomonės dėl pasiūlymo priimti direktyvą dėl keturių fizikinių veiksnių darbo vietose⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

2.6 Šiuo metu apsaugos nuo pernelyg didelio elektromagnetinių laukų poveikio lygis valstybėse narėse labai skiriasi: septynios valstybės (Austrija, Čekija, Slovakija, Lietuva, Latvija, Estija ir Italija)⁽⁶⁾ jau informavo Komisiją, kad perkėlė direktyvos nuostatas į nacionalinę teisės sistemą, kitos valstybės (Švedija, Suomija, Lenkija, Bulgarija, Rumunija, Jungtinė Karalystė ir Prancūzija) taiko anksčiau nustatytas taisykles, o dar kitos visiškai netaiko konkrečių nuostatų šioje srityje⁽⁷⁾.

3. Bendros pastabos

3.1 Atsižvelgiant į reikalavimus, nustatytus Pagrindų direktyvoje 89/391/EEB, ir gausius mokslinių tyrimų duomenis, nekyla jokių abejonių, kad šiai problemai spręsti turi būti parengta ES direktyva siekiant tinkamai apsaugoti darbuotojus — ypač atsižvelgiant į potencialias motinas — nuo tiesioginio ir netiesioginio elektromagnetinių laukų poveikio jų sveikatai ir gebėjimui deramai vykdyti profesines pareigas.

3.2 Atsižvelgdamas į Komisijos išdėstytus ir toliau šioje nuomonėje pateikiamus argumentus, Komitetas vis dėlto teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą.

3.3 Komitetas pritaria Komisijos teiginiui, kad būtina skubiai pradėti tobulinti direktyvą, siekiant užtikrinti direktyvos nuostatų įgyvendinimą praktikoje. EESRK mano, kad patobulintus direktyvos reikalavimus būtų išsamiau sprendžiama

⁽³⁾ Elektromagnetinių laukų, su kuriais susiduriama įvairiuose ekonomikos sektoriuose, šaltiniai apima: elektroterminius pramonės įrenginius (indukciniai šildytuvai ir krosnys), dielektrinius ir rezistorinius suvirinimo agregatus, litavimo aparatus, elektrolizės įrenginius, elektros energijos perdavimo ir paskirstymo infrastruktūrą, radijo ar televizijos siųstuvus, belaidžio ryšio telekomunikacijos įrangą, pavyzdžiui, korinio ryšio telefonijos bazines stotis, radaro įtaisus, medicinos diagnostikai ir gydymui naudojamus elektrochirurginius aparatus, fizioterapijai naudojamus diatermijos aparatus, magnetinio rezonanso tomografijos techniką, transkranijinės magnetinės stimuliacijos įtaisus ir kt.

⁽⁴⁾ Pasiūlymas priimti Tarybos direktyvą dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių keliama rizika darbuotojams, OL C 77, 1993 3 18, p. 77.

⁽⁵⁾ Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams, OL C 249, 1993 3 18, p. 28.

⁽⁶⁾ Informacija pateikta remiantis Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato duomenimis.

⁽⁷⁾ Informacijos šaltinis — PSO interneto svetainė: <http://www.who.int/docstore/peh-emf/EMFstandards/who-0102/Worldmap5.htm>

apsaugos nuo elektromagnetinių laukų keliamos rizikos problema ir visų pirma atsižvelgiama į toliau šioje nuomonėje pateikiamas konkrečias pastabas.

3.4 Komitetas apgailestaudamas pažymi, kad Europos Komisija pirmą kartą per savo istoriją tokiam ilgam laikui atidėjo privalomos direktyvos, susijusios su būtiniausiais darbuotojų apsaugos nuo profesinės rizikos reikalavimais, nuostatų įsigaliojimą.

3.5 Komisijos pareiškimas dėl būtinybės keisti Direktyvą 2004/40/EB ir kreipimasis į valstybes nares dėl jos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę atidėjimo⁽⁸⁾ iš tiesų reiškia, kad *de facto* atšaukiama dabartinė direktyvos redakcija. Tačiau formaliai vienintelis daromas pakeitimas — tai jos įsigaliojimo datos atidėjimas. Dėl šios padėties teisinė sistema tampa nenuosekli, kadangi suinteresuoti subjektai gaus vienas kitam prieštaraujančius signalus dėl veiksmų, kurių reikia imtis elektromagnetinių laukų poveikiui Europos darbo rinkoje sumažinti, taikymo srities. Todėl EESRK pabrėžia, kad svarbu kiek galima greičiau nustatyti suderintas taisykles.

3.6 Valstybėse narėse atlikta Direktyvoje 2004/40/EB nustatytų reikalavimų analizė rengiantis ją perkelti į nacionalinę teisę atskleidė daug šio dokumento spragų, kurios trukdo ją visiškai perkelti. EESRK tikisi, kad Komisija pateiks prašymą Komitetui įvertinti 2009 m. ketinamą paskelbti pasiūlymą priimti iš dalies pakeistą direktyvą ir kad ji atidžiai apsvairstys galimas Komiteto pastabas.

3.7 Komitetas pažymi, kad šiuo metu valstybėse narėse darbuotojų apsaugos nuo elektromagnetinių laukų keliamos rizikos lygis skiriasi. Todėl vienas iš prioritetų turėtų būti skubiai parengti direktyvos, užtikrinančios visiems darbuotojams tinkamą saugą tais atvejais, kai jie patiria elektromagnetinių laukų poveikį, tekstą su pakeitimais.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Priežastys, kuriomis Komisija grindžia direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę termino atidėjimą, atrodo kiek vienašališkos ir apima tik labai nedidelę kategoriją darbuotojų (vos keletą žmonių Europos mastu), t. y. tuos, kurie patiria ypač didelį elektromagnetinių laukų poveikį, pavyzdžiui, dirbančius su magnetinio rezonanso tomografijos (MRT) technika.

⁽⁸⁾ IP/07/1610, 2007 m. spalio 26 d.

Tačiau Komisija pateikdama argumentus neatsižvelgia į šio atidėjimo pasekmes daug didesnėms darbuotojų grupėms, kurios patiria elektromagnetinių laukų poveikį įvairiuose ūkio sektoriuose (pvz., suvirinimas, elektrolitiniai įrenginiai, siųstuvų antenos, energetikos įranga ir kt.); tokių darbuotojų Europoje yra ne mažiau kaip keletas milijonų.

4.2 Komitetas pabrėžia, kad atidėjus direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę, savaime neišsprendęs neseniai nustatytos problemos, susijusios su netiksliais apibrėžtimis, tačiau to reikėtų siekiant sudaryti vienodas sąlygas socialiniams partneriams.

4.3 EESRK mano, kad nustatomos taisyklės turi būti tvirtai moksliskai pagrįstos. Elektromagnetinių laukų poveikio moksliniai tyrimai pradėti vykdyti dar XX amžiaus viduryje, jie suteikė reikiamą mokslinį pagrindą būtiniausiems elektromagnetinių laukų poveikio darbuotojų sveikatai ir saugai reikalavimams. Taigi, Komitetas mano, kad patobulintos direktyvos priėmimo nereikėtų atidėti ilgiau nei ketveriems metams, kaip siūlo Komisija.

4.4 Komitetas laikosi nuomonės, kad Europos Komisija turi imtis daugiau iniciatyvų ir būti nepriklausoma aktyviai nustatydamą politiką, skirtą apsaugoti darbuotojus nuo pernelyg didelio elektromagnetinių laukų poveikio darbo vietose (juo labiau, kad pagal Rekomendaciją 519/1999 ⁽⁹⁾ plačiai visuomenei suteikiama tokia apsauga), o kai kurios šalys jau įdiegė darbuotojų apsaugos nuo elektromagnetinių laukų keliamo pavojaus teisinę sistemą ⁽¹⁰⁾.

4.5 Komitetas mano, kad konsultuodamasi Europos lygiu su visų 27 valstybių narių mokslininkais ir teisės ekspertais bei institucijomis, Komisija turėtų galimybę veiksmingai naudotis jų konkrečia patirtimi ir atsižvelgti į skirtinguose regionuose priimtus konkrečius teisinius sprendimus, skirtus spręsti neseniai nustatytas problemas, kurios kliudo perkelti Direktyvą 2004/40/EB į nacionalinę teisę ir veiksmingai ją taikyti.

4.6 EESRK (kaip ir savo 1993 m. nuomonėje ⁽¹¹⁾) ragina Komisiją atlikti mokslinius tyrimus ir nustatyti darbo sąlygų

keliamos grėsmės darbuotojų sveikatai lygį, pavyzdžiui, elektromagnetinių laukų ar vidutinio dažnio elektromagnetinių laukų poveikį (įskaitant poveikį per daugelį metų).

4.7 Atsižvelgiant į pakeitimus, kuriuos Komisija numato atlikti Direktyvoje 2004/40/EB, ir į raginimą valstybėms narėms sustabdyti oficialų direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinės teisės aktus, būtina, kad (kol bus parengta iš dalies pakeista direktyvos redakcija) CENELEC ⁽¹²⁾ standartuose nebūtų nurodoma, jog jie suderinti su Direktyva 2004/40/EB. Tokiu būdu pavyks išsaugoti ES teisinės sistemos nuoseklumą.

4.8 Siekiant, kad darbuotojų darbo sąlygos atitiktų naujosios direktyvos nuostatas, kai kuriais atvejais gali prireikti atlikti esminius techninius pakeitimus (įskaitant įrangos keitimą). Todėl taikant direktyvoje nustatytus reikalavimus įmonėse, reikės tam tikru lygiu atsižvelgti į ekonominius sumetimus. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, būtų tikslinga išanalizuoti praeityje įgytą patirtį įgyvendinant direktyvą dėl darbo įrenginių ⁽¹³⁾, kai buvo nustatytas reikiamas laikotarpis, kad darbo vietos būtų pritaikytos pagal direktyvoje nustatytus reikalavimus.

4.9 Darbdavių požiūriu ypač svarbu, kad būtų ištrauktos nuostatos dėl naujų įrenginių, kadangi jų gamintojai gali veiksmingiausiai ir mažiausiomis sąnaudomis pradėti taikyti techninius sprendimus, kurie leistų sumažinti ar visiškai panaikinti darbuotojams keliamą pavojų. Komitetas pabrėžia, kad tokio pobūdžio priemonės taip pat padeda apsaugoti nuo pavojaus asmenis, kurie naudoja minėtą įrangą vykdydami nepriklausomą ekonominę veiklą ir kuriems oficialiai direktyvos nuostatos, užtikrinančios saugą, netaikomos (pavyzdžiui, suvirinimo darbai, vykdomi šeimos amatų įmonėje ar ūkiuose).

4.10 Be to, jei gamintojas ar tiekėjas pateiks dokumentus dėl elektromagnetinių laukų, kuriuos sukuria jo siūlomi įrenginiai, pobūdžio ir apimties, ateityje bus galima gerokai sumažinti su

⁽⁹⁾ 1999 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija 1999/519/EB dėl gyvenotojų apsaugos nuo elektromagnetinių laukų poveikio (0 Hz — 300 GHz), 1999 07 30, O.L. L 199, p. 59.

⁽¹⁰⁾ Santrumpa anglų kalba ICNIRP (*Commission for Non-ionising Radiation Protection*) — Nejonizuojančios radiacijos apsaugos tarptautinė komisija, kuri buvo minėta pirmiau, atlieka svarbų vaidmenį Bendrijoje nustatant taisykles šiame dokumente nagrinėjamoje srityje. Komisija remiasi tyriminiais, kuriuos atlieka dešimties mokslininkų iš devynių Europos šalių grupė, kurioje nėra nei socialinių partnerių, nei ekspertų iš šalių, įstojusių į ES nuo 2004 m.

⁽¹¹⁾ Žr. Nuomonę dėl pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių keliama rizika darbuotojams, OL C 249, 1993 9 13, p. 28.

⁽¹²⁾ CENELEC — Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetas.

⁽¹³⁾ Tarybos direktyva dėl būtiniausių darbo įrenginių naudojimui taikomų darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų (antroji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (Direktyva 89/655/EEB iš dalies pakeista Direktyvomis 95/63/EB ir 2001/45/EB).

elektromagnetinių laukų keliamos rizikos darbo vietoje įvertinimu susijusias sąnaudas. Kadangi Europos Sąjungoje nėra veiksmingų taisyklių, labai dažnai tokie dokumentai nepateikiami. Tai ypač apsunkina MVL, kurios dažnai neturi galimybių atlikti profesionalaus rizikos įvertinimo.

4.11 Galimybė gauti atitinkamus gamintojo dokumentus leistų profesinių sąjungų organizacijoms ir draudimo įmonėms imtis priemonių darbuotojų apsaugai užtikrinti, neatsižvelgiant į

direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminą ir jos būsimas nuostatas (vadovaujantis visuotinai rekomenduojama praktika, kiek galima vengti bereikalingos rizikos).

4.12 Komitetas yra susirūpinęs dėl to, kad artimiausiais metais direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę termino atidėjimas paskatins darbo vietose įrengti daug papildomų įrenginių, neturinčių dokumentų, kurie būtini jų keliamo pavojaus juos eksploatuojant ar remontuojant mastui nustatyti.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES biudžeto reformos ir būsimo finansavimo

(2008/C 204/23)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 punktu, 2007 m. rugsėjo 25 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES biudžeto reformos ir būsimo finansavimo

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Susanna Florio.

443-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 113 narių balsavus už, 18 – prieš ir 15 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Komitetas primygtinai ragina Komisiją aiškiai nurodyti, kokias priemones ji ketina naudoti konsultacijų metu.

1.1 Atsižvelgdama į pastaraisiais dešimtmečiais įvykčius radikalius pasikeitimus, Europos Sąjunga pradėjo įgyvendinti naują politinę darbotvarkę, kurioje pirmenybė teikiama klimato kaitai, energetikai ir imigracijai, t. y. naujiems klausimams, kuriuos reikia skubiai spręsti. EESRK labai norėtų dalyvauti Komisijos pradėtoje diskusijoje dėl biudžeto politikos, kuri yra labai svarbi šiems iššūkiams priimti.

1.2 ES biudžeto peržiūra sutampa su komplikuoju Lisabonos sutarties ratifikavimo laikotarpiu ir yra tiesiogiai susijusi su diskusijomis dėl sanglaudos bei mokslinių tyrimų politikos ir BŽŪP būklės įvertinimo. Be to, artėja Europos Parlamento rinkimai ir naujos Komisijos skyrimas. Dėl šios priežasties EESRK norėtų pabrėžti, kad keičiantis kadencijai dviejose svarbiausiose institucijose vesti tokias reikšmingas diskusijas yra sunku. EESRK taip pat tikisi, kad 27 valstybių narių vyriausybės bus pasirengusios priimti ryžtingus strateginius sprendimus.

1.3 Formuojant biudžeto politiką privaloma padaryti esminį pasirinkimą, t. y. pasirinkti federalizmą arba tarpvyriausybinių sistemą. Be abejonės, biudžeto finansavimo mechanizmai parodo Europos integracijos pažangos lygį.

1.4 Prieš nustatant, kokių ekonominių išteklių reikia ir kokie metodai bus naudojami jiems rasti, reikės užtikrinti, kad Bendrijos politikos sritys yra atnaujintos, ypač tos, kurios pasižymi ilga istorija ir kurios, nepaisant buvusio teigiamo poveikio vystymuisi ir ekonomikos augimui, turės būti pakoreguotos ir remiamos, kad galėtų atliepti naujiems iššūkiams. Reikia išsamiai ir ryžtingai ištirti struktūrinius fondus, sanglaudos fondus, regioninę politiką ir t. t., ypač išanalizuoti jų poveikį ir veiksmingumą naujose valstybėse narėse atsižvelgiant į Ketvirtąją ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaitą (COM(2007)273 galutinis), dėl kurios EESRK neseniai pateikė nuomonę ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Ketvirtosios ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaitos, CESE 1712/2007.

1.5 Atliekant peržiūrą turėtų būti vadovujamasi Europos integracijai taikomais principais, visų pirma darnaus vystymosi principu: solidarumu, proporcingumu, taika, materialiniu klestėjimu, laisve, saugumu, visuotine gerove, teisingumu ir persiskirstymu. Kiekvieno pasiūlymo dėl būsimųjų finansinių perspektyvų pagrindas turi būti būtinybė rasti veiksmingą sprendimą, kaip įveikti rimtus pavojus, susijusius su klimato kaita. Kartu reikia didelių pastangų skleisti būtiną papildomą informaciją, užtikrinti skaidrumą ir aiškinti, kaip surenkami ir išleidžiami Europos mokesčių mokėtojų pinigai, ypač kovojant su euroskeptiškumu.

1.6 Atėjo laikas apvarstyti galimybę atsisakyti visų įmokų dalies grąžinimų, prerogatyvų ir leidžiančių nukrypti nuostatų, kuriomis pasižymi dabartinis biudžetas. Reforma turi būti padaryta didelė pažanga ir atsisakyta nuostatų, kurios prieštarauja Europos integracijos solidarumo dvasiai.

1.7 EESRK mano, kad Bendrijos biudžeto finansavimas turėtų būti peržiūrėtas vadovaujantis Sutarties 269 straipsnio nuostatomis ⁽²⁾. Svarstydamas įvairius reformos variantus, Komitetas norėtų pabrėžti, kad, nepaisant pasirinkto sprendimo, jis turės būti taikomas laipsniškai. Reikės siekti didelio masto konsensuso su nacionaliniais parlamentais bei vietos ir regionų valdžios institucijomis ir, visų svarbiausia, pirmenybė turėtų būti teikiama kiekvienos valstybės narės fiskalinių gebėjimų principui, taip pat atsižvelgiama į padidėjusį išlaidų tikslų mastą. Šiuo aspektu EESRK norėtų pakartoti savo poziciją, išdėstytą nuomonėje „Kurti mūsų bendrą ateitį: politiniai iššūkiai ir išplėtos Sąjungos biudžeto lėšos 2007–2013 m.“ ⁽³⁾.

1.8 Atsižvelgiant į labai paplitusią politikos renacionalizaciją, biudžeto įgyvendinimo etapas tampa vis keblesnis Bendrijos institucijų ir visuomenės santykių požiūriu, taip pat visuomenės Bendrijos veiksmų suvokimo prasme. Didesnis atsakomybės pasidalijimas tarp Komisijos ir valstybių narių biudžeto įgyvendinimo srityje yra svarbus veiksnys, ypač mobilizuojant visus ekonominius ir socialinius veikėjus (kaip nurodyta Lisabonos sutarties naujame 274 straipsnyje). EESRK mano, kad ilgalaikės strategijos turėtų būti vykdomos užtikrinant finansinį tęstinumą, nors reikėtų išsaugoti tam tikrą lankstumą, jeigu pasikeistų aplinkybės arba reikėtų greitai reaguoti.

1.9 Daugelio ES šalių mokesčių sistemos pagrindą sudarantis dalyvavimo ir įnašų principas, paremtas teisingumu ir persiskirstymu, pasirodė esąs pats veiksmingiausias ir produktyviausias.

1.10 Kiekvieno lygio visi suinteresuoti subjektai — nuo nacionalinių vyriausybių iki atskirų visuomenės narių — atsako už Bendrijos lėšas ir gauna iš jų naudos.

1.11 Kad naujos ir senos politikos sritys tinkamai atlieptų tarptautinius iššūkius ir būtų galima paprasčiau nustatyti

reikiamą lėšų lygį, visa *ex-ante* ir *ex-post* įvertinimo sistema turi būti sustiprinta. Privaloma užtikrinti vertinimą atliekančios institucijos nepriklausomumą ir skaidrumą.

1.12 Atliekant tokį įvertinimą privaloma atsižvelgti į skirtingų viešųjų išlaidų sistemų (ES, nacionalinių ir regioninių) veiksmingumą ir sąveiką, taip pat į galimybę procese dalyvauti kitiems subjektams (Europos investicijų bankas, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės ir kt.).

1.13 Reikės užtikrinti nuoseklumą makroekonominės politikos priemonėmis. Pvz., Stabilumo ir augimo pakte nustatyti griežti stabilumo kriterijai, tačiau beveik nekalbama apie augimą, taigi ir apie viešąsias investicijas. Be to, reikės gerinti valstybių narių biudžeto politikos koordinavimą.

1.14 Pastaraisiais metais pasaulinėje arenoje atsirado naujų ekonominių ir finansinių reiškinių, pvz., didesnė tarptautinė konkurencija, o užimtumas Europos Sąjungoje tapo labiau pažeidžiamas. Fondai, pvz., Europos prisitaikymo prie globalizacijos fondas, — tai viena iš priemonių, kurios yra reikalingos, tačiau dar nėra adekvačios šio pobūdžio reiškiniams.

2. Įžanga

2.1 Komisijos komunikatu SEC(2007) 1188 buvo pradėtos viešos konsultacijos su visais suinteresuotais subjektais dėl 2008–2009 m. biudžeto peržiūros. Remdamasi šių preliminarinių konsultacijų, kurios baigsis 2008 m. balandžio 15 d., rezultatais, Komisija numato 2008 m. pabaigoje arba 2009 m. pradžioje paskelbti dokumentą (dar neaišku, ar tai bus baltoji knyga) su ES nuosavų išteklų sistemos vertinimo, peržiūrėjimo ir keitimo bei išlaidų Bendrijos veiklai ir jų finansavimo pasiūlymais.

2.2 2008 m. balandžio 15 d. pasibaigus konsultacijoms, Komisijos išvados bus pateiktos konferencijoje, kuri įvyks 2008 m. gegužės 27 d. 2008 m. pabaigoje–2009 m. pradžioje Komisija ketina pateikti naują, peržiūrėtą dokumentą; konkretus pasiūlymas bus pateiktas trečiojo ir paskutiniojo etapo metu (2010–2011 m.).

2.3 EESRK yra įsipareigojęs ir turi galimybę atsakyti į Komisijos konsultacijų dokumente iškeltus klausimus ir pateikti savo nuomonę dėl konkrečių kitų institucijų pasiūlymų, susijusių su ES biudžeto sistemos reforma.

2.4 Būtina ir ypatingai svarbu nuodugnai reformuoti ES biudžetą ne vien tik siekiant užtikrinti ES veikimą bei sąžiningą ir skaidrą jos politikos finansavimą, bet ir įveikti dabartinę institucinę krizę ir optimaliai išnaudoti Lisabonos sutartimi pasiektus rezultatus.

⁽²⁾ 269 straipsnio 1 punkte teigiama: „Visas Sąjungos biudžetas finansuojamas iš nuosavų išteklų, neatmetant kitų įplaukų“.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomonę „Kurti mūsų bendrą ateitį: politiniai iššūkiai ir išplėtos Sąjungos biudžeto lėšos 2007–2013 m.“, OJ C 74, 2005 5 23, p. 32.

3. Trumpa ES biudžeto istorijos apžvalga

3.1 ES biudžetas turėtų būti viena svarbiausių priemonių ES politikos tikslams pasiekti. Nors kalbant apie absoliučius skaičius, ES biudžeto apimtis yra didelė, vertinant procentais, biudžetas gana kuklus ir, nepaisant ES plėtros iki 27 valstybių, pastaraisiais metais buvo nuolat mažinamas ⁽⁴⁾.

3.2 Kai kurioms ES politikos sritims, pvz., sanglaudos politikai, reikia finansinės paramos jų įgyvendinimui, o kitos politikos sritys, pvz., konkurencija, pasitelkia kitas priemones savo tikslams pasiekti. Todėl biudžetas turi būti finansuojamas ir veikti taip, kad būtų galima pasiekti iš esmės nuo biudžeto priklausomus politikos tikslus.

3.3 ES biudžetas nuo pat pradžių buvo iš dalies keičiamas ir taikomas prie vienas kitą sekusių Europos integracijos etapų: bendra rinka, plėtros etapai ir visų pirma ES politikos sričių plėtimas. Tradiciškai didelė biudžeto dalis buvo skiriama gana mažam politikos sričių skaičiui, o patys politikos tikslai vystėsi ir keitėsi, todėl biudžetą reikia peržiūrėti.

3.4 1952 m. įkurta Europos anglių ir plieno bendrija (EAPB) turėjo nuosavų išteklių finansavimo sistemą, kurią sudarė nustatytos plieno produkcijos tonomis kvotos, kurias anglių ir plieno pramonė mokėjo tiesiai į Bendrijos biudžetą. Remiantis solidarumo principu ir siekiant nepriklausyti nuo nacionalinių interesų, į EB steigimo sutartį įrašyta, kad „neatmetant kitų įplaukų, visas biudžetas finansuojamas nuosavais ištekliais“ (269 str.)

3.5 Liuksemburgo Vadovų Taryba 1970 m. balandžio 21 d. įvedė autentišką finansavimo sistemą, pagrįstą nuosavais ištekliais iš pajamų, konkrečiai skiriamų Bendrijos biudžetui finansuoti, todėl nereikia papildomų valstybių narių sprendimų. Šiuo metu ES lėšas sudaro nuosavi ištekliai, gauti iš **žemės ūkio ir muito mokesčių**, taikomų produktų importui iš ES nepriklausančių valstybių, ištekliai iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) taikant vienodą tarifą kiekvienos valstybės narės suderintoms pajamoms iš PVM ir ištekliai iš bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP), jei pirmųjų dviejų išteklių neužtenka Bendrijos išsipareigojimams finansuoti.

3.6 Skaičiuojant PVM šaltinį pagal vidutinį svertinį tarifą, taikomą bendroms grynosioms pajamoms (vadinamasis pajamų metodas), PVM šaltinis, laikytas „tikruoju“ nuosavu šaltiniu, virsta statistikos priemone, taikoma kiekvienos valstybės įnašo skaičiavimui, o tai toli gražu neatitinka jo įvedimo esmės.

3.7 Bėgant laikui ES nuosavų išteklių kilmė iš esmės pasikeitė. Konsultacijoms skirtame Komisijos dokumente ⁽⁵⁾ nurodoma, kad 1988 m. BNP ištekliai sudarė mažiau nei 11 proc. ES finansavimo, palyginti su 28 proc. iš muito ir žemės ūkio mokesčių bei 57 proc. iš PVM surenkamų nuosavų išteklių.

2013 m. BNP ištekliai sudarys apie 74 proc. ES finansavimo, palyginti su 13 proc. iš muito ir žemės ūkio mokesčių ir 12 proc. iš PVM surenkamų išteklių.

3.8 Tai reiškia, kad dauguma išteklių dabar surenkami iš atskirų valstybių narių biudžetų ir artimiausioje ateityje šis būdas dar labiau plis (kartais jie nurodomi kaip „išlaidų punktai“). Būtina turėti omenyje, kad 2013 m. nuosavi ištekliai sumažės iki 12 proc., ir tokiu būdu biudžeto finansavimas visiškai neatitiks Sutarties formos bei turinio.

3.9 Laikui bėgant biudžeto išlaidų struktūra, taip pat jų finansavimo ištekliai labai pakito. Pavyzdžiui, išmokos Bendrai žemės ūkio politikai (BŽŪP) 1985 m. išaugo iki 70,8 proc. visų išlaidų, o 1988 m. sumažėjo iki 60 proc; 2013 m. išlaidų BŽŪP dalis bus sumažėjusi beveik perpus ir sudarys 32 proc. visų išlaidų. Kita vertus, kalbant apie sanglaudos politiką, vyrauja kita tendencija: 1965 m. šiai sričiai teko tik 6 proc. išlaidų, 1985 m. išlaidos padidėjo iki 10,8 proc., 1988 m. — iki 17,2 proc., o 2013 m. jos sudarys 35,7 proc. ES biudžeto. Atliekant numatomą BŽŪP peržiūrą, reikės atsižvelgti ne tik į paramą ūkininkavimui, bet ir į naudą ES piliečiams, visų pirma kalbant apie kokybę ir kontrolę.

3.10 Nuoseklumo trūkumas ypač išryškėjo priėmus Mastrichto sutartį: Europos Sąjunga įgijo naujų galių ir pamažu buvo iškelti nauji tikslai (pavyzdžiui, neseniai paskelbti išsipareigojimai aplinkos klausimais), tačiau tai visiškai neatsispindi ES biudžete, kuris iš esmės liko toks pat.

3.11 Daugelis priemonių, įskaitant neseniai įsteigtą Prisitaikymo prie globalizacijos fondą, nėra įtrauktos į biudžetą. Jų finansavimas nenumatytas biudžete, bet šių priemonių įgyvendinimas ir taikymas priklauso nuo pertekliaus kitose biudžeto išlaidų kategorijose ir kitų laisvų Bendrijos lėšų. Faktiškai tokia sistema reiškia, kad šioms priemonėms neteikiama didelės reikšmės, o jų finansavimas ir veikimas yra iš esmės nežymūs.

3.12 Kiti aspektai, įskaitant 1985 m. įvestą JK įnašo dalies grąžinimą, vėliau taikomą ir kitoms valstybėms, jau neminint daugybės leidžiančių nukrypti nuostatų ir neatitikimų, dėl kurių biudžetas sudėtingas ir stokoja skaidrumo, verčia biudžetą, jo veikimą ir finansavimą peržiūrėti kuo skubiau.

4. Būtinybė peržiūrėti biudžetą siekiant parengti ES priimti būsimus iššūkius

4.1 EESRK mano, kad tokios struktūros kaip ES biudžetas unikalumas turėtų atspindėti esminius Europos integracijos principus, įtvirtintus sutartyse, visų pirma steigimo sutartyse. Priimant sprendimus pirmiausia reikia atsižvelgti į taikos, ekonominės gerovės, laisvės, saugumo, visuotinės gerovės, teisingumo

⁽⁴⁾ Žr. grafikų priede.

⁽⁵⁾ SEC(2007) 1188 — Komisijos komunikatas „Pertvarkykime biudžetą ir pakeiskime Europą“, skirtas viešoms konsultacijoms dėl 2008–2009 m. biudžeto peržiūros.

ir persikirstymo tikslus. Atsižvelgiant į tokius iššūkius kaip klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas, pagrindinis visų būsimų biudžeto išlaidų principas taip pat turėtų būti jų derėjimas su tvaraus vystymosi principais.

4.2 Pasirinktais problemų sprendimo būdais reikėtų siekti didesnio skaidrumo ir supaprastinti biudžeto valdymo sistemą tokiu būdu tiesiogiai susiejant ES visuomenę ir ES institucijas.

4.3 Biudžeto peržiūra turėtų užtikrinti valstybių narių lygybės principo laikymąsi ir panaikinti bet kokias leidžiančias nukrypti nuostatas, nuolaidas ar privilegijas. Kiekviena valstybė narė turėtų prisidėti prie biudžeto finansavimo pagal jos bendrą gerovės lygį ir laikantis solidarumo principų.

4.4 Laikantis nediskriminavimo ir visų ES piliečių lygybės principo biudžeto peržiūra turėtų suteikti konkrečias priemones, kaip atsisakyti sistemos, kuri leidžia kai kurioms valstybėms narėms naudotis leidžiančiomis nukrypti nuostatomis, privilegijomis ir išimtimis.

5. Dabartinės finansavimo sistemos keitimas

5.1 Europos Komisijos konsultacijų dokumentas turėtų suteikti galimybę visiems institucijų, politinės ar socialinės srities suinteresuotiems subjektams pradėti rimtas diskusijas dėl ES biudžeto ir jo finansavimo prieštaraimų įveikimo būdų.

5.2 EESRK pabrėžia, kad, atsižvelgiant į šio klausimo opumą, reikėtų siekti plataus visų suinteresuotų šalių — pradedant nacionaliniais parlamentais ir baigiant socialiniais partneriais — konsensuso; o įgyvendinimo proceso metu priimti pakeitimai turėtų būti diegiami laipsniškai, kad būtų užtikrinta plataus masto parama reformai vengiant taikyti lengvatinį režimą atskiroms valstybėms narėms.

5.3 Remdamasis naująja Lisabonos sutartimi, EESRK mano, kad biudžeto peržiūros rezultatas turėtų būti finansavimo sistema su naujomis nuosavų išteklių formomis. Visų pirma, turėtų būti pašalinti du dabartinei padėčiai būdingi neatitikimai: tai, kad 70 proc. išteklių surenkami iš bendrų nacionalinių pajamų, kurios bent jau formaliai turėtų būti tik likutinis dydis, ir tai, kad beveik 85 proc. visų lėšų gaunama iš išteklių, kurie iš tiesų nėra „nuosavi ištekliai“ ir todėl yra tiesiogiai skiriami ES.

5.4 Dėl šių priežasčių EESRK tikisi, kad bus sugrįžta prie Sutarties 269 str. formos ir turinio, kuriame vienareikšmiškai pirmenybė teikiama nuosaviems ištekliams finansuojant ES

biudžetą. Komitetas palankiai vertina diskusiją, prasidėjusią po Europos Parlamente paskelbto Alain Lamassoure pranešimo ⁽⁶⁾, kuriame išdėstytos šios nuosavų išteklių sistemos peržiūros idėjos:

— PVM,

— akcizo mokesčiai transporto degalams ir kiti mokesčiai už energiją,

— akcizo mokesčiai tabakui ir alkoholiui,

— įmonių pelno mokestis.

5.5 Europos piliečiams būtų naudinga, jei jie gautų daugiau ir geresnės informacijos, o sistema būtų skaidresnė ir veiksmingesnė. Be to, jie turėtų gauti kuo daugiau informacijos ir turėti galimybę patikrinti ir įvertinti, kaip išleidžiamas jų mokamas įnašas ES veiklai ir politikai finansuoti. Tokios galimybės yra kiekvienos demokratinės vyriausybės pagrindas.

5.6 Be abejonės, biudžeto finansavimo mechanizmai parodo Europos integracijos pažangos lygį. Jei sistema turėtų daugiau federacinių elementų, Europos mokestis būtų teisingas ir skaidresnis būdas. Tačiau teigti, kad Europos ekonomistai negali išspręsti dabartinių problemų, neteisinga ir rodo politinės valios trūkumą.

6. Politikos sritys ir Europos Sąjungos vaidmuo

6.1 Komunikate SEC(2007) 1188 galutinis Komisija išvardija faktorius ⁽⁷⁾, darančius tiesioginį ir netiesioginį poveikį strateginiams Sąjungos veiksams ir politinei darbotvarkei. Šie faktoriai apima senėjančią visuomenę, mokslo ir technologijų pažangą, konkurencingumą pasaulio rinkose, klimato kaitą, Europos Sąjungos įsipareigojimą dėl solidarumo ir kaimo plėtros politiką.

6.2 Kadangi biudžetas yra esminė priemonė įgyvendinant ES pažangą lemiančius tikslus, jo peržiūros reikėtų imtis tik remiantis išsamiais ir nuodugniais svarstymais apie 27 valstybių narių ES vaidmenį ir tikslus.

6.3 Todėl EESRK laikosi nuomonės, kad šiuo konsultacijų etapu institucijose ir už jų ribų reikia siekti sutarimo dėl politikos sričių, kurios yra ypač svarbios Europos ateičiai. Vėliau reikėtų įvertinti, kaip Europos Sąjunga stiprina savo vaidmenį ir įtakos sritį šiuose sektoriuose. Juo labiau, kad šis procesas bus vykdomas atsižvelgiant į naująją sutartį.

6.4 Priimant sprendimą, kurioms politikos sritims ateityje ES bus teikiama didžiausias dėmesys, būtina išanalizuoti visus praityje pastebėtus nenuoseklumus ir delsimus, ypač finansavimo srityje, siekiant išvengti tokių klaidų pasikartojimo.

⁽⁶⁾ Europos Parlamentas, Pranešimas dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių ateities (A6-0066/2007), 2007 m. kovo 13 d., pranešėjas Alain Lamassoure.

⁽⁷⁾ Žr. komunikato SEC(2007) 1188 2.1 dalį.

6.5 Tarp įvairių veiklos sričių ir labiau specifinėse politikos srityse, kurias Komisija konsultaciniame dokumente įvardija kaip būsimus iššūkius, būtina pabrėžti, bent jau finansiniu požiūriu, ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo priemonės. Po neseniai įvykusios ES plėtros skirtumai dar labiau padidėjo. Biudžeto peržiūra turėtų būti galimybė toliau skatinti mažiau išsivysčiusių regionų vystymąsi dėl akivaizdžios priežasties — ekonominė ir socialinė neturtingesnių Sąjungos regionų pažanga turės teigiamą poveikį visoms valstybėms narėms ir jų ekonomikai.

6.6 Be to, jau buvo minėta, kad ES veikla ir toliau turėtų būti grindžiama solidarumo ir socialinio teisingumo principais. Atsižvelgdama į tam tikrus iššūkius, pvz., imigraciją, ES privalo išmokyti numatyti savo vaidmenį ir socialinį modelį ir už Bendrijos ribų. Siekiant šio tikslo, reikalingos priemonės, ypač finansinės, kuriomis imigracijos priežastis būtų galima spręsti kilmės šalyse.

6.7 Klimato kaitos klausimų sprendimas tampa vis svarbesniu Europos prioritetu ir turėtų atsispindėti būsimuose išlaidų prioritetuose. Papildomų lėšų reikėtų skirti moksliniams tyrimams ir perversmą moksle darančių technologijų plėtrai energetikos ir transporto srityje bei anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo metodų kūrimui. Daug lėšų turėtų būti skiriama ir prisitaikymo prie klimato kaitos bei jo pasekmių švelninimo priemonėms mažiausiai išsivysčiusiose šalyse bei investicijoms į mažai anglies dvideginio į aplinką išskiriančias technologijas besiformuojančios ekonomikos šalyse.

7. Visuomenės supažindinimas su biudžeto politika

7.1 Europos Sąjungos institucinę krizę iš dalies lėmė ir pati jos biudžeto struktūra, kurią būtina pertvarkyti. Trumparegiškos pastarųjų metų diskusijos apie nuosavus ES išteklius taip pat prisidėjo prie prasto ES įvaizdžio. Sudėtingumas, skaidrumo stoka, leidžiančios nukrypti nuostatos ir išimtys turi nedaug bendro su Europos integracijos principais ir skatina euroskeptiškumą.

7.2 Atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais susidurta pasirašant Sutartį dėl Konstitucijos, o vėliau Lisabonos sutartį, biudžetas ir jo reforma neturėtų dar labiau sustiprinti įspūdžio, kad ES piliečių pinigai patenka į statinę be dugno. Todėl reikia išsamiai išaiškinti ryšį tarp išlaidų ir gautų rezultatų.

8. ES nuosavų išteklių ateitis

8.1 ES finansinių nuostatų aptarimas yra vienas labiausiai diskutuojamų biudžeto reformos aspektų. Dabartinė biudžeto finansavimo struktūra (kaip apibrėžta 3.7 punkte) labai skiriasi nuo vien nuosavais ištekliais grindžiamo finansavimo. Tarp galimų reformos variantų yra naujos nuosavų išteklių sistemos, pakeičiančios iki šiol taikytas finansavimo formas, įdiegimas ir sprendimai, pagal kuriuos pirmenybė teikiama valstybių narių bendrosioms nacionalinėms pajamoms.

8.2 2007 m. kovo mėn. priimtame Europos Parlamento pranešime dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių ateities

(pranešėjas Alain Lamassoure) ⁽⁸⁾ kritikuojama dabartinė biudžeto sistema ir jos finansavimas bei pritariama jos reformai, vykdomai dviem etapais, kurie vis dėlto turėtų sudaryti dalį to paties sprendimo. Pirmuoju pereinamuoju etapu būtų tobulinama dabartinė nacionalinių įnašų sistema, o antruoju, EP nuomone, būtų sukurama iš tiesų nuosavų Europos Sąjungos išteklių sistema, kuri pakeistų esamus mechanizmus.

8.3 EP pabrėžia, kad Europos mokestis jokių būdu nepadarytų perversmo, nes mokesčių našta piliečiams nepakistų, ir išvardija naujosios sistemos kriterijus: pakankumą, stabilumą, matomumą ir paprastumą, nedideles veiklos sąnaudas, veiksmingą išteklių paskirstymą, vertikalųjį teisingą apmokestinimą (perskirstymą), horizontalųjį teisingą apmokestinimą (vienodą ekvivalentiškumą mokesčių mokėtojams visoje ES) ir teisingai nustatytus įnašus (atitinkančius kiekvienos atskiros valstybės narės turtingumą ir gerovę).

8.4 EESRK ne kartą atkreipė dėmesį į tai, kad Europos biudžetas neatitinka ES užsibrėžtų tikslų ir problemų, kurias tenka spręsti. Būtent todėl Komitetas ragina aptarti Europos mokesčio galimybės klausimą. Išnagrinėjus skirtingus Bendrijos teisės aktų svarbos lygius, vienas iš būdų galėtų būti taikyti galimas sankcijas šalims, neperkėlusiomis į nacionalinę teisę tam tikrų itin svarbių direktyvų, kad būtų galima finansuoti Europos interesus tenkinančius projektus.

8.5 EESRK teigiamai vertina pranešimo tikslumą ir jame pateiktųjų pasiūlymų gausumą bei pritaria esamos biudžeto padėties ir reformos poreikio analizei. Tačiau jis atkreipia dėmesį į sunkumus, išskylančius diegiant aprašytąją sistemą. Įdiegiant europiniu mokesčiu paremtą finansavimą būtų neišvengiamai susiduriama su dideliu pasipriešinimu, visų pirma dėl problemos, kaip tai paaiškinti piliečiams.

8.6 Šiuo požiūriu Europos Sąjunga turėtų dėti daugiau pastangų visapusiškai plėtojant, apsaugant ir skatinant sanglaudą, aplinką, užimtumą ir Europos socialinį modelį, kartu remiant konkurencingumą.

8.7 EESRK tikisi, kad priimant sprendimus dėl ES biudžeto finansavimo reformos bus daugiau atsižvelgiama į kiekvienos valstybės narės fiskalinius gebėjimus ir laikomasi teisingumo, lygybės ir solidarumo principų bei atsakoma leidžiančių nukrypti nuostatų ir išimčių. Be to, EESRK nuomone, nors svarstymas dėl išteklių yra labai svarbus, jis neturėtų nustelbti ar pristabdyti diskusijos dėl ES pasirinktų strateginių veiksmų, jos vaidmens ir įvairių sričių politikos.

9. Skaidrūs ir veiksmingi biudžeto vykdymo būdai

9.1 Kitas svarbus peržiūros klausimas yra biudžeto vykdymas. Šio etapo metu turi būti akcentuojami šie svarbūs kriterijai: skaidrumas, patikimumas ir aiškumas. Būtent vykdymo

⁽⁸⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0066+0+DOC+WORD+V0//EN>

etapu Europos piliečiai tiesiogiai susiduria su ES veiksmams ir gali įvertinti konkrečius jos rezultatus. Be to, reikia užtikrinti, kad biudžeto ciklas būtų suderintas su Europos Parlamento, Europos Komisijos ir Europos Vadovų Tarybos kadencijomis.

9.2 EESRK yra įsitikinęs, kad reikia dėti daugiau pastangų informuojant visuomenę apie Europos politikos sritis ir ES išteklius pasiektus rezultatus. Tai būtina daryti visų pirma siekiant užtikrinti skaidrumą ir kovoti su euroskeptiškumu bei dažnai pasitaikančiais tendencingais pranešimais, kurie pabrėžia nesėkmes, o ne daug dažnesnius sėkmės atvejus.

9.3 Finansinių sistemų stabilumo ir jų vidinio lankstumo klausimu EESRK mano, kad ilgalaikės ES strategijos (pvz., užimtumo, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos, aplinkosaugos ir energijos) turėtų būti skatinamos užtikrinant tęstinumą, nors reikėtų numatyti tam tikrą lankstumo ribą trumpalaikiams prioritetams, jeigu pasikeistų aplinkybės arba reikėtų greitai reaguoti. Tuo pat metu būtina palikti valstybėms narėms pakankamai galimybių imtis veiksmų.

9.4 Diskutuojant apie biudžeto vykdymą, neišvengiamai reikės apsvarstyti ir biudžeto valdymą bei atskaitomybę. Dabar 80 proc. biudžeto tiesiogiai valdo valstybės narės, o likusius 20 proc. — Europos Komisija. Tačiau Komisija atsako ir už bendrą biudžeto vykdymą. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reikėtų aptarti, ar šis užduočių pasidalijimas vis dar yra tinkamas.

9.5 Šiuo klausimu labiausiai reikėtų atsižvelgti į naują sutartį, iš dalies pakeičiančią 274 straipsnį. Pirmosios pastraipos pradžia „Biudžetą vykdo Komisija“ pakeičiama taip: „Biudžetą, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, vykdo Komisija“. Antroji pastraipa pakeičiama taip: „Reglamente valstybėms narėms nustatomi biudžeto vykdymo kontrolės ir audito įsipareigojimai ir su tuo susijusios užduotys. Juo taip pat nustatomos kiekvienos institucijos užduotys ir išsamios taisyklės, reglamentuojančios jų išlaidas.“

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

Šie pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota bent ketvirtis balsų, plenarinėje sesijoje vykusių diskusijų metu buvo atmesti (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

1.3 punktas

Išbraukti 1.3 punktą:

~~„Formuojant biudžeto politiką privaloma padaryti esminį pasirinkimą, t. y. pasirinkti federalizmą arba tarpvyriausybinių sistemą. Be abejonės, biudžeto finansavimo mechanizmai parodo Europos integracijos pažangos lygį.“~~

Balsavimo rezultatai

Už 40; Prieš 87; Susilaikė 10

7.3 punktas

Naujas punktas

„Viena didžiausių dabartinės ES finansų sistemos problemų yra nesugebėjimas jų valdyti taip, kad auditoriai pasirašytų balansus. Kasmet vykstantis spektaklis, kai auditoriai atsisako pasirašyti didžiausią išlaidų dalį lemia antireklaminę valstybės narėse. Nauja sistema turi išspręsti šią problemą.“

Balsavimo rezultatai

Už 37; Prieš 94; Susilaikė 12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią įvairias 2006 m. lapkričio 28 d. Direktyvos 2006/112/EB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos nuostatas

COM(2007) 677 galutinis

(2008/C 204/24)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 93 straipsniu, 2007 m. lapkričio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią įvairias 2006 m. lapkričio 28 d. Direktyvos 2006/112/EB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos nuostatas

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 20 d. priėmė savo nuomonę. Pagrindinis pranešėjas Umberto Burani.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2007 m. įsigaliojusioje „PVM direktyvoje“ ⁽¹⁾ į vieną dokumentą sujungtos dėl PVM priimtose nuostatos, kurios daugelį metų buvo iš dalies keičiamos. Įgyvendinant šią direktyvą, išryškėjo praktiniai sunkumai arba problemos, todėl kai kurių valstybių narių įmonės pateikė pastabų arba pasiūlymų. Juos išnagrinėjusi Komisija nusprendė pasiūlyti pakeitimus, kurie aptariamam nagrinėjame dokumente.

1.2 Pateikti įvairaus pobūdžio ir su įvairiais aspektais susiję pakeitimai. Norėdama išvengti bet kokių administracinių ir procedūrinių sunkumų, Komisija nusprendė visus šiuos pasiūlymus pateikti viename dokumente. Tokios nuomonės šiuo požiūriu laikosi ir Komitetas.

2. Svarbiausios pasiūlymo nuostatos

2.1 Kai kurie pakeitimai yra susiję su energetikos sektoriumi, kurio mokesčių sistema pirmiausia nustatyta 2003 m. priimtoje direktyvoje ⁽²⁾, o vėliau perkelta į PVM direktyvą. Paaiškėjo, kad dėl šioje direktyvoje naudojamų techninių terminų jos taikymo sritis yra per siaura ir neatitinka ekonominės tikrovės. Direktyvoje nurodyti akcizais apmokestinami energetikos produktai, tarp kurių gamtinės dujos, tiekiamos dujotakiais arba gamtinės dujas gabenančiais laivais, elektros energija ir šiluma arba šaltis, tiekiami šilumos arba šaltio tinklais. Komisija siūlo šiuos produktus atleisti nuo PVM.

2.2 Komisija numato valstybėse narėse apmokestinti pirmiau minėtus energijos šaltinius, kurie naudojami teikiant paslaugas, susijusias su teisės jais naudotis suteikimu. Be to, pasiūlymu supaprastinama tvarka, pagal kurią valstybėms narėms leidžiama taikyti sumažintą PVM normą.

2.3 Kalbant apie nukrypti leidžiančias nuostatas, reikia pasakyti, kad Bulgarijai ir Rumunijai, joms įstojus į ES, leista neapmokestinti mažųjų įmonių bei suteiktas leidimas ir toliau neapmokestinti PVM tarptautinio keleivių vežimo paslaugų. Šiuo požiūriu nepadaryti jokie pakeitimai. Tiesiog buvo nuspręsta, kad tikslinga įtraukti šias nukrypti leidžiančias nuostatas į PVM direktyvą kaip anksčiau tai buvo padaryta kitų valstybių atžvilgiu.

2.4 Pasiūlymu nustatomas arba veikiau paaiškinamas pagrindinis teisės į atskaitą principas, kuriuo grindžiamas PVM taikymas: nekilnojamojo mišraus naudojimo turtą priskyrus įmonės turtui, pradinis naudojimas teise į pirkimo PVM atskaitą proporcingai ribojamas atsižvelgiant į realų turto naudojimą profesiniams poreikiams. Be to, numatyta taisymo sistema siekiant atsižvelgti į nekilnojamojo turto naudojimo profesiniais ir asmeniniais (arba neprofesiniais) tikslais svyravimus.

3. Išvados ir rekomendacijos

3.1 Dėl 2.3 ir 2.4 punktuose pateiktų pasiūlymų Komitetas neturi jokių ypatingų pastabų: pirmajame kalbama apie anksčiau PVM atskaitos tikslinimą, antrajame — apie tai, kad būtina nustatyti, nors ir taip yra akivaizdu, pagrindinį principą, kuris būtų plačiai pripažintas ir taikomas.

3.2 Dėl 2.1 ir 2.2 punktų EESRK mano, kad tikslinga pateikti pasiūlymą, kuriuo būtų siekiama pritaikyti teisės aktus prie ekonominės realybės ir užtikrinti, kad įvairiems energijos šaltiniams būtų taikoma vienoda apmokestinimo tvarka.

3.3 Taigi, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112 dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

⁽²⁾ 2003 m. spalio 7 d. Tarybos direktyva 2003/92/EB.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos santykių. Pilietinės visuomenės vaidmuo

(2008/C 204/25)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. vasario 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos Sąjungos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos santykių. Pilietinės visuomenės vaidmuo.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. sausio 30 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Miklós Barabás.

443-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. kovo 12–13 d. (2008 m. kovo 12 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pripažįsta, kad Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija padarė nemažą pažangą vystydama ir stabilizuodama santykius su ES, kurių galutinis tikslas — narys ES. Suteiktas šalies kandidatės statusas reiškia, kad įvertinta iki šiol padaryta pažanga. EESRK, atsižvelgdamas į regione vykusius konfliktų politinius, ekonominius ir socialinius padarinius, pereinamojo laikotarpio problemas ir Ohrido pagrindų susitarimo įgyvendinimą, džiaugiasi šiais teigiamais pokyčiais.

1.2 EESRK pasirengęs paremti Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos siekį kuo greičiau (pageidautina 2008 m.) pradėti derybas dėl stojimo.

1.3 Atsižvelgiant į EESRK ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonominių ir socialinių interesų grupių atstovų įsipareigojimą stiprinti Europos Sąjungos organizuotos pilietinės visuomenės ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos dialogą ir bendradarbiavimą, būtina parengti pagrindus šios šalies stojimui į Europos Sąjungą. Šiame procese labai svarbu įsteigti jungtinį konsultacinį komitetą, kuriame dalyvautų EESRK. Šio jungtinio organo nariai iš Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos turėtų būti skiriami atviru, skaidriu ir demokratišku būdu.

1.4 Kai dėl stojimo į ES, EESRK pabrėžia svarbų Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės vaidmenį formuojant, įgyvendinant, taikant ir prižiūrint viešąją politiką ir teisės aktus (reformų darbotvarkę), skirtus pasirengimui patvirtinti ES *acquis*. Siekiant skatinti šį procesą, Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinė visuomenė turėtų būti įtraukta į derybas dėl stojimo.

1.5 Įvairios profesinės sąjungos turėtų vykdyti veiklą vienosiomis sąlygomis. Siekiant tam sudaryti sąlygas, reikalingi konkretūs profesinėms sąjungoms skirti teisės aktai, taip pat

būtina persvarstyti ir sušvelninti šiuo metu galiojantį reikalavimą, kad kolektyvinių derybų partneriu gali tapti ne mažiau kaip 33 proc. darbuotojų. Tai labai sustiprintų socialinį dialogą, be to būtų visapusiškai atsižvelgta į profesinių sąjungų teises.

1.6 Reikėtų sudaryti palankesnes sąlygas darbdavių organizacijoms vystytis ir bendradarbiauti ir iš dalies pakeisti teisinę bazę, kad joje būtų aiškiai apibrėžti tų organizacijų dalyvavimo Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos (ESRT) veikloje kriterijai.

1.7 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos vaidmuo turi būti sustiprintas. Reikėtų, kad jos gebėjimas atstovauti būtų didesnis ir kad jos veikloje dalyvautų visi suinteresuoti subjektai, ypač pilietinės visuomenės organizacijos. Tokia veikla padėtų sukurti tvirtą institucinį pagrindą konstruktyviam dialogui ekonominiams ir socialiniams klausimams, remiantis tikra partneryste. Kad tai būtų pasiekta, būtų tinkama bendradarbiaujant su suinteresuotais subjektais sukurti ir skubiai pradėti taikyti naują teisinę sistemą.

1.8 EESRK reiškia didelį susirūpinimą dėl itin didelio skurdo ir nedarbo ir ragina vyriausybę vykdyti veiksmingą kovos su skurdu politiką ir stiprinti socialinę sanglaudą.

1.9 Skirstant valstybės išteklius ir ES lėšas turėtų būti labiau atsižvelgiama į neturtinguosius, skirstymas turi būti pagrįstas solidarumo ir socialinės sanglaudos principais, kad sumažėtų dabartiniai regioniniai ir etniniai skirtumai. Specialių priemonių reikia romų padėčiai pagerinti.

1.10 EESRK teigiamai vertina pastangas ir Vyriausybės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo strategijos priėmimą, nes tai yra žingsnis į priekį kuriant organizuotos pilietinės visuomenės vystymuisi palankias sąlygas ir padeda plėtoti prasmingą bei konstruktyvų pilietinį dialogą.

1.11 Turi būti skatinamas didesnis piliečių dalyvavimas ir stiprinami socialinių ir pilietinių partnerių pajėgumai. Šiuo požiūriu svarbus vyriausybės tiesioginės ir netiesioginės finansinės pagalbos mechanizmas. Be to, į mokyklinio švietimo programą turėtų būti įtrauktos specialios mokymo programos apie pilietinės visuomenės vaidmenį.

2. Įvadas

2.1 2001 m. balandžio 9 d. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija pirmoji iš Vakarų Balkanų regiono valstybių pasirašė, pasikeitusi raštais, Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, kuris įsigaliojo 2004 m. balandžio 1 d.

2.2 2004 m. kovo 22 d. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija oficialiai kreipėsi dėl narystės Europos Sąjungoje (ES). 2005 m. lapkričio 9 d. Europos Komisija paskelbė nuomonę, kurioje palankiai įvertino šią paraišką, o 2005 m. gruodžio 16 d. Europos Vadovų Taryba nusprendė Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai suteikti šalies kandidatės statusą.

2.3 2007 m. liepos 24 d. įvykusiame ES ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos stabilizacijos ir asociacijos tarybos ketvirtajame posėdyje buvo pažymėta, kad Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija yra pasiryžusi spartinti reformas. Stabilizacijos ir asociacijos taryba taip pat pritarė jungtinių konsultacinių komitetų, kuriuose dalyvautų Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) ir Regionų komitetas, steigimui.

2.4 2007 m. lapkričio 6 d. paskelbtoje naujausioje Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pažangos ataskaitoje įvertinama kelete sričių padaryta pažanga ir pateikiami likę rimti uždaviniai, kuriuos šalis turi atlikti.

2.5 Atsižvelgdamas į numatomą derybų dėl narystės pradžią, EESRK pabrėžia didelę pilietinės visuomenės svarbą. Todėl šioje nuomonėje didžiausias dėmesys skiriamas Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinei visuomenei, jos padėčiai, galimybėms ir problemoms, taip pat socialiniam ir pilietiniam dialogui šalyje bei ES ir Vakarų Balkanų regiono šalių santykiams.

3. Kai kurie Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės ypatumai

3.1 Pilietinė visuomenė susiformavo XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje ir padarė didelį poveikį visai visuomenės raidai. Literatūrinė ir kultūrinė veikla, labdara ir kitos piliečių iniciatyvos tapo pagrindų kultūros, sporto ir įvairioms profesinėms organizaci-

joms kurtis. Socializmo laikotarpiu jos buvo politiškai kontroliuojamos. 1990 m. paskelbta nepriklausomybė ir perėjimas prie parlamentinės demokratijos tapo rimta paskata pilietinės visuomenės vaidmeniui šalyje sustiprinti.

3.2 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės atgimimui 20 a. dešimtojo dešimtmečio pradžioje labai didelę ir teigiamą įtaką darė politiniai šalies pokyčiai, sudarę sąlygas kurtis nepriklausomai, daugialypei ir į paslaugas orientuotai pilietinei visuomenei. Kitas ypatumas — šalies pilietinė visuomenė yra orientuota į vertybes ir šis aspektas labai tvirtai yra reglamentuojamas įstatymų.

3.3 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinei visuomenei būdingas ribotas piliečių dalyvavimas — ir skaičiaus, ir aktyvumo požiūriu. Nors vis daugiau Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos piliečių dalyvauja su partijomis nesusijusioje politinėje veikloje, mažai piliečių (mažiau nei 30 proc.) dalyvauja pilietinės visuomenės veikloje (labdara, narystė pilietinės visuomenės organizacijose, savanoriška veikla, bendruomenės veikla ir kt.).

4. Bendra padėtis

4.1 Politinė padėtis: Ohrido pagrindų susitarimas ir teisinės valstybės principai

4.1.1 2001 m. rugpjūčio mėn. sudarytas Ohrido pagrindų susitarimas⁽¹⁾ ir teisinės valstybės principai yra pagrindiniai šalies politinio stabilumo veiksniai. Ohrido pagrindų susitarimas padėjo išspręsti su Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos gyventojų įvairove susijusias problemas. Šis susitarimas taip pat padėjo sukurti stabilumo ir vystymosi pagrindus ir nustatė politinio, socialinio, ekonominio gyvenimo tempą ir etninių grupių santykių normas.

4.1.2 Po 2006 m. įvykusių rinkimų į parlamentą ir naujos centro dešinės vyriausybės sudarymo reikėjo iš naujo subalansuoti jėgas. Reikia, kad vyriausybė visomis išgalėmis plėtotų politinį dialogą ir pelnytų visų politinių jėgų palankumą įgyvendinant ES darbotvarkę. Plėtojant konstruktyvų politinį dialogą svarbiausiais nacionaliniais klausimais padaryta nemaža pažanga. Tačiau šiam procesui gali trukdyti nuolatinė politinė įtampa, neleidžianti geriau valdyti ir sukurti gerai veikiančias demokratines institucijas.

4.1.3 Didelė pažanga įgyvendinant Ohrido pagrindų susitarimą (kurio nuostatos, parlamentui pritarus pakeitimams, buvo įtrauktos į šalies konstituciją) padaryta teisėkūros ir teisingo bendruomenių atstovavimo viešajame valdyme srityse. Gyventojų, manančių, kad svarbiausia jų šalies problema yra etniniai

⁽¹⁾ 2001 m. pradžioje Makedonijoje prasidėjo ginkluoti susirėmimai ir etninių santykių krizė. Politinis krizės sprendimas — Pagrindų susitarimas (taip pat vadinamas Ohrido susitarimu), kurį 2001 m. rugpjūčio 13 d. Ohride sudarė keturios svarbiausios politinės partijos ir už kurį laidavo Respublikos prezidentas bei tarptautinė bendruomenė (ES ir JAV). Pagrindų susitarimu siekiama užtikrinti šalies integralumą ir vieningumą siekiant skatinti demokratiją, Euroatlantinę integraciją, kurti pilietinę visuomenę ir daugiakultūrinę visuomenę lygiomis teisėmis integruojant etnines bendruomenes. Teisinė Pagrindų susitarimo dalis buvo įgyvendinta per maždaug ketverius metus (2005 m. liepos mėn.).

santykiai, sumažėjo nuo 41,4 proc. (2001 m. liepos mėn.) iki 1,4 proc. (2007 m. kovo mėn.). 2005 m. sausio mėn. etninių grupių santykius kaip labai blogus įvertino 19,7 proc. piliečių, o 2007 m. kovo mėn. — 7,6 proc. (2)

4.1.4 Užfiksuota bendruomenių švietimo, teisinto atstovavimo ir decentralizacijos pažanga. Kadangi šis susitarimas yra „pagrindų“ susitarimas, jį galima įvairiai interpretuoti ir reikalauti papildomų priemonių. Naujų problemų gali kilti dėl kalbų vartojimo (kalbų įstatymas, dvikalbystė Skopjėje), buvusių etninių albanų kovotojų statuso, teritorijos administracinio suskirstymo (Kičevas, 2008 m.) bei mažesnių ir teritorijoje išsisklaidžiusių bendruomenių (turkų, romų, serbų, bosnių ir valakų), kurios kartu sudaro 10,6 proc. gyventojų, padėties.

4.1.5 Romų bendruomenės padėtis toliau kelia nerimą nepaisant to, kad Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija yra aktyvi programos „Romų integracijos dešimtmetis: 2005–2015 m.“ dalyvė.

4.1.6 Anksčiau šalis (pernelyg) lėtai stiprino teisinės valstybės principus — daugiausia dėl menko struktūrinio įstatymų įgyvendinimo ir teismų nepajėgumo, silpno viešojo valdymo, korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo. Šiuo metu šiose srityse pastebima tam tikra pažanga. 2005 m. gruodžio mėn. patvirtintais Konstitucijos pakeitimais nustatyta teisinė sistema, skirta teismų nepriklausomumui ir veiksmingumui skatinti. Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos vyriausybė savo darbotvarkėje didelę svarbą teikia kovai su korupcija. 2007 m. gegužės mėn. patvirtinta nauja valstybės programa, skirta korupcijos prevencijai ir kovai su ja. Vis dėlto veiksmingai kovai su korupcija skatinti reikalinga stipri politinė valia.

4.2 Socialinė ir ekonominė padėtis. Augimas nekuriant darbo vietų

4.2.1 Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, palyginti su kitomis buvusios Jugoslavijos Federacijos respublikomis, buvo menkiausiai išsivysčiusi, o šešerius metus iki nepriklausomybės paskelbimo jos ekonomika smuko. Pirmieji keleri nepriklausomybės metai buvo tipiškai tokiam laikotarpiui — makroekonominė padėtis buvo nestabili, o fiskalinis deficitas augo. Regiono krizė, Graikijos embargas, JT sankcijos Jugoslavijos Federacijai ir Kosovo krizė neigiamai paveikė Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonominę ir politinę padėtį ir turėjo tiesioginės įtakos tam, kad šalis nepajėgė vykdyti savo politinių ir ekonominių reformų.

4.2.2 Šiuo metu šalies makroekonominė padėtis santykinai stabili, ji grindžiama plačiu sutarimu dėl ekonominės politikos, taigi šalis žengia didesnio prekybos liberalizavimo link (Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija yra PPO narė ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimo (CEFTA) narė). Tačiau ekonomika deramai nesivysto.

(2) Išankstinio išspėjimo pranešimas — Buvusios Jugoslavijos Respublika Makedonija, Jungtinių Tautų vystymo programa, Skopjė, 2007 m. birželio mėn.

4.2.3 Dėl to šalyje yra didelis skurdas — 29,8 proc. Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Skurdas tiesiogiai susijęs su itin dideliu nedarbu (36 proc.).

4.2.4 Skurdas, socialinė atskirtis ir didelis nedarbas su prastai veikiančiomis darbo rinkomis: visos šios neigiamos pasekmės atsirado dėl lėto ekonomikos augimo (apie 4 proc.), netinkamos įmonių struktūros (ypač prasta MVĮ veikla), nelanksčios darbo rinkos, silpnos švietimo sistemos ir spartaus gyventojų skaičiaus augimo. Iki šiol vyriausybė su skurdu kovojo socialinės apsaugos, o ne aktyvios užimtumo politikos priemonėmis.

4.2.5 Tačiau 7 proc. BVP augimas, užregistruotas pirmąjį 2007 m. ketvirtį, gali būti ilgai laukto dinamiškesnio ekonomikos vystymosi etapo pradžia.

4.3 Socialinė ir kultūrinė padėtis. Visuotinis nepasitikėjimas

4.3.1 Socialiniams santykiams būdingas visuotinis nepasitikėjimas, tolerancijos ir visuomeniškumo stoka. Pasitikėjimas viešosiomis institucijomis nedidelis. Tačiau per paskutiniuosius trejus metus gerokai išaugo pasitikėjimas vyriausybe.

4.3.2 „World Values“ tyrimo duomenimis, tolerancijos rodiklis yra 2,08; tai reiškia, kad Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos visuomenėje tolerancijos lygis žemas. Ypač netoleruojamos visuomenės paribyje esančios grupės, pvz., narkomanai, alkoholikai, homoseksualai ar romai. Visuomeniškumas, vertinant pagal tai, kiek žmonių nemoka už komunalines paslaugas (už transportą, vandenį ir pan.) ir mokesčių arba naudojasi valstybės teikiamomis pašalpomis, taip pat yra žemo lygio.

5. Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinė visuomenė

5.1 Teisinės sąlygos

5.1.1 Susivienijimų laisvę užtikrina Konstitucija (20 straipsnis), o teisiškai ją reglamentuoja 1998 m. priimtas įstatymas dėl piliečių asociacijų ir fondų.

5.1.2 Profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų veikla reglamentuojama menkai — ją reglamentuoja keletas darbo įstatymo ir prekybos įmonių įstatymo straipsnių. Aštrėja būtinybė sukurti vienodas sąlygas socialiniams partneriams, ypač siekiant užtikrinti jų nepriklausomumą. Prekybos rūmų veiklą reglamentuoja atskiras įstatymas.

5.1.3 Nepaisant neseniai padarytos pažangos (labdaros ir paramos įstatymas, kt.), įstatymų nuostatos dėl pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) mokesčių ir filantropijos veiklai taikomų mokesčių paskatų kliudo tolesniam vystymuisi.

5.1.4 Rengiamas naujas įstatymas dėl piliečių asociacijų ir fondų. Tikimasi šių esminių pokyčių: kad bus patobulintos nuostatos dėl teisės steigti PVO, PVO ekonominės veiklos reguliavimo ir bus nustatytas viešosios organizacijos statusas.

5.2 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės apžvalga

5.2.1 Pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) įvairovė ir atstovaujumas

5.2.1.1 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos organizuotą pilietinę visuomenę sudaro profesinės sąjungos, piliečių organizacijos, prekybos rūmai, taip pat bažnyčios ir religinės bendruomenės. Darbdavių organizacijos šaliai yra naujas reiškinys; privačiajam sektoriui vis dar priskiriami prekybos rūmai (dvi tokios organizacijos veikia nacionaliniu lygmeniu: Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonomikos rūmai (SKM) ir Prekybos rūmų sąjunga (USKM).

5.2.1.2 Darbdavių organizacijų santykius apsunkina ir tai, kad tik viena jų (Makedonijos darbdavių asociacija, ZRM) yra Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos (ESRT) narė. Antroji — Buvusiosios Jugoslavijos Makedonijos Respublikos darbdavių konfederacija (KRM) — siekia, kad Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ESRT būtų atviresnė ir į savo veiklą įtrauktų daugiau narių.

5.2.1.3 Veikia keturios profesinių sąjungų konfederacijos: Makedonijos profesinių sąjungų federacija (SSM), Nepriklausomų sąjungų konferencija (KNS), Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos profesinių sąjungų organizacijų konfederacija (KSS) bei Laisvų ir nepriklausomų profesinių sąjungų sąjunga (UNS). Jų santykiams būdinga konkurencija ar net asmeninis priešišrumas. Tai gerokai silpnina jų derybų pozicijas, ypač vyriausybės atžvilgiu.

5.2.1.4 2003 m. šalyje užregistruotos 5 289 PVO. Kaip pilietinės visuomenės sudėtinės dalys atstovaujamos beveik visos socialinės grupės. Mažiau atstovaujama neturtingiesiems, kaimo ir etninėms bendruomenėms, ypač etninėms albanams. Didelė organizacijų dalis (43 proc.) veikia sostinėje Skopjėje; kaimo vietovėse PVO beveik nėra.

5.2.2 Organizuotumo ir tarpusavio santykių lygis

5.2.2.1 Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje yra apie 200 PVO skėtinių organų. Dauguma organizacijų yra kokios nors sąjungos, federacijos, platformos arba kito skėtinio organo narės, atsižvelgiant į PVO arba tikslinės grupės tipą. Šie skėtiniai organai labai svarbūs stiprinant šalies pilietinį sektorių.

5.2.2.2 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinei visuomenei daugiausia dėmesio reikia skirti ryšiams, koordinavimui ir bendradarbiavimui. Darbdavių, profesinių sąjungų ir kitų PVO sąveika ir (arba) dialogas praktiškai neegzis-

tuoja. Tačiau 29 narius turinti Makedonijos piliečių platforma parodė teigiamą pavyzdį šioje srityje.

5.3 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės stipriosios ir silpnosios pusės

5.3.1 Teigiamos Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinės visuomenės savybės — galių piliečiams suteikimas, aukštas taikos, lyčių lygybės ir aplinkos tvarumo vertinimas.

5.3.2 Didžiausią poveikį pilietinė visuomenė daro suteikiant galias piliečiams (ypač moterims ir socialiniu požiūriu atskirtoms grupėms). Moterų dalyvavimas viešajame gyvenime (parlamente, savivaldybėse ir PVO) ypač suaktyvėjo.

5.3.3 1996–2001 m. aktyviausias buvo aplinkos apsaugos organizacijos — jų veiklos dėka vyriausybė sėkmingai skatino aplinkos tvarumą. Jos tebėra pajėgios daug gero nuveikti ir ateityje.

5.3.4 Pliuralizmas egzistuoja ir juo remiasi visi pagrindiniai Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos organizuotos pilietinės visuomenės subjektai, nors reikėtų plėtoti ir stiprinti sektorių dialogą.

5.3.5 Pilietinės visuomenės silpnosios pusės: skurdo išnaikinimas, skaidrumas ir savireguliacija, demokratinių procedūrų taikymas, pilietinės visuomenės ir privataus sektoriaus nesidomėjimas vienas kitu, nepakankami ištekliai ir finansinių išteklių įvairinimo trūkumas (šiuo metu esama didelės priklausomybės nuo užsienio paramos teikėjų).

5.3.6 Praeities palikimas kartu su skirtingu vertinimu ir požiūriu vienas kito (ir valstybės) atžvilgiu, dažnai su „emociniais niuansais“, labai trukdo užmegzti dialogą ir veikti.

5.3.7 Visuomenė labai pasitiki bažnyčia ir religinėmis bendruomenėmis, vidutiniškai pasitikima piliečių organizacijomis; pasitikėjimas prekybos rūmais ir profesinėmis sąjungomis nedidelis, nes manoma, jog darbuotojų padėtis blogėja, bet nesimama jokių veiksmų.

6. Socialinis ir pilietinis dialogas. Jungtinio konsultacinio komiteto su EESRK įsteigimas

6.1 Socialinis dialogas

6.1.1 Pagrindai

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija yra Tarptautinės darbo organizacijos narė, ratifikavusi daugumą jos konvencijų. Pastaruoju metu ratifikuotos šios konvencijos: Konvencija dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų tokiam darbui panaikinti (Konvencija Nr. 182), ratifikuota 2002 m., ir Konvencija dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti (Konvencija Nr. 144), ratifikuota 2005 m.

6.1.2 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba

Socialinio dialogo instituciniai pagrindai, ypač trišalis dialogas, kurį veda Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba, dar tik pradedami kurti. 1996 m. sukurta Ekonomikos ir socialinių reikalų taryba veda trišalį dialogą (kuriame profesinės sąjungos ir darbdaviai yra vyriausybės partneriai) šalies lygmeniu. Tačiau tarybos dalyvavimo sritis yra ribota, kadangi joje dalyvauja tik Makedonijos profesinių sąjungų federacijos (SSM), Makedonijos darbdavių asociacijos atstovai, o pirmininkauja darbo ir socialinės politikos ministras.

6.1.3 Padėtį labai apsunkina ESRT nepriklausančios, bet jos veiklą labai kritikuojančios darbdavių asociacijos ir profesinės sąjungos. Apskritai lyg ir sutariama (įskaitant vyriausybę), kad dabartinę teisinę bazę reikėtų iš dalies pakeisti ir aiškiau išdėstyti dalyvavimo ESRT kriterijus. Tačiau būtų galima pratęsti svarstymus ir surasti gerą sprendimą bei sukurti ESRT teisinę bazę.

6.1.3 Kolektyvinės derybos

Esama dviejų pagrindinių viešajam ir privačiam sektoriui skirtų kolektyvinių sutarčių, taip pat egzistuoja beveik 24 įvairiems sektoriams skirtos kolektyvinės sutartys. Šiuo metu reikalaujama, kad profesinė sąjunga, norinti būti kolektyvinių derybų socialine partnere, turi suburti 33 proc. atitinkamų darbuotojų. Šią nuostatą aršiai kritikuoja keletas profesinių sąjungų, raginančių gerokai sumažinti šią ribą. Be to, paaiškėjo, kad sunku aiškiai įrodyti, jog organizacija iš tikrųjų pasiekė šią ribą.

6.2 Piliečių dialogas atsižvelgiant į naująją vyriausybės strategiją

6.2.1 Pirmuoju vyriausybės ir PVO santykių tarpsniu vyko *ad hoc* susitikimai ir buvo sudaromi susitarimai. Pirmasis žingsnis santykių įtvirtinimo link buvo padarytas 2004 m. lapkričio mėn. — prie vyriausybės buvo sukurtas pilietinės visuomenės skyrius.

6.2.2 2007 m. sausio mėn. buvo patvirtinta vyriausybės ir pilietinio sektoriaus bendradarbiavimo strategija bei jos įgyvendinimo veiksmų planas. Šis dokumentas — tinkamo konsultacijų proceso rezultatas.

6.2.3 Svarbiausi strategijos tikslai: pilietinės visuomenės dalyvavimas politikos formavimo procese, pilietinės visuomenės įtraukimas į ES integracijos procesą, palankesnių sąlygų pilietinės visuomenės veiklai sudarymas, teisinės sistemos atnaujinimas ir tobulinimas siekiant pagerinti pilietinės visuomenės sąlygas, institucijų ir sektorių bendradarbiavimo diegimas.

6.3 Jungtinio konsultacinio komiteto (JKK) su EESRK įsteigimas

6.3.1 Visi Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos suinteresuotieji subjektai didelę svarbą teikia JKK su EESRK ir ragina kuo greičiau jį įsteigti.

6.3.2 Tinkamai sudarytas JKK gali būti veiksminga priemonė ne tik Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai ir jos organizuotai pilietinei visuomenei priartinti prie ES, bet ir pilietinės visuomenės organizacijų dialogui nacionaliniu lygmeniu skatinti.

6.3.3 Reikia visų suinteresuotų subjektų pastangų, kad Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai atstovaujantys JKK nariai būtų atrenkami atviru, skaidriu ir demokratišku būdu ir teisėtai veiktų bei atstovautų tam tikriems interesams.

7. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, ES ir Balkanų regionas

7.1 ES ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos santykiai

7.1.1 Šalis kandidatė

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija yra šalis kandidatė ir rengiasi deryboms su ES dėl narystės. 2001 m. balandžio mėn. ši šalis tapo pirmąją Vakarų Balkanų regiono šalimi, pasirašiusia Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą. 2003 m. birželio 19–21 d. Salonikuose posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad Vakarų Balkanų regiono šalių stojimui į ES bus teikiama didesnė parama. 2005 m. vasario 14 d. Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos vyriausybė pateikė atsakymus į Europos Komisijos klausimą; šie atsakymai tapo 2005 m. lapkričio 9 d. paskelbtos palankios Komisijos nuomonės ir 2005 m. gruodžio 16 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimo suteikti Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai šalies kandidatės statusą pagrindu.

7.1.2 Prekyba su ES

2006 m. bendras eksporto dydis buvo 1,43 mlrd. eurų, importo — 2,25 mlrd. eurų. Prekyba su ES sudarė 51,85 proc. eksporto ir 44 proc. importo. Penkios svarbiausios ES prekybos partnerės — Vokietija, Graikija, Italija, Slovėnija ir Lenkija.

Kai kurios spręstinos prekybos problemos: pasienio tarnybų integracijos trūkumas, naujų technologijų muitinėse trūkumas ir biurokratinės muitinės procedūros, produktų deklaravimas ir etaloninių laboratorijų, išduodančių sertifikatus (ypač žemės ūkio srityje), trūkumas.

7.1.3 Vizos

Žmonių judumas, pirmiausia verslo ryšių, švietimo ir kultūrinių mainų srityse, yra labai svarbus stiprinant ryšius su ES. 2007 m. rugsėjo 18 d. su ES buvo pasirašytas susitarimas dėl vizų išdavimo procedūrų supaprastinimo ir readmisijos; tai pereinamasis žingsnis prieš nustatant bevizį režimą. 2008 m. vasario 20 d. buvo pradėtas dialogas dėl bevizio režimo.

7.1.4 ES pagalba

1992–2006 m. Europos Sąjungos Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai teikiama pagalba sudarė 800 mln. eurų. 2007–2009 m. ES įsipareigojusi suteikti 210 mln. eurų dydžio pagalbą.

7.2 Pilietinės visuomenės vaidmuo integracijos į ES procese

7.2.1 Integracija į ES — rimtas iššūkis Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pilietinei visuomenei. Integracija į ES, prasidėjus stojimo procesui, tapo galinga tolesnio pilietinės visuomenės vystymosi varomąja jėga. Pilietinės visuomenės organizacijos atstovauja naujoms vertybėms — dalyvaujamajai demokratijai, integracijai, lygybei, skaidrumui ir atskaitomybei. PVO taip pat svarbios kuriant tradicinės, daugiakultūrinės ir daugiatautės Balkanų regiono visuomenės ir postmoderniosios Europos ryšius.

7.2.2 Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos vyriausybė jau pripažįsta pilietinės visuomenės svarbą integracijos į ES procese ir nustatė, kad šis aspektas yra vienas jos strateginių tikslų.

7.2.3 2001 m., pradėjus įgyvendinti programą CARDS (Bendrijos parama rekonstrukcijai, plėtrai ir stabilizacijai), ES

parama pilietinei visuomenei padidėjo. Buvo remiamos pilietinės iniciatyvos, pvz., teikiama techninė pagalba vyriausybės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo strategijai, taip pat buvo remiama Makedonijos piliečių platforma.

7.3 Balkanų regiono kaimynystė ir ryšių mezgimas

7.3.1. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija aktyviai bendradarbiauja regione, ji siekia vystyti dvišalius santykius ir gerą kaimynystės politiką. Šalis yra aktyvi šių regioninių procesų dalyvė: Regioninio bendradarbiavimo tarybos steigimo (Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesas (angl. SEECP), Energijos bendrijos sutarties, Europos bendros aviacinės erdvės, Pietryčių Europos bendradarbiavimo iniciatyvos (angl. SECI) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimo (angl. CEFTA). Šiomis sąlygomis nacionalinės ir vietos spaudai tenka ypatinga atsakomybė daryti teigiamą poveikį šių procesų raidai.

7.3.2. Regioniniai ryšiai aktyviau mezgami ir sąveika intensyvěja ir kitose srityse, įskaitant pilietinę visuomenę. Esama gerų bendros veiklos, aktyviai dalyvaujant Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos darbdavių organizacijoms, profesinėms sąjungoms ir kitoms PVO, pavyzdžiui.

2008 m. kovo 12 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS